

LEVENSGESCHIEDENIS VAN DS. C. PIENEMAN

Predikant van de Gereformeerde Gemeente (onder het Kruis)

VIJF BIJZONDERE PREDICATIES

EN EEN

ZESTAL PREDICATIES

door

Ds. C. PIENEMAN

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2015**

INHOUD

1. Cornelis PIENEMAN, 1863-1912

2. Uit het leven van Ds. Pieneman.

"En vergeet geen van zijn weldaden"

3. Een zwerver vroeg naar Huis

L. Vogelaar

4. Uit het leven van ds. C. Pieneman, door hemzelf beschreven

5. Rede, enz. gehouden bij de ter aarde bestelling van ds. C. Pieneman

6. VIJF bijzondere preken

6.1 LAATSTE SAMENKOMST IN KERKGEBOUW OP WEENAPLEIN

"Indien ik u vergeet, o Jeruzalem, zo vergete mijn rechterhand zich zelve!"

Psalm 137: 5

6.2 PREEK UITGESPROKEN DE 31ste MAART BIJ HET IN GEBRUIKNEMEN VAN HET NIEUWE KERKGEBOUW, BOEZEMSINGEL 48 ROTTERDAM. Blz. 78

"Om in de bedeling van de volheid der tijden wederom alles tot een te vergaderen in Christus, beide dat in de hemel is en dat op de aarde is." Efeze 1: 10.

6.3 AFSCHEID UITGESPROKEN DE 14e JANUARI 1906

BIJ ZIJN VERTREK VAN DE GEREFORMEERDE GEMEENTE ONDER 'T KRUIS TE ROTTERDAM NAAR DE NEDERLANDS GEREFORMEERDE GEMEENTE TE GRAND-RAPIDS IN NOORD-AMERIKA

"Daarom betuig ik ulieden op dezen huidigen dag, dat ik rein ben van het bloed van u allen. Want ik heb niet achtergehouden, dat ik u niet zou verkondigd hebben alle de raad Gods." (Handelingen 20: 26 en 27.)

6.4 Afscheidsrede UITGESPROKEN 16 NOVEMBER 1909,

BIJ ZIJN VERTREK VAN DE NEDERLANDS GEREFORMEERDE GEMEENTE TE GRAND-RAPIDS, NAAR DE GEREFORMEERDE GEMEENTE TE CHARLOIS, NEDERLAND

Zo dan, mijn geliefde broeders! zijt standvastig, onbeweeglijk, altijd overvloedig zijnde in het werk des Heeren, als die weet, dat Uw arbeid niet ijdel is in de Heere. 1 Corinthe 15: 58

6.5. De wederkomst van de Zoon des mensen op de wolken des hemels

De Heere vertraagt de belofte niet, gelijk enigen dat traagheid achten, maar is lankmoedig over ons, niet willende, dat enigen verloren gaan, maar dat zij allen tot bekering komen.

Maar de dag des Heeren zal komen, als een dief in de nacht, in welken de hemelen met een gedruis zullen voorbij gaan en de elementen branden zullen en vergaan, en de aarde en de werken, die daarin zijn zullen verbranden.

Dewijl dan deze dingen alle vergaan, hoedanigen behoort gij te zijn in heiligen wandel en Godzaligheid. 2 Petrus 3:9-11

1. Cornelis PIENEMAN, 1863-1912

Cornelis Pieneman werd geboren op 27 mei 1863 te Zevenhoven in Zuid-Holland. In de Burgerlijke Stand werd zijn naam ingeschreven als Kornelis Peeneman; de foutieve spelling van de achternaam werd veroorzaakt door een verschrijving bij de geboorteaangifte van zijn vader. Zijn voorgeslacht staat vermeld als Pieneman. Zelf schreef hij zijn naam later dan ook steeds als Cornelis Pieneman.

Pienemans ouders, Nicolaas Peeneman (geboren 1827) en Marringje de Waaijer (geboren 1821) waren volgens zijn autobiografie arme arbeidersmensen, die zich goed konden vinden in de liberale deugden- prediking in hun woonplaats. Moeder was echter wel in de waarheid opgevoed. Diepe indruk maakte het sterven van zijn godvrezende zusje Janna (1854-1867).

Pieneman groeide op in een sfeer waarin men van de 'fijne godsdienst' niet veel moest hebben. Hij volgde de openbare school, hoewel er ook een christelijke was; hij leefde zich op zondag uit in spel, stelde zijn leven in de waagschaal en bezocht kermissen en vermaak. Vanaf zijn negende jaar werkte hij als boerenknecht, soms in een geheel wereldse omgeving. Op de catechisatie die hij enkele jaren trouw volgde, werd hem de moderne leer ingeprent. Af en toe sprak echter zijn geweten, maar de jonge Pieneman leefde er aan voorbij.

Een ommekeer in zijn leven kwam toen hij op tweede Kerstdag 1878 in Zegveld de rechtzinnige ds. E.A. Lazonder ging beluisteren. In Zegveld woonde familie en moeder Pieneman ging er regelmatig ds. Lazonder beluisteren. Door middel van een gesprek met ouderling Pieter Rijsdam werden Cornelis' ogen geopend voor het onhoudbare van de moderne leer, en met klem werd de ernst van de eeuwigheid en de noodzaak van bekering op zijn hart gebonden. Krachtig werkte deze overtuiging in hem door. Na drie dagen in de banden verkeerd te hebben, mocht hij zijn schuld oprecht voor de Heere belijden en het recht toevallen. Hij zag de mogelijkheid om zalig te worden voor hem ontsloten met de woorden uit 1 Timothëus 1:15: 'dat Christus Jezus in de wereld gekomen is om zondaren zalig te maken.'

Pieneman mocht zo als vijftienjarige jongen de nabijheid des Heeren ondervinden. Hij meende al een hele christen geworden te zijn, maar daarop moest hij door zware bestrijdingen vanwege zijn zondebesef leren, dat zijn bevinding niet genoegzaam was ter zaligheid, maar dat hij Christus als Borg moest leren kennen.

Van plm. 1880 tot 1885 werkte Pieneman als boerenknecht in Zegveld, waar hij een nauwe band gevoelde met ds. Lazonder, alsook met enkele kinderen Gods. Ook kerkte hij in die tijd wel bij de vroegere kruisdominee Abr. Verhey die in de Christelijke Gereformeerde Kerk te Woerden stond. Ondanks zijn standelijk leven, werd in deze periode zijn gemis van Christus als de enige Troost in leven en sterven steeds sterker. In november 1885, na het vertrek van ds. Lazonder, verhuurde Pieneman zich als boerenknecht bij Jacob de Koning in het Oostereind te Waarder. Hij kreeg er een plaats in het gezelschapsleven. In geestelijk opzicht kwam hij in deze tijd aan het eind van al zijn godsdienstig werk.

De weg der verlossing in Christus werd hem ontsloten en hij werd ingeleid in de Raad des Vredes. Christus ontdekte Zich aan hem als zijn Zaligmaker. Hij kreeg vrijmoedigheid er over te spreken: 'Uit dat wonder en die blijdschap, dat ik zulks geloven mocht, predikte ik avond aan avond op de gezelschappen.' Hij gevoelde zich geroepen tot het predikambt: 'het behaagde de Heere de jonge Pieneman overtuigend te doen geloven dat Hij hem tot het ambt verordineerd had.'

Het volk in Waarder drong er op aan dat hij zich zou geven voor de opleiding aan het

christelijk gymnasium te Zetten, waar jonge mensen van ds. F.P.L.C. van Lingen een voorbereidende vorming tot predikant ontvingen. De financiën vormden een groot bezwaar. De Heere bemoedigde Pieneman toen met de woorden: 'Wentel uw weg op de Heere en Hij zal het maken.'

De familie H. Brunt, die reeds eerder de studie van enkele begaafde jongemannen had bekostigd, maakte het toen voor hem mogelijk de opleiding te volgen.

Op 10 mei 1886 trok Pieneman naar Zetten (gem. Valburg) in de Betuwe, waar hij het 'vorbereidend jaar' voor het gymnasium volgde. Wanneer hij door de studie en de discussies over kerkelijke geschillen moedeloos was, was het contact met de gezelschapsmensen in Waarder (Nieuwerbrug) opbeurend. Evenals Van Lingen voegde hij zich in deze tijd bij de doleantie.

In 1887 kwam Pieneman in contact met een vrije samenkomst in Opheusden, die in het begin van de jaren zeventig na een diep ingrijpend conflict buiten de Nederlandse Hervormde Kerk was geraakt. Vanuit Kampen had ds. Fransen deze gemeente verschillende jaren geholpen door prediking en sacramentsbediening. Op 4 augustus 1887 ging de 24-jarige Cornelis Pieneman in deze samenkomst voor en ook daarna sprak hij er verschillende malen een stichtelijk woord. Daardoor kwam er in december 1887 een einde aan de studie en Pieneman vestigde zich te Waarder bij zijn weldoeners, het echtpaar Brunt. Wellicht op hun verzoek - de hervormde gemeente van Waarder was in haar geheel overgegaan tot de doleantie - ging Pieneman in maart 1888 naar Amsterdam om nog een aantal lessen te volgen. Bij de Vrije Universiteit is hij echter niet als student ingeschreven geweest; wel woonde hij geruime tijd in bij hoofdonderwijzer D. van Duin te Nieuwer-Amstel. In die tijd ging hij op meer plaatsen spreken, in Opheusden o.a. op 10 juni 1888. In de Burgerlijke stand stond hij vermeld als 'aspirant godsdienstonderwijzer'.

Inmiddels was begin december 1888 door ds. E. Eisma te Opheusden een doleantie-gemeente geïnstitueerd en Pieneman werd er op 2 januari 1889 beroepen als lerend ouderling, om als oefenaar de gemeente te dienen. Nog in januari nam hij het beroep aan en op 20 maart vestigde hij zich aldaar. Op 22 mei 1889 bevestigde ds. A. van Veelo uit Rotterdam, die eerder als Nederlands Hervormd predikant te Waarder gestaan had, hem als ouderling in Opheusden.

Op 6 maart 1889 had de kerkenraad van Opheusden bij de classis Arnhem van de Nederduitsch Gereformeerde Kerken verzocht of Pieneman geëxamineerd kon worden ter toelating tot de classis. Op 5 juni had het examen plaats, waarbij Pieneman o.a. ondervraagd werd door ds. J.C. van Schelven en ds. E. Eisma. Ook hield hij een proefpreek, waarna hij een 'diploma' kreeg uitgereikt op grond waarvan hij ook in andere gemeenten mocht voorgaan. In de classis noemde men later zijn werk 'niet ongezegend' - Pieneman catechiseerde b.v. te Wageningen - maar met het kerkverband was er nauwelijks contact.

In Opheusden waardeerde men Pienemans prediking bijzonder en de voorganger arbeidde trouw aan de opbouw van zijn gemeente. Een eigen kerkgebouw kwam tot stand. Pogingen tot het oprichten van een eigen school werden in het werk gesteld. Op 15 mei 1891 trad de 27-jarige 'godsdienstonderwijzer' Pieneman te Opheusden in het huwelijk met de 53-jarige Jannigje Hardenbol (geboren 30 augustus 1837 te Jaarsveld). Zij was de weduwe van Hendrik Brunt uit Waarder (geboren 1836, overleden 10 maart 1890), die Pienemans studie had bekostigd.

Met zijn gemeente voelde Pieneman zich steeds minder thuis in de door de vereniging van 1892 gevormde Gereformeerde Kerken; bovendien hadden pogingen van de kerkenraad Pieneman naar artikel 8 D.K.O. te laten examineren geen succes. Na overleg met ds. Fransen te Lisse onttrok de kerkenraad van Opheusden zich op 14

december 1893 aan de dolerende kerken en in de Algemene Vergadering van 24 mei 1894 werd de gemeente opgenomen in het verband van Gereformeerde Gemeenten onder het Kruis. Dezelfde vergadering besloot dat Pieneman bevestigd zou worden als predikant. Dit geschiedde op 10 juni 1894 door ds. A. Janse uit Kampen met Ezechiël 33:7. Pieneman deed daarop intrede met 2 Korinthe 3:5. De classis Tiel van de Gereformeerde Kerken trok op 11 juli 1894 Pienemans consent tot oefenen in.

In de Kruisgemeenten kreeg ds. Pieneman een gewaardeerde plaats. Hij kwam in aanraking met ingeleide kinderen Gods en al kon hij zelf getuigen dat hij in de jaren te Opheusden vele geloofsoefeningen mocht ondervinden, toch bleef hij onbevestigd in zijn staat. Reeds in april 1895 kreeg Pieneman een beroep naar de Vrije of Oud Gereformeerde Gemeente te 's-Gravenhage, die in contact gekomen was met ds. Fransen, nadat zij de band met de gemeenten rondom Maliepaard, Grass en Van Loon verbroken had. Pieneman nam het beroep aan en na afscheid van Opheusden op 30 juni deed hij op zondag 7 juli zijn intrede in Den Haag, als opvolger van ds. G. Maliepaard. De gemeente sloot zich aan bij de Kruisgemeenten.

In zijn levensbeschrijving verhaalt Pieneman hoe hij zich in oktober 1896 bij de voorbereiding van het Heilig Avondmaal gerechtvaardigd mocht weten in de vierschaar der consciëntie. Hij mocht verstaan 'wat de liefde Gods des Vaders is en de Borggerechtigheid van den Heere Jezus, door de bediening des Heiligen Geestes.' Er was een nauwe vereniging met Gods kinderen. Het gezelschapsleven bloeide. In de Haagse periode zorgde ds. Pieneman voor hulp in Lisse toen deze gemeente na het vertrek van ds. Fransen in moeilijkheden gekomen was. In Den Haag leerde hij de jonge Gerrit Hendrik Kersten kennen, die hem zijn roeping tot het predikambt meedeelde.

In het najaar van 1898 nam Pieneman een beroep aan naar de Vrije Kruisgemeente te Rotterdam. In de oude Rotterdamse Kruisgemeente van ds. C. van den Oever, tot 1897 gediend door ds. D.B. van Smalen, werd ds. Pieneman op 23 oktober 1898 bevestigd door ds. Roelofsen. Hij deed zijn intrede in de kerk aan het Weenaplein met 1 Korinthe 3:11-13.

In de Rotterdamse periode waren er zowel blijde als droeve dagen. De oude kerk moest worden afgebroken ten behoeve van de aanleg van de spoorlijn naar Scheveningen (station Hofplein). Op 31 maart 1901

werd een nieuw kerkgebouw aan de Boezemsingel in gebruik genomen. Nog geen twee maanden later, op 21 mei, overleed Pienemans echtgenote. In haar leven had zij mogen getuigen van de hoop die in haar was. Gastvrij had zij gezelschappen van Gods volk in de pastorie ontvangen.

Lang duurde Pienemans weduwnaarschap niet. Begin oktober 1901 deelde hij aan de kerkenraad mee dat hij zich had verloofd met de 39-jarige Grietje van de Pol (geboren 23 mei 1863) uit Eimeren bij Elst in de Betuwe. Haar vader had behoord bij degenen die reed in 1871 ds. Fransen in Opheusden lieten voorgaan.

Op 18 juni 1902 werd het burgerlijk huwelijk voltrokken in Elst, waarbij de Rotterdamse ouderlingen Marinus van den Berge en Pieter van Dijk als getuigen optraden.

Op 12 juni 1902 hertrouwde ds. Pieneman met **Grietje van de Pol**, geboren 23 mei 1863, uit Eimeren bij Elst, Betuwe. Ze was de enige dochter van Thomas van de Pol, getrouwd met Jannigje Hendriks van Warbij, die nog 4 zoons hadden. Uit dit bevoorrechte gezin vreesden 4 kinderen de Heere.

Grietje Pieneman – Van de Pol

De roeping van Grietje was krachtdadig. Ds. E. Fransen schrijft over haar in een brief aan Juffrouw Sieben: "Ik was er (in Opheusden) geruime tijd niet geweest; in die tussentijd had de Heere zijn oudste dochter krachtdadig bekeerd. Zij zijn rijk in de wereld en ze bezat een blozende gezondheid, maar haar vlees was van haar lichaam afgeteerd."

Pienemans tweede echtgenote, Grietje van de Pol, hertrouwde in 1914 met A. Hendriks van Warbij; zij overleed op 25 april 1951 te Lunteren.

In de periode te Rotterdam bevestigde Pieneman zijn jonge vriend Kersten als oefenaar in Meliskerke (1902). In 1905 gaf hij hem een aantal lessen ter voorbereiding op het predikambt, waarin hij hem in 1905 bevestigde met Efeze 4:10. In deze jaren had Pieneman teleurstellende ervaringen met zijn vorige gemeente 's-Gravenhage, die zich in 1902 door contact met ds. Beversluis aansloot bij de Ledeboeriaanse gemeenten. Het maakte Pieneman terughoudend ten aanzien van de door ds. Kersten gestimuleerde vereniging tussen Kruisgezinden en Ledeboerianen. In 1905 bezocht hij de Algemene Vergadering van Ledeboerianen te Bruinisse om de vereniging te bespreken. Pas in 1907 zou deze een feit worden.

Als geestelijk leidsman heeft ds. Pieneman in zijn Rotterdamse tijd veel betekend in het leven van verschillende kinderen Gods: Kersten, Potappel, Hamelink, Grietje van Drune, Cornelia Bontebal, Anna Helderop en anderen. Op een gezelschap zou Pieneman over Kersten en Potappel gezegd hebben: 'Kinderen in de natuur heb ik niet, maar dit zijn mijn kinderen.'

Als pleegkinderen beschouwde het echtpaar Pieneman ook het dienstmeisje Abelina Wolthuis en de huisgenote Anna Helderop (geboren 1885, overleden 1943), die in 1904 in het domineesgezin opgenomen werd.

In 1905 kreeg ds. Pieneman werkzaamheden met de Amerikaanse Nederduitsch Gereformeerde Gemeente te Grand Rapids, een gemeente die met de Kruisgemeenten in correspondentieverband wilde treden. Reeds vóór het beroep kwam (gedateerd 24 sept. 1905), wist Pieneman dat het Gods weg zou zijn dat hij naar Amerika ging. Met 'volle vrijmoedigheid en volkomen zekerheid des geloofs', nam hij het beroep aan. De Rotterdamse gemeente erkende dat het de weg Gods was. Op 14 januari 1906 nam Pieneman afscheid van Rotterdam en zijn Nederlandse vrienden met Handelingen 20:26-27. Ds. Kersten zou het consulentchap voor Rotterdam en Charlois waarnemen.

Ten bate van de Rotterdamse gemeente, die het in financieel opzicht niet breed had, verschenen na Pienemans vertrek enkele boekjes, waaronder een zestal preken. In een 'voorwoord' typeerde ds. Kersten deze als eenvoudige preken, die de weg des levens, ter volkomen verlossing, wijzen en het werk Gods in de harten Sions ontvouwen.

In februari 1906 arriveerde Pieneman met zijn echtgenote, pleegdochter en dienstbode in Grand Rapids. De jaren in Amerika kenmerkten zich door grote bloei onder Pienemans 'gezegende bediening'. Wekelijks vergaderde de kerkenraad en velen voegden zich bij de gemeente, zodat het kerkgebouw aan de Division Avenue

tweemaal moest worden uitgebreid.

Vanuit Grand Rapids werkte Pieneman aan de uitbouw van het Amerikaanse verband van kerken: de Instituëring van Sheboygan (dec. 1906), eenheid met Paterson en ingebruikneming van een nieuwe kerk (jan. 1907), de bevestiging van ds. Beversluis in Paterson (april 1908) en vereniging met KalamaZo (mei 1909).

In het voorjaar van 1908 werden pogingen ondernomen tot het stichten van een eigen christelijke school in Grand Rapids. Pieneman hield een 'schoolrede'. Op 7 september kon hij de Hastings Streetschool openen. In Grand Rapids raakte Pieneman bevriend met Adriaan van Dijke, de zoon van de vroegere Ledeboeriaanse ds. P. van Dijke. Er ontstond een vriendschap waarvan ds. Kersten later schreef: 'Ze waren aan elkander verbonden als David en Jonathan'.

Op 1 oktober 1909 moest ds. Pieneman zijn kerkenraad meedelen dat hij een beroep naar Charlois in Nederland had aangenomen. Op 16 november preekte hij afscheid met 1 Korinthe 15:58. Onder de

afscheidspraak mocht Adr. van Dijke geloven dat hij eens zijn plaats zou innemen. Later heeft ds. Pieneman er middelijkerwijs voor gezorgd dat Van Dijke in Amerika tot het predikambt kwam.

In Charlois had ouderling Den Hollander werkzaamheden gehad met de komst van ds. Pieneman (Ps. 99:5), maar anderen meenden dat Pieneman hierin te zeer zijn eigen weg volgde. Ook in Charlois moest de kerk al spoedig verbouwd worden. Nadat ds. Pieneman het gebouw met Jesaja 9:6 in gebruik genomen had, nam hij echter een beroep naar Dirksland aan.

Op 9 april 1911 deed hij intrede te Dirksland met Handelingen 9:20, na bevestigd te zijn door ds. Jac. Overduin. De intredespraak gaf diepe indrukken, o.a. bij Cornelia Ruit, die in haar levensbeschrijving verhaalt dat ds. Pieneman hartelijk, gunnend en tevens zo ernstig aanspreken kon over dood en eeuwigheid.

Door allerlei gebreken, nog verergerd door een zware storm, moest de kerk van Dirksland in 1912 een grondige verbouwing ondergaan. Tijdelijk kwam de gemeente bijeen in een houten noodkerk. Nadat Pieneman 's zondags in het hete, tochtige kerkje een zware longontsteking had opgelopen, overleed hij op 2 augustus 1912 op 49-jarige leeftijd.

Slechts zestien maanden had hij te Dirksland mogen werken. Naar menselijke berekening was hij nog jong. Grote verwachting had men van hem voor het kerkelijk leven. 'Maar de Heere beschikte anders, Hij nam Zijn knecht tot Zich.'

Op dinsdag 6 augustus werd hij onder grote belangstelling ter aarde besteld. Vooraf sprak ds. Kersten in het vernieuwde kerkgebouw over Openbaring 7:13,14. 'Daar zijn tussen mij en hem banden gelegd, banden die de wateren der oceaan niet scheiden konden, en die ook nu nog niet door het intreden van den dood, geheel verbroken worden.' Verder spraken de predikanten Roelofsen, Overduin, Janse en Makkenze. Een van de vroegere kruisdominees was uit hun midden weggenomen.

Het verslag van de begrafenis vermeldt: '(...) heengegaan was een man van veel betekenis voor het dorp, die op alle terreinen des levens zijn gaven en krachten ontwikkelde en gaf. Een man van karakter en consequentie, die de Geref. beginselen op school- en politiek terrein doorzag en er naar handelde en er toe opwekte. Een medestrijder voor school en staat. Een voorman in zijn dorp. Hij ruste in vrede? Neen, hij rust niet, maar hij juicht voor den Troon van het Lam, die hem kocht met Zijn bloed.'

Op zijn grafsteen staat toepasselijk vermeld: 'De leraars nu zullen blinken, als de glans des uitpansels, en die er velen rechtvaardigen, gelijk de sterren, altoos en eeuwiglijk, Dan. 12:3.'

Geschriften

De wederkomst van den Zoon des menschen op de wolken des hemels. Leerrede over 2 Petrus 111:9-11 (met 'voorwoord' van C. Wildenberg), z.p. (Middelharnis), z.j.

Tweetal predicatiën, uitgesproken den 24sten maart 1901 bij het verlaten van het oude kerkgebouw, Weenaplein 11, en den 31 sten maart 1901 bij het in gebruik nemen van het nieuwe, Boezemsingel 48, Rotterdam z.j. (1901).

Afscheidsrede, uitgesproken den 14den januari 1906, door C. Pieneman, tot dien tijd leraar bij de Gereformeerde Gemeente onder 't Kruis te Rotterdam, bij zijn vertrek naar de Ned. Ger. Gemeente te Grand Rapids (Mich.) in Noord-Amerika. Uitgegeven ten bate van de Gereformeerde Gemeente onder 't Kruis te Rotterdam, z.p. (Rotterdam), z.j. (1906).

Een zestal predicatiën, uitgesproken door Cornelis Pieneman, leraar bij de Gereformeerde Gemeente onder 't Kruis te Rotterdam, voorafgegaan door een kort woord over zijn vertrek naar Noord-Amerika. Uitgegeven ten bate der diaconie van bovengenoemde gemeente (met 'voorwoord' van ds. G.H. Kersten), z.p. (Rotterdam), z.j. (1906).

In het belang van het Christelijk onderwijs. Een woord naar aanleiding van Jesaja 38:19b, uitgesproken te Grand Rapids Mich. op den 5den maart 1908 (met: Een schoolrede' door ds. N.H. Beversluis), z.p. (Paterson, N.J.) z.j. (1909).

Afscheidsrede, uitgesproken 16 november 1909 door ds. C. Pieneman, bij zijn vertrek van de Ned. Geref. Gemeente te Grand Rapids, Mich. naar de Geref. Gemeente te Charlois, Nederland. Uitgegeven ten voordele van de school der gemeente (met 'voorwoord' van J. Sporte), z.p. (Grand Rapids, Mich.), z.j.

Uit het leven van ds. Pieneman. Door hem zelf beschreven, Gorinchem 1946.

Een aantal geschriften is grotendeels herdrukt in *Leven en werk van ds. C. Pieneman*. Met een voorwoord van ds. W.C. Lamain, Veenendaal z.j. (1982).

A. Ros

2. Uit het leven van Ds. Pieneman. "En vergeet geen van zijn weldaden"

Saambinder 13 november 1986

J. Mastenbroek, bibliothecaris van de Theologische School

Deze tekstwoorden uit Psalm 103 stonden dominee Cornelis Pieneman voor ogen toen hij in januari 1906 zijn autobiografie, zijn eigen levensbeschrijving, afsloot. "Voltooide" kunnen we niet zeggen. Immers, ds. Pieneman zou na de dag waarop hij zijn levensbeschrijving beëindigde, nog ruim 63 jaar in dit Mesech moeten doorbrengen alvorens hij werd afgelost en verlost. Zo beslaat zijn levensverhaal ruim 42 jaar; over de laatste 6 1/2 jaar zijn de ons ter beschikking staande gegevens dus niet van zijn eigen hand. Pieneman werd volgens zowel zijn eigen levensverhaal alsmede de gegevens van de Burgerlijke Stand geboren op 27 mei 1863 (het doopboek vermeldt dat dit op 28 mei zou zijn geweest).

We zullen de gegevens van de Burgerlijke Stand maar aanhouden) in het dorpje Zevenhoven, tussen Mijdrecht en Alphen aan de Rijn. 't Is een onbetekenend dorpje. In de tijd dat Cornelis geboren wordt telt het plaatsje ruim 900 inwoners. Van dat aantal staan er meer dan 500 ingeschreven in de registers van de roomse kerk, de grootste in dit stille dorpje. Dan volgt de Hervormde Kerk met zo'n 370 lidmaten. Verder wonen er nog wat remonstranten en dan heb je 't wel gehad. In de kom van het dorp - rond de Hervormde Kerk moeten we eigenlijk zeggen, want van een kom is nauwelijks sprake, wonen maar weinig mensen. Er staan niet meer dan 70 huizen; de meeste woningen vinden we buitenaf, aan de ringdijk. Er is sprake van lintbebouwing langs de wetering. In een van die huizen woont het gezin Pieneman. Daar wordt Cornelis, die genoemd wordt naar een overleden broertje, geboren als zesde kind van Nicolaas Pieneman en Marrigje de Waayer. Op 7 juni 1863 wordt hij gedoopt door Ds. Jan Verwey.

Eigenlijk heette hij geen Pieneman, maar Peneman. Zo lazen wij zijn naam in de burgerlijke stand. Maar dat is te wijten aan een onnauwkeurige ambtenaar. Wij zullen hem noemen zoals hij onder ons bekendheid heeft gekregen. Vader Pieneman, een landarbeider, heeft met z'n vrouw de handen vol aan de opvoeding van vier jongens en een meisje. Het is hard werken voor beide ouders om de kost te verdienen.

Uitwendig kerks

Een degelijk kerks gezin? Nee, dat kan van de Pienemannen niet gezegd worden. Moeder was in de waarheid opgevoed; vader bij wie er veel door kon, had liberale ideeën. Het getuigenis dat Pieneman later van zijn ouders zou geven is indroevig: "Mijn vader was een Amoret en mijn moeder een Hethietische". Natuurlijk ging het gezin regelmatig naar de kerk, maar van enige godsvrucht was geen sprake bij de ouders. Er was wat uitwendige godsdienst, de kinderen werden gedoopt en daarbij bleef het. 't Zou nog jaren duren voor Cornelis bij het opstaan en het naar bed gaan z'n knieën zou buigen. Dat was hem van huisuit niet geleerd. Er was zo weinig kerkelijk besef dat knieën buigen te rooms werd geacht. Zo zien we dat de ouders de kinderen niet voorgingen in de godsdienstplichten.

Toch was er in dat gezin een kind, dat de Heere vreesde. Het oudste dochttertje Janna, dat op 13-jarige leeftijd stierf, was vanaf haar jonge jaren bedeed met de tere vreze

Gods. En als dat zusje is overleden en de doodkist de woning wordt binnengedragen maakt dat gebeuren een onuitwisbare indruk op de dan bijna vier jaar oud zijnde Cornelis. Hij kreeg er besef van dat het de mens gezet is om eenmaal te sterven en daarna het oordeel te ontvangen.

Zondigen naar hartelust

Cornelis zou nog een aantal jaren de zonden naar hartelust dienen, alvorens de Heere hem overtuigde van zonde, gerechtigheid en van oordeel. Zo jong als hij was openbaarde zich de vijandschap tegen de dienst des Heeren in z'n hart. Daarvan zijn enkele voorbeelden. Zo verstoort hij b.v. moedwillig enkele malen het dankgebed van de meester van de christelijke school aan het einde van de schoolmiddag.

Zelf bezoekt hij de openbare school, waarop van bidden en danken geen sprake is. Zijn school is een kwartier eerder uit dan de christelijke en op weg naar huis neemt hij de gelegenheid om door het gebed van de meester heen te roepen. Een ernstig vermaan volgt; maar het maakt op Cornelis geen indruk. Als hij zo rond z'n negende jaar door z'n ouders van school wordt gehaald om te gaan werken en de lasten in het groeiende ouderlijke gezin mee te helpen dragen, wordt hij ondergebracht in een boerengezin. Hij verdient er een grijpstuiver, maar alle beetjes helpen en de boer en z'n vrouw hebben schik in die vrolijke en opgeruimde hulp. Ook in dat gezin wordt Cornelis niet kerks - hij is op Gods dag overal te vinden, behalve onder het gehoor van de waarheid. We treffen hem aan in z'n spel en vermaak. De ene keer is hij met z'n vrienden aan het slootje springen, de andere keer kan men hem op de Nieuwveense kermis vinden. Maar in beide gevallen is er een waarschuwende stem in z'n geweten en hij beseft dat hij een goddeloos leven leidt. De Heere draagt en verdraagt hem echter en straft hem niet naar zijn ongerechtigheden. Soms is hij in levensgevaar, maar hij wordt steeds gespaard: als hij van een paard afvalt, met z'n hoofd in een hooimachine terechtkomt of uit het water van de tocht moet worden gered.

Korte tijd later wordt hij ziek, ernstig ziek zelfs. En dan grijpt de angst hem aan. Als 't eens sterven wordt - wat dan? De laatste tijd had hij zich weer volop uitgeleefd op de kermis in Uithoorn. Elke avond was hij daar te vinden tot in de nacht toe. En nu ligt hij op bed z'n leven te overdenken; koorts brengt hem soms buiten kennis. En dan belooft hij de Heere om nooit meer de plaatsen der ijdelheid te zullen opzoeken als hij maar weer beter mag worden. Maar als de Heere zijn gebed heeft verhoord blijkt Cornelis z'n beloften vergeten te zijn en dan leeft hij zich weer zodanig in de zonden uit dat zelfs wereldse mensen hem over z'n gedrag bestraffen. "Zo gaat het, als God de mens niet wederbaart", zo schreef Pieneman later over deze tijd uit z'n leven.

Onder een leugenleer

Er komt verandering - maar geen echte verbetering. Het gezin Pieneman was inmiddels verhuisd, doch keerde na een jaar weer terug naar Zevenhoven. Nu wil het voorval, dat Cornelis bij z'n eerste baas weer als knecht aan de slag kan. En in de tussentijd was in Zevenhoven nogal het een en ander veranderd. Er was een andere dominee in de grote kerk gekomen, en de baas was diaken geworden. Nu was de baas in het bezit van een sjees en Cornelis was de aangewezen figuur om de dominee, die geen eigen vervoer had, overal heen te rijden. Vanzelfsprekend ontstaat er dan een bepaalde verhouding tussen beiden en het gevolg van de vele gesprekken achter de brede paardenrug was, dat Cornelis zich gaat veranderen.

En als een mens zichzelf gaat veranderen dan blijft hij dezelfde in de ogen des Heeren, maar als de Heere een mens verandert, gaat hij het leren wat de oude Klaas Kuipenga in Ulrum tegen Hendrik de Cock zei: "Als ik één nagelschrap tot mijn zaligheid moet

toebrengen is het voor eeuwig verloren." En is dat niet de zielspraktijk van al Gods volk?

Het gevolg van de contacten met de dominee blijft niet uit: Cornelis wordt kerks. Voortaan is hij een trouw bezoeker van de kerkdiensten en op de catechisatie laat hij zijn stoel niet leeg staan, 't Is een leer naar het hart van Cornelis maar niet naar het hart van Jeruzalem. De predikant, Ds. C.J. van Vledder, was een begaafde spreker, maar hij stelde z'n hoorders op valse gronden gerust voor de eeuwigheid: na een fatsoenlijk leven volgt ongetwijfeld de zaligheid. Christus heeft immers voor alle mensen geleden, de wet is afgeschaft en de zaligheid is aanstaande. Niet iedereen in Zevenhoven denkt er zo over. Er waren verschillenden, die de oude gezonde leer wensten te handhaven. Maar - als ze in de buurt van Cornelis komen vertelt deze hen haarfijn dat ze met al hun fijne femelachtige godsdienst het radicaal mis hebben. Dan prent hij zulke dompers wel in dat ze er naast zitten. Ook een van de andere boerenknechten op de boerderij behoort tot zulke dwepers. Menigmaal zijn Cornelis en z'n collega in een heftig debat en ze worden het nooit eens.

Die tweede kerstdag

Er zijn altijd wel predikanten geweest van wie een roep uitgaat. Zij trekken doorgaans volle kerken en als Godsvreze en gaven samengaan worden de kerkgebouwen al spoedig te klein.

Zo'n predikant was in de wijde omtrek van Zevenhoven niet te vinden. O zeker, in vroeger tijden was het zo geheel anders in de streek rond Zevenhoven. In Zwammerdam stond Hellenbroek, in Rijnsaterwoude diende Van der Groe, in Woubrugge was het Comrie die z'n hoorders stichtte en in Zevenhoven zelf stonden o.a. twee bekende oudvaders die door hun geschriften nog spreken nadat ze gestorven zijn: Abraham van de Velde (schrijver van "De Wonderen des Allerhoogsten") en Thaddeus de Lantman, en werd het standaardwerk van professor Guilelmus Bucanus uit Lausanne in 1604 niet vanuit de Zevenhovense pastorie vertaald door ds. Philippus Rulæus? Maar helaas - dat was al generaties geleden en van die oude waarheid was hoegenaamd niets over.

Jawel, er stonden ook ten tijde van Pieneman nog wel geleerde mannen op deze zelfde kansel, maar wij vrezen dat hun wetenschap zonder Godsvrucht was. Maar - in Zegveld, zo'n kleine 15 kilometer van Zevenhoven af, is weer een leraar gekomen die de volle raad Gods verkondigt. Zijn naam is Ds. E.A. Lazonder, die van 1878 tot 1884 in Zegveld heeft gestaan. Oudere lezers onder ons herinneren zich wellicht het gedicht: *De Oude Visser*. Daarin wordt met de predikant deze Ds. Lazonder bedoeld.

Nu hadden de Pienemannen heel wat familie en vrienden in Zegveld. Het gerucht van Ds. Lazonder bereikt hen al spoedig en moeder Pieneman geeft het goede voorbeeld om nogal eens een familiebezoek met een kerkdienst te combineren. Ze moet dan wel ruim drie uur lopen.

Zo gebeurt het ook op een Kerstfeest. Moeder Pieneman is in Zegveld en Cornelis besluit ze daar op te halen. Dan heeft hij een excuus om die bijzondere dominee ook eens te beluisteren. Drie uur lopen is geen drie uur schaatsen.

't Heeft stevig gevoren en Cornelis is een snelle schaatser. Hij kent de weg op z'n duim en vrij snel is hij in de kerk. 't Is er overvol. En dat voor een tweede feestdag, 't verbaast Cornelis. De preek gaat langs hem heen, hoewel de dominee een vlotte spreker is die z'n hoorders weet te boeien. Eén zin vergeet hij z'n leven niet meer. Aan het eind van de preek zegt de dominee "zonder Christus leven zal nog wel gaan, maar zonder Christus sterven zal vreselijk zijn."

De weg terug worden de schaatsen niet gebruikt, maar Cornelis gaat met z'n moeder

lopen, de lange weg van drie uur die in de dikke duisternis bijna onbegaanbaar is. Ze doen het niet in een ruk, na ongeveer anderhalfuur komen ze in het dorpje Noorden aan. 't Is al laat, en moeder Pieneman gaat het liefst maar recht op huis aan. Maar Cornelis denkt er anders over. Hij voelt een onweersaanbare en onverklaarbare drang in zich om bij een goede kennis aan te gaan. Die kennis is ene Pieter Rijsdam, een gezeten boer. 't Gesprek komt op de kerk terecht en op de dominee van Zevenhoven. Rijsdam waarschuwt Cornelis voor de leugenleer, die van de Zevenhovense kansel klinkt, 't Gaat Cornelis te ver.

Hij verdedigt eerst z'n dominee, en later zichzelf. Hij is toch niet verantwoordelijk voor wat z'n predikant brengt? 't Zou zijn schuld toch niet zijn als hij met die godsdienst verloren zou gaan?, zo verontschuldigt Cornelis zich. Rijsdam hoort het verweer van Cornelis stilzwijgend aan. Hij laat hem uitspreken. Maar als deze uitgepraat is neemt hij het woord. Ernstig, onderwijzend, indringend.

Op onderzoekende toon vraagt hij aan Cornelis: "M'n jongen, indien gij deze nacht eens werd opgeëist en voor God moest verschijnen, Die een verterend vuur en een eeuwige gloed is, zou ge dan met die verontschuldiging voor God kunnen bestaan?"

Dit ernstige woord treft doel. Cornelis zou er later van gewagen, dat het hem was alsof hij direkt voor Gods rechterstoel werd gedaagd en voor eeuwig verloren moest gaan. Hij barst in tranen uit en is nauwelijks tot bedaren te brengen. 't Gesprek is afgelopen. In alle eenvoudigheid, in alle ernst had Rijsdam zich van zijn jonge bezoeker vrijgemaakt. Cornelis gaat met z'n moeder huiswaarts en vermaant al wenend z'n moeder en, bij thuiskomst, ook z'n vader.

In zijn levensbeschrijving verhaalt Pieneman deze gebeurtenis uitvoerig. Hij merkt daarbij op, dat dit voorval de eerste vrucht van de overtuiging in zijn ziel was.

En als hij 's avonds laat bij z'n baas aanklopt vraagt deze, die wist hoe z'n knechtje de dag had doorgebracht, hoe hij die "fijne" dominee had gevonden. Cornelis antwoordt onmiddellijk: "Indien ik en u niet veranderd en bekeerd worden dan blijven we voor eeuwig verloren!"

De schuldbrief thuisgekregen

Wat een antwoord! M'n lezer of lezeres, is dat niet de bevinding van al Gods volk? Dat volk komt immers door soevereine genade aan de weet dat ze niet verloren gaan, maar verloren zijn en liggen. En dat voor eeuwig, tenzij er een werk van genade in hun hart verheerlijkt wordt. Pieneman gevoelt twee dagen en drie nachten achtereen de banden waarin hij verkeert, nu hij zijn rampzalige staat voor ogen te zien krijgt. Maar op de derde avond mag hij hartelijk zijn schuld belijden en instemmen met David:

'k Bekend' o Heere aan U oprecht mijn zonden

'k Verborg geen kwaad, dat in mij werd gevonden.

Maar ik beleed, na ernstig overleg mijn boze daan.

De Heere geeft hem Goddelijk onderwijs en vertroost zijn ziel met de woorden "dat Christus Jezus in de wereld gekomen is om zondaren zalig te maken." O, wat is dat een zoete gestalte. 't Geeft een biddend, een aanklevend leven. We kunnen het ons nauwelijks voorstellen, maar Cornelis had nog nooit z'n knieën gebogen om te bidden. Nu gaat de Heere Zelf zijn knieën buigen en hem bidden leren, 't Werd zijn liefste werk om te spreken over wat nodig is ter zaligheid.

Bidden, Gods Woord onderzoeken, 't wordt zijn lust en zijn leven. De Zevenhovense dominee had al lang afscheid voor hem gepreekt en doorgaans is Cornelis onder het gehoor in Zegveld te vinden. De zes uur lopen vindt hij een lievelingsreis.

Banden des doods

Meer en meer wordt hij overtuigd van zijn zonden voor God. De wet verdoemt hem, zijn geweten beschuldigt hem en zijn hart veroordeelt hem. Voor zulk een zou er wel nooit meer genade, nooit meer hoop, nooit meer vergeving zijn, zo werd hem van binnen wijs gemaakt, 't Spreekt vanzelf, dat het hem ook aan te zien is dat hij in grote zorgen zit. Weinig nachtrust, hard werken en geen behoefte aan eten maakt dat hij zienderogen achteruit gaat. Soms overvalt hem zo de vreze des doods dat hij naar bed gaat en meent te zullen sterven.

Het is te begrijpen dat hij zo niet bij z'n baas kan blijven. En die is hem ook maar liever kwijt dan rijk. Zo'n vroom mannetje, zo'n fijne, die steeds weer commentaar heeft op de preken van zijn vriend de dominee, en die tot overmaat van ramp ook nog regelmatig ziek is en het werk laat liggen - wat heeft hij eigenlijk aan zo'n knecht? Zo redeneert de boer en het gevolg is dat Cornelis wordt ontslagen. Hij komt weer onder het ouderlijk dak en z'n ouders zijn er steeds weer getuige van dat de dood als het ware Cornelis op de hielen zit. Soms roept hij het midden in de nacht uit dat hij sterven gaat en dan springen z'n ouders uit bed, geven hem brandewijn, maken z'n borst en polsen nat met koude kompressen en lopen van de ene dokter naar de andere - zonder resultaat. Heel Zevenhoven weet ervan en de adviezen zijn niet van de lucht. De een raadt dit aan, de ander weet weer wat anders.

Tenslotte is er iemand die adviseert om eens een bekwame dokter in Alphen aan de Rijn te bezoeken. Die raad wordt opgevolgd. Er wordt een paard en wagen geleend en vol goede moed gaat Cornelis op weg. Bij de dokter aangekomen krijgt hij, als hij de kwaal vertelt, een wonderlijk advies: driemaal per dag zou hij met koud water zijn polsen en borst moeten wassen en een kop koud water drinken. Verder maar veel de Heere vragen om gezondheid en als er weer angst of schrik hem zou overvallen, onmiddellijk in gebed gaan. Een wonderlijk advies. Dat soort doktoren is maar dun gezaaid.

Cornelis is er diep van onder de indruk. Hij rijdt weer terug naar huis, in gepeins verzonken over de raad van de dokter. Een deel van de terugreis voert langs een vaart. Plotseling klinkt de schelle fluit van een stoomboot.

Cornelis schrikt, het paard niet minder. Het steigert, lijkt wel dol geworden. Cornelis beseft direkt in welk gevaar hij verkeert. Gedachtig aan het woord van de dokter gaat hij meteen aan het bidden - zonder resultaat. Het paard holt door, de sjees stuift vervaarlijk over de weg - totdat Cornelis vertwijfeld de zweep pakt en die onbarmhartig op de paarderug laat neerkomen. En jawel, dat helpt beter dan bidden. Voor hij thuis is heeft hij al het vertrouwen in de goede raad van de dokter verloren...

Betere tijden

Er breekt een betere tijd aan voor Cornelis. Zo nu en dan is hij weer aan het werk en hij helpt van tijd tot tijd z'n vader op het land. Op de boerderij waar hij gewerkt had was een andere boer gekomen en niet alleen een andere, maar ook een veranderde, 't Was een man die de Heere vreesde, die grote zaken had mogen ondervinden. Hij was met God de Vader verzoend en door de Borggerechtigheid van Jezus Christus verenigd en bevredigd. En bij zulk een baas mag Cornelis nu werken, 't Is hem wonderlijk te moede, als hij naar hartelust in de kast met oude schrijvers mag snuffelen en hij verslindt dat overjarig koren. Ook is er regelmatig gezelschap op de boerderij zodat Cornelis onder het geoefende volk Gods mag verkeren. Tot diep in de nacht wordt er over de wegen en leidingen des Heeren gesproken en zo menigmaal

wordt Gods Naam in die oude boerderij verheerlijkt.

Zo vaak zich de gelegenheid voordoet kerken ze in Zegveld, waar nog steeds ds. Lazonder staat. Al met al maakt Cornelis een goede en gezegende tijd door bij z'n nieuwe baas. Toch zou hij daar niet lang blijven, ondanks alles. Er komt namelijk een plaats vrij op een boerderij in Zegveld en Cornelis zou niet liever dan in de directe omgeving van ds. Lazonder een werkkring vinden.

Dan zou hij namelijk iedere zondag onder de oude waarheid kunnen neerzitten en niet, zoals in de tijd dat hij in Zevenhoven zijn brood verdient, maar eens af en toe. Cornelis informeert naar de mogelijkheid om in Zegveld te gaan werken. Het lukt hem. Op tweede Kerstdag gaat hij beginnen. Hij schrijft er later over, dat de preek over de Engelenzang meer waarde voor hem had dan zijn loon. Eindelijk heeft hij z'n zin. Een baas en een onderkomen in de schaduw van de kerk van Zegveld. Hoog ziet hij op tegen de predikant, de kerkgangers, de catechisanten. Hij verwacht dat ze, geregeld onder zo'n degelijke waarheid neerzittend, allen wel niet indrukken van dood en eeuwigheid bezet zullen zijn. Maar dat valt tegen! Spoedig komt er vijandschap openbaar.

Niet bij de leraar. Aan hem weet Cornelis zich verbonden. Maar de kerkgangers stellen hem diep teleur. En wat profijtelijker is: hij valt ook zichzelf zo tegen. Hij wenst heilig voor God te leven, zichzelf in een aangename gestalte voor de Heere te brengen door, zoals de ouden het wel uitdrukten "vijf schoften te werken op een dag". Maar hij komt er steeds weer achter dat zijn verblijf in het "verbeterhuis" maar van korte duur is. "Dan stortte het huis der zaligheid, dat ik door mijn eigen gerechtigheid meende te bouwen, in", zo tekende hij later over deze periode aan. Er breekt een tijd in zijn leven aan dat hij, volgens eigen zeggen, op een dag misschien wel honderd maal bekeerd en onbekeerd was. Van zo'n leven zullen in onze dagen velen de neus ophalen. Strijd en vrees, angst voor zelfbedrog en zielsmisleiding worden in onze tijd zo menigmaal verdrongen door opvattingen als "je moet geloven en aannemen."

Maar als deze opvattingen nu waarheid zouden zijn, zou dan dat ouderwetse volk het bij het verkeerde eind hebben gehad? Waren de ouden, die zo dicht bij de Heere mochten leven, dan abuis? Pieneman kon het niet doen met een godsdienst van geloven en aannemen. Wat heeft hij een uitzierend leven geleid in die jaren. Wat was er een heilige jaloersheid als hij op de gezelschappen de vromen mocht horen vertellen, niet wat zij zelf hadden klaargemaakt, maar wat de Heere in hun leven had gewrocht. Pieneman kreeg de waarheid zo lief dat zijn leven in de dienst des Heeren te vinden was.

's Zondags gaat hij drie maal ter kerk: tweemaal bij ds. Lazonder en de derde dienst vinden we hem in Woerden onder het gehoor van ds. Abraham Verhey, de gewezen zilversmid uit Schoonhoven. En dan verlangt hij als hij 's zondagsavonds weer naar huis loopt naar de dinsdag, want dan is er catechisatie. Woensdagavond is er in de wintermaanden de bijbellezing, en dan scheiden nog maar enkele dagen hem van de volgende zondag. Zo ziet hij uil naar hemels onderwijs en tussendoor kan men hem ook nog aantreffen op de gezelschappen van Gods volk. Ook daar krijgt hij onderwijs. Zo ook van een neef van Pieneman, een oude, van God bekeerde man. Pieneman deelt hem in vertrouwen eens mee, dat hij soms wel naar het gezelschap gaat met de bedoeling om iets over de leidingen des Heeren te vertellen.

Maar als hij dat dan doen wil kan hij soms geen woord uitbrengen. Dan is hij als het ware alles wat hij meende te zullen vertellen kwijt. Die oude man geeft hem een goede raad. "Je moet een touwtje om de krop van je zak binden, dan kan je 't niet verliezen". Pieneman begrijpt er niets van, maar later zal hij nog vaak aan deze wijze raad terugdenken ...

Veranderde omstandigheden

Niets is op deze wereld blijvend. Dat moet ook Pieneman ervaren. Na een periode van 5 jaar verandert hij van werkkring door zich bij een andere boer te verhuren. Niet alleen Pieneman verwisselt van werkkring, ook ds. Lazonder legt in Zegveld de herdersstaf neer om die in Oosterwolde weer op te nemen. Vervolgens wordt die oude neef, met wie hij zoveel omgang had en met wie hij zich eensgeestes gevoelde, door de Heere thuisgehaald. En als dan ook nog een van zijn twee beste vrienden in militaire dienst moet worden het hem vreemd te moede. Met deze twee vrienden kon hij immers zo van hart tot hart spreken en de Zegvelders zagen dit drietal zo vaak in eikaars gezelschap dat ze al spoedig een bijnaam kregen: de evangelist, de ouderling en de dominee. En nu een van hen in 's lands dienst - 't wordt teveel voor Pieneman.

Op een keer is hij op het land aan 't werk en heimwee naar ds. Lazonder, zijn neef en z'n vriend houdt zijn gedachten bezig. Maar dan is het in zijn waarneming of hij niet meer op aarde is. En als hij na "vertrekking van zinnen" weer tot zichzelf komt heeft hij maar één wens: de Heere te verheerlijken. Maar de Heere heeft andere gedachten, die hoger zijn dan die van Pieneman. Hij zal nog moeten arbeiden in de wijngaard des Heeren. Maar zover is het nog niet. En Pieneman kan er niets van bekijken. Hij moet inleven dat hij de waardij uit zijn bevinding moet verliezen en dat hij zonder kennis van Christus is.

Weinig of niets bindt hem nog langer aan Zegveld. Na rijp beraad staat zijn besluit vast: hij zal dit dorp, waar zoveel herinneringen liggen, verlaten. Hij vindt een nieuwe baas in Woerden en ook deze man blijkt geen vreemdeling te zijn van het leven der genade. De eerste zondag van zijn verblijf aldaar wordt hem gevraagd na de avonddienst mee te gaan naar Driebruggen, waar een gezelschap zal worden gehouden. Als hij daar komt krijgt hij vrijmoedigheid om te vertellen wie de Heere voor hem is en uit de volheid van het gemoed mag hij de aanwezigen het een en ander uit zijn leven medelen.

De weg ontsloten

Het behaagde de Heere steeds verder te werkeii met Pieneman. Hij openbaarde zich in zijn Middelaarswerk en in Zijn ambten in het hart van Pieneman. Toch zou het nog 9 jaren duren eer deze met bewustheid voor eigen hart en leven kon zeggen dat hij een schuldovernemende Borg had leren kennen. Hij wordt al dieper ingeleid in het welbehagen des Heeren en hem wordt getoond dat de Vader de van eeuwigheid verkorenen heeft geschonken aan de Zoon, hoe de Zoon de schuld van de van eeuwigheid gekenden heeft voldaan en hoe de Heilige Geest als derde Persoon die verworven gerechtigheid toepast en verzegelt.

En bij Geesteslicht wordt Pieneman eraan ontdekt dat hij door soevereine genade mag behoren tot diegenen die de Heere heeft liefgehad met een eeuwige liefde. De weg in Christus wordt hem ontsloten en toegepast en hij wordt door de liefde gedrongen om Christus te omhelzen.

Naast al deze weldaden wordt het echter ook waar in zijn leven dat Gods volk met een komende en gaande Jezus te doen heeft.

De weg tot het ambt

Er ontstaat een hartelijke begeerte in het hart van Pieneman om de deugden des Heeren te gaan verkondigen en Zijn liefdedienst, die nooit iemand verdrotten heeft, aan te prijzen aan zijn medemens. Op het gezelschap heeft hij al meermalen tot stichting

van de aanwezigen mogen gewagen van de dood in Adam en van het leven in Christus en zijn woorden zijn in aangenaamheid en met zout besprengd. Hij spreekt naar het hart van Jeruzalem en hij mag de bedrukten en door onweder voortgedrevenen en ongetroosten aanzeggen dat de Heere Sion gegrond heeft. De Heere roept hem tot de ambtelijke arbeid en wint Pieneman in voor de dienst in de kerk des Heeren. Steeds levendiger wordt dan ook diens begeerte om niet alleen op de gezelschappen van Gods volk met de moeden een woord ter rechter tijd te spreken, maar om deze arbeid ook eerlang in een gemeente te mogen verrichten. En dan moet hij bekennen dat de theoretische toerusting tot het wondere ambt hem ontbreekt. O zeker, er is wel een gelegenheid om onderwijs te volgen.

In het Betuwse dorpje Zetten werd door ds. F.P.L.C. van Lingen op 8 december 1864 het eerste Christelijke Gymnasium van ons land geopend. Maar studeren brengt zorg met zich mee omdat het grote financiële offers vraagt en Pieneman ziet wel de gelegenheid, maar niet de mogelijkheid om te studeren. Doch ongedacht komt er uitkomst.

De Heere doet immers geen half werk? Pieneman was door het gezelschapsleven in contact gekomen met Jannigje Bruntt-Hardenbol, een Schrift liefhebbende weduwe die in Nieuwerbrug woont. Deze vrouw vat het plan op om hem financieel te steunen bij zijn studie en middellijkerwijs stelt zij hem in de gelegenheid om in Zetten onderwijs te gaan volgen.

Zodoende wordt Pieneman als student aan dit instituut ingeschreven en hij krijgt les in o.a. de klassieke en Bijbelse talen. Spoedig blijkt dat de studie hem vlot afgaat. Hij is nog maar enkele dagen geleden 23 jaar geworden als hij voor het eerst z'n plaats in de schoolbank inneemt. Twee jaar later is hij zover gevorderd dat zijn ijver en studiezijn beloond worden met de toestemming om te gaan propuneren en op 10 juni 1888 houdt hij zijn eerste preek. De Heere maakt zijn weg voorspoedig en reeds op 22 januari 1889 wordt hij door ds. A. van Veelo, gereformeerd predikant te Rotterdam, bevestigd tot oefenaar in een enkele maanden eerder, op 21 november 1888, te Opheusden gestichte gereformeerde kerk (Dolerend).

Voorganger en gemeente kunnen zich echter niet vinden in de vereniging van 1892, als de Christelijke Gereformeerde Kerk en de Doleantiegemeenten de Gereformeerde Kerken in Neerland gaan vormen. Het blijkt dat de ligging en de bevinding van de jonge Opheusdense gemeente, en haar voorganger anders zijn dan in het nieuwe kerkverband meer en meer openbaar komt. Het gevolg is dan ook dat Opheusden zich aan het verband onttrekt en aansluiting zoekt bij de Gereformeerde Gemeenten onder het Kruis. Dat gebeurt in mei 1894.

Met algemene stemmen wordt oefenaar Pieneman met zijn gemeente opgenomen in dit kerkverband en op 10 juli 1894 bevestigt ds. A. Janse uit Kampen hem in de volle bediening van Woord en sacrament.

Zijn eerste vrouw

Inmiddels is Pieneman in het huwelijk getreden en wel met de boerin, die zijn studie had bekostigd. Jannigje Hardenbol, weduwe van Hendrik Bruntt wordt een hulpe tegenover hem. Op 16 mei 1891 wordt in Opheusden hun huwelijk voltrokken. Pieneman is dan bijna 28 jaar; zijn bruid is ouder: 53 jaar. Weinig is ons over deze vrouw bekend. In een aantal lezingen hebben wij aangaande haar geestelijk leven niet meer kunnen melden dan dat vanuit de overlevering bekend is dat zij een vrouw met genade moet zijn geweest. Pieneman zelf zwijgt daarover in zijn levensbeschrijving. Tijdens een recent onderzoek in het Centraal Bureau voor Genealogie in de Haag zijn wij echter gestuit op de rouwadvertentie die Pieneman na haar overlijden op 29 mei

1901 in een krant liet plaatsen.

We lazzen daarin o.a.: "Wel mogen wij van haar getuigen, dat zij haar leven niet dierbaar hield voor haarzelve, zodat zij haar loop met blijdschap volbracht heeft." Verder is over haar ons overgeleverd dat zij op een keer, toen een man bij haar op bezoek was, hardop een gebed deed en in dat gebed niet alleen haar eigen nood, maar ook die van haar zieke koekeroe-duif opdroeg. Haar bezoeker keek daar vreemd van op en merkte op dat hij dit toch wel merkwaardig vond. Verontwaardigd wees zij z'n kritiek van de hand. "Staat in uw Bijbel niet geschreven: De rechtvaardige kent het leven van zijn beest?" zo zei ze.

In de residentie

Het is inmiddels in de lande niet onbekend gebleven welke prediker in Opheusden werkt. Er komen beroepen en dat vanuit de gemeente van de Haag wordt door hem aangenomen. Hij wordt op 30 juni 1895 daar de opvolger van Ds. G. Maliepaard. De gemeente is een vrije Oud Gereformeerde Gemeente, die door toedoen van haar nieuwe predikant toetreedt tot het verband van de kruisgemeenten.

De periode in de residentie zou voor Pieneman onvergetelijk blijven. Op 9 oktober 1896, de dag voor de voorbereiding op het Heilig Avondmaal, wordt de Haagse leraar ingeleid in de heilgeheimen Gods en mag hij de borggerechtigheid van de Heere Jezus leren verstaan.

Dat is het ogenblik waarover wij schreven toen we opmerkten dat het nog negen jaar zou duren voordat hij God zijn Vader mocht noemen en hij zou worden teruggebracht in het Vaderhart Gods.

Ook in kerkelijk opzicht is de Haagse periode een goede tijd in zijn leven. In zijn boek *Eben-Haëzer* meldt de Venendaalse diaken drs. J. Schipper (later ds. J. Schipper) dat de arbeid van Pieneman rijk gezegend werd en dat de gezelschappen blijc gaven van de levende gesteldheid van Gods kinderen.

Aan een bijzondere ontmoeting in de Haag moeten wij nog aandacht schenken. Er gebeurt niets bij geval! De Heere volvoert Zijn raad en staat in voor Zijn kerk. Dat komt ook in de Haag openbaar, als Pieneman een ernstig zieke jongen van 16 jaar bezoekt. Spoedig komt openbaar, dat de Heere in het hart van deze jongen werkt, 't Is Henri Kersten, de latere ds. G.H. Kersten, die na zijn herstel aan Pieneman bekend durft te maken dat hij gevoelt van Godswege te zijn geroepen tot het predikambt. Er vallen banden die de eeuwigheid verduren.

Te Rotterdam

In 1898 wordt Pieneman beroepen door de vrije Kruisgemeente van Rotterdam, welk beroep hij aanneemt. Ook in deze grote stad waarin de Heere een overblijfsel had gelaten, houdt hij contact met Henri Kersten, en als Pieneman verneemt, dat de Kruisgemeente van Meliskerke in verval is, wijst hij de kerkenraad aldaar op de dan 19-jarige Kersten, die als oefenaar wordt beroepen en door Pieneman op 23 maart 1902 met de wel zeer toepasselijke tekst "Niemand verachte uwe jonkheid" wordt bevestigd tot lerend ouderling. Het verblijf in de Maasstad zou voor Pieneman duren tot 1906. 't Is een periode waarin blijde en droeve dagen elkaar afwisselen. Tot de droeve dagen behoort de 29e mei 1901, toen hij zijn innig geliefde vrouw van zijn zijde zag worden weggenomen op 67-jarige leeftijd. Tot de dagen van blijdschap behoort 31 maart 1901, als een nieuw kerkgebouw door hem in gebruik mag worden genomen aan de Boezemsingel.

Ook de 18e juni 1902 is een vreugdevolle dag, als hij in het huwelijk treedt met de 39-jarige Grietje van de Pol uit Eist. We lazzen in de acte van dit huwelijk, dat als

getuigen van de zijde van de bruidegom twee godvrezende ouderlingen van de Boezemsingelkerk optraden: de alom geachte en bekende Marinus van de Berge en Pieter van Dijk.

Een rijk gezelschapsleven

Er was in de Haag een rijk gezelschapsleven. Dat is er ook in Rotterdam. Ook daar is er een onderlinge band onder het volk des Heeren. We hoorden onlangs een van onze leraars kenmerkend opmerken in z'n preek: "Als de schapen dicht bij de herder zich bevinden, zijn ze ook dicht bij elkaar". Dan zoeken ze elkaar op en drommen zich als het ware om elkaar heen. 't Is niet zo'n best teken als het volk des Heeren het kan stellen zonder omgang met anderen van dat volk.

Ten tijde van Pieneman is het praktijk dat het volk Gods elkaar opzoekt en de pastoriendeur draait naar binnen open.

We veroorloven ons een klein uitstapje en vermelden een voorval uit het leven van onze grootvader **Hendrikus Gerardus Bock**. We hebben hem nooit gekend, maar het hier volgende menigmaal horen vertellen. Deze man was op de Rotterdamse kermis krachtdadig tot bekering gekomen. Vervreemd van de waarheid levende, bracht de Heere hem onder het zuivere Woord der waarheid en hij kwam onder Gods voorzienig bestel terecht bij ds. Pieneman. Zij werden zielevrienden. Maar bij Bock, die tot de vaste bezoekers van het gezelschap dat in de pastorie samenkwam behoort, wordt de vrijmoedigheid gemist om in het openbaar een gebedje te doen. Wat kon dat oude volk daar toch tegenop zien! Pieneman had hem al onderscheiden malen gevraagd of hij, als het gezelschap moest worden gesloten tussen de morgen- en avonddienst in omdat het tijd werd voor de tweede dienst, een gebed zou willen doen. Dit werd vanwege zijn gebrek aan vrijmoedigheid steeds door hem afgewezen.

Op een zondagmiddag is dit weer zo. Ds. Pieneman rijst echter van zijn stoel op, loopt naar de kamerdeur, draait deze op slot en zegt, terwijl hij de sleutel in de zak steekt: "Mensen, we moeten nu zo langzamerhand naar de kerk hoor, 't wordt nu tijd. Maar, de kamerdeur is op slot en die gaat pas weer open als die man daar een gebedje heeft gedaan". En dan wijst hij naar Bock, die geen andere mogelijkheid ziet om in alle eenvoudigheid des Heeren aangezicht te zoeken. Vanaf dat ogenblik krijgt hij vrijmoedigheid om in het openbaar voor te gaan en korte tijd later is zo'n gebed gebruikt om iemand tot waarachtige bekering te brengen.

Over de oceaan

Na een 7-jarig verblijf in Rotterdam vertrekt Pieneman in 1906 naar Grand-Rapids. We zullen over de laatste jaren aan de Boezemsingel maar zwijgen. Er zijn problemen geweest en in financieel opzicht stond de gemeente er bepaald niet rooskleurig voor. Hoogbejaarde mensen hebben ons indertijd wel verteld dat de kerk zou zijn leeggepreekt. We hebben geen lust gehad dit na te gaan.

Liever houden we ons aan het getuigenis dat b.v. **Anna Helderop** medeelt in haar levensbeschrijving, of aan hetgeen Ds. Lamain in een van zijn boekjes opmerkt, n.l. dat er aan de Boezemsingel een grazige weide voor Gods volk was.

Vele getuigenissen zijn ons overgeleverd over de zegen die mocht volgen op de prediking van Pieneman. Er is ons geen leraar bekend wiens naam zo vaak in bekeringsgeschiedenissen wordt genoemd als die van deze predikant. We vinden dat in de boekjes van de eerder genoemde Anna Helderop, van Grietje van Drune, ouderling A. van Kranenburg, Cornelia Bontenbal, ds. A. van Dijke, Cornelia Ruit, Jan Hamelink e.a. Van Anna Helderop willen wij niet nalaten te vermelden dat zij vele jaren als dienstbode bij ds. Pieneman werkzaam is geweest en daar deze noch bij zijn

eerste, noch bij zijn tweede vrouw ooit kinderen heeft gekregen werd Anna meer als pleegdochter dan als dienstmeisje beschouwd.

De roep van over de oceaan was door Pieneman aangenomen. De gemeente van Grand Rapids, Division Ave, ontvangt in februari 1906 de reeds in september van het jaar daarvoor beroepen predikant. Zij maakt een sterke groei door. In een gedenkschrift, uitgegeven bij het 100-jarig bestaan van deze gemeente, lezen we dat de kerkenraad iedere week vergaderde en de meeste tijd besteedde aan het behandelen van aanvragen van mensen die als lid van deze gemeente wensten te worden toegelaten. Consequentie daarvan is dat de kerk spoedig te klein blijkt en een uitbreiding noodzakelijk wordt. Omdat ook daarna men zich verdringt voor een plaats wordt besloten de plaatsen te gaan verhuren.

Dit duurt tot 1907. Dan wordt dit afgeschaft, omdat er dan zoveel leden tot de gemeente behoren dat er zelfs geen banken genoeg zijn om aan de vraag om zitplaatsen tegemoet te komen.

In het overzeese wordt de gewoonte om gezelschap te houden door de bewoners van de pastorie niet verbroken, 't Gezelschapsleven bloeit en neemt toe naarmate de gemeente niet alleen in de breedte, maar ook in de diepte groeit. Ook buiten de eigen gemeente is Pieneman actief. In Sheboygan en Paterson worden door zijn bemiddeling gemeenten geïnstitueerd. De voorheen zelfstandige gemeente van KalamaZo sluit zich onder leiding van Pieneman aan bij ons kerkverband. Wat echter belangrijker is: er worden door middel van de prediking mensen in het hart gegrepen. Er worden nieuwelingen in Sion geboren en vijanden worden met God verzoend. Het behaagt de Heere om de prediking van Pieneman zodanig te zegenen dat hij, die in het natuurlijke leven nooit kinderen gekregen had, in het geestelijke vele zonen en dochters mocht ontvangen. De latere ds. J. van Zweden, die zulk een zeldzaam lange periode in de dienst des Heeren zou mogen arbeiden, was een van degenen die door de dienst van Pieneman tot bekering kwam.

Naast het vele werk in de kerk en gemeente ijvert ds. Pieneman voor de oprichting van een eigen christelijke school. De door hem gehouden "schoolrede" is in druk verschenen en werd ook in Neerland verkrijgbaar gesteld.

Toch moet ook Pieneman ervaren dat er niets blijvends op deze aarde is: er wordt hem een beroepsbrief bezorgd uit de gemeente Charlois, een klein dorpje onder Rotterdam-Zuid.

Dit beroep laat hem niet los en hij weet zich gedrongen om zijn geliefde Grand-Rapids te verlaten. Op 1 oktober 1909 komen er in de kerkenraadsvergadering twee belangrijke punten aan de orde: er wordt toestemming verleend om de consistoriekamer af te staan ten behoeve van vergaderingen van de jeugdvereniging, en Pieneman maakt zijn a.s. vertrek naar Charlois bekend. In een brief lezen wij dat de vrouw van Pieneman een zeer zwak gestel had en dat Pieneman eens had gezegd dat hij wenste dat zij in Neerland zou sterven.

Ook lezen wij in dezelfde brief dat ds. T. Hager, die eveneens in Grand-Rapids een gemeente diende, voor de eerste maal ds. Pieneman ontmoette in een boekwinkel en hem vroeg waarom hij naar Amerika was gezonden. Pieneman antwoordde: "Ik ben hier gekomen om mensen te bekeren", waarop Hager ootmoedig zei: "Ik wenste wel dat ik dat ook kon zeggen".

Op 16 november d.a.v. preekt Pieneman afscheid en de dag daarop vangt hij zijn reis aan om de nieuwe wereld te verwisselen met het oude vaderland. Tijdens deze afscheidsprek wordt een hoorder, in wiens hart de Heere al rijk had gewerkt, er van Godswegen bij bepaald dat hij later de plaats op deze kansel zou mogen innemen. Deze

man is de latere ds. A. van Dijke.

Terug in het oude vaderland

Er breekt een nieuwe periode aan voor Pieneman. Eind 1909 neemt hij ten zuiden van de stad waarin hij zijn derde gemeente had gediend de herdersstaf weer op. In de "kerk aan De Kulk", zoals deze in de volksmond heette, zou hij slechts anderhalf jaar de boodschap van vrije genade mogen brengen. Er zijn ons uit deze korte periode geen bijzonderheden overgeleverd.

Een beroep vanuit Dirksland wordt door hem aangenomen. 't Zou zijn laatste gemeente worden. Ds. J. Overduin van Lisse bevestigt hem op 9 april 1911 in zijn nieuwe gemeente met Handelingen 9: 20: "En hij predikte terstond Christus in de synagogen, dat Hij de Zoon van God is." In de avonddienst doet Pieneman zijn intrede n.a.v. Johannes 10: 16: "Ik heb nog andere schapen die van dezen stal niet zijn; deze moet Ik ook toebrengen; en zij zullen Mijn stem horen; en het zal worden een kudde en een Herder."

Het wordt een ure waarvan met recht getuigd kon worden dat er mensen waren voor wie het een onvergetelijke ure werd. De Heere is in het midden en er worden parels gehecht aan Zijn Middelaarskroon.

De dag voordat wij voor het eerst onze lezing over Pieneman mochten houden, (dat was in het kerkgebouw van Dirksland), waren wij in Rotterdam op de begrafenis van een van Gods volk. Dat was op maandag 3 oktober 1983. En voordat de plechtigheid een aanvang nam hoorden wij op de begraafplaats de namen van drie vrouwen, die tijdens deze intrepreek van Pieneman tot bekering kwamen of nader onderwijs van de hemel ontvingen.

O. er wordt wel eens wat geringschattend over een gelegenheidspreek, een intrede- of afscheidsdienst gesproken, maar daar in Dirksland gaf de Heere het bewijs dat ook in een intrededienst een zegen kan liggen. In 1911 gebeurde het nog dat tijdens één preek er meerderen tot bekering kwamen. Waar wordt dat nog vernomen?

Het einde van de reis

Doch ook Dirksland mocht zich maar een weinig tijds verheugen in het licht op de kandelaar. De Heere zou deze brandende en lichtende kaars uit hun midden wegnemen. Want, wat gebeurt? Ook te Dirksland is de toeloop van hoorders op Gods dag zo groot dat het kerkgebouwtje in de buurtschap Kralingen moet worden vergroot. Door deze ingrijpende verbouwing, waarbij tevens de olielampen door gasverlichting zouden worden vervangen en waarbij ook een orgel zou worden aangebracht, moeten elders kerkdiensten worden gehouden. Aan het Korteweegje wordt voor f 800.- een houten noodgebouwtje geplaatst.

De geschiedenis vermeldt, dat ds. Pieneman, staande op de kansel, door tocht in het gebouwtje kou zou hebben gevat waaruit longontsteking zou zijn ontstaan. Wijlen ds. Lamain schreef in een van zijn boeken, dat Pieneman een zonnesteek zou hebben opgelopen.

De eerste versie lijkt ons meer aannemelijk, maar hoe dan ook, de ziekte die ds. Pieneman overkwam deed hem op 2 augustus 1912, 's avonds om 10 uur, het tijdelijke met het eeuwige verwisselen.

Slechts 16 maanden duurde zijn dienstwerk in de gemeente van Dirksland. Naar menselijke maatstaven een te korte periode, doch de Heere heeft Zich ook hierin niet vergist, want Hij vergist Zich nooit en in de korte tijd dat Pieneman in Dirksland werkzaam mocht zijn heeft hij niet vergeefs gepreekt.

Slechts 49 jaren waren de dagen des levens van Cornelis Pieneman toen het de Heere

behaagde hem van zijn aardse post af te lossen, diep betreurd door zijn vrouw en pleegdochter, door zijn geestelijk nakroost, door kerkenraad en gemeente. Vanuit zijn woning aan de Voorstraat 23 ging zijn ziel over naar de stad, die fundamenten heeft en waarin de leraars zullen blinken als de glans des uitspansels om Hem dag en nacht in Zijn tempel te dienen.

Op dinsdag 6 augustus is een droeve schare opgekomen om de laatste eer aan deze Godsgezant te bewijzen. We lazen in de Maas- en Scheldebode van zaterdag 10 augustus: "En nu, Dinsdag, zou het stoffelijk overschot grafwaarts gedragen worden. Van heinde en ver, uit Opheusden en Westzaan, uit Charlois, Rotterdam, Beijerland, uit Leiden en de omstreken van Gouda, van een groot deel van Flakkee; uit alle oorden der provincie waren genodigden, vrienden en bekenden, leden en belangstellenden opgekomen om de laatste eer aan hun leraar te bewijzen. Bijna half een kwam de volle tram van Rotterdam aan en een zwarte rij van mannen en vrouwen toog kerkwaarts. Daar stonden reeds honderden te wachten op het openen der deuren en langzamerhand vulde zich het kerkgebouw. De twee galerijen waren stampvol; het ruim der kerk van de een hoek tot de anderen gevuld; een 600-700 man zaten neer in droeve stemming, gevoelend de hogen ernst der plechtigheid, waar men in gebed en gezang en in toespraak over de geliefden dode zou horen spreken. Plechtige stilte heerst in het godsgebouw. Snikken werd door zuchten afgebroken. Er was ontroering, smart, aangrijpende droefheid bij sommigen, die overstelpst werden."

Aldus een gedeelte uit genoemde krant.

Ds. G.H. Kersten leidt de rouwdienst, waarin hij memoreert dat het de zondag na zijn sterven juist 25 jaar geleden was dat Pieneman zijn eerste preek hield voor de gemeente van Opheusden. Het is een ontroerend en aangrijpend ogenblik als de catechisanten behoedzaam de baar met het stoffelijk overschot naar de groeve dragen. Heel Dirksland is er getuige van dat een koningskind wordt uitgedragen. De predikanten Roelofsen, Jac. Overduin, Janse en Makkenze spreken woorden van troost aan de geopende groeve.

Zijn laatste rustplaats werd gedekt door een zware zerk, die echter danig gescheurd was door de loop der jaren. Toen wij in Dirksland onze lezing hielden kwam de toenmalige koster op de gedachte om gelden in te zamelen voor een nieuwe grafsteen. De kerkenraad nam dit initiatief over, maakte dit voornemen in de kerkbode bekend, stelde een bedrag beschikbaar en ontving voor dit doel van particuliere zijde een aantal giften, waardoor een nieuwe zerk kon worden geplaatst. De oude werd verwijderd en sinds 1984 dekt de nieuwe de laatste rustplaats van een man, die van zichzelf zo'n duidelijke getuigenis heeft gegeven toen hij zijn leven tekende in het door hem opgestelde "gesprek tussen de vorst en de reiziger aan de grens van het koninkrijk Gods".

Want in dat gesprek noemt Pieneman zijn afkomst, als hem gevraagd wordt: Welke was uw bedrijf en uwe bezoldiging?

Dan antwoordt hij: Zwijnenhoeder, welke de hoogste rang van de onderdanen van de duivel is. En nijd, wrevel, wraak, bloeddorst en ten laatste de eeuwige dood is de bezoldiging.

Maar, als hem dan ook wordt gevraagd: Welke rang bekleedt gij nu? dan komt het antwoord: Ik ben een Koninklijk priester, die niets anders heeft te doen dan de heerlijke deugden te verkondigen van Degene, Die mij uit de duisternis heeft getrokken tot Zijn wonderbaar licht.

Lezers, wij sluiten deze levensschets af met de bede dat de God van Pieneman, wiens

levensreis lag tussen zwijnenhoeder en Koninklijk priester, ook onze God zal mogen zijn of worden.

3. Een zwerver vroeg naar Huis **L. Vogelaar** **Saambinder 23 augustus 2012**

Honderd jaar geleden overleed ds. C. Pieneman

Binnen de Gereformeerde Gemeenten was ds. C. Pieneman na de totstandkoming van het kerkverband (1907) de eerste predikant die overleed. Een eeuw geleden, op 2 augustus 1912, werd hij onverwachts weggenomen. Op de begraafplaats zei ds. A. Janse: Al wat van hem niet deugde, is begraven. Wat ten dele was, is teniet gedaan. Het zondige dat hem aankeefde, is eeuwig weggewassen door Jezus bloed.

Cornelis Pieneman was op 27 mei 1863 in Zevenhoven (Zuid-Holland) geboren. In zijn geboorteakte werd hij als Kornelis Peeneman vermeld, maar zo schreef hij zijn naam niet, en ook in alle kerkelijke archivalia is hij vermeld als ds. C. Pieneman. De spelling van namen veranderde in die tijd wel vaker.

Pieneman groeide op in een arm arbeidersgezin. Hoewel zijn moeder bij de waarheid was opgevoed, voelden zijn ouders zich thuis onder de liberale prediking in hun woonplaats. Cornelis werd naar de openbare school gestuurd, niet naar de christelijke. Moedwillig verstoorde hij enkele keren het gebed van de onderwijzer op de christelijke school.

Zijn oudste zusje vreesde de Heere echter vanaf haar jonge jaren. Ze overleed toen ze 13 jaar oud was. Cornelis was bijna vier jaar toen de doodskist het huis werd binnengedragen. Het maakte diepe indruk op hem. Zelf werd hij op 15-jarige leeftijd stilgezet. Daarvoor werd een gesprek met een ouderling op Tweede Kerstdag 1878 tot zegen gesteld.

Oefenaar in Opheusden

Vanaf zijn negende jaar werkte Pieneman als boerenknecht. Na studie aan het gymnasium in Zetten ging hij preken, onder andere in Opheusden. Daar ontstond een gemeente van de dolerende kerken die onder leiding van dr. A. Kuyper uit de Nederlandse Hervormde Kerk waren getreden. Pieneman werd er in 1889 oefenaar. ‘Beroepen: Opheusden, de heer Pieneman te Amsterdam’, meldde De Heraut van 20 januari 1889.

In 1891 trouwde oefenaar Pieneman met de 26 jaar oudere weduwe Brunt, die met haar eerste man zijn studie had betaald. Over haar is het verhaal overgeleverd dat ze, toen iemand bij haar op bezoek was, hardop een gebed deed en daarin ook haar zieke koerduif opdroeg. Haar bezoeker vond dat maar vreemd. Mevrouw Pieneman zei echter: ‘Staat in uw Bijbel niet geschreven: De rechtvaardige kent het leven van zijn beest?’

Predikant in de Kruisgemeenten

De gemeente van Opheusden groeide, zowel in de breedte als in de diepte. In het kerkverband - sinds 1892 de Gereformeerde Kerk - voelde oefenaar Pieneman zich steeds minder thuis. In 1894 sloot hij zich met zijn gemeente aan bij de Kruisgemeenten. Hij verklaarde ‘dat hij de vorige kerkgemeenschap verlaten heeft uit dwang, omdat hij met de leerstellingen die daar geleerd worden, welke tegen Gods Woord strijden, niet kon instemmen’.

Op 10 juni 1894 werd Pieneman predikant in Opheusden. Vanaf juli 1895 stond hij in de Haag, vanaf oktober 1898 in Rotterdam. Hij ontving geestelijk onderwijs en mocht

zelf als geestelijk leidsman veel betekenen in het leven van kinderen des Heeren. Er werden vaak gezelschappen gehouden, ook in de pastorie.

De kerk in Rotterdam moest worden afgebroken vanwege de aanleg van een spoorlijn. In 1901 nam ds. Pieneman een nieuwe kerk in gebruik, achter de pastorie aan de Boezemsingel.

Ds. Pieneman gaf oefenaar G.H. Kersten een aantal lessen en bevestigde hem in 1905 in Meliskerke tot predikant. Nog geen jaar later zou ds. Kersten zijn opvolger in Rotterdam worden.

De brede wateren over

Reeds in Opheusden was ds. Pieneman bepaald bij Psalm 95:3: "Zijn' is de zee; z' is door Zijn kracht met al het droge voortgebracht". Hij zei toen tegen zijn vrouw: 'Het zou nog best kunnen dat we de brede wateren over moeten om daar het Evangelie te verkondigen'.

Zijn vrouw heeft dat niet meegemaakt, ze overleed in 1901. Ds. Pieneman hertrouwde een jaar later met een vrouw uit zijn eerste gemeente. In het voorjaar van 1905 werd het ds. Pieneman duidelijk dat zijn weg naar Grand Rapids zou leiden. Dat bleef hem sterk bij. Hij stak de Nieuwe Maas over om in Charlois te gaan catechiseren: 'Door het passeren van andere vaartuigen begon het bootje te schommelen, en daar dacht ik opeens weer aan Amerika, en wat het voor mij zijn zou als ik de zee moest oversteken. Het scheen mij onmogelijk toe. Een ogenblik verliet die gedachte mij, maar kort bij mijn woning gekomen, kwam ze des te sterker op mij aan, zodat ik moest uitroepen: 'Heere, dat kan ik niet!'

Het scheen mij ondoenlijk de gemeente van Rotterdam te verlaten, omdat ik er met zoveel zegen gearbeid had en er een leven in eensgezindheid en derhalve een band der gemeenschap was, hetgeen nu juist in onze dagen over het algemeen niet overvloedig gevonden wordt. Daarbij kwamen verscheidene familieomstandigheden, die ik niet noemen zal. En verder scheen het mij onmogelijk al mijn familieleden, alle leraren onzer verschillende gemeenten, met wie ik zulk een hartelijke omgang had, en ook ons dierbaar vaderland, waarmee ik zoveel werkzaamheden had gehad, te moeten verlaten.

Bij dat alles kwam nog de reis over zee en dan een onbekend, vreemd land! Dat alles te samen maakte het mij even onmogelijk als had ik met mijn hand aan de zon moeten reiken.

Toen werd Rotterdam, ja, de gehele wereld mij te klein: ik gevoelde het niet langer tegen de Heere te kunnen uithouden en ik riep uit: Heere, indien het dan niet anders kan, Uw wil geschiede!'

In juni werd hij opnieuw op Amerika gewezen, toen de parlamentsverkiezingen in Neerland een ongunstig resultaat voor de rechtse partijen hadden.

Toen ds. Pieneman aan zijn vrouw vertelde dat ze overzee zouden gaan, was ze verslagen en kon ze de rest van de dag niets meer doen. Op 20 juli liet hij tijdens zijn gebed al iets merken aan zijn gemeente. Maar hij had nog geen beroep, dus de duivel maakte hem tijdens de preek wijs dat hij dwaas handelde. Het gevoel was echter zo sterk dat ds. Pieneman de volgende dagen in Twello en Rijssen zei dat zijn volgende preekbeurt een afscheidsdienst zou zijn. Op 25 juli hoorde hij echter dat ds. N.H. Beversluis in Grand Rapids was beroepen.

Autobiografie

Nadat ds. Beversluis had bedankt, kwam in september het verzoek van Grand Rapids of een van de predikanten enkele maanden kon overkomen, ook voor de bediening van

de sacramenten. Ds. Pieneman kreeg het heil van de kinderen in die gemeente op zijn hart gebonden. Hij wist dat hij erheen zou gaan, en niet slechts voor een paar maanden.

Enkele dagen later kreeg hij een beroep uit Grand Rapids en nog in diezelfde week nam hij het aan, 'met een vast vertrouwen en geloofsvrijmoedigheid in de Heere', zoals de scriba van Rotterdam noteerde.

Te midden van alle voorbereidingen voor de emigratie waren de pastoriebewoners ook druk met schrijven. Ds. Pieneman publiceerde al jong zijn levensgeschiedenis, en dat gold ook voor zijn dienstbode Anna Helderop. Beide boekjes verschenen in 1906.

De prediking van ds. C. Pieneman trok veel hoorders, zodat in de gemeenten die hij diende vaak de kerk moest worden uitgebreid. Er was niet alleen groei in de breedte, maar ook in de diepte. Ook de korte periode in Amerika was niet zonder zegen.

Het kerkverband van de Netherlands Reformed Congregations, dat op 8 januari 1877 was ontstaan, telde bij de komst van ds. Pieneman slechts drie gemeenten: Fremont, Grand Rapids en South Holland.

Omdat ze geen predikant hadden, werd ds. Pieneman in februari 1906 door ouderling A. Merizon bevestigd. In de periode van ds. Pieneman ontstonden er meer contacten: in 1907 sloot Paterson-Haledon Avenue zich bij het kerkverband aan en ontstond een gemeente in Sheboygan. In 1909 sloot KalamaZo zich aan en keerde Passaic in het kerkverband terug. Toen de gemeenten een tweede predikant kregen, was dat voor ds. Pieneman een goede bekende: ds. N.H. Beversluis had tegelijk met hem in Rotterdam gestaan.

Op de eerste zondag waarop ds. Pieneman in Grand Rapids voorging, stroomden de mensen toe. De kerk was vol, de trap treden voor de deur waren vol en onderaan de trap stonden ook nog mensen te wachten op een plaats. Een aantal van hen ging naar huis en zorgde er de volgende keer voor op tijd te zijn. Wie ver had moeten lopen, nam eerst een slokje water uit de waterbak onder de pomp, net naast de trap van de kerk. Daar maakte bijna iedereen gebruik van, gewoon allemaal met dezelfde lepel. Dat veroorzaakte een schrikreactie toen twee gemeenteleden van wie men wist dat ze kort tevoren die lepel nog hadden gebruikt, aan tuberculose overleden. Er werd veel over de nieuwe predikant gepraat. Zijn preken waren welbestudeerd - dat mocht voor sommigen wel wat minder - en bewogen.

De kerkenraad vergaderde wekelijks en liet veel nieuwe leden toe. Het kerkgebouw moest al snel worden vergroot. Vervolgens werd in oktober 1907 grond naast de kerk gekocht.

Daar werd een nieuw gebouw neergezet. Op de begane grond stalden de kerkgangers hun paarden. Op de eerste verdieping waren ruimten voor de catechisaties, en ook de ongehuwde dochters van ds. M. van der Spek woonden er. Tijdens de catechisaties hielpen mevrouw Pieneman en dienstbode Anna Helderop met het overhoren van de vragen.

Gesprekken in de pastorie

Ds. W.C. Lamain schreef later over die tijd: 'Toen ik pas in Grand Rapids kwam en verschillende oude mensen nog leefden die wijlen ds. Pieneman hadden meegemaakt, heb ik veel uit zijn leven horen vertellen. Eens kwam er een man bij hem op bezoek die zó bespraakt was dat hij drie uren in de pastorie zat te praten. Eindelijk zei ds. Pieneman tegen hem: Man, houd nu maar op, want met al je gepraat over de waarheid en over de bevinding, je blijft toch voor mijn borstrok zitten'. Ds. Lamain hoorde echter nog meer: 'Verschillenden van Gods volk kwamen met hun

familie over naar de gemeente, omdat die predikant de volle raad Gods mocht verkondigen en spreken naar het hart van Jeruzalem.

Hart en huis stond open voor het volk van God. Niet zo ver van de pastorie was een fabriek waar verschillenden van het volk werkten. Het is wel gebeurd dat hij zulk een behoefte had om met dat volk te spreken over de gangen Gods, dat hij soms stond aan de straat waar dat volk voorbijkwam, en sommigen uitnodigde om met hen te eten. Hij kon niet zonder God leven. Het was zijn begeerte om met het volk te verkeren’.

Zegen op de prediking

De prediking werd tot zegen gesteld. Ds. Lamain schreef: ‘Laatst heb ik in mijn gemeente nog gezien, dat als het waar is, de Heere het waar maakt. Een vrouw die meer dan vijftig jaar geleden onder de prediking van ds. Pieneman in haar hart gegrepen was en haar gehele leven in strijd geleefd had of het wel waar was en voor wie Christus zo bedekt was, werd op haar sterfbed tot ruimte gebracht. Met verwondering heb ik geluisterd naar de verklaring die zij gaf, hoe haar ziel werd opgenomen in het volbrachte werk van Christus. Met ruimte mocht ik haar begraven uit Psalm 69:34: ‘Want de Heere hoort de nooddriftigen, en Hij veracht Zijn gevangenen niet’.

Er zijn gedurig veel moedbenemende omstandigheden in het leven en allermeeft in betrekking tot zichzelf, en toch mag er nog weleens moed geschept worden. God blijft de Onveranderlijke, al veranderen wij elk ogenblik’.

Ds. Lamain las later enkele preken van ds. Pieneman ‘met veel indruk en niet zonder zegen’. Er was ‘veel onderwijs in de verschillende zielstoestanden van Gods kinderen’ in deze preken te vinden.

Een eigen school

Ds. Pieneman had een groot aandeel in de stichting van een eigen school. Tot 1975 was het de enige school in de Amerikaanse gemeenten. Een kind van een van de andere oprichters verzuchtte later: ‘Het leek wel of ze elke avond bezig waren om alles te plannen en te regelen’. Op 7 september 1908 kon de school aan de Hastings Street worden geopend. Ds. Pieneman kwam er vaak, om catechisatie te geven. ‘Als kinderen konden we zijn liefde voor ons merken’, zei een leerling later. De predikant haalde soms bij een van de jongens zijn hand door het haar en zei: ‘Je moet tot God bekeerd worden’.

Op 25 maart 1909 schreef ds. Pieneman aan een vrouw in Rijssen: ‘Wij hebben indertijd de kerk vergroot, zodat er 600 zitplaatsen zijn, die nodig zijn, bovendien hebben wij ook behalve een kosterwoning een paardenstal, Kerkenraads en catechezeerkamer, een Chr. Schoolgebouw, 150 kinderen der gemeenten gaan erop. De prediking is niet ongezegend, daar zijn eronder toegebracht, daar zijn eronder ontdekt, daar zijn er die een stapje nader gekomen zijn’.

Terug naar Nederland

De diensttijd van ds. C. Pieneman in Amerika duurde slechts drie jaar. En daarna zou hij nog bijna drie jaar aan de gemeenten in Neerland verbonden zijn: zestien maanden stond hij in Charlois, zestien maanden in Dirksland.

Ds. Pieneman wist vanaf 25 november 1908 dat zijn werk in Grand Rapids ten einde ging lopen. Het duurde nog een jaar voordat hij afscheid nam. Hij had het beroep van Charlois aangenomen. Dat bericht kwam voor een ouderling van die gemeente, J. de Hollander, niet onverwachts. De Heere had hem bemoedigd met Psalm 99:5: *Hij en and'ren meer*

*Riepen tot de Heer',
Die, met gunstig oren,
Hun geroep wou horen.*

Den Hollander had tegen zijn medebroeders gezegd: 'We krijgen een dominee. Ik weet niet voor hoe lang of hoe kort, maar wel weet ik dat hij niet bij ons blijft'. En zo is het ook gebeurd.

Op 5 december 1909 werd ds. Pieneman door ds. G.H. Kersten bevestigd. Twee maanden later sprak de kerkenraad al over vergroting van de kerk. Ook de consistoriekamer, waar de catechisaties werden gehouden, was inmiddels te klein.

De kerk was nog maar net uitgebreid, toen ds. Pieneman naar Dirksland vertrok. Daarom was de tekst bij de ingebruikname van de vergrote kerk in Charlois: 'Gij hebt dit volk vermenigvuldigd, maar Gij hebt de blijdschap niet groot gemaakt' (Jes. 9:2). Ds. J. Overduin sr. uit Lisse bevestigde ds. Pieneman op 9 april 1911 in zijn laatste gemeente. Ds. Pieneman deed intrede met Johannes 10:16: 'Ik heb nog andere schapen, die van deze stal niet zijn; deze moet ik ook toebrengen; en zij zullen Mijn stem horen; en het zal worden één kudde en één Herder'.

Van deze intrededienst is getuigd dat ze aan het hart van drie vrouwen gezegend is. Ook in Dirksland nam het aantal toehoorders zo toe dat de kerk moest worden uitgebreid. Het gebouw werd ook gerenoveerd, nadat tijdens een zware storm schade was ontstaan. De diensten werden daarom tijdelijk in een houten noodkerk gehouden.

Thuiskomst

De diensttijd van ds. Pieneman was echter even kort als in zijn vorige gemeente: zestien maanden. Hij zei tegen een ouderling dat hij zich nog nooit zo gezond had gevoeld. Door de tocht in de hete noodkerk vatte hij echter kou terwijl hij op de preekstoel stond. Op 2 augustus 1912 is ds. Pieneman aan een longontsteking overleden, op de leeftijd van 49 jaar.

Binnen de Gereformeerde Gemeenten was ds. Pieneman na de totstandkoming van het kerkverband (1907) de eerste predikant die overleed. Hij had Gods Woord 25 jaar mogen bedienen en was aan vijf gemeenten verbonden geweest. In het begrafenisverslag werd hij omschreven als 'een man van veel betekenis voor het dorp, die op alle terreinen des levens zijn gaven en krachten ontwikkelde en gaf. Een man van karakter en consequentie, die de gereformeerde beginselen op school- en politiek terrein doorzag en ernaar handelde en ertoe opwekte. Een medestrijder voor school en staat. Een voorman in zijn dorp. Hij ruste in vrede? Nee, hij rust niet, maar hij juicht voor de Troon van het Lam, Dat hem gekocht heeft met Zijn bloed'.

Onder grote belangstelling uit het hele land werd ds. Pieneman op dinsdag 6 augustus begraven. Ook ouderling P. Schelling uit Goudswaard was erbij. Het grootste voorrecht zou zijn als de Heere in het midden was, overdacht hij. 'En daarvan mocht menige ziel getuigenis afleggen. Ik heb op de boot en tram tijdens de reis naar Dirksland vele zielen ontmoet waar ds. Pieneman het middel in Gods hand voor geweest is, beide tot ontwaking en tot opbouw in het allerheiligst geloof. Dat waren mensen uit Rotterdam, waar ds. Pieneman enkele jaren gestaan heeft voordat hij naar Amerika ging'.

Het kerkgebouw was overvol tijdens de rouwdienst, die werd geleid door ds. G.H. Kersten. Catechisanten droegen hun herder en leraar grafwaarts.

Op de begraafplaats was 'een welhaast ontelbare schare' bijeen. Daar spraken nog de

predikanten H. Roelofsen, J. Overduin sr., A. Janse en A. Makkenze. Ds. Overduin, die nog samen met ds. Pieneman de dolerende kerken en de Gereformeerde Kerk had gediend en hem was gevolgd naar de Kruisgemeenten, zei, als David over Jonathan: 'Ik ben zeer bedroefd om uwentwille, o mijn broeder Pieneman'.

Op de grafsteen werd Daniël 12:3 vermeld: 'De leraars nu zullen blinken als de glans des uitspansels, en die er velen rechtvaardigen, gelijk de sterren, altoos en eeuwiglijk'.

Ds. C. Hegeman schreef: 'In het jaar 1912, toen de welbekende ds. Pieneman werd begraven te Dirksland, sprak daar ook ds. A. Janse en zei: 'Al wat van hem niet deugde, is begraven. Wat ten dele was, is teniet gedaan. Het zondige dat hem aankleefde, is eeuwig weggewassen door Jezus' bloed. Hij ging de heerlijkheid in'. Op het kerkhof in Dirksland was een man die onder de prediking van ds. Pieneman was getrokken. Hij stond daar vol smart, want hij kon zijn geliefde predikant niet missen. Maar onder het getuigenis van de nu zalige ds. Janse mocht hij zien en geloven dat ds. Pieneman thuis was.

Deze man, die later ouderling was in mijn eerste gemeente in Amerika (Paterson-Peoples Park), heeft later ook de vrijmacht Gods daarin weleens mogen bewonderen. Nu is hij, zo wij mogen geloven, met ds. Pieneman en ds. Janse daar waar geen scheiding meer zal zijn'.

Na het overlijden van deze ouderling, L. Slootmaker, schreef ds. Hegeman: 'Onze onvergetelijke vriend en broeder was krachtadig tot God bekeerd onder de bediening van ds. Pieneman en met een drie-enig God verzoend onder de bediening van ds. A. van Dijke. Hij was voor mij een vaderlijke vriend'.

4. Uit het leven van ds. C. Pieneman, door hemzelf beschreven

Wij lezen in Psalm 103: 2: "Loof de Heere, mijn ziel en vergeet geen van Zijn weldaden."

Met het oog op deze waarheid is het mijn doel, u onder het hulpverbeidend opzien tot de Heere mee te delen, welke weg de Heere met mij gehouden, welke weldaden Hij aan mij bewezen en welke voorrechten Hij mij geschonken heeft tot op heden toe.

Afkomst

Te Zevenhoven (een plaatsje in Zuid-Holland, dicht bij Alphen aan de Rijn) aanschouwde ik op 27 mei van het jaar 1863 het levenslicht.

Hoewel mijn ouders van burgerlijke afkomst waren, verkeerden zij door samenloop van omstandigheden in het leven mijner grootouders, in een behoeftige positie, zodat ze door handenarbeid moesten voorzien in het levensonderhoud van hen en hun acht kinderen, van welke thans nog slechts mijn oudste broer en ik in het land der levenden zijn.

Het eerste, wat ik mij uit mijn kinderjaren kan herinneren is het verlies van mijn enige zusje Johanna, een meisje van 13 jaar, in wie, volgens mededeling der vromen, reeds van haar jeugd af de vreze Gods was ingeplant, wat ook in haar leven hoe langer hoe meer is geopenbaard.

Vooraf dien ik nog op te merken, dat mijn ouders in de grond onbekend waren met hun rampzalige staat ten opzichte van de eeuwigheid. Mijn vader was een oppervlakkig, vroom, nog wel gereformeerd en toch liberaal man. In het laatst van zijn leven heeft een grote omkeer plaats gehad van de zonde tot de deugd, maar, ik moet het met leedwezen zeggen, de rechte grondslag is er niet in ontdekt. Ook van mijn moeder, die nog leeft en nu 82 jaar is, mag ik niet zeggen dat Gods werk in haar uitkomt, hoewel zij in de waarheid is opgevoed, goed weet wat er tot zaligheid moet gekend worden en vele indrukken ontvangen heeft. In dit opzicht moet ik wel getuigen overeenkomstig Ezech. 16: 1-8: "Mijn vader was een Amoriet en mijn moeder een Hethietische, enz."

Ik was vier jaar oud, toen mijn zusje Johanna stierf. Bovenal was ik getroffen door het binnendragen van de doodkist, en ik kreeg voor 't eerst enig besef ervan, dat de mens eens sterven moet. Dat was de oorzaak, dat ik ging vragen, wat eigenlijk de dood was en wat er dan met een mens gebeurde, waarop men mij vertelde, dat er na de dood een oordeel was van goed of kwaad.

Schooljaren

Toen ik zes jaar oud geworden was, moest ik naar school. Nu waren er in ons dorp drie scholen, een Openbare, een Christelijke en een Roomse school. Ik moest naar de Openbare school, want dat was de dorpsschool en daar was mijn vader voor, hoewel mijn afgestorven zuster Johanna de Christelijke school en de Zondagsschool had bezocht en daar ook ter kerk had gegaan. Doch ik meen dat de vromen, die veel met dat kind ophadden, daarvoor hadden gezorgd. De verstandhouding tussen de Christelijke en de Openbare school liet veel te wensen over. Niet alleen vochten de scholieren vaak met elkaar, zodat de veldwachter nogal eens tussenbeide moest komen, maar ook de hoofden der scholen hadden het vaak met elkaar aan de stok.

Eenmaal is er sprake van geweest, dat ik naar de Christelijke school overgeplaatst zou worden, maar ik verzette mij daar zó tegen, dat het besluit weer ingetrokken werd en ik bleef waar ik was.

Uit mijn kinderjaren wil ik nog iets medelen. Het dochttertje van een landbouwer bij

ons in de buurt, dat op de Christelijke school ging, was ziek geworden en kon dus de kranten, die haar vader met het hoofd van die school samen las, niet meebrengen. Nu werd mij gevraagd of ik na schooltijd even de krant wilde halen en meebrengen en dat deed ik dan ook. Maar daar onze school vroeger uitging dan de Christelijke moest ik de krant meestal aan de schooldeur halen en bijna altijd stond de meester dan juist te bidden. In plaats van behoorlijk te wachten tot de meester gedankt had, begon ik, zo hard ik kon, onder het gebed te, roepen: "Meester, de krant! Meester, de krant!" Toen dit evenwel enige keren was voorgevallen, riep hij mij terzijde en vermaande mij over mijn verkeerde handelwijze, wees mij op de verantwoordelijkheid mijner daden, enz., zodat ik een geduchte les te pakken had. Eerst was ik dan ook erg bedeesd, maar later wilde ik van die "fijne mof" (zoals ik hem noemde) niets weten en haalde ook de krant niet meer bij hem.

Hieruit blijkt wel, dat in mijn kindse jaren de vreze Gods niet voor mijn ogen was.

Van school

Tot mijn negende jaar toe heb ik met tussenpozen de school bezocht, op welke leeftijd ik de school reeds moest verlaten. Mijn vader had mij tot mijn blijdschap verhuurd op een boerenhofstede, om het melken en verder alles wat in de boerderij te pas komt te leren. Dat was juist iets naar mijn zin. In de eerste tijd deed ik zowat als boodschappenjongen dienst, tegen een geringe vergoeding. Op de boerderij mochten ze mij graag lijden, want ik was altijd even vrolijk en luchthartig, waardoor ik ook bij de meester en zijn vrouw goed stond aangeschreven en voor hen vaak boodschappen deed in de tijd dat ik school ging.

Zo leefde ik dan lustig voort naar het goeddunken van mijn onbezonnen hart, "want," zo redeneerde ik, "treuren vóór de dood en treuren na de dood, dat is altijd treuren," en daar had ik geen zin in.

Ik kan mij nog wel herinneren, dat ik in die tijd wel eens een kneep in mijn consciëntie kreeg, maar dat ging spoedig weer over.

Zo waren wij op een zondagmiddag bij de hofstede aan het slootjespringen, toen ik plotseling ophield en tegen mijn vriendjes zei: "Jongens, de duivel lacht om ons; straks valt er een in 't water, verdrinkt... en de ziel is voor hem. Ik blijf niet langer hier." En met die woorden verliet ik mijn makkers en ging naar huis.

Op een andere zondag (het was de 16e juli) gingen wij, zoals we dat elk jaar gewoon waren, naar het naburige Nieuwveen, waar het kermis was, de tijd, waarnaar wij weer een geheel jaar verlangend hadden uitgezien.

Om vier uur in de namiddag, juist toen de Hervormde Kerk uitging en de draaimolens en kramen geopend werden, kwamen wij daar aan. 't Scheen mij op dat ogenblik toe, of de kermis, met alles wat er bij behoorde en wij er bij, zo in de hel zonken. Ik wilde terug naar huis, maar mijn kameraden wilden mij niet laten gaan, ik moest mee "kermis houden". En dat is dan ook tot mijn schande gebeurd.

Later heb ik mijn woonplaats moeten verlaten. Mijn vader vond het beter, dat ik eens onder vreemden zou gaan, omdat vreemde ogen het best dwingen, en had me verhuurd bij een boer in de Vierambachtspolder (bij Woubrugge). 't Waren ook wereldse mensen; van kerkgaan of Bijbellezen was geen sprake, integendeel waren vloeken, razen en tieren aan de orde van de dag. Ik heb er een jaar doorgebracht. Ik had mij verhuurd onder voorwaarde, dat ik naar de kerk en naar de catechisatie zou kunnen gaan, maar daar er in die plaats geen predikant was, en ik bij de hoofdonderwijzer der openbare school, die aldaar catechisatie hield, niet wilde zijn, maakte ik allerlei bezwaren en verstopte mijn vragenboek, zodat er van het catechiseren niets kwam. Ik

bracht er mijn leven door met het uithalen van velerlei ondeugende streken en vaak heb ik mezelf door onvoorzichtigheid ongelukken veroorzaakt.

Wonderlijk gered

'k Herinner me, dat ik eens onder het rijden van het paard gevallen ben, dat ik zelfs tot twee maal toe door onhandigheid aanleiding gaf, dat het paard met rijtuig en al op hol sloeg, terwijl ik eens zodanig met een hooimachine in aanraking ben gekomen, dat ik op vele plaatsen aan het hoofd verwond was. Nog op een andere keer, toen ik om drie uur in de morgen met een melkschouw door een diepe tocht voer, geraakte ik over boord en werd met moeite gered.

De Heere heeft me ook daar gespaard en gedragen, niettegenstaande mijn Godonterend leven; in weerwil van het lasteren van Zijn driemaal heilige Naam.

Toen het jaar om was, verliet ik die boer, en hoewel eerst was afgesproken, dat ik weer op de oude boerderij zou terugkomen, moest ik, daar mijn vader ging verhuizen van Zevenhoven naar de Mijdrechtse weg, met hem mee. In onze nieuwe woonplaats werden we allen ziek; we leden, (doch ik in het bijzonder) aan hevige koorts. 't Was kort na de Uithoorns e kermis (waar ik elke avond tot middernacht geweest was).

Terwijl ik daar evenwel ziek lag, zó ernstig zelfs, dat ik soms geheel buiten kennis was, heb ik de plaats der ijdelheid uit de grond mijns harten verafschuwd. Ik beloofde de Heere beterschap en, als ik weer herstellen mocht, zou ik nooit weer een voet op die plaats zetten. Ik wilde zelfs, dat men voor mij zou bidden, dat ik weer beter mocht worden en dat deed mijn vader dan ook, hoewel ik gaarne gewild had, dat vrouw Braam (een vrome, doorgeleide vrouw, zoals ik ze later heb leren kennen) geroepen zou worden om voor mij te bidden, iets wat ze thuis niet schenen aan te durven.

Toen ik evenwel weer hersteld was, bleven de beloften achterwege en ik was weer de oude slaaf der zonde, ja ik moet het tot mijn smart mededelen, dat ik zo in de goddeloosheid toenam, dat er bezwaarlijk iemand te vinden was, die ontzettender Godslasteringen uitbraakte; zó zelfs, dat de goddelooste mensen mij bestraffen over mijn ergerlijk misbruik van de Naam des Heeren. Zo gaat het, als God de mens niet wederbaart.

We kunnen ongeveer een jaar daar gewoond hebben, toen we weer vandaar naar onze oude woonplaats Zevenhoven trokken en ik op dezelfde boerderij en bij dezelfde mensen, waar ik eerst gediend had, terugkwam. Dat gaf een hele verandering in mijn leven.

Zelfverbetering

Er was namelijk in die tussentijd een predikant gekomen, en mijn oude baas was diaken geworden, zodat ik, toen ik er weer terug was, vaak dominee mocht rijden, dan hierheen dan daarheen.

Van stonde af aan heb ik met toen op zelfverbetering toegelegd: ik ging trouw ter kerk en naar de catechisatie en was nog al vlug om die zielsverpestende leer in te drinken als water. Immers de grondleer van die predikant (hoewel iemand met veel gaven) was: "De mens is een redelijk wezen, moet zedelijk leven en dan is het maar een stap uit dit leven zo in het eeuwige leven. Andersdenkende mensen (gereformeerden) zijn dompers; men vindt die onder de schoen- en kleermakers, bakkers, schilders, timmerlieden, metselaars en zulk soort van mensen, die hebben de tijd om na te denken." En waarlijk, in ons dorp kwam dat net zo uit, dat alle "fijnen" een dergelijk beroep uitoefenden.

Ik werd zó geleerd in de moderne richting, dat ik me werkelijk verblijdde, als ik eens zo'n "fijne femelaar" kon spreken en geducht de waarheid zeggen, en dat wel

overeenkomstig de Bijbel, gelijk ik geleerd had. Dominee had mij ingeprent dat de wet was afgeschaft! Christus had voor allen geleden, en die in Hem geloofde was zalig. Wat hadden we nu met de tien geboden te maken in de kerk 's zondags? In Jer. 31: 33 en v.v. was 't al beloofd, dat die oude ceremoniën zouden vervallen! Wat zijn die rechtzinnige en orthodoxe mensen toch blind! En om dan nog te denken, dat er zo weinig mensen zalig zullen worden, terwijl "de Heer" toch Zelf gezegd heeft: "Ik wil niet, dat een van deze kleinen verloren gaat" en in nog zoveel andere teksten. (Joh. 3: 16, 2 Tim. 2: 3-5, enz.)

Menigmaal heb ik 't zo horen beredeneren. En zó sterk had ik die leer ingezogen, en mijn leven daarnaar gericht, dat ik vast dacht, dat de zaligheid mij niet ontgaan zou en toch... er was een stem in mijn binnenste, die sprak: " 't Zal zo niet gaan, er zal toch wat anders gekend moeten worden." Daarbij kwam, dat de arbeider, met wie ik samenwerkte, andere gedachten aangaande dood en eeuwigheid had dan ik, waarover wij vaak twistten, zodat hij dikwijls ophield met er over te spreken. Alles, wat ik van hem hoorde, vertelde ik weer bij mijn baas, de diaken, die er op zijn beurt weer met dominee over sprak. Deze wist de geschillen altijd zo op te lossen, dat wij gelijk hadden en die andere arbeider ongelijk. Dat was ook al zo'n domper.

Dat duurde zo geruime tijd.

Nu was er in die tijd een leraar gekomen in Zegveld, van wie een roep uitging als een der beste orthodoxe predikanten. Doordat wij veel familie in dat dorp hadden wonen; ging mijn moeder vaak te Zegveld, dat zowat drie uur lopen van onze woonplaats verwijder was, kerken. Bij gelegenheid van een Kerstfeest had ik besloten mijn moeder op de tweede Kerstdag uit Zegveld te halen en dan ook daar te kerk te gaan, om die hooggeroemde predikant eens te horen.

In de vroege morgen van die dag, terwijl wij aan het voeren waren, begon de baas er over. "Ja," zei hij o.a., "ik weet niet hoe je het daar moet uithouden, twee uur lang onder dat gekerm van ach en wee. Ik ben," zo ging hij voort, "vroeger wel eens ter kerk geweest bij Ds. Schotel (toentertijd te Alphen), maar ik kon het er niet onder uithouden."

Ik stemde dat dadelijk toe, maar ik zou wel zien hoe het ging.

Overtuiging

Er was juist sterk ijs, en ik kon goed schaatsenrijden, zodat ik spoedig te Zegveld was. In de kerk gekomen, stond ik verbaasd te kijken dat er zoveel mensen waren en dat op de tweede Kerstdag. Van de eigenlijke predicatie weet ik zo goed als niets meer. Het verwonderde mij, dat het zo'n vlugge, flinke predikant was, want ik had mij voorgesteld dat hij erg vervelend en saai zou zijn. Eén ding, het slot van de prediking, is mij altijd bijgebleven: "Zonder Christus te leven, dat zal nog wel gaan, maar zonder Christus te sterven, dat zal vreselijk zijn." Dat woord moest ik van ganser harte toestemmen, doch daar bleef het ook bij.

Tegen de avond keerden wij naar onze woonplaats terug, een wandeling van ongeveer drie uur. Circa halverwege, te Noorden, woonde een goede kennis van ons op een boerderijtje. Mijn moeder wilde evenwel daar niet aangaan, omdat het al laat was en de weg, die we nog hadden af te leggen, met de duisternis bijna onbegaanbaar was. Maar hoe het kwam, wist ik niet, het was of ik gedwongen werd er aan te gaan; ik kon er niet voorbij komen.

Zo kwam het, dat wij bij Pieter Rijksdam aanklopten. Wij werden hartelijk ontvangen en ontmoetten daar nog een dorpsgenote van ons. Aartje Verburg, een naaister, die gewend was 's zaterdags naar Rijksdam te gaan, waar zij dan tot 's maandags logeerde, omdat zij bij die boer vandaan gemakkelijk in Zegveld ter kerk kon gaan. Toen wij

daar een ogenblikje gezeten hadden, wendde Aartje zich tot mij met de vraag of ik ook in Zegveld ter kerk was geweest, waarop ik bevestigend antwoordde.

"En wat zeg je nu van deze dominee? Dat is wat anders hè, dan die leugenprediker bij ons van het dorp!"

Wel verre van geneigd te zijn, dit toe te geven, werd deze vraag aanleiding tot een gesprek, waarbij ik natuurlijk "den onze" verdedigde.

Ook Rijksdam, die destijds ouderling was in de Ned. Herv. Kerk daar, mengde zich in het gesprek en wees ons op hetgeen in Joh. 10 geschreven staat, aangaande dezulken, die in schaapsklederen wandelen, maar van binnen grijpende wolven zijn en hij rekende ook onze dominee tot de valse herders. Het is te verstaan, dat ik mij daartegen verzette en tenslotte toen zij er aan toevoegden, dat ik met die leugenleer verkeerd zou uitkomen, kwam het zelfs zó ver, dat ik rondweg verklaarde, dat het dan toch nooit mijn schuld kon wezen, als ik met mijn godsdienst verloren zou gaan. Immers, het kon mijn schuld niet wezen, want mijn ouders hadden mij nooit anders geleerd, zij hadden mij zelf onder die leer gebracht, de leraar van ons dorp en mijn patroon gingen mij niet anders voor, dus.... dan waren die er de schuld van en ik niet.

Zo is de mens; altijd de schuld van zich afwerpen, gelijk Adam reeds deed met te zeggen: "De vrouw, die Gij mij gegeven hebt, die heeft mij verleid."

Nooit zal ik dat ogenblik vergeten, dat de ouderling mij op ernstige en plechtige toon afvroeg: *"Mijn jongen, indien gij deze nacht eens werd opgeëist en voor God moest verschijnen, Die een verterend vuur is en een eeuwige gloed, zoudt gij dan met die verontschuldiging voor God kunnen bestaan?"*

Met dat hij deze woorden sprak, was het mij, als werd ik zó rechtstreeks voor de Rechter van hemel en aarde gedaagd, voor een heilig en rechtvaardig Wezen, dat in waarheid een verterend vuur, een eeuwige gloed is. Ik dacht, dat ik zo in het verderf zou storten, om voor eeuwig verloren te wezen, zodat ik aan het schreien geraakte en wel zo erg, dat ik bijna niet tot bedaren te krijgen was. Toen men mij eindelijk door verschillende middeltjes weer wat gekalmeerd had, zijn we dadelijk vertrokken, d.w.z. mijn moeder en ik. Het was ongeveer 7 uur, dus al donker en we hadden nog anderhalf uur te lopen. Onderweg deed ik maar niet anders dan wenen om mijn eigen ongeluk en daarbij gevoelde ik tevens ook zó de noodzakelijkheid voor al degenen, die op weg waren naar de eeuwigheid, dat ik er voor mijn oude moeder niet van zwijgen kon. Dat was de eerste vrucht der overtuiging in mijn ziel.

Toen we thuis kwamen, troffen we vader alleen. Hij had ons al eerder verwacht en had de koffie al lang klaar. Maar hij zag wel, dat er iets aan haperde, en omdat wij er beiden zo ontdaan uitzagen, vroeg hij of er soms iets aan scheelde. Dadelijk begon ik te vertellen, hoe diep ongelukkig wij waren en wat er met ons zou moeten gebeuren, zou het wel met ons zijn. Vader stemde het toe, maar zei er verder erg weinig op.

Ik kon maar kort thuis blijven, want ik moest weer naar mijn dienst terug. Juist, toen ik bij mijn baas binnenkwam, stapte onze dominee de deur uit en ik kon dadelijk met mijn patroon meegaan om het vee te verzorgen. Terwijl we aan het afvoeren waren, vroeg hij: "Wel, hoe heb je het vandaag gehad onder die "fijne"?", waarop ik dadelijk antwoordde: "Indien ik en u niet veranderd en bekeerd worden dan blijven wij voor eeuwig verloren!" Krachtig werkte de overtuiging door en zo had ik mijn eigen rampzalige staat voor ogen. Twee dagen en drie nachten heb ik in die banden verkeerd. Toen kreeg ik, op de derde avond, mijn schuld oprecht te belijden voor de Heere en het recht toe te vallen. Daar werd mij een deur der hope ontsloten in het dal van Achor. (Hos. 2: 14c). "Daar zag ik een mogelijkheid om zalig te worden met deze woorden: "dat Christus Jezus in de wereld gekomen is om zondaren zalig te maken."

(1 Tim. 1: 15) De volgende morgen (het had die nacht juist een weinig gesneeuwd) was het mij alsof er een nieuwe hemel en een nieuwe aarde was; nooit kan ik verklaren hoe wondervol de gehele schepping mij voorkwam; en alles wat ik aanschouwde riep mij vrede toe.

Daaruit leefde ik bijzonder teer; al wat ik deed, geschiedde biddende. Ik begon 's morgens biddende, en ik ging biddende slapen. In die tijd boog ik voor het eerst mijn knieën, want van tevoren had ik dat veel te Rooms gevonden. Nu moest ik, om mij ter ruste te begeven, naar de zolder en vooral als ik in het donker kwam, besprong de vijand mij en werd ik zeer beangst.

Dan was het of ik zó de satan in levende lijve voor mij zou zien verschijnen; ja, het was mij, alsof hij zijn ijzeren klauwen naar mij uitstak, terwijl hij met opengesperde muil en gloeiende ogen mij aangrijsde. In die benauwdheid bad ik dan zo lang, totdat ik eindelijk van vermoeidheid in slaap viel.

Betere tijden

Ik verkeerde in die eerste tijd zó in de nabijheid des. Heeren en onder de indruk van de gunst Gods, dat ik meende bekeerd te zijn en een heel Christen geworden te zijn. Ik las de Bijbel en alle formulieren door en ik deed maar niets liever dan lezen, bidden en spreken over hetgeen er gekend moet worden ter zaligheid. De kerk en de catechisatie op ons dorp had ik natuurlijk verlaten. Ik ging nu eens hier, dan weer daar ter kerk, maar meestal te Zegveld, waar ds. A.E. Lazonder stond. Het was wel zes uur lopen zulk een dag, maar 't was toch onze lievelingsreis.

Bij mijn patroon had ik het ver van gemakkelijk. De mensen waren goed voor mij, maar zij waren zó vijandig, dat het op een voortdurende strijd uitliep. Zó ver ging het zelfs, dat ik op een avond geheel van streek was en met de koorts naar bed moest. Ik kon daar natuurlijk niet blijven. Daarbij kwam, dat ik in die tijd mijzelf leerde kennen. Ik wist wel uitwendig veranderd te zijn, maar mijn hart was niet rein. De zonde was er niet uitgeroeid, zoals ik gemeend had. Vroeger, in mijn onbewuste toestand, had ik de Naam des Heeren opzettelijk gelasterd; nu was de dag en Naam des Heeren mij zo heilig en dierbaar, dat ik die dag niet ontheiligen kon en die Naam niet kon lasteren, en toch.... de ontzettendste godslasteringen kwamen in mij op, zodat ik vaak meende, ze te moeten uiten, hoezeer ik ook bad, dat ik daarvoor bewaard mocht blijven.

Ik was, toen deze en andere zaken in mij openbaar werden, in mijn eigen schatting van de staat der genade vervallen; ik kon niet geloven, dat iemand, in wiens hart zulke dingen omgaan, genade kan bezitten. Ik was zo onkundig, dat ik gemeend had, een heel vroom mens te wezen, al vrij wat beter dan menig ander, en nu werd het tegenovergestelde openbaar. De zonden lagen mij loodzwaar op het hart; ik had de Heere beledigd, tegen een Heilig en rechtvaardig God gezondigd en, gedaan wat kwaad was in de ogen van het goedertieren, verdraagzaam en volzalig Wezen. Dus was er voor mij geen mogelijkheid meer, zo beschuldigde mijn consciëntie mij; zo veroordeelde mijn hart mij; zo wees mij de satan er op, dat er nu geen genade meer was voor dezulken die tegen alle geboden Gods gezondigd hadden; zó verdoemde de wet mij. En toch, niettegenstaande dat gezicht, dat gevoel, de vrees die mij bekleemde, ik kon niet nalaten, anderen te waarschuwen en ernstig te vermanen en wel met zoveel vrijmoedigheid en ruimte, dat als zij, wie ze ook waren, maar voor de Heere neervielen, ze gewis door de Heere zouden worden bekeerd; aan al dezulken zou de Heere zeker genade schenken.

Voor al in de eerste tijd, nadat mij de mogelijkheid tot zalig worden was ontdekt, heb ik allerwegen de ruimte, die er in de Heere was voor de grootste der zondaren,

verkondigd. Toen had ik er geen erg in, dat ik die vrede en uitlatende liefde weer verliezen zou en dat het bedorven hart zo zou bovenkomen. Ik dacht toen werkelijk, dat de Heere toch bijzonder veel met mij ophad. Ik kon niet begrijpen, dat anderen van Gods kinderen, die ik een weinig leerde kennen, zo droog en dor heenleefden. Ik heb vroeger al gesproken van personen, die niet bij ons in de kerk kwamen, maar bijeenkomsten hielden in de Christelijke school en dan een preek lazen en die voor "fijnen" werden uitgemaakt en door sommigen voor gelovigen werden gehouden. Ik had eerst ook een groot opzien tot die mensen en zag ze ook allen voor kinderen Gods aan. Maar nooit is me iets meer tegengevallen dan dat. Toen ik ze naderhand leerde kennen, bespeurde ik, dat de meesten wel mensen voor de waarheid waren, maar die "Gods verborgen omgang" niet hadden leren kennen.

Om nu tot de zaak zelf terug te komen, ik heb al gezegd, dat ik bij mijn baas niet blijven kon. Enerzijds was daarvan de vijandige houding oorzaak, anderzijds de toestand waarin ik verkeerde. Want toen ik meende, dat ik van de staat der genade vervallen was, werd ik dag en nacht door vrees en benauwdheid overvallen, hetgeen vanzelf niet naliet een ongunstige invloed op mijn gestel en gezondheid uit te oefenen. Ik sliep onrustig, at weinig en moest dus wel met de dag achteruit gaan. Een dokter, die wij raadpleegden, schreef mij een zenuwdrankje voor, dat evenwel niets baatte. Integendeel, de angsten der hel konden mij soms zo aangrijpen, dat ik totaal ongeschikt was om mijn werk te doen. Ja, 't gebeurde wel, dat alle hoop zo afgesneden scheen, dat ik om een eind te maken aan de zielestrijd het water tot mijn deel zou gekozen hebben. Men kon mij derhalve niet alleen laten. Dan herinner ik mij nog, hoe ik eens midden op de dag door de vreze des doods overvallen werd, me te bed moest begeven en het zó benauwd had, dat ik werkelijk meende te zullen sterven. Ja, zelfs stonden de huisgenoten om mijn ledikant geschaard en toch... mij scheelde niets dan de vrees voor de dood en de eeuwigheid.

Ik kon dus bij die boer niet blijven, mijn vader wilde mij er ook niet langer laten, want er ging een praatje over het dorp, dat de arbeider, met wie ik samenwerkte, en die ik voor m'n overtuiging een "domper" had genoemd, dat die arbeider mij "gek" gemaakt had. Ik zou dus thuis komen met mijn vader meegaan en dan zou het wel beter worden. Maar ook dat mocht niet baten. O, ik heb wat lange dagen en nachten in de vreze der dienstbaarheid doorgebracht.

Eens, dat we allen reeds te bed lagen, werd ik weer zo door de benauwdheid aangegrepen, dat ik zo hard ik kon, begon te roepen: "O, Heere, wees mij genadig; wees me toch genadig; ik sterf! ik sterf!" Vader en moeder sprongen verschrikt het bed uit, wisten niet wat er gaande was en wat ze met mij moesten aanvangen. En 't was toch enkel de vreze des doods die mij overvallen was.

Op een zaterdagmiddag waren we, omdat er een onweerslucht kwam opzetten, naar huis gegaan. En werkelijk, de bui ontlastte zich boven ons dorp. Voor mij was het, alsof mijn laatste uur geslagen had. God zou mij, als een toonbeeld Zijner heilige wraak, verpletteren.

Elke slag was de mijne. Elke volgende bliksemstraal zou mij treffen. God zou tonen, dat Hij Zich niet laat bespotten en mij, als een bewijs van Zijn heilige rechtvaardigheid, zo in de eeuwige verdoemenis storten. Ontzetting, angst en vrees hadden mij zo aangegrepen, dat ik van benauwdheid niet wist, wat te doen. Met een mengsel van water en brandewijn zat ik maar voortdurend mijn slapen, mijn polsen en mijn borst nat te maken. Ik behoef dus verder niet te zeggen, hoe de dood mij als 't ware op de hielen zat, en dat mijn vader en moeder heel wat met mij te stellen hadden. Zij hebben in die tijd wel vier dokters geraadpleegd, maar 't hielp alles niets.

Wonderdokter

Eenmaal zelfs zijn we op aanraden van anderen, naar een soort wonderdokter geweest, ene Belt, die te Alphen woonde. We hadden van kennissen gerij te leen gekregen, en wij zouden horen, wat Belt voor middel had om mij te genezen. 't Eerste wat hij mij, toen ik bij hem binnengelaten was, vroeg, was of ik in God geloofde. Toen ik bevestigend antwoordde, gaf hij mij de volgende raad: driemaal daags polsen en borst met koud water wassen, en een kopje koud water drinken; verder veel bidden, dat de Heere mij gezond mocht maken en als ik verschrikt of angstig was, dan maar dadelijk bidden. En daarmee was het consult afgelopen.

We reden terug naar ons dorp en ik mende zelf. Terwijl ik nog geheel onder de indruk was van de raad, mij door Belt gegeven, begint het paard, verschrikt door het fluiten van een stoomboot, opeens te steigeren. Ik vanzelf dadelijk aan het bidden, zo hard ik kon, maar zonder resultaat. Dan maar met de zweep, en werkelijk, ik sloeg er eens flink overheen en dat hielp beter. Nog eer ik thuis was, had ik al het minste crediet niet meer in het door Belt aangeprezen geprevel.

Ik was nu al ongeveer een goed jaar thuis, maar het werd er niet beter op. Ik geraakte geheel van mijn hart af, en in plaats van op te wassen in de kennis des Heeren, verachtte ik. Zóver kwam het zelfs, dat ik de dag des Heeren, ofschoon mijn consciëntie mij geen rust liet, ontheiligde. Zo ging ik hoe langer hoe verder van de weg af. 'k Herinner mij nog een passage, die ik even meedelen wil.

Toen de Heere mij op die bewuste Kerstdag had overtuigd, was ik zo doordrongen van het zielsverwoestende van de leer, die onze dorpsprediker verkondigde, dat ik vast besloot nooit of nimmer onder die leraar in de kerk te komen. En dat deed ik dan ook, want wij gingen meestal te Zegveld kerken.

Maar.... toen ik een poosje thuis was en ik in de week met mijn vader op het veld moest gaan werken, begon een stem van binnen mij te beklagen: " 't Was toch eigenlijk geen doen; door de week hard moeten werken en dan 's zondags, die toch eigenlijk een rustdag is, dan nog hier- en daarheen gaan lopen naar de kerk, dat was immers veel te vermoeiend. 't Zou veel beter wezen, als ik maar bij ons op 't dorp ter kerk ging, dan was ik met koffiedrinken thuis; nu ja, die man verkondigde wel niet de zuivere waarheid, maar ik kon er immers uitnemen wat mij aanstond, en wat mij niet aanstond langs mij heen laten glijden."

En waarlijk, ik kreeg medelijden met mijzelf en was wel geneigd die raad op te volgen. De aanleiding om er toe over te gaan, was een stormachtige zondag. 't Was geen weer om ver te gaan lopen, dus zou ik maar naar de kerk bij ons gaan. Nu was het de gewoonte, dat de kerkgangers als het regende, zolang ik de waag, die dicht bij de kerk was, schuilden. Ik voegde mij bij hen, maar stond er als Petrus in de zaal van Cajafas. Men keek mij aan, alsof men zeggen wilde: "je hoort hier niet."

Toch ging ik nog mee de kerk in, waar ik plaats nam op een der achterste banken. Pas was de dominee op stoel en begon hij te bidden, of ik werd door enkele oneerbiedige uitdrukkingen zo onaangenaam getroffen, dat ik allesbehalve op mijn gemak zat. Daar kwam nog bij, dat de kap van de kerk erg oud was en het plafond broos, zodat er door de storm nu en dan stukjes kalk vielen en ik bevreesd werd, dat de hele boel naar beneden zou komen.

Valse schaamte belette mij evenwel om te vertrekken. Aan de Predicatie had ik echter niets; het bleek wel duidelijk, dat ik er niet thuishoorde. Ik was dan ook blij, dat ik goed en wel uit de kerk was en ik ben er nooit weer in geweest, zolang die leraar daar stond.

Mijn vorige baas had me ook in de kerk gezien, en, toen er over gesproken werd, zei hij dadelijk wel, dat zulks niet van lange duur zou zijn, want dat soort mensen, waartoe ik behoorde, gevoelde zich toch bij hen niet thuis. En hij had goed geraden.

Bij een Godvrezende baas

't Kan zo ongeveer een jaar na mijn vertrek van de boerderij geweest zijn, dat er een andere boer op kwam. 't Was een man, die de Heere vreesde. De arbeider, die bij de vorige boer gewerkt had, bleef op de boerderij en bovendien had de nieuwe boer mijn broer als knechtje gehuurd. Doch wat wil 't geval? Korte tijd voordat hij de boerderij betrekken zou, ontmoetten vader en ik hem, en toen hij mij gezien had, wilde hij, hoewel ik een paar jaar ouder was, liever mij dan mijn broer in zijn dienst hebben en 't slot van de zaak was, dat ik weer op de oude boerderij terugkwam, iets, waarvan ik nooit spijt gehad heb en dat mij tot zegen geweest is. De eerste dag in dienst van de nieuwe boer, zal ik niet licht vergeten. Hij zou die dag naar de boerderij overkomen, met have en vee, en dat was dus een hele drukte, vooral daar de aanlegplaats van de boot, waarmee alles aankwam, wel vijf kwartier van de boerderij af was.

Mij was opgedragen op bepaalde tijd aan de boot te wezen om het vee te helpen vervoeren. Er zou iemand bij zijn, met wie ik samen het vee op de plaats van bestemming moest brengen. Nu was dat niet zo'n lastige taak. De weg die we te volgen hadden, was recht en leverde geen moeilijkheden op.

Alles klopte. Ik was op tijd aan de boot, het vee was meegekomen en er was een veedrijver bij, tenminste, daar zag ik hem voor aan.

Eenmaal goed en wel onderweg zijnde, liepen we samen achter de koeien aan, en knoopte ik een gesprek aan met de man, met het doel, in de gelegenheid te komen hem te wijzen op het éne nodige. Want dat kon ik niet nalaten, overtuigd als ik was van het onmisbare er van.

Ik vroeg hem dus, vanwaar hij kwam en zo een en ander meer en deed hem ook eens een paar vragen om te horen of hij de Heere vreesde, maar ik maakte maar al te gauw uit zijn antwoorden en wedervragen op, dat de man zich nog nooit over de dingen der eeuwigheid had bekommerd. Dat was dus voor mij 'n prikkel om hem met de nodige klem van woorden te vermanen, te waarschuwen en de weg des levens aan te prijzen. En ik was werkelijk al blij, dat de man niet vijandig werd, maar met belangstelling naar mij luisterde.

Zo kwamen we ter bestemder plaatse aan. Het vee werd naar de wei gebracht en we waren verder de gehele dag druk in de weer, zodat de baas vond, dat we met het vallen van de avond wel een poosje rust konden nemen. 't Was kostelijk weer, en we zaten met ons viere buiten, te weten de baas, de arbeider, de veedrijver en ik.

Al spoedig werd mij duidelijk, dat die veedrijver een broer van mijn baas was, en nog wel een welgesteld man. Dat was het eerste. Maar nog een tweede ontdekking deed ik. Hij was met de arbeider in gesprek geraakt en zei hem, dat hij aan mij wel een goede kameraad zou hebben, want dat ik had laten blijken, dat in mij het beginsel des levens lag.

Ik keek hem al dadelijk enigszins verbaasd aan, maar stel u mijn verwondering voor, toen de man verder vertelde, dat hij er ook wel wat van ondervonden had; en hoe mijn verwondering in diepe schaamte verkeerde, toen hij mededeelde, hoe de Heere hem bekeerd en doorgeleid had, en dat hij nu met God de Vader verzoend was en door de borggerechtigheid van Jezus Christus verenigd en bevredigd. O, wat had ik een spijt, dat ik de mond tegen die man opengedaan had; ik had wel onder de grond willen kruipen. Is het wonder, dat ik die eerste dag niet vergeten zal?

Ik heb bij die baas een aangename tijd doorgebracht. We leefden in een prettige verhouding en hoewel mijn baas zeer driftig van aard was, we konden elkaar goed

verstaan en verdragen er bij. Daarbij kwam, dat hij heel wat "oude schrijvers" had, en 't was mijn lust en mijn leven daarin te lezen. Bovendien kwam ik onder geoefend volk, zodat het smeulende vuur weer begon te vlammen; er kwam weer een hoop, al waren er duizend vrezende tegenover, zodat ik op één dag misschien wel honderd maal bekeerd en onbekeerd was.

We gingen zo dikwijls mogelijk te Zegveld ter kerk, we lazen, praatten, baden en werkten, de ouden zouden zeggen: "wel vijf schoft op een dag."

't Is in die herfst wel gebeurd, dat de andere huisgenoten allen al ter ruste waren en dat wij samen soms halve nachten zaten te praten uit het verborgen leven; en nooit kwamen we uitgepraat. Toch ben ik maar één jaar bij die baas geweest. Hoe dat kwam? Zoals ik al gezegd heb, we gingen vaak bij ds. Lazonder in Zegveld ter kerk. Daar mijn ziel destijds weer zó naar de waarheid uitging, dat ik gaarne elke zondag wilde opgaan, en al lang begeerte had ter catechisatie te gaan, bad ik veel, dat de gelegenheid daartoe zich eens mocht voordoen.

Gebedsverhoring

Spoediger dan ik had durven verwachten, verhoorde de Heere mijn gebed.

We waren 25 november te Woerden, in verband met de veemarkten, die daar in die tijd gehouden worden. Ik mocht mijn familie daar bezoeken, en ontmoette bij een nicht een oom, die vertelde, dat er een uit de familie onder Zegveld op een boerderij zou komen en dat die tegen mei van het volgend jaar een knecht zocht. Dat gebeurde maar zelden, want november is de tijd, dat de knechts zich verhuren. Maar werkelijk, de 26e december ging ik mij te Zegveld verhuren. 'k Weet nog wel, dat de predicatie over de engelenzang voor mij meer waarde had dan de huur.

In die tijd, die verlopen moest, eer ik op de nieuwe boerderij zou komen, heb ik nog al heel wat afgetobd. Juist omdat ik er zo graag heen wilde, maakte de vijand me wijs, dat ik er toch niet zou komen, want dat mijn neef zijn woord weer intrekken zou, en ik weet al niet wat meer.

Op de bestemde tijd ging ik naar Zegveld. Mijn oude baas kon, hoewel het hem speet, dat ik hem ging verlaten, mij geen ongelijk geven, want hij wist wat mijn keuze was.

't Was dinsdagavond zeven uur, toen ik in Zegveld kwam en juist toen ik de kerk passeerde, zag ik Ds. Lazonder naar binnen gaan om catechisatie te houden. Als ik op dat ogenblik mijn zin had gedaan, was ik zo naar binnen gegaan, vanwege de betrekking, die ik op de waarheid had. Zo zien we, dat als de Heere het dove kooltje uit de as ophaalt, de betrekking op de waarheid bijzonder levendig wordt.

Mijn wens was vervuld, ik was te Zegveld en vol goede moed ging ik de toekomst tegemoet.

't Waren hartelijke jonge mensen, waar ik nu was; alleen was de vrouw wel een beetje al te opgeruimd en van vreeze des Heeren was er weinig in haar te ontdekken. De eerste zondag was alles naar wens gegaan, maar de tweede haperde het al. Nu is het bij de boeren in de zomer de gewoonte, om ook 's zondags de wei (bij de kaasmakerij) af te schrappen en de kuipen die daarvoor nodig zijn, te ledigen en dan schoon te maken. Ik zei zojuist "gewoonte", want zonde wordt er niet meer in gezien en al kan het anders, er wordt niet over nagedacht.

Zondagmorgen nu, na het melken, gaf de vrouw de meid last, om mij te vragen, de weikuijen even leeg te dragen, dan was de meid ook wat vroeger klaar met haar werk. Ik zei, dat ik het voor deze keer zou doen, omdat er geen lege kuipen waren en 't werk toch gebeuren moest, maar dat ik het in 't vervolg niet meer zou doen en dat ook de meid het niet op Gods dag mocht doen. Openlijk tegenspreken durfde zij niet, want ik had bovendien gezegd, dat ik het, terwille van de dag des Heeren, dan 's

zaterdagavond wel in mijn eigen tijd zou doen. En zolang ik er geweest ben, is dat ook werkelijk gebeurd.

Aan de avond van diezelfde zondag, terwijl wij bezig waren met het lezen van een preek, kwamen er een aantal jongelingen en jongedochters, waaronder veel familiebetrekkingen van mij, ons opzoeken om mij te verwelkomen. Ik kan wel zeggen, dat het niet alleen was, omdat het zo op een dorp de gewoonte is, maar hoofdzakelijk om die fijne eens te zien en om te horen of hij werkelijk zo fijn was.

't Speet me, dat we in ons lezen gestoord werden. Al spoedig liepen de gesprekken over alles en nog wat en dat hinderde mij zo, dat ik hen afvroeg, of de dominee daar 's morgens en 's middags over gepreekt had. De Heere gaf mij vrijmoedigheid om ze dood en oordeel aan te zeggen, zodat het genoeg van de jongelui gauw uit was. De eerste kennismaking was hun zo slecht gekomen, dat ze ons nooit weer kwamen opzoeken. Ik had, toen ik nog maar kort in Zegveld was, een heel verkeerde gedachte van de verschillende mensen.

De leraar scheen mij zo rein, zo heilig, zo volmaakt toe, dat ik hem welhaast als een engel Gods beschouwde; de getrouwe kerkgangers hield ik allen voor bekeerd, of tenminste voor gebukt gaande onder de ernst der waarheid; de catechisanten zouden allen wel onuitwisbare indrukken hebben van dood en eeuwigheid, hel en oordeel; zo dacht ik. Maar ontzettend, wat viel mij dat tegen! Het tegendeel werd al te spoedig openbaar. Ook bij de medecatechisanten ontvlamde spoedig als ik hen op 't een of ander in hun gesprekken opmerkzaam maakte, de vijandschap.

Mensenkennis

Tenslotte had ik nog twee vrienden, J. Rietveld en J. Brak. Daar wij toen met ons drieën geregeld in- en uitgingen, had men voor ieder van ons spoedig een scheldnaam en wij werden respectievelijk de evangelist, de ouderling en de dominee genoemd. Nu, wij konden dat best dragen, maar ik was intussen met de mensen bitter teleurgesteld.

De leraar maakte daarop een uitzondering; die heb ik steeds hoog geacht.

Dat ik met de mensen zo verkeerd uitkwam, was wel erg, maar 't ergst van alles was, dat ik mijzelf zo tegenviel. Ik legde het er in die dagen bijzonder op toe, om naar de keuze mijns harten heilig voor God te leven. 't Wilde evenwel niet lukken; nu eens waren er zondige gedachten in mij omgegaan, dan weer Was er een verkeerd woord over de lippen gekomen; daar had ik die misstap gedaan; ginds had ik weer in een ander opzicht gezondigd; - en dan stortte het huis der zaligheid, dat ik mij door mijn eigen gerechtigheid meende te kunnen bouwen in.

En dan beloofde ik telkens weer beterschap. Zo kwam ik op een keer uit de catechisatie met het stellige voornemen om in de week, die ik nu voor me had, me zó te gedragen, dat ik geen enkel zondig woord zou spreken en geen verkeerde gedachten zou dulden.

't Was een week later en weer was het catechisatie, maar gedurende die tijd had ik door omstandigheden, die zich in het leven kunnen voordoen, aan mijn voornemen in 't geheel niet meer gedacht; maar toen ik aan de plaats kwam, waar ik de belofte had afgelegd, werd ik er aan herinnerd. Ik werd er door de Heere bij bepaald, wat ik beloofd en hoe ik het er afgebracht had. Schaamte bedekte mijn aangezicht. De Heere ontdekte mij verder, hoe het niet alleen dit kwaad was, dat riep om straf, maar dat ik in ongerechtigheid geboren was. Daar heb ik voor het eerst gezien, hoe de Heere de mens geschapen had en hoe deze, als het pronkjuweel der schepping, de Heere kende aan de wind des daags; maar ook, dat Adam (en in hem het ganse menselijke geslacht) door de zonde uit die staat der rechtheid is uitgevallen en dat nu alle mensen even diep

gezonken liggen en uit zichzelf onmogelijk iets goeds kunnen denken of voortbrengen. Daar zag ik dat ik onbekwaam was tot enig goed, geneigd tot alle kwaad; dat er van mij geen vrucht zou zijn in der eeuwigheid; dat het leven niet lag in mijzelf, maar in de Heere.

Ik kreeg daardoor meer licht voor mijzelf, leerde beter de mensen verstaan, wie en wat ze waren, begreep meer van de prediking en van het onderwijs op de catechisatie en zag hoe langer hoe meer van mezelf af op de Heere, als het wezen mocht, dat er nog iets van terecht kwam.

Op zekere dag ontving ik een lering, die ik nog dagelijks te beoefenen heb. Ik was aan het werk op een stuk land achter de Herv. Kerk en terwijl mijn oog zo op de kerk viel, dacht ik bij mezelf: hoe is het toch mogelijk, dat er niet meer mensen bekeerd worden; elke zondag wordt hier zo ernstig gepredikt en de goddeloze het wee aangekondigd. Maar klaar kwamen mij deze woorden voor: "Niet door kracht, noch door geweld, maar door Mijn Geest zal het geschieden."

Het was dus Gods werk; het baatte dus niet of iemand zacht of luid sprak; 't kwam op de werking des Geestes aan. Ik was zó verwonderd, dat ik a.h.w. antwoordde: "Wel, Heere, al werd er dan maar in 't oor gefluisterd!"

Ook in Zegveld was ik meestal door de vreze der dienstbaarheid, waarmee ik altijd veel te kampen heb gehad, bevangen. Ik ging volgens mijn inzien al meer achteruit, ja, soms schatte ik mij geheel verloren; 't leek me of de mogelijkheid om zalig te worden geheel was afgesneden; voor anderen was er mogelijkheid, maar voor mij, neen! O, als dat eens gebeurde, dat de Heere mijn ziel redde, 't zou het grootste wonder van alle wonderen zijn en dan zou ik het aan al Zijn volk en aan de gehele wereld wel willen vertellen.

In die tijd is het me, als ik in mijn eigen schatting verloren was, tweemaal gebeurd, dat ik teruggeleid werd en er door de Heere bij bepaald werd, wat Hij mij door alle vrezen heen had doen ondervinden en hoe Hij mij geleid had. En toen zag ik weer, dat er mogelijkheid was. Och, wat kan een ziel dan toch werkzaam zijn en uitzien en verlangen! Hoe menigmaal is haar gebed: "Och Heere, och werd mijn ziel door u gered!" 't is geweest, dat ik bij het volk geweest was, en dat de een verteld had hoe de Heere hem op krachtadige wijze had staande gehouden; of een ander, hoe hij verder was doorgeleid. Dan kon ik zo met heilige jaloersheid vervuld wezen, dat ik at noch dronk. Zo vol kon ik dan zijn van hetgeen ik gehoord had en zo deelde ik vaak in de blijdschap, zodat ik terecht blijde was met de blijden, wat wel degelijk een kenmerk van het genadeleven is. Als ik dan weer tot mijzelf kwam en ik mij afvroeg wat ik wel bezat, dan bemerkte ik dat ik mij verblijd had in 't geluk van een ander. Ja, 't was in die tijd een hongeren en dorsten naar de Heere en Zijn gerechtigheid. Was de zondag om, dan verlangde ik al naar de dinsdagavond, want dan had ik catechisatie; en was het dinsdagavond geweest, dan verlangde ik weer naar de volgende avond, want in de winter was er 's woensdagsavonds ook kerk, en dan weer naar de zondag. 's Zondags gingen we driemaal naar de kerk 's zomers; en wel twee keer in Zegveld en dan 's avonds te Woerden bij ds. Verheij.

Zoals ik al medegedeeld heb, woonden er in Zegveld vele familiebetrekkingen van mij. Bij een van hen kwam ik zeer dikwijls. 't Was een neef van mij, en hij werd in de omgang gewoonlijk Jan-neef genoemd. Hij had destijds de hoge leeftijd van tachtig jaar bereikt. Als ik tijd en gelegenheid kon vinden, ging ik hem opzoeken, want 't was een oprecht bekeerd en van de Heere geleerd man, van wie ik gerust kan zeggen, dat hij me tot een hand en een voet geweest is op de weg des levens. Hij had de gewoonte,

mij alles, wat ik zo ondervond, te laten vertellen, en dan kon hij vaak zeer eigenaardige opmerkingen maken, die ik echter niet altijd verstond.

Als ik hem bijvoorbeeld vertelde, dat ik naar deze of die vrome of naar een of ander gezelschap gegaan was, met de bedoeling er iets te gaan vertellen, maar dat ik, toen ik er kwam, alles kwijt was, dan zei hij: "Ik zal je eens een goede raad geven; je moet een touwtje om de krop van de zak binden, dan kan je 't niet verliezen." Deze en dergelijke uitdrukkingen verstond ik in die tijd niet dadelijk, maar later leerde ik de bedoeling wel verstaan.

Tijdens mijn verblijf in Zegveld is die Jan-neef gestorven. Gedurende zijn ziekte heb ik heb opgepast en drie dagen voor zijn heengaan, terwijl ik alleen bij hem was, heeft hij mij zijn gehele weg meegedeeld, met veel opening en een gebroken hart. Dat is 't laatste geweest, dat hij gesproken heeft.

Een vijftal jaren heb ik op dezelfde boerderij doorgebracht en bij dezelfde mensen. Wilde ik alles, wat er in die tijd met mij voorgevallen is, vermelden, dan zou ik daarmee alleen wel een boekdeel kunnen vullen. Maar ik kan daarover kort zijn en zeggen, dat ik die vijf jaren in een gestaltelijk leven verkeerde: stormen en onweders zijn me over het hoofd gegaan, vrezen en angsten hebben mij omringd, zodat ik de meeste tijd dacht, dat er niets van mij zou terecht komen.

Enkele herinneringen

We zouden op een avond samen een bezoek brengen bij een paar jongehuwde mensen, bij wie een schoonmoeder inwoonde. De man was kort geleden bekeerd en de moeder een erg bekommerde ziel. We troffen de moeder alleen thuis en we kregen met haar een gesprek over de toestand van in eigen schatting minder worden. Door dat gesprek begon het vuurtje te ontvlammen, we werden allen opgewekt en tenslotte hadden we het zo goed, dat wij geloven mochten, dat onze namen geschreven stonden in het Boek des Levens en des Lams. Onder het naar huis gaan waren we in die gestalte zalig gesteld. 't Was prachtig helder weer en volle maan en wij wandelden met grote vrede en blijdschap in 't gemoed verder. Maar wat gebeurt? Terwijl wij daar vreedzaam voortstappen, verschiet er plotseling een ster, wat gepaard ging met een lichtschijnsel; 't was een ogenblik zo licht om ons heen of het dag was; en we verschromden zo geweldig, dat we ons ternauwernood op de been konden houden en... weg was onze vrede en blijdschap.

Zo kan 't gaan; de mens meent vaak in vrede met de Heere te verkeren, maar zodra er wat opdoet, is alles weg. Het is een gestaltelijke vrede, niet die vaste verbondsvrede, welke de ziel eerst leert kennen, wanneer ze met God verzoend is door Christus en verzegeld door de Heilige Geest, gelijk die wordt bevestigd uit jes. 54: 9 en 10.

Zoals ik al gezegd heb, toen ik 5 jaar in Zegveld was, kwam ik bij een ander familielid in dienst, bij wie ik een jaar gebleven ben. Ik heb in dat jaar meer zaken doorleefd, dan in de vorige vijf jaar samen.

Mijn nieuwe baas had een meisje van vijf jaar en in de tijd dat ik daar was, kreeg het kind ('t was wel een bijzonder meisje) een keelziekte. De dokter werd geraadpleegd en kwam nu de patiënte af en toe bezoeken. Daar op een morgen komen mij deze woorden voor uit Psalm 73: 12:

*'k Zal dan gedurig bij U zijn,
In al mijn noden, angst en pijn,
U al mijn liefde waardig schatten.*

Ik wist niet, waar ik met die woorden moest blijven; ik onderzocht mezelf, maar kon niets ontdekken en er was ook niemand, die mij in de gedachten kwam; en toch - die

woorden bleven bij mij. 't

't Werd avond, en we gingen allen naar bed, maar 't was niet lang of ik werd weer gewekt. Ik spoedde mij naar beneden en daar kwam in de gang de moeder mij al tegen, schreiende: "O zusje sterft, zusje sterft, en dan om mijn zonde!" Wat was n.l. het geval? 't Kind was een enig dochtertje en nu had de moeder een jurkje voor haar laten maken naar de laatste mode, om met het kind te kunnen uitgaan. Juist op de dag, dat 't jurkje klaar was, stierf het kind. O, wat had die moeder het bang!

Ouders, die dit ooit of immer leest, laat het u een waarschuwing zijn: gij zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben.

Om nu tot het kind terug te keren; ik kwam aan haar bedje, en daar lag het, stil met gevouwen handjes, de oogjes naar boven geslagen, te bidden en dadelijk werd ik bij die woorden uit Ps. 73 bepaald, zodat ik tot de ouders zeide: "Er is hier niets aan te doen!" Ik werd om de dokter gezonden en ging onderweg tegelijk even aan bij een oude Christen, een Zondagsschoolonderwijzer, die het kind ook kende. Deze was dadelijk bereid om mee te gaan, zodat wij gezamenlijk terugkeerden. Na het vertrek van de dokter ging op verzoek van die onderwijzer het gehele gezin op de knieën en onder zijn gebed voelde ik klaar, dat de hoop voor het tijdelijke leven van het kind was afgesneden, maar daartegenover werd de hoop voor de eeuwigheid zeer verlevendigd. In dat laatste jaar van mijn verblijf te Zegveld werd al het genot, dat ik er had, afgesneden.

Veranderingen

Allereerst ging in die tijd de leraar naar een andere gemeente, wat me verschrikkelijk speet, want ik had graag gewild dat hij gebleven was, dan stierf, zoals ik al gezegd heb, die oude neef van mij, aan wie ik zeer veel miste, en daar kwam nog bij, dat één van mijn beide vrienden er in lootte, zodat ook die ons moest verlaten en we met ons beiden achterbleven. In aanmerking genomen, dat ik die tijd door de ontdekking in eigen schatting achteruitging, braken voor mij treurige tijden aan.

In verband met het vertrek van ds. Lazonder naar Oosterwolde, wil ik hier het volgende mededelen, omdat het tot lering van anderen dienen kan. 't Was een kwestie tussen twee kinderen des Heeren; de één, 'n bijzonder geoefend man in de praktijk der godzaligheid, had met het beroep van ds. Lazonder werkzaamheden gehad en kreeg te geloven (met de woorden: "zie, drie mannen zoeken u"), dat de leraar het beroep naar Oosterwolde - het honderdtiende in de tijd van circa vijf jaar - zou aannemen; terwijl de ander, juist een buurvrouw van bovenbedoelde man, een jonge Christin, die in korte tijd krachtdadig bekeerd en doorgeleid was, integendeel geloofde dat dominee zou blijven. Ja, zij meende zo zeker van haar zaak te zijn, dat ze de laatste dag, dus die waarop dominee besluiten moest, ten aanhore van haar buurman uitriep: "Mijn geloof zal heden als door vuur beproefd worden, maar als goud zal ik er uit komen." En die woorden brachten haar buurman bij vernieuwing strijd; want 't was duidelijk, dat slechts één van beide waar kon zijn, en hij gevoelde, dat wanneer hij zich hierin vergist had, hij zich in alles kon vergist hebben.

Daar wordt in de loop van de dag de tijding bekend, dat dominee het beroep heeft aangenomen, waardoor de man uitermate gesterkt werd, omdat gebleken was dat hij zich niet vergist had. Maar tevens gevoelde hij diep medelijden met zijn buurvrouw, in wier toestand hij zich voor een ogenblik verplaatste. Hij kreeg gebed voor haar en mocht geloven, dat de Heere ze uit de strik des satans zou uitredden. Nog diezelfde avond kwam zij bij hem: ze had haar schuld voor de Heere beleden en nu wilde zij 't ook voor de mensen doen; ze had onderscheid geleerd tussen het werk des Heeren en het werk des satans: het Godswerk had haar altijd in de diepste ootmoed gebracht, dat

laatste werk zeer tot hoogmoed. Haar schuldbekentenis viel vlak onder 't volk, en er is nooit verwijdering door ontstaan.

Toen Ds. Lazonder Zegveld verliet, waren wij op de catechisatie juist weer gekomen tot aan het hoofdstuk der Drieëenheid (in Hellenbroek). Nu kon er van een verdere behandeling niets komen en dat veroorzaakte bij mij de behoefte, dat de Heere mij dat bevindelijk mocht leren kennen, wat de Heere later ook heeft gedaan.

Eens op een morgen, dat ik in 't veld was en zo gebukt ging onder het gemis van de leraar, die oude neef en mijn vriend, werd ik ingeleid in de gewesten der eeuwigheid. Ik gevoelde opeens een heimwee en werd zo in de geest weggevoerd, dat het mij toescheen of ik niet meer op aarde was; wat ik hier op aarde gemist had, werd mij daar ruimschoots vergoed. Ik zag als 't ware een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, waarin gerechtigheid woonde; ik zag de verlost schare in witte klederen, palmtakken in de rechterhand hebbende, en gouden kronen op het hoofd, welke zij voor het Lam neerwierpen. Ik zag onder die schare inzonderheid mijn oude neef en het meisje, waar ik straks van sprak. Hoe lang ik daar gezeten heb, weet ik niet, maar toen ik weer bijkwam, vroeg ik niet dan: "Heere, wat zal ik nog langer hier op aarde doen?" Ik wilde maar weg, om de Heere te verheerlijken en te dienen zonder zonden. Zo was ik gesteld in die ogenblikken van optrekking. Maar later kreeg ik mijzelf weer terug en zonk ik weer in dezelfde toestand van voorheen. Ik kwam weer in dezelfde moedeloosheid.

Alles bij elkaar was het oorzaak, dat ik besloot Zegveld te verlaten en wel met het vaste voornemen in een andere plaats stil voor mezelf te leven; naar de kerk en naar de catechisatie gaan, maar verder afgetrokken leven en maar in stilte de Heere dienen, zonder dat iemand er wat van wist; het zou met mij immers toch niet terechtkomen!

Wat gebeurt er. Op zekere nacht droom ik, dat ik op mijn sterbed lig. In mijn droom komt één van 't volk mij opzoeken, en vraagt hoe 't nu met mij staat, nu ik het tijdelijke met het eeuwige ga verwisselen. Ik antwoordde, dat het best met mij stond, want ik zag alles, wat ik zo van de aanvang af ondervonden had, klaar en duidelijk; en daarmee kon ik in mijn droom gemakkelijk sterven. "Maar", zo vroeg die man mij, "hebt gij Jezus Christus leren kennen als uw enige troost in leven en in sterven?" Ik verschrikte hevig, want daar zag ik hoe al mijn bevinding ongenoegzaam was en dat ik Christus niet kende.

Daar moest ik in mijn droom sterven zonder grond voor de eeuwigheid. De benauwdheid greep mij zo aan, dat ik er wakker van werd en de slaap was voor die nacht voor goed geweken. Ik weende van blijdschap enerzijds, toen ik mij bewust werd dat ik gedroomd had en dat het geen werkelijkheid was. Maar aan de andere zijde was het mij bang omdat ik verlegen zat met de vraag: Wat is uw enige troost?

Dit was een oorzaak te meer, dat ik, nu ik ontgrond was, daar ik mijn bevinding verloren was en Christus niet bezat, steeds vaster besloot Zegveld te verlaten. 't Was nu immers met mij toch een afgedane zaak.

En werkelijk, ik verhuurde mij te Woerden, en de 25e november verliet ik Zegveld. "De mens overdenkt zijn weg maar de Heere bestuurt zijn gang." Zo ging 't ook mij. Toen ik mij bij die landbouwer kwam verhuren, trof ik hem aan in het land. Onopzettelijk komt het leven, dat er gekend moet worden, ter sprake; de Heere geeft opening en... ik vertel hem het mijn en hij mij het zijne. Zo was ik naar Woerden gegaan om mij bedekt te houden en ik moest mij dadelijk geheel openbaren. De eerste zondag dat ik te Woerden was, ging ik zoals gewoonlijk tweemaal ter kerk; daar komt 's avonds de koster van de kerk mij halen om naar het gezelschap te Driebrugge (een buurtschap onder Woerden behorende) te gaan. Ik trachtte mij te verontschuldigen,

maar het was door mijn nieuwe baas al bekend wie ik was, en ik moest mee. Er zullen op dat gezelschap een twintig- à dertigtal mensen geweest zijn. Er werd gezongen, gebeden, wat gesproken, en gelijk te begrijpen is, 't was geheel op de vreemdeling gemunt. Men legde mij het vuur na aan de schenen; ik had te kiezen: spreken of anders ontkennen dat er iets aan mij gebeurd was. Er was dus niets aan te doen, ik moest uitkomen, en toen ik eenmaal begonnen was, kon en dorst ik niets meer verzwijgen. Nadat ik uitgepraat was, zeiden ze, dat ik niet moest achterblijven, enz. Ik had alles met vrijmoedigheid verteld, maar onderweg kwamen ze me zeggen, dat het toch geen waarheid bij mij was. Daarmede was ik in de nacht van zondag op maandag voortdurend werkzaam. 's Morgens, toen ik op was, werd ik bepaald bij die woorden uit Psalm 84:

*O God! Die ons ten schilde zijt,
En ons voor alle ramp bevrijdt,
Aanschouw toch Uw gezalfde Koning.*

Een uitgewerkte zaligheid

Gaandeweg werd de behoefte sterker, om in die gezalfde Koning aanschouwd te worden; en het behaagde de Heere Zich nader aan mij te openbaren. 't Was op een morgen, dat de Heere mij inleidde in deze waarheid (Joh. 3: 16): "Alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe." Daaruit werd mij nu duidelijk getoond, hoe ik nu reeds 7 jaren bezig was geweest, door mijn gebed, mijn tranen, mijn smekingen, mijn kerkgaan en alles wat er mede in verband staat, de Heere te bewegen en hoe de Heere reeds in de stilte der eeuwigheid in Zichzelf bewogen was, toen de Heere - menselijkerwijze gesproken - in heilige verlegenheid vraagde: "Hoe zal Ik u onder de kinderen zetten en u geven het gewenste land, de heerlijke erfenis der heirscharen?" (Jer. 3: 9). Ik zal hem doen naderen en hij zal tot Mij genaken, want wie is hij, die met zijn hart borg worde, om tot Mij te genaken, spreekt de Heere. En 't antwoord op die vraag was: Zie Ik kom: in de rol des boeks is van Mij geschreven. Ik heb lust, o mijn God, om Uw welbehagen te doen; en Uw wet is in 't midden Mijns ingewands, (Ps. 40: 8,9). Toen was het, dat de Vader tot de Zoon zeide: (Ps. 2: 8) Eis van Mij en Ik zal de heidenen geven tot Uw erfdeel, en de einden der aarde tot Uw bezitting." Waarop de Zoon betuigde: (Ps. 16: 6) "De snoeren zijn mij in lieflijke plaatsen gevallen; ja, een schone erfenis is mij geworden."

Daar werd mij getoond, hoe de Vader de uitverkoornen aan de Zoon gegeven had, hoe Deze in de eeuwigheid op Zich genomen had, de schuld der uitverkoornen te voldoen en een eeuwig geldende gerechtigheid voor hen te verwerven; dan, hoe de H. Geest als de Derde Persoon in het Goddelijk Wezen op Zich nam, die weldaad, door de Vader uitgedacht, door de Zoon verworven, te openbaren, toe te passen en te verzegelen, naar luid van Ps. 45: 14, 15: "Des Konings dochter is geheel verheerlijkt inwendig; haar kleding is van gouden borduursel; in gestikte kleding zal zij tot de Koning geleid worden."

Hier zag ik, hoe 't een geheel uitgewerkte zaligheid was, dat er letterlijk niets aan toegebracht behoefde te worden. Juist daardoor kreeg ik mijn dwaasheid tegenover de Heere te bezien. Immers, zes jaren lang had ik gearbeid, al mijn krachten en genegenheden ingespannen, om door mijn bidden, kerkgaan enz. de Heere te bewegen. Ik zag nu, dat de Heere daarin geen welbehagen kon hebben, maar dat al Zijn welbehagen was in de Zoon Zijner liefde (Matth. 3: 17). Dit is de grootste breuk bij de meesten van Gods kinderen, dat hun de weg der verlossing niet helder ontsloten is. Kort nadat de Heere mij de weg der verlossing in Christus, met medeweten van

mijzelf, ontsloten en Christus Jezus Zich als Zaligmaker ontdekt had, toonde de Heere mij, dat Hij mij had liefgehad met een eeuwige liefde, en daarom (en alleen daarom) getrokken had met koorden der goedertierenheid, Jer. 31: 3). Ik wou nu gewis zalig worden, niet omdat ik het wilde, maar omdat de Heere het wilde. Nu kon ik niet verloren gaan in der eeuwigheid, want ik was een gegevene des Vaders aan de Zoon, Die mij had vrijgemaakt, op grond waarvan ik een getrokkenene door de Vader was en onder de bewerking de Heilige Geestes lag.

Uit dat wonder en die blijdschap, dat ik zulks geloven mocht, predikte ik avond aan avond op de gezelschappen, want we hadden toen elke avond gezelschap tot 11, 12, ja soms tot 2 uur in de nacht.

De Heere had nu de weg in Christus ontsloten; die Christus was nu voor mij onmisbaar geworden. Ik kon niet rusten, ik hongerde en dorstte naar de Heere Jezus en Zijn gerechtigheid: ik had, de zaligheid in Hem gezien en nu begeerde ik die te bezitten. Maar van mijn zijde was 't een onmogelijkheid, want mijn werken krachtens het werkverbond was afgesneden en er kon voor mij niets overschieten dan een heilig verbeiden: *Indien Hij vertoeft, verbeid Hem, want Hij zal gewisselijk komen en niet achterblijven.*

Dat verbeiden was mijn uitzien en verlangen, mijn honger en dorst; de tranen van verlangen waren mijn spijs dag en nacht. Op een morgen nu, dat ik daarmee zo werkzaam was, kwam mij voor uit Jes. 27: 5: "Of hij moest Mijn sterkte aangrijpen, hij zal vrede met Mij maken, vrede zal hij met Mij maken." Dat was het uitgangspunt: de sterkte van de Messias aangrijpen, vrede te maken, door Hem vrede te krijgen met God voor tijd een eeuwigheid.

Nu zag ik klaar, dat de gerechtigheid was verworven, ik was arm, naakt en ontbloot, en nu moest ik Zijn sterkte aangrijpen.

Ik werd dus voor een onmogelijkheid geplaatst en daarin kwam de Heere mij als het ware vraagsgewijze voor: "Wat ontbreekt u?" waarop ik uit de volheid mijns harten antwoordde: "Uw gerechtigheid, Heere." Toen werd ik bepaald bij Ps. 81: 12: Opent uwen mond, enz. Uit die woorden kreeg ik de vrijmoedigheid en een recht van Godswege, om te eisen al wat in deze tot de gelukzaligheid nodig was. 't Werd toen: "zij dwongen God en bleven vrienden."

't Gevolg was, dat ik werd ingeleid in hetgeen de Heere Jezus gedaan had om Zijn volk te verlossen; dat Hij satans kop vermorzeld, de heerschappij der zonde vernietigd, de toorn Gods verzoend, aan 't recht der wet voldaan en een eeuwiggeldende gerechtigheid voor Zijn volk verworven had. Nu bepaalde de Heere mij bij Ps. 119: 83: "Wat vree' heeft elk, die Uwe wet bemint."

Door 't overtreden der wet was Jehova's toorn ontbrand, de heerschappij der zonde over ons gekomen; daaraan ontleende satan zijn recht; door het vervullen der wet was Jehova's toorn afgekeerd, de zonde-heerschappij vernietigd, satans macht ontnomen; daardoor hebben allen, die Uwe wet beminnen, grote vrede.

"Zij zullen aan geen hinderpaal zich stoten."

Alle hinderpalen waren door de Heere Jezus weggenomen, 't was een gebaande weg; in Christus tot de Vader. Er is geen enkele scheidsmuur tussen de gerechtvaardigde zondaar, die door het geloof in Christus is en de heilige en rechtvaardige God.

"Ik, Heer', die al mijn blijdschap in U vind."

Dat kon ik op dit ogenblik gerust zeggen, dat ik nergens anders blijdschap in kon vinden.

"Hoop op U heil, met al Uw gunstgenoten."

Met Ruth zei ik: "Uw volk is mijn volk, uw God mijn God." Ik had met al het volk een levendige hoop en gegronde verwachting op de zalige onsterfelijkheid.

"Ik Doe Uw geboón oprecht en welgezind."

Dat was mijn begeerte, mijn lust en zielsvergenoeging, om het zalige pad van Jehova's geboden te lopen.

"Uw liefdedienst heeft mij nog nooit verdrotten."

Van tevoren was mij dat nooit recht duidelijk geweest, want ik meende vaak van wel, wanneer ik bij 't licht van Gods aanschijn mijn heimelijke zonden kreeg te bezien en ik er aan ontdekt werd, dat vijandschap het bedenken mijns vleses was en ik vleselijk, verkocht was onder de zonde, die een macht over mij was en over mij te gebieden had. Ik heb leren verstaan, dat, al stond de hel in al haar afgrijselijkheid voor me, en al wist ik, dat ik zo in de afgrond zou verzinken dat, als de zonde mij verlokte, deze dan zo'n macht over mij had, dat ik dan toch eerst de zonde zou doen.

En ook, wanneer ik zag op mijn bereidwilligheid om gezaligd te worden en daartegenover dat het scheen of de Heere onwillig was, en ik daardoor in mijn vijandschap vaak zeer ontevreden was met de handelingen Gods - in al zulke gevallen betwijfelde ik vaak, of de liefdedienst des Heeren mij nog nooit had verdrotten. En dan moest ik bekennen, dat anderen van Gods volk dat wel konden zeggen en dus bleek het duidelijk dat mijn werk bedrog was: ik wilde wel bekeerd worden en kon het onmogelijk; ik wilde een heilig leven leiden en ik kon 't evenmin. Maar nu ging er mij een licht op. Neen! 't had mij nog nooit verdrotten, als de Heere was overgekomen, mijn hart had gaande gemaakt; ik moest het bekennen: 't Godswerk had mij nooit of nimmer verdrotten. Van ganser harte zong ik Ps. 84: 5, 6.

O, wat heb ik het in die tijd zalig gehad!

Toen ik zo ingeleid werd in de Raad des Vredes, in het Verbond der Verlossing en in het verlossingswerk zelf, gevoelde ik, dat ik geheel rustte op 't volbrachte werk van de Heere Jezus Christus, gelijk de duif van Noach op de ark.

In diezelfde week, op de avond van de 2e Kerstdag, werd ik ingeleid in Hebr. 12: 1 en 2 "en laat ons met lijdzaamheid lopen de loopbaan, die ons voorgesteld is, ziende op de overste Leidsman en Voleinder des geloofs, dewelke voor de vreugde, die Hem voorgesteld was, het kruis heeft gedragen en de schande veracht, en is gezeten aan de rechterhand des troons Gods."

Naar aanleiding daarvan werd ik bepaald bij de roeping der Kerk, nl. die loopbaan te lopen; ik zag, dat de Heere voor een ieder van Zijn volk een weg had afgebakend en dat een ieder nu die loopbaan te lopen had en dat wel ziende op de overste Leidsman, dus niet achterwaarts, noch ter rechter-, noch ter linkerhand, maar opwaarts ziende op Jezus, dewelke het kruis had verdragen en de schande veracht, zodat nu geen berg zo hoog en geen vallei zo diep kon komen voor Zijn volk, of Hij had de weg gebaad in alle opzichten. De diepte, die ik daarin zag, kon ik onmogelijk beschrijven.

Nu was Hij gezeten aan de rechterhand des troons Gods. Daar zag ik Hem als Profeet, om onze onwetendheid te verlichten; als Hogepriester om bij de Vader in te treden niet alleen als eisende, maar ook als de biddende en dankende Hogepriester voor Zijn volk; als Koning om de Zijnen bij de verworven weldaad te beschutten en Zijn kracht in te storten in Zijn volk, opdat zij als koningen over de zonde, de satan en de wereld zouden heersen; in één woord, ik zag alles in de Heere Jezus, wat tot het leven en de gelukzaligheid nodig was.

Nu kwam het er maar op aan, een gelovig gebruik van Hem te mogen maken.

Doordat de Heere Jezus Zich zo klaar en duidelijk openbaarde, werd ik in die mate

gaande gemaakt, dat ik door de liefde gedrongen werd Christus te omhelzen. Ik kan niet mededelen, hoe ik daarnaar trachtte om met Thomas uit te roepen: "Mijn Heere en mijn God." En toen ik, uit de volheid mijns gemoeds die woorden werkelijk zou uitdrukken, gaat de Heere mij voorbij, zodat ik Hem niet omhelzen kon en ik zeer teleurgesteld werd.

Toen ik de daarop volgende zondag op 't gezelschap dat alles mededeelde, hoe de Heere Zich op verschillende wijzen geopenbaard had, in Zijn Middelaarswerk en ook in Zijn ambten en bedieningen, zeiden die mensen, dat ik Christus deelachtig was, dat Hij mijn schuldovernemende Borg geworden was; maar ik gevoelde wel, dat dit niet zo was. Het zou nog negen jaar duren, eer ik dat met medeweten voor mezelf zeggen kon.

Toch was er een grote verandering in mijn levensopenbaring gekomen. Nu ik gezien had, dat de Heere van eeuwigheid in Zichzelf bewogen was, trachtte ik niet meer zo door gebeden en tranen, door kerkgaan en lezen, door hef- en beweegoffers de Heere te bewegen, maar was het meer de legering mijner ziel, zoals Jesaja het uitdrukt (hoofdstuk 30: 15): "In stilheid en vertrouwen zal ulieder sterkte zijn."

Predikambt

Ook in mijn levensomstandigheden zou grote verandering komen. Wat in verband staat tot het predikambt, waartoe ik geroepen was, deel ik er hier alleen van mede, wat van invloed was op mijn geestelijk leven en sla thans enige jaren over.

Het was dan na die tijd waarvan ik hierboven sprak, op een keer, dat ik te Venendaal gepredikt had en de volgende morgen in de tuin wandelde bij de mensen, waar ik gelogeed was, dat mijn gemoed werkzaam was en ik sterke uitgangen der ziel had, om toch de Heere Jezus als mijn schuldovernemende Borg en plaatsbekledende Middelaar te mogen bezitten.

Terwijl ik daarmee werkzaam was, kwam mij die waarheid voor uit Jes. 30: 15: "In stilheid en vertrouwen zal uw sterkte zijn." Dat was een hartversterkende waarheid: de Heere niet te kunnen bewegen, handenloos en voetenloos aan de weg te zitten en toch ook weer niet stil te kunnen zijn; af te zien wat Hij doen zou. Dit is een troost voor de ziel, die dat mag ondervinden.

Op een andere keer - ik was toen nog in Opheusden - terwijl de uitgangen mijner ziel weer zo sterk waren, daalde deze waarheid in mijn hart af: "Opdat Christus door het geloof in uw harten wone." (Eféze 3: 17a). Op dat ogenblik gevoelde ik zo klaar en levendig, dat Christus door het geloof in mijn hart woonde, hoewel ik Hem toch als mijn Borg en Middelaar miste, dat ik er zeer door vertroost en versterkt werd.

Wat kan zo'n ziel toch werkzaam zijn en troost en sterkte uit de Waarheid hebben, niettegenstaande zijn ziel in eigen oog niet gered is.

't Is nu wel gebeurd, dat in de uitgang der ziel naar de Heere Jezus Zijn gerechtigheid mij zo nabij scheen, dat ik tot mijn vrienden zeide: "Indien het mij weer gebeurt, dat de Heere Jezus mij zo kort nadert, zal ik Hem aangrijpen en niet meer laten gaan."

Soms was de honger en dorst zo sterk, dat ik dag en nacht werkzaam was. Uren aaneen kon ik in mijn stoel zitten, dat mij de tranen maar bij voortduring langs de wangen biggelden van het uitzien en het sterk verlangen, zodat vaak mijn gestel er van aangedaan werd. En hoezeer ik mijn tranen trachtte te verbergen, dikwijls vond mijn eerste vrouw mij schreiende en meende dan, dat de Heere Zich aan mij kwijt geschonken had.

Maar dan verhinderde het hongeren en dorsten soms weer voor enige tijd, om daarna veel sterker terug te keren.

Ik moest in die tijd eens op een werkdag te 's Gravenhage preken; maar des morgens

waren de werkzaamheden des harten zo sterk, dat mijn zenuwgestel er door geschokt was en ik vreesde de reis naar de Haag niet te kunnen maken en ik er dus van zou moeten afzien. Juist op die ogenblikken kwam de Heere mij evenwel voor met deze waarheid uit Jesaja 54: 5: "Hij zal de God des gans en aardbodems genaamd worden." Dit woord gaf mij zoveel sterkte op die weg, dat ik mij toen gerust op reis dorst te begeven, want ik zag nu, dat ik overal onder de bewaring des Heeren was. Met die teerkost op de weg kon ik het doen en ik kreeg te berusten in de Heere.

Niet lang daarna was ik op een morgen pleitend en vragende of de Heere Zich aan mij openbaren wilde. Hij was toch een almachtig God, dus kon Hij het doen; een bereidwillig God, dus wilde Hij het doen; en een getrouw God, dus zou Hij het ook doen. En terwijl ik zo bad en pleitte en hongerde en dorstte, sneed de Heere dat in eens af met de woorden: "Daar is een tijd des welbehagens" (Ps. 69: 14b). Zodra deze waarheid in mijn hart viel, hielden de werkzaamheden op, en kwam er een gifpijl van louter vijandschap tegen de Tweede Persoon in het Goddelijk Wezen uit mijn hart, zó veranderde plotseling mijn toestand; in plaats van als een heilbegerige werkzaam te zijn, werd er vijandschap en wrevel in mijn hart openbaar; immers de Heere kon het doen, maar Hij wilde het niet doen dan op Zijn tijd.

O, om als een gewillige en vriend Gods gezaligd te worden, dat gaat wel; maar om als een vijand met God verzoend te worden, daar is genade toe nodig.

Toen ik weer wat tot mijzelf kwam en de vijandschap in mijn hart verbroken werd (want de ziel is met zulk een toestand niet verenigd, alleen maar, zij kan 't niet keren!) en ik weer verootmoedigd mocht worden, zag ik, dat de Heere het op Zijn tijd zou doen en kreeg ik te berusten in 's Heeren weg, met een verbeidend uitzien naar de tijd van dat welbehagen, dat toch eens gewis en zeker komen zou.

Naar 's Gravenhage

Omstreeks deze tijd had ik het beroep naar 's Gravenhage aangenomen en toen ik daar was, moest ik ook Lisse, dat vacant was, bedienen. Vooral in de winter ging ik er graag preken en bovendien had ik er elke week catechisatie, zodat ik dikwijls per trein en tram de reis de Haag -Leiden -Lisse v.v. maakte.

't Was op één dezer reizen, dat ik bepaald werd bij het woord uit Klaagliederen, hoofdstuk 3: 24: "De Heere is mijn deel, zegt mijn ziel, daarom zal ik op Hem hopen." Dat de Heere mijn deel was, dat kreeg ik zo levendig te gevoelen en zo klaar te geloven, dat ik het Jeremia met vrijmoedigheid nazei. Doch 't ging mij als David in Ps. 30: 7 en 8, nadat het levende geloof en deszelfs gevoel geweken was: "Ik zeide wel in mijn voorspoed: ik zal niet wankelen in der eeuwigheid, want Gij hadt mijn berg door Uw goedgunstigheid vastgezet; maar toen Gij Uw aangezicht verbergtet, werd ik verschrikt."

De ene tijd was ik aldus, de andere alzo gesteld. Wanneer ik dan soms bepaald werd bij een waarheid als in Jes. 53: 5 v.v. "Hij is om onze overtredingen verwond, om onze ongerechtigheden verbrijzeld, de straf, die ons de vrede aanbrengt, was op Hem, en door Zijn striemen is ons genezing geworden-, - dan was het mij, alsof Christus mijn schuld op Zich geladen had en Zijne gerechtigheid de mijn was. Ik kon mij dan door de oefening des geloofs zo één gevoelen, alsof wij ineenvloeiden gelijk twee druppelen waters. O, die gezegende eenheid is dan niet uit te drukken; wanneer ik evenwel de geloofsoefeningen miste, dan gevoelde ik weer levendig, dat die twee niet één geworden waren.

Op een zaterdagavond werd ik zo ingeleid in de woorden van Hebr. 2: 11: "Want èn Hij, Die heiligt èn zij, die geheilgd worden, zijn allen uit één: om welke oorzaak Hij Zich niet schaamt ons broeders te noemen," dat ik niet kon nalaten er de volgende

morgen over te prediken. Ik werd bepaald bij de drieërlei vereniging, n.l. de verbondsvereniging, door de uitverkiezing in Christus van eeuwigheid; de natuursvereniging door de menswording van de Heere Jezus, dus door aanneming onzer natuur en het volbrachte werk van Christus: de wegneming der schuld, de verwerving der gerechtigheid en de vrijmaking van de Kerk; en de geloofsvereniging door de inlijving in Christus en al Zijn weldaden door het geloof.

't Gebeurde vaak, dat de leden der gemeente uit de prediking meenden te kunnen opmaken, dat ik met medeweten van mijzelf in het verbond was overgegaan; maar wanneer ik weer tot mijzelf kwam, dan voelde ik de smart van de scheiding, van de breuk tussen de Heere en mijn ziel, die niet geheeld was.

Een afsnijdende weg

't Was op het laatst van die negen jaar, waarover ik tevoren gesproken heb, dat ik op een zaterdagavond wakker werd en iemand mij - naar 't mij toescheen - de vraag stelde, of ik nu verder was, dan toen de Heere mij pas geroepen had uit de macht der duisternis tot Zijn wonderbaar licht. Ik moest volmondig bekennen, nog in dezelfde verhouding tot de Heere te staan als toen, want was ik toen door de genade des geloofs wedergeboren, nu was ik nog niets verder, wat mijn staat betreft. Toen was ik aan het wezen des geloofs gezet, en nu stond ik daar nog. Wat de oefeningen des geloofs betrof, "was de zaligheid mij nu nader, dan toen ik eerst geloofde".

Op een andere keer gebeurde het, dat ik uit de slaap wakker geschud werd en mij in de geest de Heere Jezus getoond werd maar van de verkeerde kant; nooit zag ik een beeld aan 't kruis, dat er zo ellendig uitzag! Toen ik daar op staarde, werd mij getoond, welk een dwaas ik was, dat ik in zulk een arme gekruiste Jood geloofde. 't Werd ook in mij openbaar (wat ik later eerst verstaan heb) dat het kruis van Christus de Jood een ergernis en de Griek een dwaasheid is.

Ik zou haast zeggen: ik heb me nooit ongelukkiger en lediger gevonden dan toen; ik kan het aller-betreuenswaardigst gevoel, door die gedachten waaronder ik enkele dagen gebukt ging, niet beschrijven. Ik kon nergens meer aan geloven, ik was in mijn gevoel een atheïst. Zo gingen enige dagen voorbij, tot ik op een middag enige vrienden ging bezoeken. Daar kwam het gesprek ongedacht op wat toch de Heere bewogen had, Zijn Zoon Jezus Christus te openbaren en wat Deze gedaan had, om door Zijn lijden en sterven God de Vader in Zijn geschonden eer te herstellen en het heil Zijns volks te bewerken. Dat God verzoend was door de dood Zijns Zoons was me zo'n wonder, dat ik bij 't naar huis gaan niets om mij zag of opmerkte, ja, dat ik op die straten niet voelde, waarover ik liep. 't Is duidelijk, dat ik op die ogenblikken geen erg had in het nare gezicht van die nacht; maar daarna bepaalde de Heere mij er bij, dat eerst de Satan mij Christus getoond had en nu de Heere. En dat verschil was ontzettend groot!

Onder dit alles evenwel bleef het maar een onvoldane zaak. Wanneer de geloofsoefeningen aanwezig waren, ontbrak er niets aan; waren die echter geweken, dan was de holte en daarmee de honger en dorst naar de Heere weer zoveel te groter. Het ontdekkingswerk ging met zoveel kracht door, dat ik oordeelde, dat er in de ganse stad geen tweede te vinden was als ik mijzelf leerde kennen. Ik werd ontdekt aan de bronwellingen van mijn hart, zodat ik het in de grond leerde verstaan: 't Is niet alleen dit kwaad dat roept om straf!" Melaats van de hoofdschedel af tot de voetzool toe: een onreine, walgelijke, verdoemelijke zondaar voor God.

Met die ontdekking ging gepaard een ontbloting van alle gronden: nergens had ik meer vatbaarheid aan; telkens werd mij afgevraagd, als ik nu zo kwam te sterven, of ik dan wist, dat Jezus mijn schuldverzoenende Borg was? En dat wist ik niet, zodat ik

bekennen moest, dat het verloren was, want buiten Jezus geen zaligheid. Hoe benauwd is het voor de ziel, als zij daar in komt. Vaak was ik bang, dat het volk des Heeren mij zou opzoeken en vragen hoe het met mij was, omdat ik niet wist wat te antwoorden. Zo ging ik maar achteruit in eigen schatting. Soms werd ik een weinig vertroost door een waarheid die mij voorkwam, wanneer dat gebeurde, omdat ik er door in mijn verwachting werd teleurgesteld: ik hoopte, dat de Heere Zichzelf zou openbaren en dus was ik met een woord niet tevreden. Alzo verliep er nog enige tijd, dat het voor mij afgesneden was en dat ik mij de allergrootste der zondaren gevoelde, hetgeen ik wel met mijn bloed wilde ondertekenen.

Leefde ik voor 't uitwendige naar de regel van Gods Woord, inwendig was ik de grootste zondaar, een arm, ontdekt en ontgrond mens in eigen schatting, die niet gezaligd kon worden dan door Jezus Christus, zodat het mij was:

*"Geef mij Jezus, of ik sterf,
Buiten Jezus is geen leven
Maar een eeuwig zielsverderf."*

't Was in die tijd, dat we op een zondagmiddag bezoek kregen van iemand, met wie mijn eerste vrouw in gesprek geraakte. Na het vertrek van die kennis werd mijn vrouw bijzonder aangevallen over hetgeen zij gesproken had: zij had dit een en ander besproken, nu 't zou er op aankomen, of dat nu wel waarheid was.

Dit werd haar door de vijand zo bestreden, dat ze tenslotte met haar hart voor de Heere mocht komen, met dit gevolg, dat zij zich standelijk geheel in een Drieënig God voor tijd en eeuwigheid verloor. Toen zij mij een en ander na kerktijd vertelde, zeide ik tot haar: "Nu vrouw, gaat u mij maar vooruit, ik kom ook."

Eindelijk kwam de 9e oktober van het jaar 1896.

Om niet gerechtvaardigd

't Was op een zaterdag en ik bevond mij alleen op mijn kamer om mij voor te bereiden voor de volgende dag. 't Zou juist voorbereiding voor het Heilig Avondmaal wezen.

Telkens kwam mij voor: "om niet", maar, wilde ik daarover prediken, dan diende ik die woorden toch in hun verband te nemen. Ik zocht dus die waarheid op in Jesaja 52: 3: "Gijlieden zijt om niet verkocht, gij zult ook zonder geld gelost worden."

Ik zag het verband van het hoofdstuk in, maar hoe ik de woorden wendde of keerde, ik kon er niets in zien dan de enkele historie: Israël was om niet weggevoerd, het zou om niet vrijgelaten worden.

Ik had zo een wijle gezeten, toen er licht van Boven afdaalde. Nu zag ik de gehele zaak geestelijk: Israël als een beeld van het geestelijk Israël, weggevoerd om zijn zonden en door Gods vrijmacht verlost.

Ik werd nu in de geheimen Gods ingeleid als nooit tevoren. Allereerst werd ik bepaald bij de stilte der nooit begonnen eeuwigheid en het raadsbesluit Gods, dat van eeuwigheid is. In dat raadsbesluit zag ik het Verbond der Verlossing, dat de Vader met alle uitverkorenen in Christus gesloten had. Ook, hoe de Vader van eeuwigheid de uitverkorenen zag als gevallen onder de verloren puinhopen. Al de zonde der uitverkorenen nam Hij en legde die op Zijn Zoon Jezus Christus, Die daarvoor Borg geworden was; verder, hoe de gerechtigheid van Christus, die deze nog verwerven zou, hun werd toegepast door de - eveneens nog te verwerven - bediening des Heiligen Geestes. Toen zag ik de Kerk zonder zonde, volmaakt in Christus voor de Vader.

Daarna werd ik ingeleid in de staat der rechtheid. Ik zag hoe ik het pronkjuweel van Gods schepping was, en werd doorgevoerd tot ik daar zelf Adam werd en ik in hem

van de boom des levens plukte en daardoor afviel van de Heere. Volkomen rechtvaardig krachtens mijn toegerekende schuld zag ik mij onder het oordeel der verdoemenis.

Daar kreeg ik God zo lief in Zijn recht en moest dat zo van harte billijken, dat ik het niet uitdrukken kan. In die oprechte, hartgrondige vereniging met en beminnen van het recht was het mijn ziel zalig.

Het gaat dan niet om hebben en verliezen, niet om voor- of nadeel, maar enkel om de deugden Gods, die niet gekrenkt kunnen worden om de zaligheid der ziel.

Terwijl ik daarin verkeerde en Gods recht zo van harte liefhad, opende de Heere Zijn Woord en past het toe: "Ik, Ik ben het, Die uw overtredingen uitdelg om Mijnentwil." Daar nam de Heere de schuld weg, paste mij de gerechtigheid van Christus toe en ik werd door de Heere Jezus volkomen in het hart Gods ingezet, zo volkomen, of ik er nooit uitgevallen was. Daarna kwam de Heere zo over met Zijn Vaderlijke liefde, wier genieting in geen woorden uit te drukken is.

Ondertussen was mijn eerste vrouw in de kamer gekomen. Ik kon niet verklaren hoe zalig ik gesteld was en ging daarom in een andere kamer. Zo als ik in de andere kamer kom, openbaart Zich de Heere Jezus en Zijn gerechtigheid, om Wiens wil ik was vrij verklaard. Nu kon ik het niet meer inhouden; ik riep overluid uit: "Eeuwig vrij, eeuwig blij, o eeuwig wonder!" Het ongeloof vlood weg.

Om niet gerechtvaardigd door de verlossing die in Christus Jezus is! Dat eeuwig wonder!

Op mijn geroep kwamen mijn huisgenoten, die eerst verschrikt waren, bij mij. Ik liep door de kamer met de hand omhoog, uitroepende, uitschreiende en uitwonderend de grote weldaad, die God mij geschonken had, en waarvan ik nooit geloofd had, dat het mij te beurt zou vallen. Ik kon niet tot bedaren komen, ja, 't gevoel was zo sterk dat, toen ik bepaald werd bij Jes. 44: 5: "Deze zal zeggen: Ik ben des Heeren; en die zal zich noemen met de naam van Jacob; en gene zal met zijn hand schrijven: "Ik ben des Heeren en zich toenoemen met de naam van Israël", dat ik mij toen beheersen moest om niet een stuk papier te nemen en daarop te schrijven: "Ik ben des Heeren"; zo gevoelde ik mij het onvervreemdbaar eigendom van de Drieënige God.

Toen de Heilige Geest dat alzo aan mijn hart verzegeld had, werd ik ingeleid in de woorden uit 2 Tim. 1: 14: *"Bewaar het goede pand, dat u toebetrouwd is, door de Heilige Geest, Die in ons woont"* en 2 Tim. 1: 12b: "Ik weet in Wien ik geloofd heb. En ik ben verzekerd, dat Hij machtig is mijn pand bij Hem weggelegd te bewaren tot die dag." Vroeger had ik wel eens een enkele keer uit de hebbelijkheid van het leven de VADERNAAM op mijn lippen genomen, maar nadat ik nu bepaald werd bij de woorden uit 1 Petrus 1: 17: "En indien gij tot een Vader aanroept Degene, Die zonder aanneming des persoons oordeelt naar een iegelijks werk, zo wandelt in vreze de tijd uwer inwoning," nu deed ik niet anders dan "Vader" zeggen.

Zo zag ik, dat de Vader mij had aangenomen tot Zijn kind en dat ik mij nu had te gedragen als Zijn kind, om de tijd mijner inwoning te wandelen in vreze. Een sluiten dus van het wederzijds verbond. De Heere mij tot kind aannemende en ik mij verplichtende tot kind tegenover de Vader.

Voorts leidde de Heilige Geest mij in Ps. 74: 16, *dat de Heere de dag en de nacht gesteld heeft, en dat ze des Heeren waren*; dat ook de Heere de zon en het licht bereid had, waaruit ik kreeg te verstaan, dat het nu eens dag, dan weer nacht voor mij zou wezen; dat licht en duisternis zouden afwisselen, dat ik nu eens in het schijnsel van de Zon der gerechtigheid zou delen en dan weer zou missen.

Vervolgens leidde de Heere mij in Jer. 33: 20, 21: "Alzo zegt de Heere: Indien

gijlieden Mijn verbond van de dag, en Mijn verbond van de nacht kon vernietigen, zodat dag en nacht niet zijn op hun tijd, zo zal ook vernietigd worden Mijn verbond met Mijn knecht David," enz.

Daaruit zag ik de onmogelijkheid van de vernietiging van het verbond, dat God aangaande dag en nacht gemaakt had, en zo ook van het verbond dat de Heere in Christus met alle uitverkorenen had opgericht.

O, de vastheid en zekerheid kan ik niet uitdrukken, maar wel gevoelen in die tijd.

Uit kracht van de uitlatende liefde van het Vaderhart Gods, die nu als met stromen om Christus' wil in mijn ziel vloeide door de bediening des Heiligen Geestes, dacht ik, dat mijn lichaam bezwijken zou en kon ik 't niet ophouden. Ik moest naar bed, ik was krank van liefde (Hoogl. 5: 8). Maar nadat ik een ogenblik op bed gelegen had, kon ik het ook daar niet uithouden. Toen ik opgestaan en naar het raam gelopen was, viel mijn oog op de heldere hemel en kreeg ik een onverklaarbare begeerte om daar voor eeuwig bij de Heere te zijn.

David zegt (wel in een andere zin) in Ps. 55: 7: "Och, dat mij iemand vleugelen als ener duive gawe, ik zou heenvliegen, waar ik blijven mocht." Zo was het op 't ogenblik ook met mij gesteld.

Kort daarop ging ik naar het benedenvertrek in mijn huis. (Mijn vrouw was overal bij mij gebleven, geen ogenblik verliet zij mij). Weer kwamen de liefdesuitlatingen Gods in mijn hart; ik moest mijn handen op mijn hart houden en kon niet stil zijn, zo was mijn lichaam aangedaan.

Toen heb ik leren verstaan, wat de liefde Gods des Vader is en de Borggerechtigheid van de Heere Jezus, door de bediening des Heiligen Geestes. 't Was nu of alle vorige liefde uit het geestelijk leven maar rivieren waren bij de stromen van liefde uit de grote oceaan van de liefde Gods. Nimmer kan ik de zaken, zoals ze ondervonden zijn, verklaren.

De gehele zaterdagmiddag ging dat zo door, zodat ik menigmaal dacht te bezwijken en meende, dat mijn hart me begeven zou; en in het gebed die avond dachten mijn vrouw en vrienden, dat ik blijven zou.

Een kort woord over mijn vertrek naar Noord-Amerika

De hoogverlichte apostel Paulus spreekt in zijn brief aan de Romeinen (hoofdstuk 2: 2) over het beproeven, welke de goede, en welbehaaglijke en volmaakte wil Gods is, en hij doet dit in verband met de roeping van elk levendgemaakt mens, zodat dit woord voor elk gelovige van toepassing is; dus in meerdere mate voor een leraar en dienstknecht Gods. Toen de engel Gabriël aan Maria de boodschap bracht van de geboorte des Heeren, zeide zij tot de engel: "Hoe zal dat wezen!" Zo zouden we in dit opzicht vragen: "Hoe kunnen wij weten, welke de goede, en welbehaaglijke, en volmaakte wil Gods is?" Zeer zeker kunnen wij in gewone zin dat weten uit Gods dierbaar Woord, volgens Ps. 119: 105: "Uw Woord is een lamp voor mijn voet en een licht op mijn pad", gelijk ook Petrus verklaart (2 Petrus 1: 19): "En wij hebben het profetisch woord, dat zeer vast is; en gij doet wel, dat gij daarop acht geeft, als op een licht, schijnende in een duistere plaats, totdat de dag aanlicht en de morgenster opga in onze harten."

Doch niettegenstaande de klaarheid der Heilige Schrift inzake de dingen van het Koninkrijk Gods ter zaligheid, toch doen zich in het dagelijks leven gevallen voor, waarin de Heilige Schrift geen helderheid geeft en voor welke uit de Schriften geen algemene regel is af te leiden. Zo ook in betrekking tot de roeping van een leraar.

Hoe heeft een leraar, die het gaat om de zuivere wil Gods te doen en die in de gemeente, waar hij werkzaam is, met zegen mag arbeiden, te handelen, indien hij een beroep, onverschillig van welke plaats, ontvangt? Moet hij het beroep laten liggen en wachten, of de Heere hem de zaak op 't harte bindt? Moet hij overwegen, of de roepende gemeente soms groter is en daaruit besluiten, dat hij 't beroep moet aannemen? Moet hij in 't bijzonder letten op de een of andere inspraak uit de Heilige Schrift in zijn hart? Op welke wijze heeft hij te beproeven, welke de goede, en volmaakte, en welbehaaglijke wil Gods is?

Naar onze overtuiging heeft een leraar bijzonder te onderzoeken, wat de Heere tot hem te zeggen heeft met die roeping en er verder op te letten, wat de Heere tot zijn ziel spreekt. (Psalm 85: 3 ber.) Daarbij geve hij er acht op, indien hem de een of andere waarheid voorkomt, of zijn hart er pasklaar voor is en welke uitwerking zij heeft, om tenslotte te beproeven of de geest, die in ons sprak, uit God is, volgens 1 Joh. 4: 1: "Geliefden! gelooft niet een iegelijken geest, maar beproeft de geesten, of zij uit God zijn."

Wanneer dan zo'n leraar verwaardigd mag worden, bij de lamp der Godskennis zijn eigen hart te doorzoeken, of er geen enkel bijoogmerk of bijbedoeling was, waardoor de werking kon ontstaan ('t welk vanwege de arglistigheid onzes harten mogelijk is, zonder dat men er soms zelf erg in heeft. Jer. 17: 9 zegt het ons': "Arglistig is het hart, meer dan enig ding, ja dodelijk is het, wie zal het kennen?") zodat hij met de dichter uit Ps. 139: 23, 24 voor het oog van de Alwetende kan getuigen: "Doorgrond mij, o God, en ken mijn hart; beproef mij, en ken mijn gedachten. En zie, of bij mij een schadelijke weg is, en leid mij op de eeuwige weg."

Dan wordt hij door de beproeving voor Gods aangezicht als het ware blank papier voor God, waarop de Heere dan Zijn goede en welbehagelijk en volmaakte wil kan uitdrukken. En daaruit kan hij dan weten, dat het Zijn wil en weg is, en dat het Zijn goedkeuring wegdraagt, dat hij de roeping volgt om dus te gaan waar de Heere Zelf hem roept en leidt.

Dit vooropgesteld zijnde, wens ik mede te delen, hoe ik genoodzaakt ben en er van 's Heeren wege toe gedrongen, het land te verlaten en in een ander deel der wereld het Evangelie te verkondigen.

Nooit tevoren heb ik er aan gedacht, het land te verlaten en nog minder, naar Amerika te gaan.

Wel heb ik, nu al 15 jaar geleden, doordat ik bij enige waarheden uit de Heilige Schrift bepaald werd, wel eens tegen mijn eerste vrouw gezegd: " 't Zou nog best kunnen wezen, dat we de brede wateren over moesten om daar 't Evangelie te verkondigen." Maar ik had toch niet gedacht, dat het er in waarheid toe komen zou.

Ik was in die tijd te Opheusden. De Heere heeft mij daar bepaald bij Ps. 95: 3:

Zijn' is de zee; z' is door Zijn kracht

Met al het droge voortgebracht.

En bij gelegenheid dat ik een kleine reis moest maken, waartegen ik toch erg opzag, bij Ps. 121: 4:

De Heer, 't zij g' in of uit moogt gaan

en waar g' u heen moogt spoeden,

Zal eeuwig u behoeden.

Een tijd later (ik was toen voor mezelf in 't bijzonder werkzaam om de Heere Jezus als mijn schuldovernemende Borg en Middelaar te leren kennen, waardoor mijn gemoed vanwege het hongeren en dorsten naar de Heere Jezus zó bewogen was, dat ik zeer bezwaard was om naar de Haag (waar ik spreken moest) te gaan) kwam de Heere mij

voor met deze woorden uit Jes. 54: 5: "Hij zal de god des ganse aardbodems genaamd worden."

Ik gevoelde mij daardoor zeer bemoedigd en gesterkt, en zó veilig, dat waar ik mij bevond of bewoog, zowel te water als te land, ik in de hand des Heeren was.

Toch had ik nooit verwacht, 't geen nu te gebeuren staat. Maar ook daaruit blijkt weer, wat de Heere zegt in Zijn Woord (Jes. 55: 9): "Gelijk de hemelen hoger zijn dan de aarde, also zijn Mijn wegen hoger dan uw wegen, en mijn gedachten dan ulieder gedachten."

't Was vroeg in het voorjaar van 1905, misschien nog in februari, dat er een oud-ouderling onzer gemeente mij kwam bezoeken. Hij had een briefje ontvangen van een kerkenraadslid der gemeente te Grand-Rapids, met het verzoek de namen van enige leraars uit ons land te willen zenden, ten einde ze daaruit een keuze konden maken. Daar bedoelde ouderling die leraars even goed kende als ik, was dat spoedig afgelopen. Doch dewijl we nog even stonden te praten, werd het mij wonderlijk te moede van binnen en 't was, of ze tot mij zeiden: "Dat zal uw standplaats worden!" Ik verwierp echter die gedachte terstond en er werd over 't geval iet meer gesproken.

Dat duurde tot woensdagavond. Ik had, naar gewoonte te Charlois gecatechiseerd en was er voorgegaan. Bij mijn terugkomst maakte ik gebruik van het veerbootje. Door het passeren van andere vaartuigen begon het bootje te schommelen, en daar dacht ik opeens weer aan Amerika, en wat het voor mij wezen zou, als ik de zee moest oversteken. 't Scheen mij onmogelijk toe. Een ogenblik verliet die gedachte mij, maar kort bij mijn woning gekomen, kwam ze des te sterker op mij aan, zodat ik moest uitroepen: "Heere, dat kan ik niet!"

't Scheen mijn ondoenlijk, de gemeente van Rotterdam te verlaten, omdat ik er met zoveel zegen gearbeid had en er een leven in eensgezindheid en derhalve een band der gemeenschap was, 't geen nu juist in onze dagen over het algemeen niet overvloedig gevonden wordt. Daarbij kwamen verscheidene familieomstandigheden, die ik niet noemen zal, en dan scheen het mij onmogelijk, al mijn familieleden, alle leraren onzer verschillende gemeenten, met wie ik zulk een hartelijke omgang had, en ook ons dierbaar vaderland, waarmee ik zoveel werkzaamheden gehad had, te moeten verlaten. Bij dat alles kwam nog de reis over zee en dan een onbekend, vreemd land! Dat alles te samen maakte het mij even onmogelijk als had ik met mijn hand aan de zon moeten reiken. Toen werd Rotterdam, ja, de gehele wereld mij te klein: ik gevoelde, het niet langer tegen de Heere te kunnen uithouden en ik riep uit: "Heere! indien het dan niet anders kan, Uw wil geschiede!" In die gesteldheid des harten kwam ik thuis en ik deelde mijn huisgenoten mee wat ik ondervonden had, waarbij ik al aanstonds op tegenstand stuitte.

't Werd 17 mei en daar kwam uit Grand Rapids een brief, waarin om vereniging met de Kruisgemeenten in ons land gevraagd werd. 't Was juist algemene vergadering in die week, en als voorzitter van die vergadering zag ik er tegen op (in verband met de werkzaamheden, die ik met Grand Rapids gehad had) op de vergadering voor die vereniging te pleiten. 't Kon soms tot verkeerde gevolgtrekkingen aanleiding gegeven hebben. Ik stelde dus voor, met de gemeente Grand Rapids eerst in correspondentie te treden, welk voorstel algemeen werd goedgevonden. Dat besluit werd der gemeente van Grand Rapids meegedeeld.

De daarop volgende zaterdag kreeg ik andermaal met die gemeente te doen: dezelfde bezwaren deden zich voor mij op; weer kreeg ik er mee te worstelen en andermaal was het einde der worsteling: "Heere! Uw wil geschiede."

In de maand juni, die nu volgde, waarin zoals bekend is, de verkiezing van de leden der Tweede Kamer van de Staten-Generaal heeft plaats gehad, werd ik in hoofdzaak daardoor in beslag genomen. Geruime tijd te voren, de 30ste december 1904, was het mij gebeurd, dat, terwijl ik mezelf en mijn gezin, met de gemeente aan de Heere kwijt raakte, ik ook te doen kreeg met ons land en volk. Maar inzonderheid tegen de tijd der stemming was het belang van onze Staat mij op 't hart gebonden. De uitslag van de eerste stemming op 16 juni was ongunstig en uit het overzicht in de dagbladen was duidelijk te berekenen, dat de kans, om een meerderheid rechts in de kamer te houden, zeer gering was. En dat gaf mij bij vernieuwing werkzaamheden aan de troon der genade. Met het oog op de toestand van ons land gevoelde ik behoefte, dat de Heere geven mocht, dat de tegenstanders geen ha! ha! konden roepen, daar de Naam des Heeren er mee in verband stond, wyl de strijd tegen het Ministerie-Kuyper in de grond der zaak niet anders bedoelde, dan alles, wat naar God of godsdienst vraagde van het terrein des maatschappelijke levens te verbannen.

Ik mocht daarbij pleiten op de almacht des Heeren, Die geven kon, dat de Rechterzijde, niettegenstaande de ongunstige uitslag, een beduidende meerderheid verkreeg.

De teleurstelling en smart zou groot zijn, indien ik ontering van 's Heeren Naam zou moeten horen. De 26ste juni, maar inzonderheid de 27ste en 28ste juni schonk de Heere mij veel gebeds voor de herstemming. Mijn verwachting was sterk gespannen: ziende op de stroming onder de mensen, zag ik dat het verloren was, ziende op de almacht des Heeren en op het gebed, dat Hij geschonken had, dan kon het door een wonder van genade nog behouden worden. De uitslag kwam en... 't was verloren. Ik moest het geloven en ik kon het bijna niet geloven, want ik was vast overtuigd, dat het geschonken gebeden en gegeven werkzaamheden waren. De smart, die ik over de uitslag gevoelde, is niet te beschrijven.

Ik zag klaar, dat Neêrlands volk als met blindheid geslagen was en 't smartelijkst was, dat zoveel van Gods kinderen in onwetendheid niet gedaan hadden, wat zij behoorden te doen. Indien later hiervoor hun ogen opengaan, zullen zij de smart ervan gevoelen. Later zal ieder zien, dat de Heere 't gebed heeft verhoord en de werkzaamheden bewaarheid.

't Was in de morgen van de 2de juli, dat ik in eenzaamheid in mijn huis stond te peinen en de droefheid gevoelde over hetgeen ons volk gedaan had, dat het ook in dit opzicht de Heere verworpen had, toen ik als met de vinger gewezen werd naar Amerika. De ontroering, die hiervan het gevolg was, is onbeschrijfelijk.

Twee dagen later ontving ik een krant uit Grand-Rapids, waarin een drietal van predikanten voor de gemeente aldaar vermeld stond, in 't welk ook mijn naam genoemd werd. Ieder kan begrijpen, welke indruk dit, in verband met wat ik de laatste tijd doorleefd had, op mij maakte. 't Werd mij een onderzoek tussen de Heeren en mijn gemoed.

's Avonds in de predicatie onder het zingen van Psalm 116: 3 en 4, had ik een gevoel, alsof de Heere mij al frank en vrij in Grand-Rapids had geplaatst. De dag daarop gevoelde ik, dat mijn wil geheel was overgebogen en geloofde ik, nu of later een beroep uit Grand-Rapids te zullen ontvangen.

Zaterdag 15 juli deelde ik mijn vrouw mee, dat het beslist gebeuren zou. Zij stond als verslagen en kon de ganse dag niets meer doen. In de nacht, die daarop volgde werd ik voor de moeilijkheid geplaatst, om de gemeente van Rotterdam te verlaten. Ik zag ze in de geest vragend voor mij staan en werd bedroefd, haar te moeten verlaten. Ik gevoelde klaar het afscheid in mijn ziel en dat was smartvol, omdat ik zo innig aan de

gemeente verbonden was, door alle lief en leed, moeite en strijd, die wij tezamen hadden doorleefd en doorworsteld. Ook mijn familiebetrekkingen, en mijn vrienden en bekenden zag ik voor mij; ik gevoelde, van hen allen afscheid te moeten nemen en ook het land te moeten verlaten. Ik vroeg de Heere, wat dit toch te beduiden had en toen toonde Hij mij klaar, dat het werk voor mij in Rotterdam afgelopen was. Toen vroeg ik de Heere, of er dan geen ander plaatsje in ons land voor mij was, doch de Heere toonde mij, dat mijn werk in Nederland was afgedaan.

Ik trad 's Zondagsmorgens naar gewoonte voor de gemeente op, doch 't was in mijn gevoel, alsof ik het beroep al aangenomen had en ik in een geheel andere verhouding stond tot de gemeente. 't Was mijn gemeente niet meer: de Heere had haar van mij weggenomen. Ik sprak die morgen over Hebr. 2: 3a. "Hoe zullen wij ontvlieden, indien wij op zo grote zaligheid geen acht nemen?"

De volgende dag kreeg ik bezoek van een vriend, met wie ik over Grand-Rapids in gesprek kwam. Ik was met de ligging van Grand-Rapids niet bekend en meende, dat het niet ver van New-York, dus dicht bij de kust zou liggen. En nu vertelde hij, dat het binnenland, misschien wel 2 dagen sporens van New-York af lag.

Dat was een teleurstelling voor mij. Ik was er geheel door ontsteld en 't maakte mij werkelijk benauwd. Ik moest 's avonds catechiseren en in 't gebed kreeg ik zo de verzekering, dat mijn hemelse Vader mij toch niet verlaten zou en dat Hij het steunsel mijns harten zou wezen, dat ik mij daarop gerust kon verlaten. Ik kreeg daaruit troost en toen ik de volgende morgen, ('t was toen dinsdag 18 juli) de zaak andermaal voor de Heere mocht onderzoeken, was ik ten volle van de wil des Heeren verzekerd. Wat op die dinsdag gebeurd is en wat de Heere mij toen getoond en beloofd heeft, zal ik hier niet neerschrijven, doch zal voor de eeuwigheid bewaard blijven; dit evenwel wil ik er van zeggen: ik was volkomen met Gods wil verenigd en 't was mij noch om Neêrland of Amerika, noch om Rotterdam of Grand-Rapids, maar uitsluitend en alleen te doen om de wil Gods, met alles wat daaraan verbonden was en er uit voortvloeide.

Ik weet, hoe ik het beroep van Opheusden naar de Haag, en dat van daar naar Rotterdam heb aangenomen, doch dit overtreft alles.

Donderdag 20 juli onder het prediken, terwijl de Heere klaar in het midden was, gevoelde ik bij vernieuwing helder, dat ik een beroep uit Grand-Rapids zou krijgen en aannemen. Ja, 't gevoel was zó sterk en 't geloof zó zeker, dat ik het gerust aan de gemeente bekend had kunnen maken. Alleen in 't gebed heb ik er iets van laten blijken.

Onder 't spreken viel de vorst der duisternis mij aan, zeggende, dat ik krankzinnig was, daar ik immers geen bewijs voor mijn zaken had; 't was zó sterk, dat ik moeite had, bij de waarheid te blijven.

De volgende dag sprak ik te Twelloo en 's Zondags daarop te Rijssen. In beide plaatsen deelde ik aan mijn vrienden in 't kort mijn ervaring mee en tevens, dat het spoedig de laatste maal zou zijn, dat ik er kwam spreken: de volgende keer zou ik afscheid nemen.

Twée dagen later, 25 juli, kreeg ik een brief uit Grand-Rapids met de mededeling, dat een andere predikant beroepen was. Eerst schrok ik er niets van: 't was mij, of ik uit een droom ontwaakte.

Dat was de tweede teleurstelling: eerst had ik het gehad met de stemming, nu met dit beroep.

Hoewel ik enerzijds verblijd zou zijn, dat ik in Neerland had kunnen blijven, kon in anderzijds niet nalaten te onderzoeken, of ik mij in de werkzaamheden bedrogen had. Ik was er van overtuigd, dat dit niet zo was en toch werd het mij opnieuw een

onderzoek. Ik wilde, indien ik mij vergist had, liever de schande dragen dan een verkeerde stap doen. 't Kwam mij weer voor de geest, wat mijn vrouw en ik te Rijssen doorleefd hadden. In de kerk daar was mijn vrouw bijzonder bedroefd geworden, gevoelend dat het de laatste maal was, dat zij daar zijn zou en wijl zij bepaald werd bij 't geen geschreven staat in Ezechiël 12: 3 en 4. "Daarom gij mensenkind, maak u gereedschap van vertrekking; en vertrek bij dag voor hun ogen; en gij zult vertrekken van uwe plaats tot een andere plaats voor hun ogen; misschien zullen zij het merken, hoewel zij een wederspanning huis zijn. Gij zult dan uw gereedschap bij dag voor hun ogen uitbrengen, als het gereedschap dergenen, die vertrekken; daarna zult gij in de avond uitgaan voor hun ogen, gelijk zij uitgaan, die vertrekken". Bedroefd kwam mijn vrouw uit de kerk en ook ik werd daardoor bedroefd, zodat ik het huis uitliep en de eenzaamheid zocht, waar ik, uitermate bedroefd, de Heere vroeg: "Heere, zullen wij dan onze gemeente, onze vrienden, ons land en volk moeten verlaten?", waarop mij deze woorden voorkwamen: "Zwijg, gij ganse aarde, want de Heere is in Zijn heiligen tempel."

Dat alles bedenkende, zeg ik, was het mij onmogelijk, te geloven, dat ik mij vergist had. Gelijk Thamar eens tot Juda kwam, als om hem te overtuigen, zo zeide ik tot de Heere: "Is dat niet Uw snoer, Uw staf, Uw zegelring?" 't Ging mij in deze weg, gelijk vader Jakob. De Heere had zijn zoon Jozef dromen doen dromen, die deze aan zijn vader had meegedeeld. Maar toen de broeders van Jozef hun vader de verscheurde rok gebracht hadden, kon Jakob niet geloven, dat die dromen ooit zouden vervuld worden. 't Was in zijn oog onmogelijk!

Voor mezelf was ik verzekerd, nooit of nimmer de minste bedoeling gehad te hebben om ons land te verlaten en naar een ander werelddeel te verhuizen. 't Kwam er voor mij op aan, of de werkzaamheden al of niet uit de Heere waren. Had ik mij daarin bedrogen, dan bekende ik gaarne, geen onderscheid meer te weten betreffende de zaken, die in het leven voorkomen en ook ten opzichte van mijn roeping van de ene gemeente naar de andere.

Hevig was de strijd. Niet alleen van binnen, maar ook door de tegenstand van sommige vrienden en bekenden, die, gelijk tegenwoordig zo vaak geschiedt, uit de hoogte over de zaak spraken, zonder behoorlijk te onderzoeken en te overwegen. Ook hieruit kan blijken, hoever het volk des Heeren van zijn plaats is: in plaats van elkanders lasten te dragen en alzo de wet van Christus te vervullen, bedroeven zij de Heilige Geest en brengen daardoor duisternis over hun eigen zielen. En als zij dan later zien, gedwaald te hebben, en het tot hun beschaming anders uitkomt, blijven ze in 't algemeen daaronder koud en onverschillig. Men leert daardoor niet. Dit is de droevige ervaring, die ik ook bij deze gelegenheid van verscheidene vrienden opgedaan heb.

Toen ik dan de zaak andermaal onderzocht had, deelde ik mijn toestand aan de kerkenraad mee, onder verzekering dat ik hen, zodra ik het beroep kreeg, zou moeten verlaten.

De geroepen leraar bedankte. Toen mij dit meegedeeld werd, gevoelde ik klaar, wat er verder te gebeuren stond. En hoe ik mij te voren van de zaak had wensen te ontdoen, 't was mij nu niet mogelijk. 'k Was er verzekerd van, dat ik mijn land zou verlaten en dat de Heere alles voor Zijn rekening genomen had, zodat de bergen vlak werden en de zeeën droog.

De 11de september ontving de kerkenraad andermaal een schrijven uit Amerika over de vereniging met onze gemeente, tegelijk verzoekende een der predikanten, al was het slechts voor een paar maanden, te willen afstaan, met het oog op de dringende

behoefte die er bestond aan de bediening der sacramenten aldaar. Ik wist evenwel, dat het niet voor een paar maanden zou zijn, dat ik naar Grand-Rapids zou gaan. De 13de september zat ik in gedachten over het schrijven uit Grand-Rapids, toen mij het zaad der gemeente op het hart gebonden werd en ik kreeg te geloven, dat de Heere mij zou zenden om die kinderen te dopen. Ik geloofde vast, dat daar gelovige ouders waren, die met hun kinderen voor de troon der genade worstelden. 't Was mij, als zag ik die kinderen en ouders, de Koning der kerk smekend aanziende, dat Hij een dienaar mocht zenden om de weldaden van Zijn verbond te bedienen. Ja, de Heere toonde mij, dat Hij mij niet alleen in betrekking tot de roeping naar Amerika voor Zijn rekening genomen had, maar ook, dat 't Vaderlijk oog Zijner eeuwige voorzienigheid en Zijn Goddelijke verzorging over mij en de mijnen zijn zou.

Nog iets. Er was bij mij bezwaar gerezen, hoe ik te Grand-Rapids in het ambt zou bevestigd worden, aangezien die gemeente niet in kerkelijk verband staat met andere gemeenten, en het mogelijk zou zijn, dat er geen leraar van dezelfde belijdenis te vinden was, die dat op zich kon nemen.

Dat bezwaar beliefte de Heere op te lossen door mij te tonen, dat de Heere Jezus Zelf, de Koning der kerk, mij in het ambt zou zetten en de Heilige Geest mij zou vertroosten, zodat ik niet zou staan als een stomme hond, die niet bassen kan, maar dat de Heilige Geest me zou voorlichten, opdat ik de volle raad Gods en de onnaspeurlijke rijkdom van Christus door de bediening des Heiligen Geestes zou verkondigen.

Zo werden alle bezwaren, van welke aard ook, wanneer ik ze voor 't aangezicht des Heeren kreeg neer te leggen, genadiglijk opgelost. Daardoor leefde ik a.h.w. in afwachting van het beroep uit Grand-Rapids. In alles gevoelde ik, dat de scheiding aanstaande was: zowel bij 't prediken en catechiseren, als bij 't herderlijk werk. O, ik heb die scheiding helder gevoeld en doorleefd. Vaak moest ik me vanwege dat gevoel inhouden. 't Was mijn zitten en mijn opstaan, mijn in- en mijn uitgaan, zodat ik niet in Neerland zou kunnen blijven wegens het doordringend gevoel der roeping Gods, die veel duidelijker en krachtiger doorleefd en doorworsteld is, dan ik op papier vermag neer te schrijven. Enkele dagen later ontving ik het beroep uit Grand-Rapids, met schier algemene stemmen. Dat was de bevestiging van alle werkzaamheden, van februari tot dat ogenblik toe.

's Maandags ontving ik het beroep, en hoewel er niet de minste twijfel in mijn hart was, wachtte ik tot vrijdag met het kennisgeven, dat ik het beroep aangenomen had. Donderdag daarvóór werd ik, in verband met die toestand, in de reine gemeenschap met de Koning der Kerk geleid en waar de Heere Zelf Zijn goedkeuring en Goddelijk zegel aan de zaak hechte durfde ik 't beroep niet langer uit te stellen, wijl de Heere het zo krachtdadig deed. Ik had te voren, toen ik het beroep nog ontvangen moest, gevoeld, dat wanneer de werkzaamheden vervuld werden, ik zou zeggen: "Dank U, lieve Vader!" en dat schonk de Heere mij nu op genoemde donderdag.

Ik heb toen door de bijzondere en buitengewone gemeenschap van de Heere Jezus mijn lieve Vader in de hemel kunnen danken. En ik heb het mogen ervaren, dat wat mij ook ontviel, de Heere Jezus, Die mij met Zijn dierbaar bloed gekocht heeft, mij buitengewoon heeft vertroost. Daarom mag ik tot eer van de Heere vermelden, dat Hij mij door zijn Geest uitermate gesterkt heeft, zodat ik voor geheel Nederland de moed niet zou gehad hebben te bedanken. Met volle vrijmoedigheid en volkomen zekerheid des geloofs heb ik dus het beroep naar Grand-Rapids aangenomen. Toen ik mijn besluit 's vrijdagsavonds aan de kerkenraad bekend maakte, waren de broeders wel bedroefd, maar wetende wat te voren had plaats gehad, erkenden zij, dat het de weg Gods was.

Ziehier, vrienden, in 't kort iets medegedeeld aangaande deze zaak. Alles te vermelden was mij ondoenlijk geweest. Daarom moet ik hiermee volstaan. Ik eindig met mee te delen, dat ik èn van de zijde des kerkenraads èn van die der gemeente steeds zéér veel hartelijkheid, liefde en vriendschap heb genoten, die ik altijd hoog heb gewaardeerd en die mij de gedachte aan de gemeente van Rotterdam tot een aangename herinnering zullen maken. Zo hoop ik dan met vrede mijn dierbare en onvergetelijke gemeente te verlaten en die te Grand-Rapids in de Geest Gods te aanvaarden.

't Is de wens van ons hart, dat de Heere u naar de onnaspeurlijke rijkdom Zijner genade en de onmetelijke grootheid Zijner goedertierenheid zegene en geven moge, dat het u naar lichaam en ziel, voor tijd en eeuwigheid, in elk opzicht wel ga!

Rotterdam, januari 1906 C. Pieneman.

5. Rede, enz. gehouden bij de ter aarde bestelling van ds. C. Pieneman

Zaterdag 3 augustus verspreidde zich al vroeg de droeve tijding: "ds. Pieneman is dood."

Wel had de aard der ziekte, een longontsteking, het ergste doen vrezen, maar toch nog onverwacht, zoals altijd, kwam de dood de vensteren binnen en maakte aan dat nuttig leven een einde. En 's Zondags, ja het was voor de kerkleden en belangstellenden een ontzettend aangrijpende boodschap, toen de ouderling meedeelde: "onze beminde leraar heeft het tijdelijke met het eeuwige verwisseld, zijn stem zal onder ons en van deze plaats niet meer gehoord worden, maar dit troost ons: zijn heengaan was vrede." Toen welden tranen uit aller oog; toen boog ieder het hoofd, als neergeslagen en verstomd stelde men zich de geliefde afgestorvene leraar voor ogen, aangeraakt door de kille hand des doods.

En nu, dinsdag zou het stoffelijk overschot grafwaarts gedragen worden. Van heinde en ver, uit Opheusden en Westzaan, uit Charlois, Rotterdam, Beijerland, uit Leiden en de omstreken van Gouda, van een groot deel van Flakkee; uit alle oorden der provincie Zuid-Holland waren genodigden, vrienden en bekenden, leden en belangstellenden opgekomen om de laatste eer aan hun leraar te bewijzen.

Bijna half één kwam de volle tram van Rotterdam aan en een zwarte rij van mannen en vrouwen toog kerkwaarts. Daar stonden reeds honderden te wachten op het openen der deuren en langzamerhand vulde zich het kerkgebouw. De twee gaanderijen waren stampvol; het ruim der kerk van de ene hoek tot de andere gevuld; een 600-700 man zat neer in droeve stemming, gevoelend de hoge ernst van de plechtigheid, waar men in gebed en gezang en in toespraak over de geliefde dode zou horen spreken. Plechtige stilte heerst in het Godsgebouw. Snikken werd door zuchten afgebroken. Er was ontroering, smart, aangrijpende droefheid bij sommigen, die overstelpet werden.

Toen opende **ds. Kersten** de vergadering en liet zingen Psalm 89: 19 en las voor Openbaring 7.

Daarna sprak de geachte spreker het volgende:

Geachte vergadering!

Een zware taak is mij op de schouders gelegd, toen wij door de weduwe van de overleden leraar verzocht werden, om deze de laatste eer te bewijzen. Wij hebben hieraan voldaan en ook de leiding dezer vergadering op ons genomen.

Reeds voor 17 jaren mocht ik het genoegen hebben de overleden broeder te leren kennen. De Heere heeft Zijn Woord gebruikt tot onze geestelijke opbouw, tot onze heilige verontrusting; opdat wij rust zouden vinden alleen in het bloed des Zoons van God.

Daar zijn tussen mij en hem banden gelegd, banden die de wateren van de oceaan niet scheiden konden, en die ook nu nog niet door het intreden van de dood, geheel verbroken worden. Daarom zagen wij tegen deze dag op, reeds toen wij jl. Sabbatsmorgen aan onze gemeente (weleer de zijne) verkondigden dat hij niet meer was, die bij hen zo bekend, bemind en geliefd was.

Hij is niet meer. Wat een diepe wonde slaat toch de dood. Ja, de dood is een macht van de zonde. En toch, toch is het met deze wonde anders. Nademaal wij niet treuren als degenen die geen hoop hebben. Nademaal hij in zijn leven overvloedig getuigenis afgelegd heeft, niet alleen in de bediening des Woords, maar ook in de omgang met Gods gunstgenoten. Dat hij nu is ingegaan in de eeuwige rust en dan staat daarvan wat

Johannes zag op Patmos, dat zij bekleed zijn met lange witte klederen. Daarom lazen we u het 7de hoofdstuk uit de Openbaring voor. Het was de balling op Patmos gegeven, eerst te zien de dienstknechten Gods, verzegeld aan hun voorhoofden tot bewaring van de antichrist. En hij heeft ze geteld twaalf maal twaalfduizend. Maar zie, daarna werd hem getoond een schare welke niemand tellen kan. Zij waren ontelbaar de menigte der uitverkooenen Gods, zoals zij voor de troon zijn en zij hun Verlosser kunnen zingen dag en nacht.

Dan krijgen wij de vraag: Vanwaar zijn ze?

Het zijn die welke aan het doel van Gods Schepping beantwoorden. Want het zijn niet alleen de 24 ouderlingen, maar ook de 12 oudsten uit het nieuwe, zowel als het oude Verbond, welke daar vertegenwoordigen de ganse kerk Gods. Zij staan daar met de dieren welke de aarde vertegenwoordigen voor de troon. Van deze Kerk Gods is het reeds gezegd: En zijn God geheiligd zaad, zal 't gezegend aardrijk erven.

Het kan niet altijd blijven, gelijk het nu is. De Kerk Gods zal ook niet alleen naar de ziel de eeuwige rust ingaan, maar haar is meer toegezegd. Zij is toegezegd, de beërving van het nieuwe heelal, waar de Heere zelf van zegt: Ziet! ik maak alle dingen nieuw. Zodat voor het geloofsoog van Gods kind, alles eens verlicht zal zijn. Ja, er moet verder gezien worden dan de tijd, verder dan de scheiding van ziel en lichaam. Want deze toch zullen eenmaal herenigd worden. De juichenden voor de troon Gods zullen eenmaal de zaligheid beërven, welke voor hen weggelegd is van voor de grondlegging der wereld. En als wij dan straks staan aan de geopende groeve, dan moeten wij over die groeve heen zien. Eenmaal toch zullen wij hem wedervinden, als de sterfelijkheid, onsterfelijkheid en verderfelijkheid, onverderfelijk zal aangedaan hebben. Eens zullen de ouderlingen antwoorden en zeggen: *Deze zijn het die bekleed zijn met de lange witte klederen.*

Wie zijn ze, die daar eeuwig voor de troon Gods dienen dag en nacht? Het zijn diegenen, die eenmaal getekend stonden als gevallenen in hun Verbondshoofd Adam. Hun keel was een geopend graf, slagenvenijn was op hun lippen. Toen kenden zij de vrede niet, maar wandelden op het brede pad, waar ieder mens van nature op wandelt. En zie, in plaats van voor eeuwig van God gescheiden, in plaats van voor eeuwig geworpen te worden, in de poel welke brandt van vuur en sulfer, staan ze voor de troon Gods, in de zalige gemeenschap met hun Maker. Daar hebben zij hun heil en zaligheid in gevonden, in plaats van mismaakt te zijn door de zonde.

Johannes ziet ze, bekleed met lange witte klederen en de palmtakaken der overwinning in de hand. Dit omwentelingstoneel, Mijn hoorders. had plaats met: "Het is volbracht." Dat verkondigde hun, dat zij in hun verbondshoofd Adam verdoemelijk waren voor God, en dat zij niet anders konden worden, dan door de onweerstandelijke bediening des Heiligen Geestes. Die klacht wordt geopenbaard, door Hem welke uitgestort was gelijk als een geweldig gedrevene wind. De verheerlijkte van Adams zonen en Adams dochteren welke op de vlakte des velds vertreden waren in hun bloed, die zijn het welker schuld is verzoend. Deze zijn ontwaakt en gereinigd.

Zij mogen door het geloof Gods zalige gemeenschap en eeuwige gunst genieten. Hier door het geloof, doch eenmaal in volkomen heerlijkheid. Want zij hebben hun klederen wit gemaakt en gereinigd in het bloed des Lams. Anders was er voor hen geen toegang. Want Deze is een Heilig en Rechtvaardig God, welke met de zonde geen gemeenschap kan hebben en daarom ook voor de zondaar een verterend vuur is. Worden zij echter in Gods gemeenschap gebracht, dan is hun nodig, dat hun klederen wit gemaakt worden in het bloed des Lams. Want het bloed des Lams reinigt van alle zonden.

Op Hem wees ook Johannes als hij zegt: *Zie het Lam Gods, dat de zonde der wereld*

wegneemt. Buiten dat Lam schiet alles tekort. Al wast gij u met salpeter, gij zoudt niet rein zijn van de besmetting der ongerechtigheid. Alleen het bloed, het bloed des Verbonds, het bloed des Lams dat is het wat de zonde wegneemt, omdat in dat bloed, de volkomen betaling ligt.

Op grond van dat bloed is het ook uitgeroepen geworden en het heeft in de hemel weerklank gevonden: "Het is volbracht."

En dat dit bloed alleen gestort is in de strijd tegen de macht van de vorst der duisternis en de kracht der zonde, daarom alleen is dat het bloed dat de kerk Gods reinigt, welk bloed zij ook niet missen kan, opdat het gesprenkeld worde aan hun hart, zoals weleer bij de kinderen Israëls in de nacht van de uittocht van Egypte. Toen moest ook het bloed van het Paaslam aan de dorpel en de zijposten worden gesprenkeld.

Zij hebben ze gewassen nl. hun klederen. Maar hoe! In eigen kracht? Immers neen. Er is niemand die behoefte aan het Lam of aan de reiniging door Zijn bloed heeft, dan door de genadige bediening des Heiligen Geestes. Niemand dan Die is in staat u van uw eeuwig ongeluk te redden en u van de wegen des verderfs af te voeren. Niemand dan Die bij wie alles is, ook de behoudenis en zaligheid der ziel en buiten Wien alle kans op behoud is afgesneden.

Hoe zullen dan hun bezoedelde klederen gereinigd, gewassen en wit gemaakt worden in het bloed des Lams, dan door de bediening des Heiligen Geestes.

Deze sprengt het bloed in het hart, door Wien ook het innerlijke smeken gevonden wordt, totdat het Gode behaagt hen in geloofsblijdschap met het Lam te vereenzelvigen, zodat zij met de Bruid verklaren kunnen: *Hij is de mijne*.

En als Hij hun eigendom is, dan ook is hun volkomen zaligheid en behoudenis verzekerd.

Deze zijn ze, dat deden ze en vanwaar nu kwamen ze? Zij kwamen uit de grote verdrukking. Dat gold voor Gods Kerk bijzonder in de dagen van Johannes. Daarom zat ook hij hier op Patmos, doordat de Kerk Gods verdrukt en benauwd werd. De macht van de vorst der duisternis en de wereld kan het bestaan van de Kerk Gods niet dragen. Het is één leuze welke van de mannen der Revolutie gehoord wordt: "Dat volkje moet van de wereld af!" En ook deze leuze was het in de dagen van Johannes.

Maar als God hem komt te verwaardigen, ontmoeten en ontsluiten de dingen welke komen zouden, dan is ook daarmee de druk van Gods Kerk niet geëindigd, dan komt zij toch nog uit de verdrukking en dan moet zij bidden om bewaring voor de uiterlijke vervolgingen. Want dat waren die verdrukkingen. Liggen die niet op het Sion Gods?

Denk eens aan hun zielestrijd. Denk u eens in wat dat volk op aarde heeft, in de staat van ellende en verderf. Wat zielesmart gedragen wordt in het leven van het kind van God, zodat zij zelfs hun tranen tot spijs hebben dag en nacht. Denk u eens in als dat volk verkeert in het besef van buiten Christus te staan en Hem nog te moeten missen als hun enig eigendom, hoe zij dan zoeken met smekingen en gebeden, wat droefenis en leed hun ziel te dragen heeft als zij dit voor Jehovah neerleggen.

Wat smart dat in hun ziel berokkent, zodat zij met Naomi zouden uitroepen: Vol toog ik weg, maar ledig moet ik wederkeren, noem mij niet meer Naomi, maar noem mij Mara, want de Almachtige heeft mij bitterheid aangedaan.

Denk dan eens het kruis dat de kinderen Gods, welke uit de verdrukking komen, hebben te dragen.

Toch zal God hen voeren door lijden tot heerlijkheid. Hoeveel armoede wordt er soms niet door het kind van God geleden, want het zijn niet veel rijken, niet veel edelen.

Hoeveel dagen van krankheid hebben zij niet te doorleven, waaraan soms nog scheidingen verbonden zijn, scheiding door de dood welke ook hun wedervaren.

Denk aan zoveel en velerlei druk als de Heere legt op Zijn Sion, waar zij met een

Jakob moeten klagen: "Al deze dingen zijn tegen mij." Waar de weg hen bijna te veel wordt, zodat zij nodig hebben de ondersteuning Gods.

Zie, dan verstaan wij iets, van hetgeen geschreven staat: *Die ganse schare welke niemand tellen kan, die gemeenschap verkregen heeft in het bloed des Verbonds, die schare welker klederen wit gemaakt zijn in het bloed des Lams, die komen uit de grote verdrukking, uit de grote verdrukking van dit leven.*

Waar zijn ze nu?

Johannes ziet ze voor de troon Gods, daar waar de Heere Zijn heerlijkheid en macht heeft en waar hij op de volmaaktste wijze van Zijn volk gediend zal worden. Daar zijn ze, de engelen Gods, die staan om de troon, die Gods volk gemaakt zijn tot dienstknechten.

Daar zijn ze in eeuwige heerlijkheid, waar de strijd een einde heeft genomen en de palmtakken des vredes en der overwinning in hun handen gedragen worden, want zij hebben overwonnen in het bloed des Lams.

Daar zijn ze, waar geen scheidingen meer gevonden worden, waar zij het vriendelijk aangezicht huns Gods niet meer zullen derven, maar ontmoeten dag en nacht.

Daar zijn ze, waar de tranen van hun ogen voor eeuwig zijn afgewist. Daar waar geen klacht meer zal gehoord worden. Daar waar geen moeite, geen gekrijt meer wezen zal. Geen inwoner zal zeggen: *Ik ben ziek*. Daar zal God geprezen en het zal hun volkomen betrachtning zijn Gode tot lof en het Lam eeuwiglijk en altoos.

Dat getuigenis nu mogen we met volle vrijmoedigheid geven van onze ontslapen broeder.

Hier is hij niet meer. Zijn mond zal tot ons, de daden Gods niet meer spreken. Maar zijn deel is onder degenen die God prijzen op de volmaaktste wijze. Wij hebben een leraar minder, doch de triomferende Kerk een lover meer. God heeft het hem gegeven in het hart, reeds op jeugdige leeftijd. Hij is door de kracht des Heiligen Geestes getrokken uit de dienst der wereld en der zonde en bovendien werd hij uitgestoten tot de dienst des Evangeliums.

De strijd bleef ook hem niet gespaard; dat kunnen ook diegenen getuigen van de verschillende gemeenten die hier vertegenwoordigd zijn en in welks midden hij gearbeid heeft. Zij hebben hem in hun plaats gekend. Zij weten wat hem is wedervaren in de 25 jaren dat hij het Woord hier sprak.

Immers juist een zondag dat hij niet meer was, de 4en augustus was het 25 jaar geleden, dat hij voor de eerste maal optrad voor de gemeente van Opheusden. Daar wachtte hem strijd, moeite en druk. Gods gangen liepen met hem tegen alle verwachtingen in. Zo menigmaal moest hem dan deze, dan gene en dan weer die ontvallen en dat wel opdat zijn ziel nader aan de Heere verbonden zou worden door het onvoorwaardelijke van zijn dienstwerk. Daarin is hij getrouw bevonden.

Hij heeft zijn werk geëindigd, maar hij zal mogen horen: "Over weinig zijt gij getrouw geweest, over veel zal ik u zetten, ga in! in de vreugd Uws Heeren!"

O, mocht er in ons hart eens enige indruk gegeven worden van dat heil, dat de Heere Zijn volk doet beërven, als zij aan het einde van hun paden gekomen zijn. Dan zal ook het gemis worden vergoed. Dat zal ook voor u de droefheid draaglijk maken.

Ook voor u zijne gade, die zulk een zware slag trof reeds. En nu zijt gij hier gebracht. Hem die weleer uw leraar was, later werd het uw man

Nu moest gij hem afstaan, omdat de Heere hem opeiste. Hij ondersteunde U, tot op dit ogenblik boven verwachting.

Hij zij u voorts nabij in al uw gangen en Hij geve u wat het uitzien uws harten is. En

dat doet het ons in de blijmoedige overtuiging des Geestes uitroepen: "Uw Maker is uw Man, Heere der heirscharen is Zijn Naam." Gewisselijk, Zijn hulp zal u niet ontbreken.

Ik kan niet nalaten, volk van God in ons midden, de weduwe in uw verzuchtingen aan te bevelen, opdat gij ze meedraagt in uw binnenkameren, daar de Heere alleen alles vervullen kan. Gij mist aan hem een vader.

Ook gij, die in zijn huis zijt opgenomen. Gij die met zielsbanden aan hem werd verbonden, door en in de bediening des Heiligen Geestes. Gewis, de slag slaat ook uw hart. Maar we moeten Gods gangen naleven. De Heere geeft geen rekenschap van Zijn daden. Daarom moet ook gij de hand op de mond leggen en stilzwijgen, want Zijn gunst is beter dan de uitgezochtste spijzen. Moge Zijn gunst u vergezellen in al uw levensgangen. Hij was u zo dierbaar, toen gij hem zelfs vergezelde over de wateren heen. Ik weet het, hij heeft het mij gezegd, als de nood van zijn huis, ook u deze droeg. En die voorbiddende stem mist ge nu.

Maar mocht Hij die de eeuwige Voorbidder is, van Zijn volk, ook uw Voorbidder zijn; of worden. Van Mozes als hij de hand opheft tot Gods heiligdom, lezen wij, dat deze ondersteund moest worden, maar die grote Voorbidder heeft geen ondersteuning nodig. Zijn arm wordt nimmer moe. Zijn smekingen voor Zijn volk nemen geen einde dag en nacht.

De slag valt zwaar gemeente van Dirksland.

Zwaar voor u broeders kerkenraad. Gij hebt u zo korte tijd in hem mogen verheugen. En in die korte tijd hebt gij hem liefgekreken, meest om het woord van zijn waarheid. O mocht de Heere geven, dat zijn bediening rijke nagedachtenis onder u naliet, en stelle hij u als wachters op Sions muren, om ook met deze, nauw maar zeker aan de Troon der genade verbonden worden.

Er is, dienstknechten Gods, van onze zijde een broeder weggerukt. Wat woog dat zwaar op ons hart. Ons getal is reeds zo klein. Wij merken het zo weinig op, wanneer de roepstem tot ons komt van een kranke. Maar nu de slag doorslaat, nu voelen we het in onze ziel, daar liggen banden die ons samenbinden.

Ons getal is kleiner geworden met één. Och, mocht deze roepstem ons nog nauwer aan elkaar verbonden doen worden, meer smekingen voor elkaar aan Gods genadetoon opzenden, opdat also samenstemmende wij nog gebruikt mochten worden, als een middel in Zijn hand tot uitbreiding en vermeerdering van Gods Koninkrijk. Want toch Zijn Woord zal niet ledig wederkeren. Dat Woord Gods gaat altijd door, dat Woord heeft zijn loop. Mochten wij als Zijn dienstknechten daar maar meer oog voor hebben. 't Kan zo schijnen, dat dat Woord geen nut doet, geen vrucht afwerpt, zodat we met Jesaja zouden uitroepen: "Wie heeft onze prediking geloofd? En aan wien is de arm des Heeren geopenbaard?"

Maar toch dat staat vast: Het Woord Gods zal niet ledig tot Hem wederkeren.

Dat is het wat ik U wenste voor te houden, gij allen die aan deze plaats vergaderd en daarvoor misschien van heinde en verre gekomen zijt.

Dit is het, wat wij U tot vermaning op het hart wilden drukken gemeente van Dirksland en catechisanten van de overledene.

Eveneens vrienden en bekenden die ook zijn woord gehoord hebben, bedenk het: *Zijn Woord zal niet ledig wederkeren*. Wat zal dan het profijt van dat Woord zijn?

Tweeërlei: Of dat Woord is een reuk des doods ten dode, of het moet zijn een reuk des levens ten leven.

En nu gij die treurt over het verscheiden van de dienstknecht des Heeren. Keert eens tot uzelf in met die onderzoeking. Heeft dat Woord in uw hart reeds vrucht gedragen?

Is dat Woord u reeds geworden als een reuk des levens ten leven? Zijt ge door middel van dat Woord ontdekt aan de staat van uw ellende en verderf.

Zijt gij door middel van dat Woord reeds gebracht tot de, verlossing welke in Christus Jezus is?

Want weet toch, eenmaal zult gij met de dienstknechten Gods staan voor Christus Rechterstoel. Dan zal ook onze overleden broeder van zijn bediening rekenschap geven aan zijn Zender! Maar ook gij van het horen van Zijn Woord!

En o! mijn medereizigers, wat zal dat zijn wanneer de thans zwijgende mond, zich daar zal openen en zeggen: Ik ben vrij van dat bloed. Daarvoor hebt gij hem gekend. Hij gaat vrij uit. Hij kan uitgaan zonder dat er bloed aan hem kleeft. Dat zal wat zijn in het oordeel hem tot en getuige tegen u te hebben. O, gij die nu treurt, mocht zijn woord, wat hij de laatste maal tot u gesproken heeft, wezenlijke winst geven, voor uwe onsterfelijke ziel. Dan zal er zijn gegronde verwachting, om God en het Lam voor eeuwig te aanschouwen.

Volk van God! De scheiding is gevallen, doch het is geen eeuwige scheiding heb ik reeds gezegd. Gods volk ziet elkaar nooit voor de laatste maal. Hij is ingegaan in de vreugd zijns Heeren. Daar zal eenmaal dat volk zijn, met degenen die in dat Lam hebben geloofd en die met hem hun klederen hebben wit gemaakt in het bloed des Lams.

Zij die geloofsgemeenschap met Christus kennen door de bediening des Heiligen Geestes, volgen eenmaal hem, daar waar de Heere op het volmaaktste geprezen wordt. Wat zal dat zijn! Wat zal dat zijn!

Hier is ons hart te klein, om de eeuwige liefde Gods te kunnen bevatten. Hier zakken we weg in het niet. Wat zal dat zijn als de zonde zal te niet gedaan worden. Wat zal dat zijn op het aller-volmaakste de gunst Gods te mogen genieten.

Hier op aarde zijn ogenblikken, dat de ziel heilig verlangt, dat de Kerk de ogen opheft en zegt: *Heere, hoe lang nog?*

Hier zijn ogenblikken dat het volk van God als het ware door lucht en wolken ziet, om gemeenschap, geestelijk gemeenschap te oefenen met diegenen welke reeds zijn voor de troon Gods en zij allen zijn buiten zichzelf.

Maar o volk! al zijn we niet alleen, al wat verband houdt met de zonde, moet worden afgelegd als eenmaal de ziel aan de strik ontkomen, alle druk wordt te niet gedaan en ziel en lichaam bij God zijn om Hem te prijzen daar waar de Heere volkomen aan Zijn eer komt. Hij heeft in dat volk Zijn heerlijkheid en zij in Hem hun zaligheid gevonden.

Wat zal dat zijn! Daar te staan als overwinnaars met de kroon der overwinning op het hoofd, waar Christus de oorzaak van is, omdat Hij het Lam is.

Daar zal het zijn dat dit volk gekroond wordt met eeuwige blijdschap. Daar zal het zijn, waar geen klacht meer van hun lippen gehoord wordt. Daar zal de satan hen niet meer belemmeren Gods lof en eer voor eeuwig uit te bazuinen.

Nee volk van God! daar zal men niet meer zijn om scheidingen te betreuren. Daar zullen ze eeuwiglijk zijn bij de schare die niemand tellen kan. Daar is het altijd weer leven.

Hij is ingegaan in de ruste, welke is weggelegd voor dat volk van God. Bij het heengaan van onze geliefde leraar en broeder, mogen we hem nochtans nastaren. Och dat de Hemelse Vader iets daarvan in ons hart drukte en wij mogen zien hoe de poorten geopend werden, waardoor de Kerk Gods intreedt. Intreden om God en Zijn gemeenschap te genieten! Dit psalmvers, dat de verscheiden leraar zijn gemeente nog wilde laten zingen, maar onder welks lezen zijn hart vol geworden is, zodat hij het niet teneinde toe kon voorlezen, dat psalmvers dat hij de laatste maal, naar ik meen, in uw

midden was over de uitgietingen van Gods barmhartigheden, het tiende vers van Psalm 118 willen we even zingen:

*Dit is, dit is de poort des Heeren;
Daar zal 't rechtvaardig volk door treên,
Om hunnen God ootmoedig t'eren
Voor 't smaken Zijner zaligheên.
Ik zal Uw Naam en goedheid prijzen;
Gij hebt gehoord; Gij zijt mijn Geest,
Door Uw ontel'bre gunstbewijzen;
Tot hulp en heil en vreugd geweest.*

Plechtig klonk dit lied door het kerkgebouw, waarna de geachte spreker in gebed voorging.

Deze toespraak was geëindigd en toen het ogenblik gekomen, dat de mannelijke catechisanten werden opgeroepen om met de familie, met de collega's predikanten Kersten, Roelofsen, Overduin, Jansen, Makkenze en met de kerkenraad; om met de opgeroepen autoriteiten; om met de afgevaardigden der zustergemeenten, om met de leden der gemeente; om met de belangstellenden zich aan te sluiten bij een stoet zo groot alsof een koninklijke begrafenis plaats hebben zou.

De jeugdige catechisanten zouden de baar dragen: aandoenlijk ogenblik, toen zij de kist huns beminden leraars op die baar neerzetten; van hem, die zo liefderijk had vermaand om in hun jonge jaren de Heere te zoeken, eer de kwade dagen zouden komen, waarin ze tonen zouden wellicht geen begeerte in Zijn dienst te hebben. De mensenmassa vergrootte; werd een ontelbare schare en het graf telde een duizend toehoorders. De kist werd afgenomen van de baar; naar de groeve gedragen; zonk in.

Toen sprak ds. Roelofsen zijn eenvoudig, maar plechtig en aangrijpend woord: "Hoe plechtig dit ogenblik, op deze plaats, waar een grote schare staat rondom deze groeve der vertering van een man, algemeen geachte, en bemind door zijn gemeenteleden. Deze stroom van toehoorders bewijst, dat Gods kerk een groot verlies geleden heeft en dat men dit ook in Dirksland vooral gevoelt, maar hier is droefheid met hoop gemengd, met 't vaste geloof dat deze leraar nu juicht voor Gods troon.

Ik heb 18 jaar geleden broeder Pieneman leren kennen en 17 jaar gelden leidde hij mij te Opheusden in met deze woorden: *Wij zijn Gods medearbeiders, Gods akkerwerk zijt gij.* En na die innige kennismaking is er steeds gebleven een band van hartelijke gemeenschap, die nu lichamelijk gebroken is, want hij slaapt op zijn slaapstede; zijn klederen zijn gewassen in 't bloed des Lams en zalig zijn degenen, die in de Heere sterven. Maar eenmaal zal hij ontwaken, als de wolken scheuren en de bazuin door de werelden klinkt: Sta op, gij die slaapt! Wie dan hier met tranen gezaaid hebben, zullen met gejuich maaïen. Broeder Pieneman! wie zal uw opvolger zijn! Moge ook deze dit volk leiden in de grazige weiden van Gods Woord, tot ere Gods, en tot uitbreiding Zijns Koninkrijks."

Daarna nam **ds. Overduin van Lisse** 't woord:

"Ik ben zeer bedroefd om uwentwille, o mijn broeder Jonathan," aldus David. Maar ik maak zijn woorden tot de mijne: Ik ben zeer bedroefd om uwentwille, o mijn broeder Pieneman. Als Jonathan waart ge nog op een leeftijd om vurig de strijd des Heeren te strijden tegen de boze machten rondom ons om het volk te prediken hemel en hel, vloek en verlossing, verderf en zaligheid. Maar de God des levens antwoordt niet van Zijn daden: in de kracht uws levens, bemind en geliefd in de korte tijd, die ge in Dirksland hebt doorgebracht zijt ge van uw taak opgeroepen en 's Heeren wegen zijn

in 't Heiligdom. Lieflijk waart ge op velerlei wijze.

Ik leerde u kennen 20 jaar geleden te Utrecht en sinds dien tijd werden de banden door afstanden enz. slapper, maar nimmer vergat ik u, altijd leefde ge in mijn herinnering. En nu, nu sta ik aan uw laatste rustplaats en droefheid overstelpt mijn hart. Lieflijk waart ge als herder en leraar. Hoe'n aangename verschijning waart ge op onze bijeenkomsten en vergaderingen; hoe genotvol was 't uw stem te horen en thans - uw woord zal onder ons en in deze gemeente nooit meer gehoord en beluisterd worden. Lieflijk waart ge als oprechte arbeider in Gods Koninkrijk. Waar ge u ook bevond, hetzij te Opheusden of te de Haag of te Rotterdam of te Grand Rapids of te Charlois of te dezer plaatse, de blinden waart ge een leidzman, de struikelenden een stut en staf; droef met de bedroefden, blij met de blijden.

Lieflijk waart ge in 't huwelijksleven, waar ge één van hart en één van ziel samen leefde met uw echtgenote en pleegkind, die u steunden in uw arbeid; lieflijk in samenwerking met uw kerkenraad, met uw vrienden, broeder Kersten niet te vergeten, die van u zijn opleiding genoot.

Lieflijk waart ge als Jonathan voor David. Maar nu is de aardse band gebroken. Nu is er gewezen hier, gejuich daarboven. En gij allen, omstanders! leert uit 't sterven van uw leraar te sterven, opdat ge eenmaal leven, voor eeuwig leven moogt.

Daarna sprak **ds. Janse uit Barneveld**:

Van verre gekomen sta ik hier op deze dodenakker en de gedachte stond elk ogenblik levendig voor mijn zielsoog: Wat heeft de Heere met deze zaak tot zijn Kerk te zeggen. 'fis nu zomer; het gezaaide zaad is ontkiemd, gegroeid, 't heeft gebloeid, vrucht gedragen, 't wordt ingezameld. Zo is 't ook met Gods Kerk hier op aarde: 't koren rijpt nadat 't is uitgesproten en 't volle koren in de aar wordt door de Opperste Landman in zijn hemelse schuur binnengedragen. De kerkenraad van Dirksland had grote verwachtingen van de rijke oogst, die aanstaande was; misschien te grote verwachting en misschien heeft daarom de Heere die menselijke verwachtingen beschaamd en die menselijke inzichten vernietigd door de levensdraad af te snijden van deze broeder, op wien zoveel hoop voor de kerk Gods gebouwd was. De Heere is wonderlijk van Raad en Daad. Maar misgunnen we onze broeder 't niet, dat hij als volle garf in de hemelse schuur is binnengekomen.

Nochtans blijft de vraag: Wat heeft de Heere ermee voor en die vraag, lidmaten van Dirkslands kerk, leg ik voor uw aangezicht. Denk ernstig na; wat heeft de Heere er mee voor om deze nog betrekkelijk jonge collega uw ijverige leraar uit uw midden weg te nemen, zo plotseling, zo onverwacht en door u zo geliefd. Eén zaak blijft: de mens gaat naar zijn eeuwig huis en de rouwklagers gaan door de straten, maar de Heere blijft waken over Zijn Sion, Zijn kerk. Moge er al donkerheid zijn, 't licht zal dagen. Ook voor u, toehoorders? Zult ge als volle garf binnengedragen worden of als onkruid, dat in bussen verenigd, zal verbrand worden. Och, aan deze groeve!

Collega's laten we 't elkander aanzeggen: ons getal slinkt; en zijn dood is ons een groot gemis, maar laten wij te ernstiger onze roeping verstaan tegenover de Heere en Zijn kerk, waarin hij ons geplaatst heeft. Gebruiken we met dubbele kracht de tijd ons nog gegeven om ons en de zielen ons toevertrouwd voor er toe te bereiden tot die grote dag, als alle korengarven zullen geoogst worden. Mogen we dan geen onkruid bevonden worden!

Het slotwoord was aan **ds. Makkenze**, die in sobere maar daarom niet minder hoogst ernstige taal namens de kerkenraad een woord van dank uitsprak. Zo zei hij:

Het heeft de Heere behaagd in Zijn vrijmachtig welbehagen deze broeder van zijn post

te ontslaan. Tot de een spreekt Hij: Kom en zij komen en tot de ander: Ga en hij gaat! Gaat ook af van 't toneel dezer wereld, waar zijn taak is afgedaan. Ik verheug me als oud-leraar dezer gemeente in de achting, die de overledene blijkt te genieten, getuigen de honderden rondom deze groeve; nochtans eenmaal zal blijken of er vrucht geweest is op de prediking. Als de graven opengedaan en ieder lid der kerk voor de rechterstoel Gods zal gedaagd worden om rekenschap er van af te leggen hoe hij 't Woord des leraars heeft opgenomen en aanvaard. Want 't is heerlijk de liefde der gemeente te ervaren, maar nog hoger staat, dat de leden der Gemeente als parelen kunnen gehecht worden aan de Kroon van onze Middelaar Jezus Christus en dat ook door 't middel van 't Woord.

Och, bedenk dan op deze dag wat tot uwe vrede dient. Moge 't geen eeuwige scheiding zijn, maar eenmaal een hereniging met uw leraar om met hem voor de troon van 't Lam 't uit te jubelen: Gij o Lam Gods hebt ons Gode gekocht met uw bloed. Moge er verlossing komen voor allen die nog onbekeerd zijn; verlossing uit de ellende door 't Evangelie en zijn toepassing aan de ziel door de Heilige Geest.

Kom, laten we over die verlossing zingen uit Psalm 68: 2:

*Maar 't vrome volk in U verheugd
Zal huppelen van zielevreugd
Daar zij hun wens verkrijgen;
Hun blijdschap zal dan, onbepaald,
Door 't licht, dat van Zijn aanzicht straalt,
Ten hoogsten toppunt stijgen.
Heft Gode blijde psalmen aan;
Verhoogt, verhoogt voor Hem de baan;
Laat al wat leeft Hem eren;
Bereidt de weg, in Hem verblijd,
Die door de vlakke velden rijdt;
Zijn Naam is HEER der Heeren.*

Plechting klonk dit aangrijpend overwinningslied over de dodenakker en na 't uitsterven der laatste tonen bedankte ds. Kersten voor de betoonde belangstelling en verliet men de begraafplaats, nog een laatste blik werpend op de groeve. Nog eenmaal gingen velen kerkwaarts tot 't horen van een laatste woord en om enige spijs te genieten voor 't lichaam. Toen was de ure van scheiden gekomen.

De tram vulde zich en bracht weer huiswaarts, die van verre gekomen waren.

Onvergetelijke dag voor Dirksland's kerk, want heengegaan was een man van veel betekenis voor 't dorp, die op alle terrein des levens zijn gaven en krachten ontwikkelde en gaf.

Een man van karakter en consequentie die de Geref. beginselen op school- en politiek terrein doorzag en er naar handelde en er toe opwekte. Een medestrijder voor School en Staat. Een voorman in zijn dorp.

Hij ruste in vrede! Neen! hij rust niet: maar hij juicht voor de Troon van het Lam, die hem kocht met Zijn bloed.

De overledene diende de gemeente van wijlen Ds. Ledeboer te Opheusden. Vervolgens stond hij te 's Gravenhage en Rotterdam. Daarna te Grand Rapids (N. Amerika), keerde toen naar ons land terug om te Charlois te arbeiden, en was nu sinds een jaar werkzaam bij de Geref. Gemeente te Dirksland.

6. Twee bijzondere preken

VOORWOORD.

Het verzoek van enige vrienden, om dit tweetal predicatiën te laten drukken, heb ik niet willen weigeren, aangezien in Prediker 11: 1 staat: "Werpt uw brood uit op het water, want gij zult het vinden na vele dagen." Gij ontvangt dan dit tweetal gelegenheidspredicatiën, zoals ze van de beide Kansels uitgesproken, en door een hoorder gestenografeerd zijn.

Vele zaken van het ontstaan van het Oude en Nieuwe Kerkgebouw, zult ge hierin niet vinden, te meer omdat het voornemen bestaat, daarvan een brochure het licht te doen zien, waarin duidelijk zal aangetoond worden de wordings- en ontwikkelings-geschiedenis van de *Geref. Gemeente onder 't Kruis* tot op heden.

De voordoelen, als die er zijn mogen van deze uitgave, zullen ten bate komen van 't Nieuwe Kerkgebouw.

Dat het Woord in eenvoudigheid gesproken, de lezers ten zegen moge zijn, is de wens en bede,

van uwen heilwensende Vriend,

C. PIENEMAN.

ROTTERDAM, Mei 1901.

6.1 LAATSTE SAMENKOMST IN HET KERKGEBOUW OP WEENAPLEIN

"Indien ik u vergeet, o Jeruzalem, zo vergeet mijn rechterhand zich zelve!"

VOORZANG

PSALM 74: 2, 12 en 15.

Alzo zijn wij aan de Avondstond van dezen dag, Geliefde Toehoorders, voor het laatst samengekomen aan deze plaats des gebeds, welke wij weldra zullen moeten verlaten, daar zij voor maatschappelijke doeleinden zal worden ingericht. Maar er zijn te veel zaken aan deze plaats verbonden, der herinnering waardig, om die onopgemerkt voorbij te laten gaan en ze alzo in vergetelheid te stellen.

Ten eerste. Gewis van deze plaats zou gezegd kunnen worden, gelijk het Woord des Heeren getuigt, het was een Mahor Missabib, (een schrik van rondom), wanneer de in zich zelve ontrouwe, maar door Gods genade getrouw gemaakte dienstknechten, aan diegenen, die gekomen waren onder de bediening van Gods Woord, de ontzaglijke deugden van zijn geduchte majesteit en gestrengte rechtvaardigheid voorstelden. Warmeer de wet in al hare eisen door hen werd gepredikt; wanneer zij de zondaar voor het Godsgericht daagde; wanneer zij de mens voorhield, dat hij rekenschap zal moeten geven van zijne daden; dán, voorzeker, was het menigmaal een plaats, waar de benauwheden des harten zich wijd uitgestrekt hebben.

Ja, dan met recht een plaats van schrik, wanneer zij, de opgekomenen, kregen te aanschouwen wie zij waren vanwege hun schuld en zonden, en dat tegenover de geduchte majesteit en rechtvaardigheid Gods. –

Ten tweede. Deze plaatse zou ook een Bochem (plaats des geweens) genaamd kunnen worden voor dezulken, die, door Gods genade overtuigd van hun schuld kwamen met smeking en geweent. O, wat zullen er tal van verzuchtingen uitgestort, wat tranen uit de ogen geperst zijn, wanneer zij een welgevallen kregen aan de straffen hunner ongerechtigheid, doch tevens ondervonden, dat God aan Zijn verbond gedacht. Ten derde: Het zal een plaats des gebeds geweest zijn, een, waarvan Jesaja getuigt: "Zijn lust is in haar." Wanneer Gods kinderen mochten ondervinden, dat Hij uit kracht van Zijn eeuwige zondaarsliefde en goddelijke soevereiniteit, uit kracht van het welbehagen in Hemzelf, door de verdiensten Zijns Zoons Christus Jezus, Zijn lust openbaarde aan de verloren zondaar; alzo hem Zijn Goddelijke liefde en vergevende genade schenkende, waaronder de ziel voor het aangezicht des Heeren als wegsmolt, vanwege de goedertierenheid, genade, liefde, trouw en onveranderlijkheid aan schuldige Adamskinderen bewezen.

Het zal een plaats des gebeds geweest zijn, wanneer Gods volk samenkwam om Zijne behoeften op te dragen tot voor de troon van Gods ontferming; waar de zondaar, onder de bediening in zijn consciëntie werd verlicht; waar de treurende ziel vaak vertroost, de, droevige in blijdschap gesteld werd en alzo onderwezen in de gangen van het heiligdom onzes Gods. - Het zal voor velen een onvergetelijke plaats geworden zijn, omdat God hen daar heeft wederbaard, waardoor zij volgens Jacobus 1: 18, "eerstelingen Zijner schepselen geworden zijn." Het zal een plaatse des gebeds voor dat volk geweest zijn, waarin donkerheid, dagen van hitte, strijd en worstelingen waren, maar waarin ook overwinningen werden behaald; waarin God geloofd werd vanwege het goede, maar ook een plaats waar smartelijke herinneringen aan

verbonden zijn.

Daarom, onvergetelijk Weenaplein voor tal van zielen, die daar door Gods getuigenis gewaarschuwd of door Hem getrokken zijn uit de macht der duisternis tot Zijn wonderbaar licht, of uit Zijn woord verkwikt zijn. Alzo zijn er aan deze plaats tal van weldaden verbonden, die wij niet onopgemerkt wensen voorbij te laten gaan, gedachtig aan hetgeen de dichter getuigt in de 103e Psalm:

*"Vergeet nooit een van Zijn weldadigheden.
Vergeet ze niet, 't is God, die ze U bewees."*

Wij wensen daarom een "In Memoriam" bij het verlaten dezer plaats te stellen, naar aanleiding van de 137ste Psalm, hiervan het 5de vers.

"Indien ik u vergeet, o Jeruzalem, zo vergete mijn rechterhand zich zelve!"

PSALM 68: 5 en 12.

Van deze 137ste Psalm wordt getuigd, dat hij vanwege de krachtige en poëtische taal, een van de schoonste dichtstukken is in het boek der psalmen, al is het ook een klaaglied van het Israëlitische volk over zijn vaderland. Hij getuigt van vaderlandsliefde en nationaliteitsgevoel. De grondslag er van ligt hierin, dat het volk verbonden was aan Israëls stad en tempel, omdat dáár, voor de gelovigen Israëliet, de God zijner vaders naar Zijn getuigenis Zich openbaarde.

In de drie laatste verzen van dezen 137 sten Psalm tintelt een gloed van verontwaardiging over de verdrijving uit Jeruzalem en dus over de verwijdering van de tempel. "O dochter van Babel die verwoest zult worden, welgelukzalig zal hij zijn, die uwe misdaad vergelden zal, die gij aan ons misdaan hebt. Welgelukzalig zal hij zijn, die uwe kinderkens grijpen en aan de steenrots verpletteren zal".

Onverstaanbare taal voor hen, in wier mond het woord liefde bestorven ligt, die, naar hun woorden althans, liefde voor recht, barmhartigheid voor straf oefenen; die een algemene verdraagzaamheid kennen.

Onverstaanbaar is voor hen de heilige wraak, hier door de kinderen Israëls geuit. Zijn er onder U, mijn hoorders zulken, kom volg mij dan een ogenblik naar het verre Zuiden, naar het land, dezer dagen algemeen ter sprake. Kunt gij enigszins bevroeden welk een gloed van verontwaardiging oprijst in het hart van elk Transvaler, zo gij slechts de naam: Engelsman noemt? Gevoelt gij zelf niet iets van hetgeen er in die Transvaalse boezem omgaat? Welnu, gij zult dan ook de taal verstaan, in dezen Psalm geuit. Want niet alleen, dat de inwoners Kanaäns bevochten werden in hun eigen land, zonder de vijand oorzaak gegeven te hebben; bovendien waren zij weggevoerd van stad en tempel, hun dierbaar.

Heilige verontwaardiging vinden wij bij hen, afgewisseld door droefheid; "ook weenden wij, als wij gedachten aan Sion".

En geen wonder, zij mochten uit Sion verdreven zijn, de weldaden Gods, daar genoten, vergaten zij nooit. Wij wensen naar aanleiding van deze 137^e Psalm uw aandacht te bepalen bij drie zaken en wij hopen, dat gij ons met onverdeelde aandacht zult volgen, als wij zullen stilstaan bij:

1. *De weldaden, weleer door Israël genoten.*
2. *De onmogelijkheid, om die weldaden te vergeten.*
3. *De grond van vertrouwen voor Gods kerk, gelegen in de genoten weldaden.*

1. Ten eerste dan, Geliefde Toehoorders, letten wij **op de genoten weldaden.**

Jeruzalem, toehoorders, het is u allen bekend, was de hoofdstad van Israëls kerk- en burgerstaat. Zij was gebouwd op een berg en verdeeld in een beneden- en bovenstad. In het boven-Jeruzalem stond de tempel en het paleis des konings, waarvan de God gewijde dichter getuigt in de 122^e Psalm, dat daar de stoelen des gerichts gezet waren; de stoelen van het huis van David. Van dat Jeruzalem lezen we in de 48^e Psalm: "het was schoon van gelegenheid, een vreugde der ganse aarde".

En geen wonder, want het lag in het midden van het overschone land Kanaän.

Naar dat Jeruzalem ging de gelovige Israëliet driemaal in het jaar op, om te bidden en de God zijner Vaderen te offeren. Het was dat zelfde Jeruzalem, waar zovelen van Gods gezalfde vorsten vergaderd waren geweest, om te strijden tegen hun verbitterde vijanden, die Israël overwon, omdat de God Jacobs hun sterkte was. Het was de stad van waarheid en van vrede, uit de waarheid voortvloeiende; geen vrede dus ten koste van de waarheid, zoals tegenwoordig, helaas! zo dikwijls gesloten wordt.

Dat Jeruzalem was zo heerlijk aan de Noordzijde, want in het beneden Jeruzalem staande, zag men daar de priesterschaar werkzaam met het gereedschap des tempels, om offerande te doen de God des eeds en des verbonds. En wanneer nu de zon hare schitterende stralen wierp over die Noordzijde, blonk alles van glans en heerlijkheid in Jeruzalem. David getuigt van dien tempel dat er de lieflijkheden des Heeren te aanschouwen waren, beluister hem eens in de 27ste Psalm: "Een ding heb ik van de Heere begeerd, dat zal ik zoeken, dat ik al de dagen mijns levens mocht wonen in het Huis des Heeren, om de liefelijkheid des Heeren te aanschouwen en te onderzoeken in Zijn tempel". Naar dat Jeruzalem, naar dien tempel des Heeren strekt zich de begeerte uit van Koning David als hij zegt: "Hoe liefelijk zijn uw woningen, o Heere der heirscharen! mijn ziel bezwijkt ook van verlangen". De dichter getuigt daarvan in de 122ste Psalm: "Onze voeten zijn staande in uw poorten, o Jeruzalem". Toehoorders, hoe zouden de verbannen Joden dat Jeruzalem, waar weleer Israëls kerk en burgerstaat was gevestigd, waar weleer hun de heiligheid des Heeren geopenbaard was, waar weleer Gods raad in zuiverheid en ere gehouden werd, kunnen vergeten, al was het ook, dat zij het (Jeruzalem) maar een weinig tijds bezeten hebben".

Het was hen en het is u, o volk des Heeren, onmogelijk de Weldaden, en de plaats aan die weldaden verbonden, niet te gedenken.

2. Kom staan wij bij die onmogelijkheid nog een ogenblik stil in ons tweede punt, lettende op de uitroep: **"Zo vergeet mijn rechterhand zich zelve".**

Wij hebben gezegd, dat het Israëlitische volk driemaal per jaar placht op te gaan, naar de stad des groten Konings. Waar nu zulk een gelovige Israëliet, die door Gods genade was wedergeboren, gewoon was driemaal per jaar uit zijn landpalen te vertrekken, om te gaan naar Jeruzalem, en de voetstappen van dien Israëliet, als met tranen bevochtigd werden als de ziel door blijdschap was overstelpt als de dichter getuigt:

*"Hoe vrolijk gaan de stammen op
Naar Sions Godgewijden top
Met Israels achtb're vaad'ren."*

Zou dan zulk een gelovige Israëliet ooit Jeruzalem kunnen vergeten? Ja, wanneer dat volk mocht opgaan met de gedachten, hoe God de Heere hen voorheen in de verdrukking had bijgestaan en hen er uit verlost had, hen geleid.

had door de Rode Zee, als een symbool van hun geestelijke verlossing, als zij gedachten hoe "God met majesteit bekleed, Zijn wet op Horeb had gegeven," hoe

God, volgens der profeten woord, door de Borg van het genadeverbond Zijn Geest in. dat Jeruzalem zou uitstorten, vragen wij u, Toehoorders, zouden zij ooit dat Jeruzalem kunnen vergeten? Als dat volk samenkwam om daar het feest van de hutzetting te vieren, gedenkende hoe zij vreemdelingen geweest waren, maar nu van Jehovah een eigen land verkregen hadden, om daar als broeders te wonen, zodat zij ondervonden wat de dichter getuigt, in de 133ste Psalm:

*"Ai, ziet hoe goed hoe liefelijk is 't dat zonen,
Van 't zelfde huis als broeders samen wonen".*

Zouden zij dan die stad niet in gedachtenis houden! of haar in Babel kunnen vergeten? Immers neen! Daarom zegt de dichter: "Indien ik u vergete, o Jeruzalem, zo vergete mijn rechterhand zichzelf", of, gelijk de Engelse vertaling geeft "hare kunst". Doorlezen wij eens even de Psalm en de betekenis dezer woorden zal ons duidelijk worden. Israël was gevankelijk weggevoerd naar Babel. Daar, "aan de rivieren van Babel zaten zij; ook weenden zij, als zij gedachten aan Sion"; daar hingen de harpen aan de wilgen; geen geluid brachten zij voort, neen, meer dan tot zingen, waren de Israëlieten tot treuren geneigd. Zouden zij hier, op de eis der Babyloniërs, een lied spelen, een lied, alleen ter ere Gods in de tempel gehoord? Zouden zij Jeruzalem dan geheel vergeten, als hadden zij hier een tweede Jeruzalem gevonden, waar zij ook de Heere konden loven?

Neen, dat nooit. Nimmer zullen of kunnen zij de Heere een lied zingen in een vreemd land; alleen in de tempel weet de rechterhand de harp een lied te ontlokken ter ere Gods.

Het is dus duidelijk, dat het onmogelijk is de zalige herinnering van de genoten weldaden niet te zien opgewekt. De weldaden zullen zij nooit, in der eeuwigheid niet, vergeten; want de weldaden, die uit het eeuwig Wezen Gods voortvloeien, liggen niet op het hart van de zondaar, maar die om het verbondsbloed van Christus geschonken aan de verloren en doemschuldigen, maar door God de Heiligen Geest wedergeboren en levendgemaakte zondaar, zijn in dat hart ingezet en gegraveerd; gelijk een steenhouwer in de steen graveert, also grift God de weldaden van Zijn verbond in het hart van de zondaar én daarom worden zij onvergetelijk. Die graveerselen mogen dan in de ziel met stof bedekt zijn, vanwege de inwendige verdorvenheid en de zorgvuldigheden dezer wereld; vanwege de aanvallen en bestrijdingen des satans, maar er uit kunnen zij in eeuwigheid niet.

3. Zien wij nu in de derde plaats hoe in de bewezen weldaden de ware grond van het vertrouwen van Gods kerk ligt voor het toekomstige.

Dit vinden wij, Toehoorders, klaar in de 22ste Psalm, waar de dichter getuigt: "Op U hebben onze vaders vertrouwd; zij hebben vertrouwd en Gij hebt hen uitgeholpen; tot U hebben zij geroepen en zijn uitgered; op U hebben zij vertrouwd en zijn niet beschaamd geworden." Zo gaf dus het vertrouwen der vaders op hun God, de kerk hoop voor de toekomst, en de uithelpende daden geloof, waarvan Jesaja getuigt: "wie gelooft, die zal niet haasten", en gelijk Paulus zegt: "die in Hem gelooft, zal niet beschaamd worden."

Ja, de verleden weldaden zijn ook tot troost van Gods kerk, in het tegenwoordige; want komt zij in druk, zij gaat met die verleden weldaden tot de Heere en zegt: "Wel Heere! Gij hebt toen en toen wel uitgeholpen, zijt Gij nu niet dezelfde almachtige God; ach Uw arm is toch nog niet verkort, dat Gij niet zoudt kunnen helpen en Uw oor is toch niet bezwaard, dat Gij niet zoudt kunnen horen?" De dichter zegt niet te vergeefs in de 116^e Psalm:

*"God heb ik lief want die getrouwe Heer'
 Hoort mijne stem, mijn smekingen, mijn klagen.
 Hij neigt Zijn oor, 'k roep tot Hem al mijn dagen.
 Hij schenkt mij hulp, Hij redt mij keer op keer."*

Ook bij het verlaten van dit kerkgebouw, waar dat arme volk, wanneer het in verdrukking verkeerde, hetzij persoonlijk, hetzij met huisgezin of gemeente, aan de troon van Gods ontferming lag te smeken, of God zou willen verlossen, en Hij geholpen heeft en betoond een onveranderlijk en getrouw God te zijn; waar dat volk door genade tot de God des eeds en des verbonds vluchtte en de Heere de menigvuldige verlossing geschonken heeft, daar mogen en zullen zij ook nooit die weldaden Gods vergeten. Want dat volk heeft ondervonden dat Hij grotelijks heeft bewezen, een toevlucht en hulp in benauwdheid te zijn. Daarom zouden zij niet vrezen al veranderde de aarde uit hare plaats en al werden de bergen verzet in het hart der zee.

O, driewerf gelukkig, die uit de verleden weldaden een ware grondslag van vertrouwen mag hebben voor het toekomstige, om met al zijne behoeften tot de Heere te mogen gaan. Ja, verwaardigd mag worden, door het geloof tot Hem te komen en zijn hand op des Heeren eigen offer te leggen; bij Hem te mogen pleiten op die vorige weldaden, door Hem bewezen.

En waar wij straks dit gebouw zullen verlaten om een nieuw in gebruik te nemen, en ook daar weer nieuwe worstelingen, nieuwe strijd, ontmoet zullen worden, zal die God, Die de onveranderlijke is en blijft, *Die is de Ja en Amen, de Alfa en de Omega, het begin en het einde, de eerste en de laatste en Die nooit zal laten varen het werk Zijner handen*, ook in de toekomst, indien wij van Hem onze hulp mogen verwachten, ons niet beschaamd doen uitkomen.

Neen Toehoorders, Hij blijft dezelfde, de onveranderlijke bij al de veranderingen, die hier mogen plaats hebben.

Eer wij echter verder gaan, Toehoorders, zingen wij:

PSALM 137: 3.

TOEPASSING.

Wij hebben in het avonduur van dezen dag zeer in 't kort de weldaden gezien, die God geschonken had aan het Israëlitische volk, en de onmogelijkheid, om die te vergeten. Zo ook heeft de Heere, al is het dan ook in een andere zin, aan deze plaats vele weldaden geschonken. Ja, aan deze plaatse des gebeds, toehoorders, zijn tal van herinneringen verbonden, welke aan diegenen, die hier zijn opgekomen, wel niet geheel onbekend zullen zijn.

Zoals blijkt uit het archief dezer gemeente, is de WelEerw. Heer Dominé CORNELIS VAN de OEVER, in de jaren 1863 à '64, van een feit beschuldigd, dat nog bewezen moet worden. Hij heeft dan, na zich van zijn eerste gemeente verwijderd te hebben met deze woorden: "Die mij lief heeft volg mij" en na een zestal jaren gelouterd en beproefd te zijn geweest, nauwkeurig en zorgvuldig uitgezien of hij geen plaats kon vinden, waar hij des Heeren Naamsgedachtenis mocht stichten.

Na deze zes jaar van beproeving heeft hij ten laatste deze plaats gekocht en ingericht tot een plaatse des gebeds, gelijk gij kunt lezen op het bord, hier, in dit Kerkgebouw opgehangen.

Dit gebouw werd 11 September 1870 in gebruik genomen, met de woorden uit Hachai 2: 10: "De heerlijkheid van dit laatste huis zal groter worden, dan van het eerste, zegt de Heere der heirscharen; en in deze plaats zal Ik vrede geven, spreekt de Heere der

heirscharen."

's Namiddags sprak de heer proponent WESSELS en des avonds wederom Ds. VAN de OEVER over Zacharias 3: 8.

De eerste collecte, die gehouden werd op 11 September 1870, heeft f 70.- opgebracht. Zij werd opgeofferd als een eersteling der liefde voor de weduwen en wezen der verdronken vissers van Noordwijk en Katwijk a/Zee.

Op 18 September 1870, had de eerste Doopsbediening plaats; de 7e October van dat zelfde jaar, werd het eerste Avondmaal in de gemeente bediend en 23 November werd het orgel, dat nu verplaatst is naar de Boezemsingel, met de woorden uit Psalm 150: 4 in gebruik genomen.

Zeven jaar lang is Ds. VAN de OEVER, als leraar in deze gemeente werkzaam geweest; hij werd in Juni 1877 ziek en overleed 5 December van datzelfde jaar. Daarna werd dienst gedaan door verschillende leraars, waarvan wij u al de bijzonderheden niet behoeven te noemen, daar zij de meesten uwer genoegzaam bekend zijn.

Zo is het dan nu toehoorders, een 30-tal jaren geleden, dat dit Kerkgebouw is in gebruik genomen; nu oud en verouderd en nabij de verdwijning. Wij zien ook hoe onze leraars niet blijven, maar dat alles vergaat en het is, als de dichter getuigt: "alle vlees is gras en al zijne goedertierenheid als een bloem des velds."

Ook weten wij, dat de gebouwen niet altijd op aarde zullen bestaan, want Jezus verklaarde zelf aan Zijn discipelen, waar zij Hem wezen op de schoonheid des tempels, dat niet één steen op de anderen zou gelaten worden. Maar toch bij al dat vergankelijke is er iets, dat onvergankelijk blijft, n.l., het eeuwig blijvend woord, het getuigenis Gods.

En nu van de stichting dezer gemeente af, is de waarheid Gods, is dood en leven, vloek en zegen aan haar voorgesteld. Daarom zullen er verscheidene personen zijn, die geleefd en verkeerd, hebben onder de waarschuwingen en vermaningen, wier lot nu reeds voor eeuwig is beslist en die reeds in de rampzaligheid gestort zijnde, zich daarover eeuwig beklagen, zodat de rook der pijniging zal opgaan tot in alle eeuwigheid. O, dat zal wat zijn in de dag der eeuwigheid! Wellicht zijn er verscheidenen aan deze plaats geweest, die er nu niet meer zijn; maar nochtans is het als de Apostel getuigt: "het Woord Gods blijft tot in der eeuwigheid;" dat woord is verkondigd en daarvan zullen zij rekenschap moeten geven.

Daar zullen er ook gevonden worden, die nog leven en verkeren in het heden der genade, en tal van jaren aan deze plaats geweest zijn; maar welke vrucht heeft dat woord Gods nu voor uw zielen opgeleverd? Heeft dat woord zaad voor uw ziel afgeworpen? Is dat woord der waarheid in uw zielen ontkiemd en heeft het zijn wortelen en vruchten voortgebracht? Zijt gij door dat woord wedergeboren, terwijl Gods knechten tot u geroepen hebben als de apostel: "Ach wij bidden u, alsof God door ons bade: Laat u toch met God verzoenen" of zijt gij daarin verhard? Wat zal dat dan 'voor u uitmaken in de dag der eeuwigheid eenmaal onverzoend te sterven en ook onverzoend in het oordeel te moeten staan. Hoevelen zijn er op de catechisatie onderwezen in dat woord der waarheid!

Hoevelen zijn er gekomen en hebben belijdenis des geloofs afgelegd voor deze gemeente in tegenwoordigheid Gods, daar met een eed belovende, dat zij de wereld verzaken, hun oude natuur doden en in een nieuw godzalig leven wandelen zouden! Waar blijft gij met dien eed voor God? Want eenmaal in de dag der eeuwigheid zal die eed tegen U getuigen.

Hoeveel ouders verschenen met hun kroost voor de Heere, daar belovende dat zij hun kinderen zouden opvoeden in de vreze en vermaning des Heeren! Zal dat ook schuldig

tot u wederkeren? Mocht God uw hart overtuigen; opdat gij een onvergetelijke indruk ontving; mocht het zaad des Woords in uw zielen vallen, opdat de weldaden aan uw harten geheiligd mochten worden, tot lof en heerlijkheid van God, tot uitbreiding van het koninkrijk onzes Heeren Jezus Christus en tot vrede en zaligheid voor uw onsterfelijke zielen. O, mocht gij eens als een rechte schuldenaar voor de Heere op uw knieën komen en vergiffenis leren zoeken en vinden in dat bloed der eeuwige verzoening, eer het voor U voor eeuwig te laat zal zijn.

Deze plaats zal door u niet vergeten worden, maar het zal zijn om andere redenen dan het volk des Heeren; zij zal, indien gij onbekeerd blijft, eeuwig tegen u getuigen; dan zult gij uw leraars zien, die van dezen kansel het Woord verkondigd hebben; zij zullen ook tegen u getuigen en het zal vreselijk zijn te vallen in de handen van de levenden God, als wij geen borg voor onze ziel hebben. Mochten wij daarom nog leren bedenken, wat tot onzen eeuwige vrede dienende is op reis naar die ontzaglijke eeuwigheid.

Hier, in deze plaats, zijn vele tranen gestort en vele behoeften bekend gemaakt, maar het zal er op aan komen of het tranen zijn, die God in Zijn flessen vergaderd heeft; mochten wij ons dus recht krijgen te onderzoeken. Er zullen er zijn die tranen gestort hebben bij de belijdenis, tranen gestort bij de doop, zelfs aan het avondmaal zijn aangegaan, maar nog nooit een brandende begeerte daarnaar in hun harten hebben gevoeld, nog nooit tranen van vergevende genade en voorkomende liefde gestort hebben. O, mochten die geschreide tranen in de dag der eeuwigheid niet tegen u getuigen, als nabij het koninkrijk Gods te zijn geweest en er toch nog voor eeuwig buiten gesloten. "Beproof uzelf, of gij in het geloof zijt" roept ons de waarheid toe, en hoe zullen wij dit anders doen dan als een verloren zondaar voor het aangezicht des Heeren te komen en met de dichter te zeggen: "Doorgrondt mij, o God! en ken mijn hart! En zie, of er een schadelijke weg bij mij is."

Het is nu nog het heden der genade, de welaangename tijd, de dag der zaligheid. De Heere roept U nog toe: "Wendt u naar Mij toe en wordt behouden, want Ik ben God en niemand meer".

Hij roept u nog toe: "waarom weegt gij lieden geld uit voor hetgeen geen brood is en arbeid voor hetgeen niet verzadigen kan, komt, neigt uw oor en laat uw ziel zich in vettigheid verlustigen."

Maar wat een voorrecht voor diegenen, die door Gods genade overtuigd zijn geworden van hun zonden; voor wie Gods deugden ontvouwd zijn en over wie de vloekbronnen van Gods heilige wet niet zijn uitgestort; die gedagvaard zijn in de vierschaar van hun consciëntie. Ja, waar het de zondaar gegaan is, gelijk wij lezen van Belsazar, toen door hem de hand aan de muur ontdekt werd; zijne knieën stieten tegen elkander; dat daar die zondaar, geen raad meer wetende, tot God de toevlucht genomen heeft, uitroepende met een Job: "Ik zal mijn Richter om genade bidden." O ja, er zullen aan deze plaats ook tranen gestort zijn door het arme volk des Heeren, als zij kwamen in de weg, waarvan de dichter getuigt in de 116^e Psalm:

*Ik lag gekneld in banden van de dood,
Daar de angst der hel mij allen troost deed missen.*

Hoe vaak, volk des Heeren, zult gij niet hier gekomen zijn, uw voetstappen als met tranen bezaaiende, dat gij moest uitroepen: "Mijn ziel bezwijkt van sterk verlangen." Maar ook, dat gij moest instemmen met de dichter: "Ik bekend' o Heer, aan U oprecht mijn zonden", of dat gij gelovig vertrouwen mocht, dat God u getrokken had uit de

macht der duisternis en gebracht tot Zijn wonderbaar licht. Zou u ooit die weldaad kunnen gedenken, zonder u die plaats bewust te maken? Immers neen! Waar Hij uw ziel gered heeft en uw tranen heeft willen drogen, uw voet voor aanstoot bewaard heeft, hem heeft willen richten, om volvaardig het pad van Zijne geboden te lopen; waar gij genade ontvangen hebt, bij de aan- of voortgang; waar u, in de weg der bekering, in strijd kwam, in worstelingen, moeiten en hier verruimd werd, zodat u getroost huiswaarts keerde, omdat Hij onder de waarheid, de duisternis opklaarde en uw ziel vertroostte, zoudt gij daar deze plaats kunnen vergeten?

Wat tal van herinneringen! U kwam bekend maken, dat dood of ziekte in uw huisgezin was ingekomen. U had behoefte aan ondersteuning. U riep de gemeente samen, om God met U groot te maken, als Hij u uit al die omstandigheden, naar ziel en lichaam had uitgeholpen, had verlost.

Doch niet om de plaats, noch om de leraars, zult gij u gebonden voelen aan deze plaats, daar elk schepsel, door God levend gemaakt, krijgt te zien, dat alle dingen als instrumenten in de hand des Heeren worden gebruikt om Zijn volk te onderwijzen of te vertroosten naarmate zij dit op de weg des levens nodig hebben. Neen, maar alleen om de weldaden, die de Heer, aan uw ziel schonk, uit vrije ontferming. Gij zult dan ook bij de herinnering dier weldaden uitroepen: "Niet ons, niet ons, maar Uwen Naam zij de eer."

En Jehovah alleen de ere geven van Zijn eigen werk; het zal dan eens zijn:

*Die hier bedrukt met tranen zaait,
Zal juichen als hij vruchten maait;
Die 't zaad draagt, dat men zaaien zal,
Gaat wenend voort en zaait het al.
Maar hij zal zonder ramp te schromen,
Eerlang met blijdschap wederkomen,
En met gejuich ter goeder uur,
Zijn schoven dragen in de schuur.*

Dan zal de Heere naar Zijn eeuwig raadsbesluit u dus in Zijn korenschuur vergaderen om met de verlosteschaar de kroon neer te werpen voor het geslachte Gods lam. Dan zullen al de weldaden, die Jehovah hier en elders u bewezen heeft, bezongen worden tot eer en verheerlijking Gods. O, mocht het daarom maar veel zijn "Jeruzalem zo ik u vergete, zo vergete mijn rechterhand zich zelve."

O, mocht gij al de weldaden, die de Heere u heeft bewezen, voor de geest krijgen te stellen, opdat gij daaruit veel de Heere moogt verheerlijken, tot uitbreiding van Gods koninkrijk, tot heil, vrede en zaligheid van uw eigene ziel en tot vreugde en stichting voor uw naasten. Dat geve de Drie-éénige Verbonds God om Zijns zelfs wil! Amen.

SLOTZANG:

PSALM 103: 1 en 2.

6.2 PREEK UITGESPROKEN DE 31ste MAART BIJ HET IN GEBRUIKNEMEN VAN HET NIEUWE KERKGEBOUW, BOEZEMSINGEL 48 ROTTERDAM

PSALM 20: 1 en 2.

Wij mogen u in de morgenuur van dezen aan God gewijde dag, welkom heten, aan de plaatse des gebeds.

Was het onder de leiding van Gods aanbiddelijke voorzienigheid, dat wij verschenen rustdag het andere Kerkgebouw verlieten met een woord van herinnering uit Psalm 137: "Indien ik u vergete, o Jeruzalem, zo vergete mijn rechterhand zichzelf." Op deze rustdag mogen wij verheugd samenkomen en dit ruime, doelmatige, alleszins voldoende kerkgebouw.

"Mijn huis," zo zegt de Heere door de profeet, (Jesaja 56: 7c): "Mijn huis zal een bedehuis genoemd worden voor alle volken." O, mocht dat ook van dit huis, dat aan de dienst van Jehovah gewijd is, getuigd worden. Mochten wij verwaardigd worden om hier, aan deze plaats te komen om samen te zuchten, te bidden, te smeken en te worstelen met de God des eeds en des verbonds, maar ook om de Heere te ontmoeten in de Lofzangen, daar Hij gezegd heeft *dat Hij wonende is onder de lofzangen Israëls*. (Ps. 22: 4b). Mocht het ons gaan, gemeente, als ten tijde, dat de tabernakel in gebruik genomen werd: "toen bedekte de wolk de tent der samenkomst en de heerlijkheid des Heeren vervulde de tabernakel, zodat Mozes niet kon ingaan" (Exod. 40: 34, 35).

Mochten wij de goedkeuring des Heeren ontvangen op het bouwen van dit huis, gelijk Salomo. (Zie 2 Kron. 7: 1 tot 3): "Als nu Koning Salomo voleind had te bidden, zo daalde het vuur van de hemel en verteerde het brandoffer en de slachtofferen en de heerlijkheid des Heeren vervulde het huis. En de priesters konden niet ingaan in het huis des Heeren; want de heerlijkheid des Heeren, had het huis des Heeren vervuld. En als de kinderen Israëls dat vuur zagen afdalen, en de heerlijkheid des Heeren over het huis, zo bukten zij met hun aangezichten ter aarde op de vloer, en aanbaden en loofden de Heere, dat hij goedig is, dat Zijn weldadigheid is tot in eeuwigheid."

De kerk van de dag des Ouden Verbonds is een symbool, van dien in het Nieuwe, waarin de harten der gelovigen, gelijk op de Pinksterdag openbaar geworden is, nl. vervuld worden met de Heiligen Geest.

Die kerk, n.l. de vergadering der uitverkoren en geroepen heiligen, dergenen, (Col. 3: 10) die vernieuwd zijn naar het evenbeeld Desgenen, Die hen geschapen heeft, is alzo het lichaam des Heeren, de tempel des aller-hoogsten Gods, waarin Hij beloofd heeft te willen wonen en werken; (Ps. 68: 17b), dat is de berg, dien Hij verkoren heeft.

Mochten onze harten vervuld worden (Zach. 12: 10) met de Geest, der genade bij de aanvang- of niet dien der gebeden bij de voortgang, opdat deze plaats onder de leiding van Gods aanbiddelijke voorzienigheid, een plaats moge zijn waar zondaren tot God worden bekeerd; (Ps. 51: 12) overtreders hun wegen leren; nooddruftigen verschoond, armen genade geschonken, neergebogenen opgericht, bedroefden vertroost, kleinmoedigen versterkt worden en alzo de gemeente des Heeren opgebouwd worde in het allerheiligst geloof; (Ps. 72; I Thess. 5: 14; Col. 2: 7). Moge deze plaats dienen tot verheerlijking Gods, tot uitbreiding van Jezus Koninkrijk. Dan zou zij aan het doel beantwoorden, waartoe zij is opgericht.

Voor de plechtige gelegenheid, die ons in de morgen van dezen dag hier samenriep, is ons gekozen tekstwoord te vinden in de brief van de Apostel Paulus aan de Efeziërs, hiervan Hoofdstuk 1: 10.

Tekst:

"Om in de bedeling van de volheid der tijden wederom alles tot een te vergaderen in Christus, beide dat in de hemel is en dat op de aarde is."

PSALM 84: 1 en 2.

Indien wij aan de morgenstond van dezen dag naar de plaatse des gebeds zijn gekomen, om wat anders te horen dan het dierbare Godsgetuigenis, dan zullen wij bitterlijk teleurgesteld huiswaarts keren; want het ligt niet in onze bedoeling, over het uitwendige van dit Kerkgebouw te spreken, maar ons voornemen is, over het wezen der zaak te handelen, hetwelk duidelijk in dit tekstwoord ligt opgesloten.

Wij wensen u dan te bepalen bij 3 zaken en hopen, dat gij ons met onverdeelde aandacht zult volgen, als wij letten:

1. Op het doel;
2. Op het middel om aan dat doel te beantwoorden;
3. Op de tijdsbedeling waarin dat doel zal bevestigd worden.

Als wij ten eersten zullen letten op het doel, wederom alles tot één te vergaderen, dan vinden wij daarin drie zaken opgesloten:

- (1) dat alles oorspronkelijk één geweest is;
- (2) dat er scheiding is gekomen en
- (3) dat er weer een middel is gevonden, om datgene, wat gescheiden lag, wederom te verenigen.

Het is volkomen waar, dat er een oorspronkelijke eenheid geweest is in de schepping, maar die eenheid is verbroken door de zonde en ongerechtigheid en eerst in de jongsten dag zal er weer een eenheid geopenbaard worden.

Wij herzeggen, nog eens, daar was eenheid in de schepping, want waar God de Heere, hemel en aarde geschapen had, was een oorspronkelijke eenheid tussen Hem en Zijne schepselen en tussen de schepselen onderling.

Het geschapene was één ten opzichte van de kwaliteit, waarin het zich bevond: "En God zag al wat Hij gemaakt had, en ziet het was zeer goed" (Genesis 1: 31); één ten opzichte van het verheerlijken des Scheppers; want alles wat God geschapen had, liep uit tot Zijne verheerlijking.

(2) Maar helaas, deze eenheid is niet gebleven, zij is verstoord door de zonde. O, treurvolle toestand! Wat een ellende door de zonde. De mens dadelijk gescheiden van God, zijn Schepper en Formeerder; verdreven uit de hof van Eden: "En God stelde cherubim tegen het oosten des hofs van Eden, en een vlammig lemmer eens zwaards, dat zich omkeerde, om te bewaren de weg van de boom des levens", (Gen. 3: 24) veroordeeld tot de drievoudige dood, de geestelijken, tijdelijke en eeuwige, waarvan de eerste reeds dadelijk intrad. De hemel voor hem gesloten en hij in zijn diep rampzalige toestand gesteld als een vijand Gods, hatelijk zijnde en elkander hatende. In zulk een aller-ellendigste staat is de mens door de zonde gekomen.

(3) Maar er zal wederom een vereniging plaats hebben, naar het eeuwige raadsplan, door de verzoening in Christus Jezus. De Heere roept van de hemel: (Hosea 14: 5) "Ik zal hunlieder afkering genezen; Ik zal hen vrijwillig lief hebben, want Mijn toorn is van hen gekeerd;" daar is weder een vereniging gekomen.

Hetgeen verbroken lag is weer verenigd door de gerechtigheid van Christus, opdat de engelen als gedienslige geesten zouden uitgezonden worden tot dienst dergenen, die de zaligheid zullen beërven. (Hebr. 1: 14.)

Er is weer een vereniging, waardoor alle dingen medewerken ten goede, namelijk dengenen, die naar Zijn voornemen geroepen zijn (Rom. 8: 28).

Wat door de zonden verstoord was, zal door de gerechtigheid van de Middelaar Gods en der mensen wederom tot één vergaderd worden naar het van eeuwigheid gemaakt bestek.

2. Waar wij gezien hebben de scheiding die er lag en de oorzaak daarvan, n.l. de zonde; zullen wij ten 2e letten op **het middel, waardoor dat alles tot een vergaderd zal worden in Christus beide dat in de hemel en dat op aarde is.**

Dit middel is de Borggerechtigheid van Christus, zodat de gehele godsdienst zich verenigt in de Middelaar des eeuwigen verbonds. Het is van eeuwigheid de kerk Gods toegerekend en zal in de voleinding geopenbaard worden, dat grondlijnen uit de eeuwigheid op de Borg van het verbond des vredes. uitlopen, om tot een te vergaderen in Christus, beide dat in de hemel en op aarde is.

Nadat God in Zijn eeuwige Vrederaad een bestek had ontworpen, waarvan de dichter melding maakt in Ps. 89, zal Jehovah, als de grote Bouwmeester en Kunstenaar, dat gebouw naar dat gemaakt bestek doen verrijzen, zoals wij lezen in Jesaja 49: 12: "Zie deze zullen van verre komen en zie die van het Noorden en van het Westen en genen uit het land van Sinim." En wat nu in deze stilte der eeuwigheid is ontworpen, zal in de tijd tot stand gebracht worden, waarmede terstond na de val in de moederbelofte,

Gen. 3: 15, een begin werd gemaakt, terwijl steeds duidelijker openbaringen, meerdere beloften in de loop der eeuwen onder het Oude Verbond de persoon verkondigden in wier alles tot één vergaderd zal worden, n.l. Jezus Christus.

Daarna zien wij, hoe, de volheid der tijden gekomen zijnde, de Middelaar Gods en der mensen, twee naturen in één Persoon vereenzelvigd, geopenbaard werd. (Gal. 5: 4, 5; I Tim. 3: 16). Die de vrede, door Zijn verzoenend lijden en sterven zijn uitverkoren volk verwierf. Daarom zegt de apostel er van: "Dat Christus gekomen is om het recht der wet te voldoen, opdat het recht der wet (Rom. 8: 4) vervuld zou worden in ons, die niet naar het vlees wandelen, maar naar de Geest."

En om dat recht te voldoen, werd Hij geboren, leed Hij en stierf Hij de vervloekten kruisdood. Dus waar wij als overtreders voor Gods aangezicht niet konden bestaan, is Christus in onze plaats gekomen en heeft het recht der wet vervuld, door aan haar dubbelen eis* te gehoorzamen. (Fil. 2: 8).

"De begane zonden," zo verklaart de apostel Petrus, in I Petrus 2: 24: "heeft Hij in Zijn lichaam gedragen op het hout, opdat wij der zonden afgestorven zijnde, der gerechtigheid leven zouden, door wiens striemen gij genezen zijt." Nu heeft Hij door Zijn dadelijke gehoorzaamheid de wet vervuld en door Zijn lijdelijke de schuld weggenomen, gelijk wij lezen in I Petrus 3: 18: "Want Christus heeft ook eens voor de zonden geleden, Hij rechtvaardig voor de onrechtvaardigen, opdat Hij ons tot God zou brengen." zo zien wij, dat de vereniging alleen door de gekruiste Christus kon geschieden, door Wien de zondaar, die van de nooit 'begonnen eeuwigheid uitverkoren, maar onder de puinhopen Adams gevallen is, dan ook weder met zijn Schepper zal verenigd worden. En omdat de gezegende Middelaar het hoofd is van Zijn uitverkoren kerk, zal ook die uitverkoren kerk, wederom onder Hem in heerlijkheid geopenbaard worden.

Dat tot één vergaderen zal zijn, om de Heere te aanbidden, te danken en te loven voor de verlossing door Hem te weeg gebracht. De gezegende Middelaar heeft verenigd

wat verdeeld was; niet alleen de begane zonden, de erf- en dadelijke schuld heeft Hij weggenomen, ook de machten heeft Hij uitgetogen, en hen naakt tentoongesteld en in het graf bedolven. "En de overheden en de machten uitgetogen hebbende, heeft Hij die in het openbaar tentoongesteld, en heeft door hetzelfde kruis over hen getriomfeerd," (Col. 2: 15). Hij heeft de duivel zijn vaten ontroofd, gelijk wij lezen in Lucas 11: 12: "Maar als een daarover komt, 'die sterker is dan hij en hem overwint, die neemt zijn gehele wapenrusting."

Waar nu de gezegende Heere Jezus Christus des satans kop verpletterd, de wet van haar vloek ontwapend en de toorn Gods geblust heeft, is Hij Heere en Koning over Zijn Kerk, die Hij met Zijn dierbaar bloed gekocht heeft, Want ziet, Hij was gezalfd over de berg Sion; Hij had van Zijn Vader ontvangen de heidenen tot Zijn erfdeel en alle einden der aarde tot Zijne bezitting (Ps. 2: 6 en 7). Daarom moet alles zich voor die Jezus buigen. De Apostel zegt er van in Fil. 2: 9: "Daarom heeft God Hem ook uitermate verhoogd en een naam gegeven, welke boven allen naam is. Opdat in de naam van Jezus zich zou buigen alle knie dergenen die in de hemel en op aarde, en die onder de aarde zijn; en alle tong zou belijden, dat Jezus Christus de Heere zij, tot heerlijkheid Gods, des Vaders."

O, indien er iemand onder ons gevonden mocht worden, die nog nooit zijn knieën gebogen heeft in de naam van Jezus, laat hen dan bedenken dat het recht des Heeren komt. En dát recht eist, dat eenmaal alle, knie voor Hem zal buigen en alle tong Hem zal belijden; die belijdenis zal strekken tot eer en verheerlijking van de drie-enige God. Want nu mag de wereld, nu mag de Anti-Christ nog uitroepen: "Wij zien nog niet, dat hem alle dingen onderworpen zijn," (Hebr. 2: 8) straks zullen wij zien, dat Christus over alle dingen triomfeert; dan zal Hij dat Koninkrijk Zijn Vader geven, "opdat God zij alles in allen" (I Cor. 15: 28).

Dan zal alles tot één vergaderd worden; beide, dat in de hemel en op de aarde is. Onze geachte kanttekenaars verstaan hieronder in verband met Col. 1: 16 en 20, de engelen, wier woonstede de hemel is en de gelovigen, die de aarde bewonen of bewoond hebben. Zo zullen de gerechtvaardigden om de bloed van Christus, met de engelen onder Christus, als één Hoofd vergaderd, met deze hemelbewoners weder bevredigd worden.

En in die bevrediging deelt Gods volk reeds aan deze zijde des grafs. Hier bij aanvang met hun God bevredigd, hebben de gekochten des Lams, naar Job 5: 23 en 29, vrede met het gedierte des wouds, ja, met al het geschapene, omdat zij dienstknechten zijn van de Heere der heirscharen. Zij smaken hier reeds een vrede, die alle verstand te boven gaat en harten en zinnen in Christus bewaart (Fil. 4: 7).

Spraken wij van een vereniging van engelen en gelovigen, in het bijzonder vergadert Christus Zijn kerk, haar zegenende met alle geestelijke zegeningen (Ef. 1: 3), gelijk zij uitverkoren is in Hem voor de grondlegging der wereld, opdat zij heilig en onberispelijk zoude zijn voor Hem in de liefde (Ef. 1: 4).

3. Op de tijdsbedeling waarin dat doel zal bevestigd worden.

Het doel is tot prijs en heerlijkheid Zijns Naams, alle gelovigen tot een te vergaderen, de grondslag van die raamvergadering is de borggerechtigheid van Christus. Hij heeft de muur des afscheidsels verbroken en alzo de kerk in staat gesteld erfgename te worden van de weldaden Zijner genade.

En nu is al een deel van de kerk triomferend daar boven, maar ook een deel nog strijdend hier beneden. De hemelingen doen niet anders dan zich verlustigen in Gods deugden, ziende altijd het aangezicht des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes; maar hier zien zij als door een spiegel in een duistere rede, hier zien zij ten dele en

profeteren ten dele. De triomferende kerk is verlost, de strijdende wenst verlost te zijn, om met de verlost Gode alle lof, eer en aanbidding toe te brengen.

Alles tot een te vergaderen in Christus, (Matth. 18: 10, I Cor. 13: 12, Openb. 6: 9, 10 en 11) *beide dat in de hemel en op de aarde is*, ten einde datgene wat God van eeuwigheid verordineerd heeft en wat door de Heiligen Geest in de volheid der tijden in al deszelfs volkomenheid zal bewerkt worden, naar Gods gemaakt bestek naar buiten zal treden, duidelijk geopenbaard en verheerlijkt zal worden, alles tot één te vergaderen, ziedaar het welbehagen des Vaders. Gelijk elk huisgezin zijn ordonnantiën heeft, also ook de kerke Gods.

Nu wordt door Gods bestuur dat gebouw opgetrokken en zal het naar Zijn gemaakt bestek verrijzen, opdat straks de gemeente als een reine maagd zonder vlek of rimpel de Vader zal worden voorgesteld. (II Cor. 11: 2). Het ganse doel nu van de openbare prediking van Gods woord, van de bediening der Sacramenten is om aan het welbehagen te beantwoorden, van de nooit begonnen eeuwigheid: tot één te vergaderen, wat op enz. Het verordineerde werk van Christus ligt nog verborgen, maar wordt van tijd tot tijd geopenbaard, totdat eenmaal de volheid der tijden zal zijn ingegaan.

Dat doel van de nooit begonnen eeuwigheid is, *de uitverkorenen tot één te vergaderen*. En reeds aan deze zijde van het graf worden onder en door de verkondiging van het Evangelie der genade enkelen dier schare, die eens vergaderd worden zal, bijeengebracht. Derhalve zijn er plaatsen des gebeds nodig, waar het volk vergaderen kan om het Woord Gods te horen en zijn wij daar geroepen datzelve te horen. Want de waarheid leert: "het geloof is uit het gehoor en het gehoor door het Woord Gods." (Rom. 10: 17). "Hoe zullen zij horen zonder die hun predikt; hoe zullen zij in Hem geloven, van welke zij niet gehoord hebben?"

Wij lezen in de Openbaring 21: 22, dat Johannes zegt: "Ik zag geen tempel in dezelve." Voor de val was er geen tempel en eenmaal boven zal er ook geen tempel nodig zijn; maar zoolang wij hier in dit benedenperk leven, is er een tempel nodig, opdat het Woord Gods en de sacramenten bediend kunnen worden; want Jezus heeft gezegd, (Matth. 28: en 20): "Gaaf dan henen, onderwijst al de volken, dezelve dopen in de Naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes."

Dat Evangelie zal trots allen tegenstand, verdrukking en vervolging alle eeuwen door verkondigd worden. Paulus zegt, (II Cor. 2: 14, 15 en 16a): "Wij zijn Gode een goede reuk van Christus in degenen, die zalig worden, en in degenen, die verloren gaan; dezen wel een reuk des doods ten dode, maar genen een reuk des levens ten leven." En de profeet, zegt, (Jesaja 55: 10, 11): "Mijn woord, dat uit mijnen mond uitgaat, zal niet ledig tot mij wederkeren, maar het zal doe wat mij behaagt en het zal voorspoedig zijn in hetgeen waartoe Ik het zende."

Het doel, waarmede we dan ook deze plaatse des gebeds stichtten, is alleen om het zuivere woord Gods te verkondigen naar de mening des Geestes, tot Gods eer en uitbreiding der kerk, die Christus tot Hoofd en Koning heeft; die eenmaal de Vader overgegeven zal worden, opdat God zij alles in allen" naar I Cor. 15: 28. Dan zal dat volk, dan zullen de van de nooit begonnen eeuwigheid uitverkoornen gekroond worden met de kroon der heiligheid om de Heere te dienen eeuwiglijk. Zingen wij nu ter verpozing

PSALM 68: 16.

*Gij koninkrijken! zingt Gods lof!
 Heft psalmen op naar 't hemelhof,
 Vanouds zijn troon en woning;
 Daar Hij, bekleed met eer en macht,
 Zijn sterke stem verheft met kracht,
 En heerst als Sions Koning'
 Geeft sterkt' aan onzen God en Heer;
 Hij heeft in Israëel zijn eer
 En hoogheid willen tonen.
 Erkent dien God; Hij is geducht;
 Hij doet zijn sterkte boven lucht
 En boven wolken wonen!*

TOEPASSING.

Het doel waartoe een plaatse des gebeds nodig is, hebben wij naar aanleiding van ons tekstwoord gezien, n.l. het Woord Gods te verkondigen, waardoor hier reeds een vergadering der gelovigen, in het klein, plaats heeft.

Het is u allen bekend, dat wij het oude kerkgebouw j.l. Zondag hebben moeten verlaten en also behoefte hadden aan een doelmatig kerkgebouw om te kunnen vergaderen onder de bediening van het Goddelijk woord. Onder de leiding van Gods aanbiddelijke voorzienigheid heeft de Heere ons gebracht tot deze stonde, waarin wij op dit ogenblik mogen verkeren.

Was de eerste aannemer en bouwkundige niet in staat dit werk te volvoeren, door de goedwilligheid der borgen, zorgvuldigheid en nauwkeurigheid der bouwkundige leiders zijn wij dan zover gekomen, dat wij een doelmatig kerkgebouw mogen hebben. Wij moeten de Heere dus erkennen, daar wij vanwege de zonden alles verbeurd hebben; wij mochten wel getuigen: (Ps. 115: 1) "Niet ons, niet ons, maar Uwen _naam alleen de eer."

Het doel moeten wij nooit uit het oog verliezen en daarom is er ook niet gezien naar pracht of praal, maar naar doelmatigheid, eenvoudigheid en degelijkheid, hetgeen nergens, in het ganse Godsgetuigenis verboden is. Nu is het doel niets anders dan de verkondiging van het Evangelium der genade. Want ziet de Heere wil tot één vergaderen, wat door de zonde gescheiden lag. Omdat Hij zulks doen wil, laat Hij u elke sabbatdag roepen aan de plaatse des gebeds. Ziet eens welk een doel in het harte Gods ligt en o mijn medereiziger naar de eeuwigheid, mocht dat doel eens beseft worden.

Wij liggen door de zonde volkomen gescheiden van God, onder het oordeel, in de staat van de drievoudige dood, en als wij zo sterven zijn wij voor eeuwig verloren. Maar nu ligt er een gedachte in het harte Gods en die wordt nog aan u openbaar gemaakt. Waar Gods recht is vervuld en door de gezegenden Middelaar een eeuwige gerechtigheid is te weeg gebracht, (Hebr. 9: 24; 10: 14) laat de eeuwige Vader van alle barmhartigheid u het Evangelium der genade verkondigen en u toeroepen: »Wendt u naar Mij toe, o alle gij einden der aarde, want Ik ben God en niemand meer." (Jesaja 45: 22).

Nu laat de Heere, mijn medereiziger naar de eeuwigheid, u, die nog in uw onbekeerden staat voortleeft, toeroepen: "Waarom weegt gijlieden geld uit, voor hetgeen geen brood is en arbeid voor hetgeen niet verzadigen kan; kom en laat uw ziel zich in vettigheid verlustigen." (Jes. 55: 2). O, wat komt Jehovah toch telkenmale nog bemoeienissen met u maken; wat arbeid laat Hij aan uw zielen ten koste leggen, daar Hij doet uitkomen, dat Hij u tot één wil vergaderen door dat getuigenis. Hoe weent de

Heere niet bij Jeruzalem en wil hare inwoners bijeenvergaderen als Hij zegt: "Jeruzalem, Jeruzalem, gij die de profeten doodt en stenigt, hoe menigmaal heb ik u bijeen willen vergaderen gelijk een hen hare kiekens, maar gij lieden hebt niet gewild." (Lucas 13: 34). O, dat harde verwijt: "gij hebt niet gewild."

Ach, mochten wij ons niet verharderen, (Ps. 95: 5a). Ach, mochten wij ons niet langer verzetten tegen de wil en het bevel des Heeren, want "wie heeft ooit zijn harte verhard en vrede gehad" (Job 9: 4) en "wie heeft ooit de wil des Heeren weerstaan?" (Rom. 9: 19).

Het is de eis van Koning Jezus, omdat Hij het recht verworven heeft, dat alle knie zich voor Hem zal buigen en alle tong Hem zal belijden (Fil. 2: 10). O, dat wij hier gewillig mochten leren buigen; want in de jongsten dag der dagen zullen wij het moeten doen.

Komt veel aan de plaats des gebeds; als gij in de gelegenheid zijt; laat uw plaats geen ogenblik ledig, want in de dag der eeuwigheid zal dan die plaats tegen u getuigen. Waar God u nog toeroept: "Bekeert u, want waarom zoudt gij sterven"; (Ezech. 11: 33) o, laat u daar toch vinden om uw knieën voor Hem in 't stof te buigen, wie weet, de Heere mocht zich wenden en u bekeren, wat zou dat een voorrecht zijn.

Gaat naar de plaats des gebeds, komt er onder het hulpverbeidend opzien tot de Heere, met een biddende gestalte of het Hem behagen mocht, daar gij nog een vreemdeling zijt van het leven dat uit God is, u met dat leven bekend te maken, opdat gij met de kerke Gods vergaderd en deel hebben moogt in de erve der heiligen in het licht (Col 1: 12).

U hebt nu geen verontschuldiging door te zeggen: "Het gebouw is niet doelmatig of ik zit te nauw of het is te heet of te koud". Het zal u in de dag der eeuwigheid niet baten. Prediker zegt: "Ik heb bevonden dat God de mens recht gemaakt heeft, maar hij heeft vele vonden gezocht." (Pred. 7: 27).

Mochten wij dan hier samenkomen, opdat wij mochten zien, dat het voornemen des Heeren is tot een te vergaderen in Christus, beide, dat in de hemel en op de aarde is. Het is nu nog de welaangename tijd, de dag der zaligheid. "Heden, zo gij Zijn stem hoort, verhardt uw harten niet, maar laat u leiden" (Psalm 95: 8).

Als er nog niet waren, die onder het zegel der verkiezing lagen, welke nog toegebracht moeten worden tot de gemeente, die zalig wordt, als er nog niet waren, die in het verlossingsplan des Heeren lagen opgesloten, er zouden geen leraars meer zijn; want als de laatste uitverkorene zal zijn binnengezameld, zal het einde daar zijn. Dus een bewijs, dat er nog zijn, die onder het zegel der verkiezing liggen, dat er nog zijn die in dat verlossingsplan liggen opgesloten, welke nog erfgenamen Gods moeten worden. Het is een "moeten" zalig worden, want de waarheid zegt er van Hand. 4: 12: "Er is geen andere naam, onder de hemel gegeven, door welchen wij moeten zalig worden." O, mocht door. Gods Geest ons hart getroffen, overtuigd en ingewonnen worden voor Zijn eeuwig Koninkrijk, opdat wij deelgenoot mochten worden van de erve der heiligen in het licht.

Er is geen groter heerlijkheid, geen onuitsprekeliijker zaligheid dan deel te hebben aan het verlossingsbloed van de Zone Gods, waardoor de toorn Gods geblust is, de wet van haar vloek ontwapend en een eeuwige gerechtigheid is aangebracht. Dat wij uit de klauw des satans verlost en een toonbeeld van Gods vrijmachtig welbehagen gesteld mochten worden! Want wat een voorrecht is het niet, op een krank- of sterfbed liggende, te kunnen getuigen, gelijk wij lezen in de Openbaringen: "Ja, kom Heere Jezus!" (Openb. 22: 20).

O, nee daar is geen gezegender voorrecht. Daarom mochten wij nog leren bedenken, wat tot onzen vrede is dienende op reis naar de ontzaglijke eeuwigheid. De dichter

getuigt in Psalm 73: "Wien heb ik nevens U in de hemel, nevens U lust mij niets op aarde."

Dat wij also verwaardigd mochten worden, niets op aarde te bezitten dan de Heere alleen; dat wij veel mochten bedenken de dingen die boven zijn, (Col. 3: 1) waar Christus is gezeten aan de rechterhand des Vaders om in de bedeling der volheid der tijden alles tot één te vergaderen. Want de Heere gaat door van af de zondeval tot aan de voleinding der wereld, om Zijne uitverkorenen te verenigen, hier reeds bij aanvang, eens in Zijne volheid. De Heere gaat voorbij, waar de zondaar ligt op het vlakke des velds, als vertreden in zijn bloed; waar hij zijn handen aan zijn eigen leven geslagen heeft en also een moordenaar van zich zelf geworden is, en zegt tot zulk een uitverkoren zondaar: "Leef, ja leef in uwen bloede." (Ezech. 16).

O, dat eeuwig wonder Gods, als een verlorene door de Heere te worden opgezocht; als een veroordeelde genade te ontvangen in de ogen des Heeren; om de verborgen gerechtigheid van Christus te leren kennen. Dat eeuwig wonder om met de Geest der genade en der gebeden bedeed te worden, is niet te verklaren. De eeuwigheid zal er toe nodig zijn om dat eeuwig wonder te bezingen, dat God in 't voorbijgaan van zoveel duizenden anderen, zulk een arm zondaar heeft aangezien uit vrije ontferming; want, weet wel, deugden en plichten komen niet in aanmerking; alle werken der wet zullen voor God niet bestaan; "uit de werken der wet kan geen vlees voor God gerechtvaardigd worden;" (Rom. 3: 20a) maar een verloren zondaar door de Heere opgezocht, zal uit het bloed der verzoening genade ontvangen.

Elk zondaar die bekeerd, elk zondaar, die opgezocht wordt, het is er één die vergaderd wordt tot de gemeente die zalig wordt. Wel, zijt gij één van die bij een vergaderden? Weet gij de tijd, wanneer God u voorbijging, toen u daar lag vertreden in uw bloed, toen de Heere u voorbijging en u toeriep: "Leef, ja leef?"

Weet gij de omstandigheid waaronder gij door God zijt levend gemaakt; weet gij het middel, waardoor dat heeft plaats gehad? Of zijt gij daar nog vreemdeling van? Indien gij daar geen vreemdeling van zijt, mocht de Heere u dan tonen, hoe gij zijt toegebracht; hoe gij een lid zijt van de kerk, waarvan Christus het hoofd is, dat gij in Hem zijt ingeplant, want Christus zegt: "Ik geef mijn schapen het eeuwige leven en zij zullen niet verloren gaan in der eeuwigheid!" (Joh. 10: 28).

Het mag dan soms eens tegenlopen, er mag veel ellende, er mogen vele worstelingen zijn, Christus, als het hoofd zal het voor u voleinden. Door dat welbehagen Gods, om tot een te vergaderen in de volheid der tijden, naar Zijn Goddelijke en soevereine bedeling, zuigen de zuigelingen uit de borsten der vertroosting, zal Hij het gekrookte rietje niet verbreken en de rokende vlaswiek niet uitblussen." (Jes. 42: 3; Jes. 66: 11; Joh. 2: 12, 13 en 14) Jongelingen, welke de boze hebben overwonnen, mannen en vaders in Christus, de Heere vergaderd Zijn ganse kerk bijeen.

Nu ligt het in de keus van elke ziel in de begeerte van zijn hart, dat zij als diegenen die boven zijn, de Heere mochten leren kennen in al Zijn deugden en eigenschappen, kennen in de deugd van Zijn heiligheid, barmhartigheid, goedertierenheid, lankmoedigheid en genade, opdat zij daaruit God in de hemel mochten verheerlijken. En niet alleen de deugden Gods te kennen, maar het is al. hun lust, het is de grondtoon van hun hart, indien zij konden, heilig voor God te leven.

Wel, volk des Heeren in ons midden, hebt gij een andere keus, dan heilig voor de Heere te leven; is de uitgang van uw hart anders, dan die van de dichter in Psalm 27:

*Och, mocht ik in die heilige gebouwen,
Die vrije gunst, die eeuwig Hem bewoog,
Zijn liefelijkheid en schone dienst aanschouwen.*

Hebt u een andere begeerte of grondtoon in uw hart? Zij, die boven zijn, zijn verlost; maar zucht, verlangt gij niet bij tijden en ogenblikken met Paulus om uit dit lichaam der zonde uit te wonen en bij de Heere in te wonen? (II Cor. 5: 8) Roept u het niet uit met hem: "Het leven is mij Christus en het sterven mij gewin? (Fil. 1: 21).

Hebt u geen tijden in uw leven, dat gij ontbonden wenst te zijn en bij Christus te wezen, daar dit zeer verre het beste is? (Fil. 1: 23). Immers, ja! Zij die boven zijn, zien altijd het aangezicht des Vaders; maar hier zien wij nog maar als door een spiegel in een duistere rede; maar straks als het volmaakte zal gekomen zijn, zullen wij Hem zien gelijk Hij is. Hier is 't, gelijk Johannes zegt, nog een hongeren en dorsten, maar daar zullen zij niet meer hongeren of dorsten in der eeuwigheid.

Dan zullen al de onvoldane begeerten vervuld worden. God zal hun tot een tempel en het Lam tot een kaars zijn en zij zullen zich eeuwig in de Heere verheugen en verblijden. Het doel waartoe de Heere u toebrecht tot de gemeente, die zalig wordt, is om vruchten te dragen opdat Hij verheerlijkt worde. "Weest gij lieden," zegt Jezus, "volmaakt, gelijk Mijn Vader in de hemel volmaakt is (Matth. 5: 48) en brengt dan vruchten voort der bekering waardig." Hij heeft de uitverkorenen wedergeboren met het doel, God te verheerlijken, de gemeente Christus' te stichten; het moet daarom een toenemen zijn als mestkalveren." (Eféze 1: 4; II Petrus 2: 9; Mal. 4: 2b).

Maar er is geen kroon zonder kruis; hier is het een weg van kruis en druk, van strijd, ellende en wederwaardigheden, maar straks, wanneer wij dit kruis gedragen zullen hebben, zullen wij de kroon ontvangen. Dan zal het zijn: "Wie zijn deze?" En het antwoord zal wezen: "Deze zijn het, die uit de grote verdrukking komen; zij hebben hun lange klederen gewassen en hebben die wit gemaakt in het bloed des Lams. Daarom zijn zij voor de troon van God en dienen Hem dag en nacht in Zijnen tempel; en die op de troon zit, zal hen overschaduwē. Zij zullen niet meer hongeren of dorsten; "de zon zal op hen niet vallen noch enige hitte." Daar zullen zij voor eeuwig de kroon neerwerpen voor het Lam en Hem de aanbidding, de eer en de dankzegging brengen tot in alle eeuwigheid.

O, mocht deze plaats dan aan dit doel beantwoorden, bij aanvang tot een vergaderen in Christus een deeltje der uitverkoornen; enigen tot de Schepper des hemels en der aarde, die het licht formeert in de duisternis, te brengen door de prediking des Woords, opdat zij met Hem verenigd mogen worden tot eer en verheerlijking des Heeren en vrede en zaligheid hunner eigene zielen. Geve de Heere dat om Zijn verbonds wil. Amen!

Onze nazang is van

PSALM 72: 10 en 11.

*Dan zal, na zoveel gunstbewijzen,
't Gezegend heidendom
't Geluk van dezen Koning prijzen,
Die Davids troon beklom.
Geloofd zij God, dat eeuwig Wezen,
Bekleed met mogendheên!
De Heer in Israël geprezen,
Doet wond'ren, Hij alleen.*

Zijn naam moet eeuwig eer ontvangen!

*Men loov' Hem vroeg en spa!
De wereld hoor', en volg' mijn zangen
Met Amen, Amen, na!*

6.3 AFSCHEID UITGESPROKEN DE 14e JANUARI 1906,
 BIJ ZIJN VERTREK VAN DE GEREFORMEERDE GEMEENTE ONDER 'T KRUIS TE
 ROTTERDAM NAAR DE NEERLANDS GEREFORMEERDE GEMEENTE TE GRAND-RAPIDS
 IN NOORD-AMERIKA

"Daarom betuig ik ulieden op dezen huidigen dag, dat ik rein ben van het bloed van u allen. Want ik heb niet achtergehouden, dat ik u niet zou verkondigd hebben alle de raad Gods."

Mijn hartelijk geliefde en onvergetelijke Gemeente van Rotterdam! 't Is aan de avondstond van dezen dag voor de laatste maal, dat het ons vergund wordt, als uw herder en leraar voor u op te treden, daar wij geroepen worden, heden onze herdersstaf aan deze plaats neer te leggen, om hem straks, als de Heere ons gebracht zal hebben over de brede wateren in een ander deel der wereld, in de gemeente van Grand-Rapids weer op te nemen.

Ruim 7 jaar geleden kwamen wij tot u over met deze woorden van de Apostel Paulus uit 1 Cor. 3: 11 -13: "Want niemand kan een ander fundament leggen, dan hetgeen gelegd is, hetwelk is Jezus Christus, En indien iemand op dit fundament bouwt, goud, zilver, kostelijke stenen, hout, hooi, stoppelen; eens iegelijks werk zal openbaar worden: want de dag zal het verklaren, dewijl het door vuur ontdekt wordt; en hoedanig eens iegelijks werk is, zal het vuur beproeven."

Nu is het tijdstip aangebroken, waarop wij ons werk moeten eindigen, omdat wij geroepen worden het evangelie in een andere plaats te verkondigen. Mocht het u gaan als een Job, die getuigde: "De Heere heeft gegeven, de Heere heeft genomen, de naam des Heeren zij geloofd," opdat gij bewaard moogt blijven van tegen de Heere te zondigen.

Wij wensen dan in deze afscheidsuur uw aandacht te bepalen bij de woorden, die Paulus, de dienstknecht des Heeren, te Miléte richtte tot de ouderlingen van Eféze op zijn doorreis van Macedonië naar Jeruzalem.

U vindt die woorden opgetekend in Handelingen 20: 26 en 27:

"Daarom betuig ik ulieden op dezen huidigen dag, dat ik rein ben van het bloed van u allen. Want ik heb niet achtergehouden, dat ic u niet zou verkondigd hebben alle de raad Gods."

Paulus was op weg naar Jeruzalem en daar hij (zo het hem mogelijk was) op de pinksterdag daar wilde zijn, had hij zich voorgenomen, Eféze voorbij te varen, opdat hij niet de tijd in Azië zou verslijten. Doch het blijkt, dat Paulus de gemeente van Eféze daarom toch niet vergat, want als hij in Miléte gekomen was, zond hij naar Eféze, om de ouderlingen der gemeente bij zich te ontbieden. Toen deze gekomen waren, begint hij hun toe te spreken: "Gijlieden weet, van de eersten dag af, dat ik in Azië ben aangekomen, hoe ik bij u de ganse tijd geweest ben," en dan stelt hij hun verder zijn gedrag voor, aantonende, dat hij zoowel Joden als Grieken vermaand heeft, zich te bekeren tot God. Hij deelt hun verder mede, dat hij gevoelt, wat hem te Jeruzalem te wachten staat.

't Wordt ook hier weer bij Paulus openbaar, Mijn hoorders, dat een begenadigd mens is een verloochend mens! Door Gods genade kon hij nu getuigen "Maar ik acht op geen ding, noch houde mijn leven dierbaar voor mijzelf, opdat ik mijn loop met blijdschap mag volbrengen, en de dienst, welken ik van de Heere Jezus ontvangen heb, om te betuigen het evangelie der genade Gods. En nu ziet, ik weet, dat gij allen,

waar ik doorgegaan ben, predikende het Koninkrijk Gods, mijn aangezicht niet meer zien zult."

Doch het was een grote troost voor de Apostel, dat hij betuigen kon, rein te zijn van het bloed van hen allen en dat hij niet achtergehouden had, dat hij hen niet zou verkondigd hebben al de raad Gods.

Wij mogen wel enige woorden van de hoogverlichte Apostel Paulus de onze maken, en wel in de eerste plaats het 18de vers van dit hoofdstuk, dat luidt: "Gijlieden weet, van de eersten dag of dat ik in Azië ben aangekomen, hoe ik bij u de ganse tijd geweest ben "

Ook gij, gemeente van Rotterdam! gij weet, van de eerste dag af dat ik hier ben aangekomen, hoe ik bij u de ganse tijd geweest ben, al de zeven jaren, dat ik in uw midden verkeerdd heb. En al is het in mindere mate dan de Apostel - want wie zou zich zelfs maar in zijn schaduw durven stellen - wij mogen getuigen, de Heere gediend te hebben met alle ootmoedigheid; ook ons was het te doen om zondaren toe te brengen en om de uitbreiding van het Koninkrijk Gods. En we wezen er daareven al op: uit de genade, door de Heere God geschonken, vloeit de zelfverloochening voort; door die verloochening valt de mens zelf er buiten en vandaar wandelen zij in ootmoed voor de Heere.

Terecht wordt dan ook de zelfverloochening het sieraad van Christus' kerk genoemd. Verder zegt de Apostel, dat hij het deed "Met vele tranen."

Dat kunnen wij ook getuigen, mijn hoorders! Wij hebben niet opgehouden, nacht noch dag, u met vele tranen en gebeden te vermanen, opdat uw blinde zielsogen mochten geopend worden voor het naar verderf, dat in de wereld is; dat zal éénmaal in de dag der eeuwigheid openbaar worden. In het laatste gedeelte van het 19de vers spreekt Paulus over de verzoeking, die hem overkomen zijn door de lagen der Joden. Ten allen tijde zal er wel iets zijn, waardoor wij in verzoeking komen en dat ons tracht te verstrikken, zodat wij telkens de Heere nodig hebben, om ons te bewaren, te besturen, te leren en te leiden.

Nu getuigt Paulus in vers 20: "Ik heb niets achtergehouden van hetgeen nuttig was, dat ik u niet zou verkondigd en geleerd hebben, in het openbaar en bij de huizen."

't Is door genade ook steeds de grondslag van ons hart geweest, niets achter te houden van hetgeen nuttig was; zoowel in het openbaar als in de huizen; 't zij wij geroepen werden aan ziek- of sterfbedden, 't zij wij rond de groeve der vertering geschaard stonden, altijd hebben wij getracht aan te tonen, wat er gekend moet worden, om welgetroost te leven en eenmaal zalig te sterven.

In het 21ste vers verklaart Paulus, dat hij beiden, Joden en Grieken betuigd heeft de bekering tot God en het geloof in onzen Heere Jezus Christus. Hij heeft dus zoowel de Joden als de Grieken bekend gemaakt met de leer des evangelies, daardoor trachtende de Joden van hun eigengerechtigheid, die zij door 't onderhouden der wet zochten te verwerven, af te brengen; en de Grieken te overtuigen van hun dwaasheid, die zij betoonden in het aanbidden der afgoden en van de onbeduidendheid hunner eigen wijsheid, waarop zij zich beroemden. Welnu, zo hebben ook wij getracht, u aan te tonen, dat de zaligheid verworven is voor de ganse kerk en dat dus degenen, die door de werken der wet willen zalig worden, de weg die de Heere gesteld heeft tot behoud van zondaren, miskennen; en ook degenen, die op valse gronden betrouwen voor de eeuwigheid, daarvan af te brengen en dezulken van hun dwaasheid te overtuigen, opdat zij hun huis mochten leren stellen op de steenrots en niet langer op een zandgrond) bouwen.

"En nu ziet, ik gebonden zijnde door de Geest, reis naar Jeruzalem," zo gaat Paulus

verder.

Uit die woorden blijkt, dat hij ervan overtuigd was naar Jeruzalem te moeten gaan en hierin, mijn hoorders, geven wij de Apostel niets toe. Ook wij zijn ons volkomen bewust, deze plaats en ons vaderland te moeten verlaten, de oceaan te moeten oversteken, om in Grand-Rapids het gezegend werk der bediening weder op te nemen. Daarom kunnen wij met volle vrijmoedigheid die woorden van de Apostel tot de onze maken. zo ook, wat hij in hetzelfde vers laat volgen: "niet wetende, wat mij daar ontmoeten zal." Dienaangaande moeten wij getuigen: "Wij zij van gisteren en weten niet" (Job 8: 9.)

Maar wat nu de Apostel in vers 23 zegt: "dat de Heilige Geest van stad tot stad betuigt, zeggende, dat mij banden en verdrukkingen aanstaande zijn;" dat kunnen wij Paulus niet nazeggen, want dat getuigt de Geest in ons niet.

Integendeel! Bij het afscheid nemen van plaats tot plaats hebben wij het gevoeld, dat er donkere tijden, banden en verdrukkingen voor ons land en volk aanstaande zijn. Doch daar willen wij nu niet verder op ingaan.

Paulus achtte, blijkens het 24ste vers, *op geen ding, noch hield zijn leven dierbaar voor zichzelf, opdat hij zijn loop met blijdschap mocht volbrengen, en de dienst, welke hij van de Heere Jezus ontvangen had, om te betuigen het evangelie der genade Gods.*

Welk een Goddelijke genade, wat een eeuwige weldaad was dat voor de Apostel, dat hij door Gods genade zo verloochend was aan zichzelf, dat hij op geen ding achtte en ook zijn leven niet dierbaar hield voor zichzelf. Immers, Mijn hoorders, wij zijn allen door de val liefhebbers van onszelf geworden. Zullen wij ons dus overgeven aan de wil en de leiding des Heiligen Geestes, dan zullen wij aan onszelf verloochend moeten zijn door een daad van de almachtigen God. Ook deze woorden van Paulus mogen we ons weer enigermate toe-eigenen. Niet alleen, dat wij niet geacht hebben op enig ding, en wij onze dierbare bloedverwanten en vrienden verlaten om naar het onbekende land te trekken; wij hebben ons door Gods goedheid ook volkomen mogen overgeven aan de leiding van de eeuwig-gezegenden Sionskoning en Voleinder des geloofs, wetende, dat "die op de Heere vertrouwen zijn als de berg Sion, die niet wankelt, maar blijft in eeuwigheid." (Psalm 125: 1.)

En gelijk het Paulus' doel was, het evangelie der genade Gods te betuigen om zo de dienst te volbrengen, welken hij van de Heere Jezus ontvangen had; zo hebben ook wij geen ander doel dan te doen de wil des Heeren en de dienst te verrichten, waarin de Heere Jezus ons gesteld heeft. Daarin ligt onze hartelijke blijdschap, dat wij geloven mogen, als een instrument in Gods hand gebruikt te worden, Daarom verheugen wij ons in de weg Gods, niet omdat wij zo gaarne ons land verlaten, maar omdat wij gaan, om ook daar in de kracht en mogendheid des Heeren, het evangelie te verkondigen.

De Apostel getuigt verder in het 25ste vers: "En nu ziet, ik weet, dat gij allen, waar ik doorgedaan ben, predikende het koninkrijk Gods, mijn aangezicht niet meer zien zult".

Naar alle waarschijnlijkheid zullen wij ook u niet weer terug zien, nu wij geroepen worden, om in een ander werelddeel te arbeiden in de wijngaard des Heeren, en al ware het, dat wij onder de leiding Zijner aanbiddelijke voorzienigheid nog eens weder de bodem van ons land betraden, in die tussentijd zou zeker veler levensdraad zijn afgesneden, daarom, wij zullen althans de meesten uwer aan deze zijde van het graf niet meer zien. 't Is ons dan ook - we herhalen het - een troost met de Apostel Paulus te kunnen getuigen de woorden Uit Handelingen 20: 26 en 27:

"Daarom betuig ik ulieden op dezen huidigen dag, dat ik rein ben van het bloed van u allen. Want ik heb niet achtergehouden, dat ik u niet zou verkondigd hebben al de raad Gods".

Naar aanleiding van deze woorden wensen wij uw aandacht te bepalen bij:

1. De raad Gods;
2. de wijze, waarop Paulus dien trachtte te verkondigen;
3. Het gevolg derzelve en
4. De plechtige en ernstige betuiging.

1. Wij zullen dan in de eerste plaats stilstaan bij de raad Gods.

't Is ten allen tijde - en het zal dit ook wel altijd blijven - 't werk van de dienstknechten Gods geweest, de vollen raad Gods te verkondigen. Dien raad en dat alleen heeft een dienstknecht van de Heere Jezus Christus den volke bekend te maken.

De Heere God heeft een raad, en wel een raad in algemenen en in bijzondere zin. Dat kan ons blijken uit Gods woord. Daarin vinden we op vele plaatsen van de raad Gods. gesproken. zo b.v. in Ps. 33: 11: "De raad des Heeren bestaat in eeuwigheid." en Jes. 46: 10: "Mijn raad zal bestaan, en Ik zal al mijn welbehagen doen". en op vele andere plaatsen. zo vinden wij in Oud- en Nieuw Testament vermeld van de raad Gods in algemenen zin. Maar ook van de raad Gods in bijzondere zin, d.w.z. met betrekking tot de zaligheid der uitverkoornen, vinden we in de Heilige Schrift gewag gemaakt. In 'Iacharia 6: 12 en 13 lezen we: "Ziet, een Man, Wiens naam is Spruit, die zal uit Zijne plaats spruiten, en Hij zal des Heeren tempel bouwen. Ja, Hij zal de tempel des Heeren bouwen en Hij zal het sieraad dragen, en Hij zal zitten, en heersen op Zijnen troon; en Hij zal priester zijn op Zijnen troon; en de raad des vredes zal tussen die beiden wezen." In deze woorden wordt duidelijk gewezen op het koninklijk en priesterlijk ambt van de Heere Jezus en tevens gezegd, dat er tussen die beide vreedzame raadslagen zullen zijn.

Verder wordt ook in Handelingen 2: 23. gesproken van de bepaalden raad Gods, en in Hand. 4: 28 met deze woorden: "om te doen ál wat uw hand, en Uw raad te voren bepaald had, dat geschieden zou."

En in Eféze 1: 7 -11 wijst de Apostel ons op de uitwerking van dien raad, betogende, dat de Heere, naar de rijkdom Zijner genade, ons bekend gemaakt heeft de verborgenheid van Zijn wil, volgens welken Hij besloten had wederom alles tot één te vergaderen in Hem, in Welken ook wij een erfdeel geworden zijn, wij, die te voren verordineerd waren naar het voornemen Desgenen, die alle dingen werkt naar de raad van Zijnen wil.

Ook in onzen

tekst heeft Paulus het over de raad Gods en dan bedoelt hij daarmee ook de bijzondere raad. En daarin hebben we dan op twee zaken te letten:

1. Op de uitverkiezende liefde Gods des Vaders, blijkende uit de Vrederaad aangaande de zaligheid der uitverkoornen
2. De openbaring van die Vrederaad in het verbond der verlossing in en door de Heere Jezus Christus.

(1) De Vrederaad verplaatst ons met onze gedachten naar de stilte der nooit-begonnen eeuwigheid. Daar zag het eeuwige Godswezen, hoe het schepsel door Zijn hand op de aarde zou geplaatst worden, versierd met ware kennis, gerechtigheid en heiligheid, als het pronkjuweel der ganse schepping. Maar de Heere zag ook, hoe die mens, gesteld onder het proefgebod, uit de staat der rechtheid zou vallen, door de overtreding van

Adam, die niet individueel, maar als het representerend verbondshoofd des ganse menselijke geslacht het verbond brak, zodat met Adam het gehele mensdom zou vallen onder het oordeel der eeuwige verdoemenis, in de staat van de drievoudige dood.

En nu de mens zo ziende liggen, is het God de Vader, die als in heilige verlegenheid uitroept: "Hoe zal Ik u onder de kinderen zetten? En u geven het gewenste land, de sierlijke erfenis van de heirscharen der heidenen?" (Jer. 3: 19) "Want wie is Hij, die met Zijn hart borg worde. om tot Mij te genaken?" (Jer. 30: 21.)

Niemand op de aarde, noch in de hemel antwoordde op die vraag des Vaders. Daar trad de tweede Persoon van het Goddelijk wezen, als God uit God, en klonk het van Zijn lippen: "Zie, Ik kom; in de rol des boeks is van Mij geschreven." (Ps. 40: 8.)

En als dan de Zone Gods het op Zich neemt, als Borg en Middelaar Gode gehoorzaamheid te betonen in het vervullen Zijner heilige wet, getuigt de Vader: "Eis van Mij, en Ik zal de heidenen geven tot Uw erfdeel, en de einden der aarde tot uw bezitting" (Ps. 2: 8), waarop de Zoon verklaart: "De snoeren zijn Mij in liefelijke plaatsen gevallen, ja, een schone erfenis is mij geworden " (Ps. 16; 6).

En de Heilige Geest stemt in die Vrederaad toe, op Zich nemende, die schepselen weder in de volle gemeenschap Gods te brengen, ze in gestikte klederen tot de Koning te leiden. (Ps. 45: 15).

(2). Nu - nadat dus die overeenkomst was gesloten - ging de Heere in Zijn verkiezende liefde het geslacht, dat onder de puinhopen Adams bedolven lag, voorbij, en verkoos de Heere Zich een volk uit, in de Heere Jezus Christus, voor de grondlegging der wereld, opdat het zou zijn heilig en onberispelijk voor Hem in de liefde (Efëze, 1: 4).

De Zone Gods had Zich verplicht, krachtens de verbonds vereniging, voor de uitverkoornen het recht der wet te vervullen en hun schuld te verzoenen. Daardoor, of om met Hebr. 2: 14 en 15 te spreken: "Overmits dan de kinderen des vleses en bloeds deelachtig zijn, zo is Hij ook desgelijks derzelven deelachtig geworden, opdat Hij door de dood te niet doen zou dengene, die het geweld des doods had, dat is de duivel, en verlossen zou al degenen, die met vreze des doods, door al hun leven, der dienstbaarheid onderworpen waren."

Hij moest dus ook in een natuur-vereniging komen, en ons vlees en bloed aannemen om in die menselijke natuur, waarin tegen God gezondigd was, door Zijn lijdelijke gehoorzaamheid de straf weg te nemen en door Zijn dadelijke gehoorzaamheid het recht des levens voor Zijn kerk te verwerven. Dat was tijdens het oude Verbond in de symbolen afgeschaduwd en is in de volheid des tijds door de Heere Jezus volbracht. Uit kracht dier vereniging werd, na de verheerlijking van Christus aan rechterhand des Vaders, de Heilige Geest gezonden, om de verworven weldaden van het verbond der genade aan de kerk toe te passen en te verzegelen. Door die werking des Heiligen Geestes ontstaat een geloofsvereniging; want dan wordt de ziel ingeplant in de Heere Jezus Christus door het geloof, en één plant met Hem in de gelijkmaking Zijns doods en één plant in de gelijkmaking Zijner opstanding,

Elke ziel, die wedergeboren is, is, wat grondslag betreft, in Christus met Gode de Vader verzoend. Maar zal hij daar de troost van hebben, dan moet zo'n ziel door het geloof Christus worden ingelijfd met medeweten van zichzelf.

2. Hebben we uw aandacht een ogenblik bepaald bij de raad Gods, ***we wensen nu in de tweede plaats te letten op de wijze, waarop Paulus dien trachtte te verkondigen.***

De Apostel, zelf in dien Godsraad ingeleid en door de Heiligen Geest bekwaamd, de raad aangaande de zaligheid bekend te maken, kon nu aan het volk voorstellen, hoe de

Heere God van eeuwigheid een volk had uitverkoren, en Zelf een weg had uitgedacht, waardoor met behoud van Zijn deugden en volmaaktheden die uitverkoren zondaren, die uit Zijn gemeenschap gevallen waren, weer in Zijn volle gunst hersteld worden. En dat leerde de Apostel, (gelijk ons blijken kan, wanneer wij de inhoud van zijn brief aan de Romeinen nagaan) door in de eerste plaats voor te stellen de staat der ellende (van Rom. 1-3: 21.). er op wijzende, dat zoowel de Heidenen, dien het niet goed gedacht heeft God in erkentenis te houden en daardoor overgegeven zijn in een verkeerden zin, als de Joden, die zich op de wet beroemden en God door de overtreding der wet ont eerden, hun weg voor de Heere verdorven hadden, zodat de gehele wereld voor God verdoemelijk is.

Daarna (van hoofdstuk 3: 21 - hoofdstuk 4.) leert Paulus, na gewezen te hebben op de ontsluiting van de weg der verlossing in de Heere Jezus Christus, de voorwerpelijke rechtvaardigmaking der gehele kerk.

Vervolgens (in hoofdstuk 4 en 5.) bewijst Paulus met de voorbeelden van Abraham en David de rechtvaardigmaking des zondaars voor God, wijzende op de vruchten, die daaruit voortvloeien als hij in Rom. 5: 1 zegt: "Wij dan, gerechtvaardigd zijnde uit de geloof, hebben vrede bij God, door onzen Heere Jezus Christus;" enz. en op de grondslag der rechtvaardiging, namelijk de toerekening van één rechtvaardigheid van de Tweede Adam, waardoor alle uitverkoornen weer in de gemeenschap Gods zijn hersteld, gelijk door de toerekening van de één misdaad van de eerste Adam de schuld over alle mensen gekomen is tot verdoemenis.

Dan leert de Apostel de inplanting in de Heere Jezus Christus, (in Rom. 6.) getuigende in het 5de vers: "Indien wij met Hem een plant geworden zijn in de gelijkmaking Zijns doods, zo zullen wij het ook zijn in de gelijkmaking Zijner opstanding."

In Romeinen 7 beschrijft Paulus de doorleving van de tweemens, in hoofdstuk 8 de vrijheid der heerlijkheid der kinderen Gods, waarna hij in het 9de, 10de en 11de hoofdstuk spreekt over de wederoprichting der Joden, nadat de volheid der Heidenen zal ingegaan zijn; om in het 12de hoofdstuk enz. de dankbaarheid voor te stellen, welke hierin zich openbaart, dat wij onze lichamen stellen tot een levende, heilige en Gode welbehaaglijke offerande.

Zo stelt dus de Apostel in zijn brief aan de Romeinen voor de ellende, de verlossing en de dankbaarheid, dus de drie stukken, die ons nodig zijn te weten, om welgetroost te leven en zalig te sterven. Zou dan de Apostel de volle raad Gods niet verkondigd hebben? Ik vraag u slechts? Wat had de Apostel nog meer moeten voorstellen, dan dat God de wereld met Zichzelf verzoend heeft in de Heere Jezus Christus? Zou Paulus dan iets achtergehouden hebben van de raad aangaande hun zaligheid, dat hij hun niet zou verkondigd hebben? En kon hij dan niet met volle vrijmoedigheid getuigen: "Ik ben rein van het bloed van u allen!"

En daarmee, mijn hoorders, trad de Apostel in het voetspoor der voorvaderen, der patriarchen en profeten, die voor hem de raad Gods de Volke hebben bekend gemaakt. Wanneer wij de groten profeet Mozes op het eind zijns levens horen getuigen: "Ik neem heden tegen ulieden tot getuigen de hemel en de aarde: het leven en de dood heb ik u voorgesteld, de zegen en de vloek! Kiest dan het leven, opdat gij leeft, gij en uw zaad," en hij dus tegen het Israëlitische volk de levenloze natuur tot getuige oproept, zou Mozes dan niet de vollen raad Gods verkondigd hebben?

En als Jozua aan de avond van zijn leven de Israëlieten verzamelt te Sichem en, na ze herinnerd te hebben aan de weldaden, die de Heere hun en hun vaderen bewezen had, stelt voor de keuze: "Kiest u heden, wien gij dienen zult," ja, als Jozua, nadat het volk hem geantwoord heeft, een steen opricht tot een getuigenis van al de redenen des Heeren, die gesproken zijn; zou Jozua dan de vollen raad Gods niet verkondigd

hebben? Hebben ook de overige profeten niet getrouw gehandeld? Heeft een Jesaja de rechtvaardige niet aangezegd, dat het hem welgaan zal, en de goddeloze, dat het hem kwalijk zal gaan? Jes. 3: 10 en 11. Zou hij dan niet de volle raad Gods verkondigd hebben? Kon een Jeremia niet getuigen: heb toch niet aangedrongen, meer dan enen herder achter "U betaamde; ook heb ik de doodslijken dag niet begeerd." (Jer. 17: 16). En zou hij dan de volle raad Gods niet verkondigd hebben? En een Ezechiël en een Maleáchi doch waartoe zouden wij meer profeten noemen? Zouden zij niet allen de vollen raad Gods verkondigd hebben?

Wordt van Johannes de Doper, die door de profeet genoemd was "de stem des roependen in de woestijn," niet getuigd, dat hij predikte: "Bekeert u, want het Koninkrijk der hemelen is nabij gekomen;" zou Johannes dan niet de vollen raad Gods verkondigd hebben?

En ten slotte, waar de Heere Jezus Zelf op de berg het volk leerde, wat tot hun zaligheid nuttig en nodig was, zou Hij dan. Zijn dienstknechten geen genade verlenen, om de vollen raad Gods te verkondigen?

Dat had dan ook Paulus gedaan, en daarom was hij vrij van hun bloed; daarom kon hij de Efeziërs tot getuigen roepen, of hij iets had achtergehouden, dat hij hun de vollen raad Gods niet zou verkondigd hebben.

O, ziet Paulus daar staan! Hoort hem op dat plechtig ogenblik de gemeente toespreken! Hoort dat ernstige betuigen, als hij de gemeente van Eféze toeroept: "Daarom betuig ik ulieden op dezen huidigen dag, dat ik rein ben van het bloed van u allen!"

Die woorden des Apostels zullen in de dag des oordeels bewaarheid worden, want de eeuwigheid zal het openbaren, dat het evangelie, 't welk Paulus, en niet alleen hij, maar ook alle dienstknechten Gods verkondigd hebben, voor de één is geweest een reuk des levens ten leven, doch voor de ander een reuk des doods ten dode; dat het woord Gods dus altijd gedaan heeft, waartoe het gezonden werd, of hei degenen, die het hoorden, tot bekering geleid heeft of niet.

Daarom zal het eenmaal wat te zeggen zijn voor hen, die het evangelie der genade verworpen hebben. Tyrus en Sidon zal het verdraaglijker zijn in de dag des oordeels, want daar zijn de krachten niet geschied, die aan dezulken zijn ten koste gelegd. Waarlijk, de Heere zendt Zijn knechten niet te vergeefs. Paulus had een volkomen evangelie verkondigd: hij had verklaard, hoe de zondaar wordt ontdekt, gerechtvaardigd, verlost en voor eeuwig verenigd en bevredigd wordt. Hij had dus door de kracht en mogendheid des Heeren de vollen raad aangaande de zaligheid bekend gemaakt en wel met zulk een kracht en heerschappij, dat het voor de eeuwigheid verzegeld zijn zal.

TOEPASSING.

't Was een plechtige stonde, een gewichtvol ogenblik voor de Apostel Paulus, dat afscheid van de gemeente van Eféze. 't Is ook voor ons, Mijn hoorders, evenzeer een plechtig en gewichtvol ogenblik, nu wij voor de laatste maal als uw herder en leraar voor u opgetreden zijn.

Doch hoe plechtig en gewichtvol het ogenblik voor Paulus was, één ding was hij zich goed bewust, en dat was, de vollen raad Gods verkondigd te hebben, gelijk hij betuigt "Daarom betuig ik ulieden op dezen huidigen dag, dat ik rein ben van" het bloed van u allen. Want ik heb niet achtergehouden, dat ik u niet zou verkondigd hebben al de raad Gods."

En hoewel wij volmondig erkennen, dat wij ons zelfs niet in de schaduw van de Apostel kunnen stellen, toch mogen wij zeggen, dat het ook ten allen tijde onze be-

doeling was, de vollen raad Gods te verkondigen en dat wij niets achtergehouden hebben, wat tot uw zaligheid nuttig en nodig was, zodat ook wij vrijmoedigheid hebben, te getuigen, dat wij vrij zijn van het bloed van u allen.

Wij zijn van Gods wege' hier gebracht, we hebben door Zijn goedheid hier zeven jaar lang, zij het dan in veel zwakheid en met veel gebrek, het evangelie mogen verkondigen. En nu ligt het verder voor rekening van de gemeente. Wij hebben de last, waarmede de Heere ons gezonden had, volbracht. De gemeente moet nu weten, wat zij met die boodschap gedaan heeft. En dan zijn er in de eerste plaats, die zich in dien tijd van de verkondiging des Woords hebben afgekeerd, die zich aan de onderlinge bijeenkomsten hebben onttrokken. Als zij daarvoor niet in de schuld komen voor de Heere, zullen zij zich gewis eenmaal voor Hem hebben te verantwoorden.

En waar de Heere nog Zijn woord aan deze plaats liet verkondigen, ligt het ook voor elks rekening en verantwoording, waarom hij of zij de plaats in het bedehuis onbezet liet. De Heere zelf, Die een Kenner is der harten en een Proever der nieren, zal u daarvan éénmaal rekenschap afeisen.

En, mijn hoorders, waar wij nu gekomen zijn aan het ogenblik van scheiden, daar betuigen wij u in deze plechtige ure: de Heere staat nog als met uitgebreide armen, opdat Hij u genadig zij! Hoe staat het nu met u op reis naar de eeuwigheid, gij allen! die hier vergaderd zijt? Bedenkt het wel! wij allen zullen éénmaal door de dood God ontmoeten. Hoe zal dat dan zijn? Zullen wij de Heere ontmoeten als een verzoend God en Vader in de Heere Jezus Christus, of als een verterend vuur en een eeuwige gloed, waarbij de zondaar niet wonen kan?

Als gij de Heere niet ontmoeten kunt, omdat gij nog voortleeft naar het goeddunken van uw boos hart, wat zal het dan in de eeuwigheid voor u te zeggen zijn! Vreselijk is het, te vallen in de hand des levenden Gods. Mocht de Heere zich uwer ontfermen!

Gij zijt geboren uit Christenouders, ge zijt opgevoed in de schoot der kerk, gij hebt verkeerd onder 't licht van het evangelie, ge hebt geleefd in de mogelijkheid om zalig te worden ... en dan nog de raad Gods aangaande onze zaligheid verworpen te hebben! *O, hoe zult gij het ontvlieden, indien gij op zo grote zaligheid geen acht genomen hebt?* Mocht de schrik des Heeren u bewegen tot het geloof, opdat gij voor de Heere mocht leren bukken en buigen, opdat ge moogt leren smeken om genade en geen recht, vergeving en geen vergelding, eer die grote en doorluchtige dag des Heeren komt.

O, mens! dat gij het ontzaglijke en vreselijke ervan mocht leren zien, om in onverzoende staat met God te leven. U zou waarlijk niet zo rustig kunnen voortleven, alsof er geen dood en oordeel ware. Mocht gij dan leren bedenken, wat tot uw eeuwigen vrede dient, eer het voor immer te laat zal zijn.

Hoe menigmaal heeft de Heere ons aan deze plaats voor u doen optreden als een Boanerges, als een zoon des donders, om het ontzaglijk "wee" over u uit te roepen, indien gij u bleef verhard en uw onbekeerden staat voortleefde?

Hoe vaak waren wij u een zoon der liefelijke vertroosting, u wijzende op de lankmoedigheid en verdraagzaamheid des Heeren, u biddende en smekende met vele tranen en verzuchtingen, om u toch te bekeren tot de Heere, Die immers geen lust heeft in de dood des goddelozen, maar daarin dat hij zich bekere en leve. "Zo zijn wij dan gezanten van Christuswege, alsof God door ons bade: wij bidden van Christuswege, laat u met God verzoenen." (2 Cor. 5: 20.)

Eenmaal zullen wij elkander ontmoeten voor de rechterstoel van de Heere Jezus Christus, dan zullen alle vermaningen, alle gebeden tegen u getuigen, indien gij u

verhard hebt.

Mijn medereiziger naar de eeuwigheid, mocht gij dat bedenken. 't Is nu nog het heden der genade, de welaangename tijd, de dag der zaligheid! Heden dan, zo gij Zijne stem hoort, verhardt uw harten niet, maar laat u leiden.

Gij, ouden van dagen! De amandelen bloeien reeds op uw hoofden; de avondstond van uw leven is genaderd, want de dag is gedaald en wie weet, hoe spoedig uw levensdraad zal worden afgesneden! Zijt gij al geborgen in de ark der behoudenis? Hebt gij het bloed der verzoening leren kennen en nodig hebben; is het u reeds dierbaar geworden tot wegneming en vergeving uwer zonde en schuld? Zijt gij gerechtvaardigd en geheiligd voor God? Hoe staat het met u? Bedenk, dat de dood elk ogenblik een eind kan maken aan uw leven!

Gij mannen en vrouwen, middelbaren van leeftijd hoe staat het met u, als de Heere uw ziel komt op te eisen? Hebt gij uzelf leren kennen als een zondaar voor God? Is er al een wonder van genade aan uw ziel verheerlijkt? O, beantwoordt die vragen tussen de Heere en uw gemoed.

Gij jongelingen en jongedochters! hebt gij al geluisterd naar de stem van de Prediker: "En gedenk aan uwen Schepper in de dagen uwer jongelingschap, eer dat de kwade dagen komen, en de jaren naderen, van dewelke gij zeggen zult: Ik heb geen lust in dezelve?" (Pred. 12: 1).

Hebt gij, o, jongedochter, uw oor geneigd, en vergeten uw volk en uws vaders huis? (Ps. 45: 11) Dat ieder uwer zich voor de Heere kreeg te onderzoeken.

Gij, kinderen! mocht gij u laten leiden, om gebracht te worden tot de Heere Jezus.

Mocht zo een ieder van ons zich afvragen, hoe het met hem gesteld is voor de beslissende eeuwigheid, vóór nog de boeken zullen geopend worden en wij allen zullen geoordeeld worden naar onze werken. Mocht de Heere er ons toe verwaardigen, dat wij in de schuld gebracht werden voor Hem, die al zo langen tijd aan de deur van ons hart heeft staan kloppen: "Doe mij open! opdat Ik inkome en avondmaal met u houde en gij met Mij."

Velen zullen er wellicht onder ons gevonden warden, die menen, dat zij zulke grote zondaars niet zijn en dat zij dus die genade niet van node hebben. Ach! gij zult zeker bedrogen uitkomen. Gij zult u moeten leren kennen als de grootste der zondaren, zult gij ooit kunnen roemen in de genade en ontferming des Heeren.

Zie dat aan de rijke jongeling uit Mattheüs 19: 16-25. De Heere Jezus had tot hem gezegd: "Gij wilt in het leven ingaan; onderhoud de geboden." En als de Heere dan verklaard heeft, welke geboden Hij bedoelt, laat de rijke jongeling volgen: "Al deze dingen heb ik onderhouden van mijn jonkheid af; wat ontbreekt mij nog?" Hij meende vast wel, dat hij in het koninkrijk der hemelen zou ingaan. Maar daar getuigt de Heere Jezus tot hem: "Zo gij wilt volmaakt zijn, ga heen, verkoop wat gij hebt, en geef het de armen, en gij zult een schat hebben in de hemel; en kom herwaarts, volg Mij."

Ziet daar die rijke jongeling bedroefd wegtrekken; hij had vele geboden onderhouden, maar dat dek was te kort, dat bed te smal!

Wij moeten ons leren kennen als een verloren zondaar door God voor God; dat is alleen de weg om door de Heere Jezus gezaligd te worden.

Velen menen, dat we een bloeitijdperk der kerk beleven. Maar ach! mijn hoorders, de praktijk der Godzaligheid wordt o, zo schaars gevonden. Er is zoveel godsdienst, die in het wezen der zaak niet anders dan vormdienst is; die enkel dient ter bevrediging der consciëntie. In plaats van vooruitgang is er juist een ontzettende achteruitgang! Waar hoort men van hartgrondige bekering, van verslagenheid des geestes? Nee,

Toehoorders, maar de voorwerpelijke leer van de rechtvaardiging des zondaars voor God, wordt met een historisch geloof, dat toch in het verstand zetelt en ons bij de dood ontvalt, aangenomen. Daarmee kunnen wij dus voor God niet bestaan, omdat die Jezus, die wij met een historisch geloof aannemen een papieren Jezus is van vijf letters. Ook met een tijdgeloof, dat in het gevoel zetelt blijven wij voor eeuwig buiten. Wat kunnen er een tranen zijn en aandoeningen! Wat kan er een geroep wezen over heerlijke prediciën, zonder dat er enige uitwerking is in onze onsterfelijke ziel.

Dat alles kan ons toch niet baten voor de eeuwigheid. Ook Kaïn had gevoel van de grootheid zijner zonde, toen hij uitriep: "Mijn misdaad is groter, dan dat zij vergeven worde." (Gen. 4: 13).

Zo kunnen wij gevoel hebben van de veelheid onzer overtreding, zonder dat wij tot schuldvergevende genade komen.

Ezau, toen hij hoorde, dat de zegeningen hem ontroofd waren, schreeuwde met een groten en bitteren schreeuw, en smeekte zijn vader, om toch ook gezegend te worden. En zo zoeken velen de zegeningen Gods te ontvangen, maar, Mijn hoorders, zoeken ze niet op de rechte plaats, in het hart Gods; en niet op de rechte wijze, door de Heere Jezus Christus.

Een Saul had van de Heere een ander hart ontvangen, maar toch, Mijn hoorders hij was niet eens anderen geworden. Een Achab vernederde zich op de profetie van Elia, maar, Toehoorders, 't was geen hartsvernedering. Doch vooral een Biléam, welk een heerlijkheid zag hij in het volk van God! Wie - uit de Heidenen - heeft als hij geprofeteerd aangaande dat volk en de Messias? En toch! Openbaarde hij zich later niet als een groten vijand van dat volk? Hoe nodig is het dan toch, dat we de waarachtige bekering leren kennen: daarop hebben wij u altijd trachten te wijzen. Steeds hebben wij gepoogd u door die voorbeelden uit de Heilige Schrift, zo ook door dat van een Judas, van de wijze en dwaze maagden, enz., te ontdekken aan uw droggrond voor de eeuwigheid, opdat gij, die op een valse grond vertrouwt, zoudt graven en verdiepen en uw huis toch niet langer zoudt stellen op een zandgrond, waar het door stortregens en stormwinden straks zal weggeslagen worden, maar het bouwen mocht op de Rotssteen, Jezus Christus.

Wij hebben u 't onderscheid tussen de zaligmakende en de algemene bediening des Geestes trachten duidelijk te maken, opdat degenen, die niet zaligmakend ontdekt zijn, niet zouden rusten in de algemene werking des Geestes. Zovelen zijn er, die zich verblijden en roemen in de goedheid Gods, zonder dat ze er ooit in waarheid iets van hebben leren kennen. 't Gaat hun, gelijk iemand, die grote honger heeft en in zijn slaap droomt van een heerlijk maal. waaraan hij zich tegoed doen kan, zodat zijn honger gestild is Maar ach! bij 't ontwaken wordt hij gewaar, dat hij zich bedrogen heeft. zo ook met degenen, die niet zaligmakend overtuigd zijn: hier kunnen zij zich verblijden en beroemen in de Heere, maar straks, bij 't ontwaken zullen zij 't tot hun eeuwige schade gewaar worden, dat zij zich bedrogen hebben.

Doch we hebben niet enkel getracht de geveinsden te ontdekken, wij hebben ook aangetoond, langs welke weg de zondaar weer met God in gemeenschap kan komen. Zij, die door de zaligmakende bediening des Heiligen Geestes overtuigd worden van hun zonden, nemen, omdat zij 't op zelfverbetering toeleggen, de toevlucht tot het werkverbond. Daarom hebben wij ook getracht u aan te tonen, dat door de werken der wet geen vlees voor God gerechtvaardigd kan worden, doch dat de enige weg, waardoor de verloren zondaar kan behouden worden, is door het geloof in de Heere Jezus Christus.

Wij hebben getracht, u het onderscheid duidelijk te maken tussen de Borgtochtelijke

bediening en de zaligmakende verlossing van de Heere Jezus. We hebben u aangetoond, hoe degenen, die gezien hebben, dat er een weg is, waardoor zij met God verenigd en bevredigd kunnen worden, bediend worden uit de weldaden van het verbond, die de Heere Jezus verworven heeft; maar ook, dat zien geen hebben is. Zullen wij de Heere Jezus als onzen schuldovernemende Borg en plaatsbekledende Middelaar leren kennen, dan zullen wij heilzaam moeten leren wanhopen aan onze zaligheid. 't Is niet genoeg, mijn hoorders, dat wij het recht billijken, dat wij het recht lief krijgen, wij zullen onder dat recht Gods verloren moeten gaan.

Wij trachtten aan te tonen, hoe de Heere de schuldigen zondaar dagvaart in de vierschaar zijner consciëntie, die hem beschuldigt, tegen alle geboden Gods zwaarlijk gezondigd te hebben; de wet veroordeelt hem, de satan klaagt hem aan en de Heere als de rechtvaardige Rechter moet hem schuldig verklaren, doch door tussenkomst van de Heere Jezus, de Voorspraak bij de Vader, wordt de zondaar om de genoegdoening van Christus vrijgesproken van schuld en straf en hem 't recht des levens toegewezen. Maar wij hebben u ook voorgesteld, hoe degenen, die gerechtvaardigd zijn, en daardoor vrede gevonden hebben in het bloed des kruises, uit hun rechtvaardigmaking niet kunnen leven. Zij moeten volkomen afgesneden worden van de eerste Adam en ingeplant worden in de Heere Jezus Christus, om alzo niet alleen de rechtvaardigmaking, maar ook de heiligmaking deelachtig te worden, opdat zij strijders mogen bevonden worden tegen zonde, wereld en duivel en met Paulus mogen leren zeggen: "Ik heb de goeden strijd gestreden," zodat zij eenmaal als wettige strijders mogen gekroond worden.

Zo hebben wij getracht onze last te volbrengen. En dat hebben wij gedaan tot op de huidige stond, opdat gij mocht weten, hoe gij tot ere Gods, tot heil van uw zielen en tot stichting der gemeente zoudt leven. Nu is het voor de laatste maal geweest aan deze plaats. Mocht de Heere de waarheid door Zijn eeuwige Geest achtervolgen, opdat in de dag der eeuwigheid de verkondiging van het evangelie tegen niemand getuigen mocht.

Dat het in de dag aller dagen mocht blijken, dat er niemand achtergebleven was; dat zou een groot voorrecht zijn, als gij, gemeente van Rotterdam, onze kroon mocht zijn. Wij weten, dat er onder ons zijn, die tot overtuiging zijn gekomen; dat velen, die overtuigd waren, meer licht bekomen hebben; dat er onder u zijn die tot volkomen verlossing zijn gekomen, die menigmaal door de Waarheid zijn vertroost en verkwikt, en daarom met de dichter uit Ps. 77: 7 getuigen mogen:

*'k Zal gedenken, hoe voor dezen
Ons de Heer' heeft gunst bewezen.*

Zeker, de Heere heeft 't werk, ook in de jaren, dat wij in deze gemeente gearbeid hebben, niet ongezegd gelaten. Vanzelf, er was strijd aan verbonden, dat kan niet anders. Maar toch mogen wij er met blijdschap aan terugdenken. 't Was ons nergens om te doen, dan om 't heil uwer zielen. Nu wij u moeten verlaten, gevoelen wij het zoveel te meer, dat er banden en betrekkingen gevallen zijn; daarom scheiden wij node van u, doch de Heere roept ons in een andere plaats en wij gevoelen, dat wij niet anders kunnen, dan die roeping opvolgen: wij hebben Gods weg te gaan.

Mocht gij ons en de onzen gedenken, als wij u zullen verlaten hebben en mochten wij er toe verwaardigd worden, u te gedenken, alzo elkanders noden en behoeften opdragende aan Hem, die ons heeft leren bidden: "Onze Vader, die in de hemelen zijt!"

Welk een voorrecht hebben wij gehad, mijn hoorders, dat wij sabbat aan sabbat voor u mochten opgaan en samenkomen aan de plaats des gebeds, om samen te strijden, te worstelen, te bidden, te zingen. En de Heere heeft Zich niet onbetuigd gelaten. Boven

bidden, denken en verwachten heeft hij het welgemaakt met ons, die immers alle zegeningen hadden verbeurd, zodat al wat wij ontvingen, louter genade en ontferming was. Daarom, nog eens, 't is ons een onwaardeerbaar voorrecht, daaraan met blijdschap te mogen terugdenken.

Alle smaad en hoon, die wij ontvingen, betekenen niets tegenover de zegeningen, die ons geschonken werden. Wij hadden eenvoudig onze boodschap te brengen, en die eenmaal gebracht zijnde, kunnen wij zeggen: "Heere! het, is geschied gelijk Gij bevolen hebt "

En nu ligt ze, gemeente, voor uw rekening; wat gij met die boodschap, die wij nu ruim 7 jaar u brachten, gedaan hebt, is voor uw verantwoording en niet voor de onze.

Dat evangelie hebben wij op de kansel, en op de catechisatie voorgesteld. Ten allen tijde hebben wij vermaand, ook op de catechisaties. Wij roepen u allen tot getuigen, van de oudsten catechisant tot de jongsten toe, of wij u. ooit lieten vertrekken, zonder dat wij u gewezen hadden op de noodzakelijkheid om bekeerd te worden tot de levenden God.

Vaak hebben we 't gehad, dat de Heere te gevoelen gaf wat het voor de onbekeerden te zeggen zal zijn, om te sterven zoals we geboren zijn; en dan hadden wij u allen wel willen bekeren, indien dat mogelijk ware. Doch dat is ons werk niet. Wij hebben slechts te doen, wat een Ezechiël doen moest, tot, wien de Heere zeide: „Profeteer tot de Geest; profeteer, mensenkind!" (Ezechiël 37: 9.)

Zo ook in de huizen, of waar wij geroepen werden ten allen tijde hebben wij getracht u bekend te maken met hetgeen onmisbaar is voor de eeuwigheid. We weten het wel, Mijn hoorders, onze werken worden van onze zijde niet vol gevonden voor God. Maar de biddende en dankende Hogepriester aan de rechterhand des Vaders heeft niet alleen ons, maar ook al onze verrichtingen voor Zijn rekening genomen. Hij wil met Zijn volheid al onze ledigheid vervullen.

Daarom betuigen wij u, op dezen huidige stond, dat wij niets achtergehouden hebben, dat wij u niet zouden verkondigd hebben al de raad Gods, en dat wij dus rein zijn van het bloed van u allen.

Welnu, als gij dan later ter rechter- of ter linkerhand mocht afwijken, of wanneer gij verloren blijft, gij zult het ons niet kunnen verwijten, want wij hebben te allen tijde achter u aangedrongen, gelijk een herder betaamt achter de kudde. Wij hebben uw dodelijke dag niet begeerd. maar ons doel en onze begeerte was altijd, dat gij door Gods genade overtuigd mocht worden van uw rampzaligen staat voor de eeuwigheid, dat gij bekeerd mocht worden tot de Heere, en dat gij tot eer en verheerlijking Zijns Naams mocht leven.

In de tijd, dat wij onder u verkeerd hebben zijn er gestorven, voor wie wij geen hoop hadden; maar wij hebben ook aan ziek- en sterfbedden gestaan, waar de naam des Heeren verheerlijkt werd; wij hebben op de dodenakker rond de groeve der vertering gestaan, om aan de aarde toe te vertrouwen het stoffelijk overschot van hen, die wij wisten, dat ons voorgedaan waren naar de eeuwige gelukzaligheid.

O, gij allen, die hier vergaderd zijt, mocht het u gegund en gegeven worden, om, zo gij nog onbekeerd zijt, toegebracht te worden tot de gemeente, die zalig wordt, en zo gij toegebracht zijt, mocht gij er toe verwaardigd worden om te wandelen waardiglijk de roeping, waarmede gij geroepen zijt, opdat, wanneer wij elkaar eenmaal ontmoeten aan gene zijde des grafs, wij allen de kroon mochten neerleggen voor het Lam, om het uit te roepen "Gij, Gij hebt ons G ode gekocht met Uw bloed!"

Mocht de drie-enige en volzalige Verbonds God dit woord heiligen aan uw harten om Zijns Zelfs wil.

Geachte broeders ouderlingen!

't Is voor de laatste maal, dat wij aan de plaats des gebeds met elkander bijeen zijn. Ruim zeven jaren hebben wij gezamenlijk gearbeid. Van de broeders, die bij onze komst het ambt bekleedden, zijn er twee nog in de kerkenraad; de anderen zijn niet meer in het ambt.

Wij hebben - we herhalen het - het voorrecht gehad, ruim zeven jaar met elkander te mogen in- en uitgaan. Wij hebben in dien tijd vele goedertierenheden ondervonden, wij hebben ook samen te strijden gehad, doch hoe hoog de strijd soms ging, nooit is de broederband, die ons verbond, verbroken.

Ik hoop dan van ganser harte, dat gij er toe verwaardigd moogt worden, de nood van Sion op het harte te dragen en dat de gezegende Sionskoning zelf de noden en behoeften. van dit deel Zijner wijngaard, waarover gij als opzieners gesteld zijt, op uw zielen binde. Wij weten het, broeders, de bezwaren, die zich voordoen, zijn vele; doch de Heere is de Machtige, om alle moeilijkheden weg te nemen. Dat de Heere u dan een man zonde in Zijn gunst, om dit deel Zijner kudde met verstand en wetenschap te leiden. De Heere zij een Vervuller van al uw behoeften.

De Heere zegene u met Zijn zegeningen en weldaden, zoowel in uw persoon en gezin, als in uw ambt. Hij geve, dat uw ingang en uw uitgang zij tot stichting der gemeente.

Ik bedank u hartelijk voor al de raad, al de bijstand, al de achting en liefde, die ik van u heb mogen ondervinden; ook voor de bereidwilligheid, waarmede gij steeds alle diensten, die ik van u vroeg, hebt willen bewijzen, zo in het catechiseren, als anderszins. Nooit heb ik enige tegenwerking van u ondervonden, maar steeds kunnen rekenen op aangename samenwerking, waarvoor ik u nogmaals hartelijk bedank.

De God des eeds en des verbonds zegene u met alle geestelijke zegeningen in de Heere Jezus Christus, om zijns eeuwigen verbonds wille.

Geliefde broeders diakenen

Veel liefde en belangstelling hebben wij ook van u genoten. Voor al die bereidvaardigheid en hulp zeggen wij ook u onze hartelijke dank. Mocht gij er toe verwaardigd worden, door 't stof heen te dienen en zo de ingewanden der heiligen te verkwikken. Mocht gij door de offervardigheid der gegoeden er altijd toe in staat zijn, de armeren rijkelijk wel te doen.

Leeft in vrede en eensgezindheid met de overige broeders van de kerkenraad, laat de goede verstandhouding, die tussen u en de ouderlingen heerst, blijven. Zegene de Heere ook u met de keur Zijner zegeningen.

Alle degenen, die enige dienst verrichtten aan de huize Gods, 't zij organist, voorlezer, collectanten of koster, ook u dank ik voor uw toewijding en liefde: de Heere zegene en beweldadige u en de uwen naar de rijkdom Zijner eeuwige barmhartigheid.

En zou ik dan onze consulent vergeten?¹

Reeds in onze vorige standplaats, in Den Haag, zijn er banden gevallen tussen u en mij. Wij herinneren het ons nog goed, hoe uw ziel geopend was en uitging, om de Waarheid te horen verkondigen.

Gij waart nog zeer jong, toen de Heere u zijn heil openbaarde. De noodzakelijkheid werd u zozeer opgelegd, dat gij niet alleen mocht weten, een uitverkoorne te wezen, maar tevens, dat gij, toen uw naaste familiebetrekkingen meenden dat u het tijdelijke

¹ Ds. G.H. Kersten

met het eeuwige zou verwisselen en dat uw ziekbed uw sterfbed zou worden, dat gij toen gevoelde, niet te zullen sterven. En waarom niet? Omdat de Heere u er toe verwaardigde, u bekend er mee te maken, dat gij een boodschap zoudt moeten brengen aan het volk! Omdat de Heere u zenden zou, om Zijn volk te troosten en te spreken naar het hart van Jeruzalem. En zo zijt gij dan nu geroepen als herder en leraar in een onzer gemeenten terwijl ge bovendien nog consulent zijt van de gemeente Charlois en deze gemeente.

Op uw jeugdige schouderen rust also een zware taak. Toen Paulus afscheid nam van de gemeente van Eféze kon hij verklaren, dat zij wisten, dat hij de Heere met alle ootmoedigheid gediend had. Dat was voor Paulus een heerlijke weldaad en dat zou het ook voor u zijn, indien gij dat met Paulus mocht kunnen getuigen.

Daarom, geliefde Broeder! God van de hemel mocht er u toe verwaardigen, steeds in de diepste ootmoed te verkeren en van Hem te begeren licht, kracht, wijsheid, ja alles, wat gij tot uw moeilijk werk van node hebt. Hij ondersteune en schrage u en uw dierbare echtgenote, en geve u ook voor uw gemeente alles, wat gij behoeft, tot uw beider zaligheid.

Mag ik dan ook mijn onvergetelijke en dierbare gemeente van Rotterdam, ten aanhore dezer ganse schaar, mijn hartelijke dank betuigen. Dat doe ik van ganse her harte. Ik moet getuigen, dat ik gedurende de zeven jaren, dat ik hier vertoefd heb, altijd met aangenaamheid heb mogen verkeren.

Ik heb van u, gemeente! steeds veel liefde, toegenegenheid en achting ondervonden; ook aan waardering heeft het ons niet ontbroken. Nooit hebben wij voor stoelen of banken behoeven te prediken. Altijd hebt gij veel hulpvaardigheid en toewijding betoond. Nogmaals betuigen wij daarom de ganse gemeente onzen ootmoedige dank. Ik wens u, dat het u naar ziel en lichaam, voor tijd en eeuwigheid beide, wel moge gaan, opdat des Heeren naam verheerlijkt mocht worden en uw zielen getroost. De Heere verbreke alle banden en ver. lichtte alle verdrukkingen en Hij zegene u en doe u wel.

Ook onze catechisanten kunnen wij niet vergeten. Ook hen danken wij voor hun trouwe opkomst. En wanneer wij ons de aangename uren, op de catechisaties doorgebracht, in herinnering brengen en de eerbied herdenken, waarmede gij altijd voor de waarheid vervuld waart, dan roepen wij u niet alleen toe: "Jongelingen en jongedochters! blijft altijd die belangstelling en eerbied voor Gods woord betonen!" maar dan hopen wij ook, dat het onderwijs, dat gij ontvangen hebt, gezegende vruchten voor u moge afwerpen. En wilt dan, als straks een andere leraar of een ouderling der gemeente de catechisatie zal leiden. steeds dezelfde eerbied, dezelfde belangstelling tonen.

Zouden wij de Jongelingsvereniging vergeten, die steeds in de gemeente zoveel ijver betoond heeft? De Heere geve, dat gij als geestelijke jongelingen de Boze moogt leren overwinnen, en Hij zegene ook u in eiken weg.

Met dankbaarheid voor de dienst der barmhartigheid, bewezen aan alle armen en nooddriftigen, willen we ook de naaikrans gedenken. Mochten de giften zo rijkelijk vloeien, dat gij voortdurend in staat gesteld werd, de arbeid der liefde te blijven voortzetten.

Alle belangstellenden, die door hun aanwezigheid aan deze plaats blijk gaven van hun toegenegenheid, ook degenen, die uit nieuwsgierigheid hier gekomen zijn, de Heere zegene u al tezaam, voor tijd en eeuwigheid.

En nu nog een enkel woord, gemeente.

Zo ik u vergete, o Jeruzalem, zo vergete mijn rechterhand zichzelf. Neen, mijn dierbare gemeente van Rotterdam, wij kunnen ook u niet vergeten. Eer zouden wij onze rechterhand vergeten, dan wij u zouden kunnen vergeten.

Binde de Heere onze noden op u, en de uw op ons, opdat wij ons mochten wenden tot Hem, die weet wat wij van node hebben, eer wij er Hem om bidden.

De Heere doe dan genadig verzoening over alles, wat niet was naar de heiligheid van Zijn wil.

Onze laatste wens is: *De eeuwige God zij u tot een woning! Hij ondersteune u van onder Zijn eeuwige armen! Hij verdelge de vijanden van voor uw aangezicht!*

God-drieëenig zegene en behoede u, tot heil uwer zielen, tot spijt des satans en tot blijdschap van het Sion Gods op aarde, om Zijns heiligen Naams wille. Amen!

6.4 Afscheidsrede UITGESPROKEN 16 NOVEMBER 1909,

BIJ ZIJN VERTREK VAN DE NEDERLANDS GEREFORMEERDE GEMEENTE TE GRAND-RAPIDS, NAAR DE GEREFORMEERDE GEMEENTE TE CHARLOIS, NEDERLAND

Zo is het dan nu de laatste reis, dat wij het woord tot u richten zullen. Bijna vier jaar geleden, in Februari 1906 hebben wij hier de herdersstaf opgenomen en voor de eerste maal tot 13 gesproken naar aanleiding van deze waarheid: uw ogen zullen Uw leraars zien, thans moeten wij dien herdersstaf hier wederom neerleggen, om hem straks, in ons oude Vaderland, in de gemeente Charlois, weer op te nemen.

O! konden de verborgen plaatsen getuigen, zij zouden er van gewagen, hoe wij met tranen en innerlijke beweging des harten menigmaal uw zaad hebben opgedragen, zodat wij met vrijmoedigheid kunnen getuigen, dat wij altijd U en de uwen gezocht hebben, om indien het mogelijk was, te behouden voor 't eeuwig verderf.

Daardoor gevoelden wij ons aan u verbonden en daardoor deed het ons smart, u te moeten verlaten, totdat de Heere de gemeente van ons hart afnam en wij er toe verwaardigd werden, de gemeente aan de Heere over te geven, wetende dat Hij de Onveranderlijke en Getrouwe is, die Zijn werk zal in stand houden en versterken. In die hoop en verwachting, dat de Heere het wel zal maken, kunnen wij de gemeente aan de Heere overgeven.

Hebben wij niet vele moeilijkheden en bezwaren te bestrijden gehad, hadden wij niet menige beproeving te doorstaan; moesten we niet vele verzoeken doorworstelen? En zie, niettegenstaande al die bezwaren en moeilijkheden en beproevingen staan wij tot op dezen huidige dag, gelijk wij tot roem van Gods genade mogen getuigen.

En zou dan de Heere uitrukken, hetgeen Hijzelf geplant heeft; afbreken, hetgeen Hijzelf gebouwd heeft? Immers neen! Hij is de Getrouwe, de Onveranderlijke Verbonds-God, die nooit zal laten varen 't gezegend werk Zijner handen; Hij is het, die trouwe houdt en eeuwig leeft. Heeft Hij niet getuigd: De poorten der hel zullen mijn gemeente niet overweldigen? Hij is de Alfa en de Omega, het Begin en het Einde, de Eerste en de Laatste. En daarom, nooit zal Hij zijn eigen werk te niet doen.

Daarom moeten wij de gemeente, nu de tijd gekomen is dat wij u moeten verlaten, naast de Heere opdragen aan de Opzieners der gemeente, tot tijd en wijle dat het de Heere behage, u een man Zijns raads te zenden, om U het Evangelie te verkondigen.

En dan wensen wij dat te doen naar aanleiding van 1 Corinthe 15: 58, alwaar Gods Woord aldus luidt:

Zo dan, mijn geliefde broeders! zijt standvastig, onbeweeglijk, altijd overvloedig zijnde in het werk des Heeren, als die weet, dat Uw arbeid niet ijdel is in de Heere.

*God is een toevlucht voor de Zijnen,
Hun sterkt', als zij door droefheid kwijnen;
Zij werden steeds Zijn hulp gewaar,
In zielsbenauwdheid, in gevaar;
Dies zal geen vrees ons doen bezwijken,
Schoon d' aard uit hare plaats mocht wijken,
Schoon 't hoogst gebergt' uit zijne stee
Verzet wierd in het hart der zee.*

Psalm 46: 1.

De hoogverlichte Apostel Paulus komt in dit ons teksthooftstuk aan de Gemeente van Corinthe te verklaren, dat hij het Evangelie, dat hij hun verkondigd had, van de Heere ontvangen had, hetwelk zij ook aangenomen hadden, waarin zij ook stonden, en door hetwelk zij ook zalig werden, indien zij het behielden op zodanige wijze, als hij het hun verkondigd had.

Paulus verklaarde dus, dat zij door het Evangelie, dat zij door het geloof aangenomen hadden, ook zalig werden. Maar de Apostel Paulus bedoelt hier niet, dat het voldoende zou zijn, wanneer wij het Evangelie met een historisch geloof zouden aannemen. Daarom komt hij verder te verklaren, waarin dat geloof bestond, n. 1. dat zij door het zaligmakend geloof de Middelaar des Verbonds, die voor hun zonden gestorven is en opgewekt is tot hun rechtvaardigmaking, bij bevinding mogen leren kennen en door genade krijgen te omhelzen, gelijk de Apostel Paulus daarna in den brede vertoogt, dat Christus gestorven is, naar de Schriften, begraven en ten derden dage opgewekt, van Zijn verschijningen na de opstanding, van Zijn gezegende hemelvaart, van Zijn zitten ter rechterhand Gods, en dat Hij eenmaal wederkomen zal op de wolken des hemels om te oordelen de levenden en de doden. En dan wijst de Apostel op de gezegende vruchtgevolgen, die daaruit voor Zijn volk en erfdeel voortvloeien, n.l. dat ze met Hem opgewekt zullen worden ten uitersten dage, dat ze met Hem zullen opgenomen worden in de eeuwige gelukzaligheid. en dat het lichaam, dat hier in verderfelijheid gezaaid wordt, opgewekt zal worden in onverderfelijheid, en dat dan, wanneer dit sterfelijke onsterfelijheid zal aangedaan hebben, alsdan het woord geschieden zal dat geschreven is: *De dood is verslonden tot overwinning.*

Nadat de Apostel Paulus zo aangetoond heeft, hoe ze dus deelgenoot geworden waren van de weldaden en zegeningen, die Christus door Zijn lijden en sterven verworven had, roept hij als in verwondering uit: *Dood! waar is uw prikkel? Hel! waar is uw overwinning?*

En als hij dan verklaard heeft, dat de prikkel des doods weggenomen is, doordat de Heere Jezus door Zijn dadelijke gehoorzaamheid de wet heeft vervuld, die de kracht der zonde is, en zich door Zijn lijdende gehoorzaamheid overgegeven heeft in de dood, ja tot de dood des kruises en dat voor de zonde, waardoor Zijn volk door Hem de overwinning gegeven wordt, komt de Apostel tot de gemeente met de krachtige en ernstige vermaning:

Zo dan, mijn geliefde broeders! zijn standvastig, onbeweeglijk, altijd overvloedig zijnde in het werk des Heeren, als die weet, dat uw arbeid niet ijdel is in de Heere.

We wensen naar aanleiding van deze woorden Uw aandacht te bepalen bij drie zaken, en met elkander stil te staan en te letten op:

1. Een lieflijke aanspraak.
2. Een krachtige vermaning en opwekking.
3. Een geestelijken arbeid.

1. We zouden in de eerste plaats letten op de lieflijke aanspraak: *zo dan, mijn geliefde broeders!*

Nadat de Apostel Paulus, gelijk wij uit het verband van onze tekstwoorden gezien hebben, helder en klaar uiteengezet heeft, welke rijkdommen der genade er in de Heere Jezus Christus zijn, die Hij door Zijn lijden en sterven heeft verworven, en nu, nadat Hij opgestaan is van de doden en opgevaren is ten hemel, aan de rechterhand

Gods is gezeten en nu die weldaden door de Heiligen Geest aan Zijn volk en kinderen komt mee te delen, zo spreekt dan de Apostel Paulus de gelovigen aan en zegt: *zo dan, mijn geliefde broeders*.

't Is of hij zeggen wil: dewijl dan deze zaken also zijn, gelijk wij U voorgesteld hebben; dewijl dan die zegeningen also verworven zijn, zo dan laat ons daardoor aangemoedigd zijn, laat ons daardoor opgewekt en versterkt worden, om in de geestelijken strijd voort te gaan, om in eiken weg en in alle omstandigheden worstelende bevonden te worden aan de troon der genade en in de kracht en mogendheid des Heeren voort te gaan, niettegenstaande allen strijd, waarin wij zullen gewikkeld worden; niettegenstaande al de verdrukking en moeite, die wij hier zullen ondervinden, als wetende, dat onze arbeid niet ijdel is in de Heere.

't Is, of hij zeggen wil, dat het de moeite loont, die weldaden: en zegeningen, waarvan wij door genade deelgenoot geworden zijn, aan anderen bekend te maken en mee te delen en zo altijd overvloedig te zijn in het werk des Heerei, opdat daardoor nog paarlen gehecht mochten worden aan de schitterende Middelaarskroon van de gezegenden Borg des Verbonds.

't Is of hij de gelovigen aanvuren wil, om altijd, door leer en leven, door handel en wandel, en in alle omstandigheden des levens het te openbaren, met welken duren prijs ze gekocht zijn, gelijk de Apostel ook zijn zoon Timothëus vermaant in 2 Tim. 4:2, om het woord te prediken en aan te houden, tijdelijk en ontijdelijk, zoals hij ook 'van zichzelf door genade verklaren mag: *Ik heb de goeden strijd gestreden, ik heb de loop geëindigd, ik heb het geloof behouden; voorts is mij weggelegd de kroon der rechtvaardigheid, welke mij de Heere, de rechtvaardige Rechter, in dien dag geven zal; en niet alleen mij, maar ook allen, die zijne verschijning hebben liefgehad*.

Zo dan, mijn geliefde broeders. De Apostel Paulus spreekt hier de gemeente, des Heeren aan met de naam van 'broeders', en niet alleen met de naam van broeders, hij noemt ze ook geliefde broeders, en niet alleen geliefde broeders, hij spreekt ze ook aan als *mijn geliefde broeders*, en daarmee klimt hij telkens hoger op.

't Woord broeders heeft drieërlei betekenis in de Heilige Schrift.

Door broeders kunnen we in de eerste plaats zulke personen verstaan, die door bloedverwantschap zo genoemd worden. We lezen in de geschiedenis van Jozefs broeders, gelijk U bekend is. Ook tijdens Jezus' omwandeling op aarde lezen wij er van, dat de neven van de Heere Jezus zijn broeders genoemd worden. Dat zijn dus broeders door familie-betrekking of bloedverwantschap.

In de tweede plaats kunnen wij door broeders verstaan, zulken die door kerkelijke belijdenis tot een zelfde verband behoren, zoals we daarvan in de Heilige Schrift, niet alleen in de dagen van het Oude Verbond, maar ook in de brieven der Apostelen herhaaldelijk lezen.

Maar dan is er in de derde plaats een broederschap, die haar grondslag vindt in het geestelijke leven en dus een geestelijke broederschap is. Die vloeit dus niet voort uit bloedverwantschap, ook niet uit een kerkelijke belijdenis, maar uit een eenheid van levensbeginsel, dat door de Heiligen Geest in het harte gewerkt is, waarom ook de hoogverlichte Apostel Paulus in Hebr. 3: 1 dezulken, die de hemelse roeping deelachtig zijn, aanspreekt als heilige broeders.

Maar die geestelijke broederschap omvat niet de ganse gemeente, maar alleen diegenen, waarin door de krachtadige werking des Heiligen Geestes in de wedergeboorte een nieuw levensbeginsel in het harte gelegd is; die alleen zijn uit kracht van het nieuwe leven, dat uit God is, één en kunnen worden aangesproken als broeders.

Doch de Apostel spreekt ze niet alleen aan als broeders, maar ook als *geliefde* broeders. En geen wonder! Al degenen, die tot die geestelijke broederschap behoren, zijn door de liefde des Vaders van eeuwigheid gegeven aan de Zoon, door de liefde des Zoons verlost en vrijgekocht van 't verderf, en door de liefde des Heiligen Geestes wedergeboren en in de gemeenschap met God gesteld, zodat de liefde de band is, waardoor die geestelijke broederschap is saamgebonden. omdat dus die broederschap gegrond en geworteld is in de verkiezende liefde Gods.

Doch al is het, dat het een en dezelfde band is, dat het dezelfde liefde is, door de rol der eeuwen heen, die zoowel onder het Oude als Nieuwe Testament geopenbaard is, - toch is er onderscheid.

Wanneer b.v. onder de Israëlieten in Jeruzalem bekeerd werden, dan behoorden ze tot die geestelijke broederschap; en zo was 't ook met de Filistijn, de Tyriër en de Moor, die door de wedergeboorte bij Israël werden ingelijfd. Maar toch kon de liefde, die hen tot die broederschap verenigde, zich niet openbaren, zoolang ze niet in gemeenschap met elkander leefden en verkeerden; wanneer ze niet met elkander in aanraking kwamen. Maar wanneer in de onderlinge samenleving, in het gezamenlijk strijden en lijden, in het gezamenlijk overwinnen, in het gezamenlijk bidden en smeken, de liefde openbaar mag worden, dan leren ze elkander kennen als geliefde broeders.

Maar de Apostel komt nog nader en zegt: *mijn geliefde broeders*. Daardoor geeft hij te kennen de nauwe band, de innige en hartelijke vereniging, die er tussen hem en de gemeente te Corinthe bestond; een vereniging, die hoe langer hoe inniger geworden was, en een band, die juist door het samen strijden en lijden was ontstaan. Want wij hebben 't U al meer gezegd, banden kunnen niet gemaakt worden, banden moeten gelegd worden. En waar dat door de genadige bediening des Heiligen Geestes mag gevonden worden om te samen te leven in de weg van strijd, in de weg van verdrukking, in de weg van moeite, maar ook in de weg van bidden en smeken aan de troon der genade, daar mogen ze zich ook te samen verheugen en verblijden in de goedertierenheid des Heeren, waardoor ze te samen overwinnen mogen. Dan heeft er door die samenleving een ineengroeien des harten plaats, waardoor ze zich één gevoelen, in welke omstandigheden des levens ze ook verkeren. Ja, dan is het, alsof het twee zielen zijn, die in een lichaam wonen, en dan gevoelen ze de band van de geestelijke broederschap.

Zo spreekt dus de Apostel tot de gemeente: mijn geliefde broeders, om daardoor die band en die innige gemeenschap uit te drukken, en daardoor zet hij als 't ware het stempel op de geestelijke broederschap.

2. In de tweede plaats zouden we letten op de krachtvolle vermaning en opwekking des Apostels: ***zijt standvastig, onbeweeglijk, altijd overvloedig zijnde in het werk des Heeren.***

Dus de Apostel Paulus vermaant hen om standvastig te zijn. Wat wil Paulus daarmee zeggen? De Apostel bedoelt: Zijt standvastig in het geloof. En welk geloof bedoelt hij dan? Dan bedoelt hij het geloof, dat hij' hen gepredikt had, dat zij beleden hadden en waardoor zij de weldaden, waarvan hij gesproken had, hadden omhelsd.

De Kanttekenaren geven aan, dat wij door de standvastigheid te verstaan hebben, het wel-gegrond-zijn in het geloof, om onbeweeglijk te staan tegen de stormwinden of watervloeden van verzoeking, en zo met een ernstige ijver en vlijt altijd voort te gaan en toe te nemen in het werk des Heeren.

En daar komt het op aan, om gegrond te zijn in het zaligmakend geloof. Waarlijk, 't is

niet genoeg als wij met een historisch geloof de heilsfeiten voor waar aangenomen hebben, maar die heilsfeiten moeten door de Heiligen Geest in de ziele geopenbaard worden, wij moeten tot de gegronde wetenschap komen, dat Christus voor ons gestorven, voor ons begraven, voor ons opgewekt is, voor ons is opgevaren ten hemel en voor ons bidt; dat Hij dus die weldaden voor ons verdiend heeft en nu door Zijn dierbaren Geest aan ons openbaart en aan het hart verzegelt.

Dus in dat zaligmakend geloof moeten we standvastig zijn. Daartoe worden we door de Apostel vermaand; een bewijs dus, dat er tegen dat geloof heel wat kan aandruisen, dat er tegen dat geloof zich heel wat verzetten zal; een bewijs, dat het dus mogelijk is, dat er door de vervolging en de verzoeking wel uitgerukt kunnen worden, niet de ware gelovigen, want die zullen nooit uitgerukt worden, maar de belijders en schijngelovigen, die zich voor een tijd onder de Kerk gevoegd hebben, maar van de Kerk niet zijn. En dat juist, opdat het openbaar worden zou, dat ze nooit het zaligmakend geloof bezeten hebben, gelijk op zoveel plaatsen in de Heilige Schrift te zien is, en waarom wij dan ook, zo ernstig vermaand worden, om onszelf nauw, ja zeer nauw te onderzoeken, of wij in de geloof zijn, of wij dus dat zaligmakend geloof deelachtig zijn.

Voorts vermaant de Apostel: *zijt onbeweeglijk*, d. w. z. tegenover de watervloeden en stormwinden van verzoeking. En waar komen meer stormwinden en watervloeden van verzoeking op los dan op het zaligmakend geloof? Ja, de ware kinderen Gods hebben daarvan het meeste verduren, zodat zij dikwijls moeten getuigen, dat het strijd van binnen is, en vrees van buiten. En tegenover al dien strijd worden ze nu vermaand om te staan als een rots, die in 't hart der zee geplant is, die onbeweeglijk en onverzettelijk blijft staan, niettegenstaande de golven en waterstromen en stormwinden, die er op aankomen. En zo worden de gelovigen vermaand om onbeweeglijk te zijn. En dat kunnen ze alleen, als ze al hun kracht en sterkte uit de Onveranderlijk en getrouw Verbondsgod trekken. De ervaring leert het; dat wanneer ze niet door de Heilige Geest zijn wedergeboren, dat ze dan niet staande gebleven zijn in tijden van vervolging en verzoeking.

Zie daarvan in de dagen van het Oude Verbond; het hele volk van Israël werd uit Egypte uitgeleid, maar 't was niet alles Israël, dat uit Israël was. Hoevelen zijn niet door ongeloof afgevallen, die nooit in Kanaän gekomen zijn; en dat moest geschieden, opdat het ware Israël Gods openbaar worden zou.

Lees daarvan Hebreëen 6. Zoolang het een tijd is van voorspoed, zijn er o zo veel belijders, maar wanneer de vervolging komt, wanneer de verdrukking daar is, dan wordt het openbaar, hoeveel er geërgerd worden. En dat moet openbaar worden, en daarom zal de Kerke Gods in deze wereld verdrukking ondervinden. Daarom vermaant de Heere Jezus: "Die Mijn discipel wil zijn, die verloochene zichzelf en neme zijn kruis op en volgt Mij." Zonder zelfverloochening is het onmogelijk, om in de weg van kruis en druk te volgen, en daarom moeten we eerst sterven aan ons eigen leven, gelijk Paulus in Galaten 2 getuigt: "Ik ben door de wet der wet gestorven, opdat ik Gode leven zou. Ik ben met Christus gekruist; en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij."

Zo is het dus noodzakelijk, om het eigen leven af te leggen, voor en voordat het Godsleven kan openbaar worden.

Daarom, zo vermaant de Apostel, *zijt onbeweeglijk*. En dat moet openbaar worden in, de weg van verzoeking en beproevingen, in moeitevolle, omstandigheden des levens.

Verder vermaant de Apostel, om altijd *overvloedig te zijn in het werk des Heeren*.

Overvloedig, d. w. z. met ijver en ernst; met geestelijke ijver, wezenlijke ernst en hartelijke toewijding bezig te zijn in het werk des Heeren.

Altijd overvloedig zijnde in het werk des Heeren, d. w. z. in het werk, dat de Heere in het hart der broeders gewrocht had, dus in de bekering, rechtvaardigmaking en heiligmaking. 't Wordt genoemd het werk des Heeren, omdat dat een werk is, dat de Heere zelf werken moet. Wij, die van nature dood zijn in de zonden en misdaden, kunnen dat werk niet werken, en daarom moet de Heere 't zelf doen. Maar wel heeft de Heere de middelen gegeven, waardoor wij dat werk Gods krijgen te oefenen, en mogen we de middelen der genade gebruiken, in gebeden en smekingen voor Zijn aangezicht, in het worstelen en pleiten op de beloften van het verbond der genade, in het waken en bidden tegen de verzoeking en verleidingen.

Zo wordt er dan, door het werk Gods in het hart, wederkerig een geestelijke werkzaamheid openbaar tussen God en de ziel, waardoor ze zich ook naar buiten krijgen te openbaren als een zoutend zout en een schijnend licht, te midden van een krom en verdraaid geslacht.

Of wilt gij een andere verklaring? Dan kunnen wij ook door het werk des Heeren verstaan hetgeen hij gebiedt. Joh. 6: 29. Als we dus vermaand worden, om altijd overvloedig te zijn in het werk des Heeren, dan wil dat zeggen, dat wij altijd ijver en ernst zouden betonen in het betrachten van 't geen Hij gebiedt. En Zijn juk is immers licht, Zijn geboden zijn niet zwaar en 't is hun lust en begeerte, om naar alle geboden Gods te leven, waartoe ze dan hier worden opgewekt door deze vermaning van de Apostel. Maar dat kunnen ze weer niet uit eigen kracht, maar enkel en alleen in de kracht en de mogendheden des Heeren Heeren.

Altijd overvloedig zijnde in het werk des Heeren, dat wil dus zeggen; dat het werk des Heeren steeds meer uitgebreid worde, gelijk het de wens en begeerte van al het oprechte volk is, dat het werk des Heeren goede voortgang moge hebben, waarom het gebed der Kerk dan ook is: *Uw Koninkrijk kome*. Om de uitbreiding van het Godsrijk is het hun te doen. en hoe meer oefeningen ze in de weg van het genadeleven hebben, hoe meer hun gebed is tot uitbreiding van het rijk Gods op aarde.

In de derde plaats zouden we nog letten op de geestelijke arbeid, waarvan de Apostel getuigt, dat die niet ijdel is in de Heere. En hoe kan het anders. Zoudt gij denken, mijn hoorders, dat de Heere zijn volk niet vergelden zou al de arbeid, al de ijver, al de toewijding en al de ernst, dien ze hier aan de dag gelegd hebben?

Zou de Heere, die geboden heeft, dat men een dorsende os niet zal muilbanden, Zijn volk niet mildelijk belonen? Paulus getuigt ervan in Hebreeën 6: 10: "Want God is niet onrechtvaardig, dat Hij uw werk zou vergeten, en de arbeid der liefde, die gij aan zijnen naam bewezen hebt, als die de heiligen gediend hebt en nog dient."

Laat ons dan eens zien, hoe de Heere dat doet. Zie dat in de eerste plaats aan een Abraham, tot wien de Heere getuigde: "Vrees niet, Abram! Ik ben IJ een schild, Uw loon zeer groot." (Gen. 15:1.) Zie dat aan een Mozes, *die liever verkoos met het volk van God kwalijk gehandeld te worden, dan voor 'een tijd de genieting der zonde te hebben; achtende de versmaadheid van Christus meerdere rijkdom te zijn, dan de schatten in Egypte*. En waarom? Want hij zag op de vergelding des loons.

Zie dat ook in de dagen van het Nieuwe Verbond tijdens de omwandeling van de Heere Jezus op aarde, toen de gezegende Middelaar des Verbonds het zelf verklaarde, dat zijn volk eenmaal zullen horen: "Komt, gij gezegenden mijns Vaders! beërft dat koninkrijk, hetwelk u bereid is van de grondlegging der wereld. Want Ik ben hongerig geweest, en gij hebt Mij te eten gegeven; Ik ben dorstig geweest, en gij hebt Mij te

drinken gegeven; Ik was naakt, en gij hebt Mij gekleed." En dan zullen de rechtvaardigen Hem beginnen te vragen: "Heere! wanneer hebben wij U hongerig gezien, en gespijzigd? of dorstig, en te, drinken gegeven?" En dan zal de Koning hen antwoorden en tot hen zeggen: "Voorwaar zeg Ik u, voor zoveel gij dit een van Mijn minste broeders gedaan hebt, voor zoveel hebt gij dat Mij gedaan." (Matth. 25.) "Ja, wie een van deze kleinen te drinken geeft alleenlijk een beker koud waters, in. de naam eens discipels, voorwaar zeg Ik u, hij zal zijn loon geenszins verliezen."

Derhalve blijkt het duidelijk en klaar, dat die arbeid niet ijdel is in de Heere. Of zou u denken, dat het gebed van de Apostel Paulus voor Israël te vergeefs geweest is? Neen, mijn hoorders, de Heere hoort alle de smekingen van Zijn volk; elke zucht, door de genade Gods gewerkt in het hart van de verloren zondaar, slaat de Heere opmerkzaam gade; elke traan, uit waarachtige droefheid en uit oprecht berouw tot God geschreid, vergadert Hij in Zijn flessen. Nooit is Zijn oor te zwaar om te horen naar de gebeden en smekingen van zijn arm volk; zijn hand is niet verkort, dat zij niet zou kunnen verlossen. En zou u dan denken, dat die arbeid ijdel zou kunnen zijn?

Getuigt Salomo het niet, dat geen van hen jongeloos zal maar dat zij alle te saam tweelingen zouden voortbrengen?

Die beloning van dien arbeid neemt hier reeds een aanvang; hier mogen ze reeds vrede voor het gemoed, voldoening en blijdschap des harten hebben als een loon op hun arbeid, maar hun eigenlijk genadeloon zullen ze eenmaal hiernamaals ontvangen, als ze een ingang zullen krijgen in de eeuwige gelukzaligheid in de hemel.

Zo is dus hun arbeid niet ijdel in de Heere. Laten wij dan, naar de mate wij van de Heere gaven en talenten ontvangen hebben, door Gods genade die talenten wel besteden. De dienstknecht, wen de twee talenten toebetrouwd waren, en die met de twee talenten twee andere talenten gewonnen had, mocht het horen: "Wel gij goede en getrouwe dienstknecht. Over weinig zijt gij getrouw geweest, over veel zal ik u zetten; ga in, in de vreugde uws Heeren." Zo werd ook getuigd tot de dienstknecht, die met zijn vijf talenten vijf andere talenten gewonnen had. Maar Van de luien en bozen dienstknecht, die zijn talent begraven had; werd getuigd: "Bindt zijn handen en voeten, en werpt hem in de buitenste duisternis."

Laten we dan de talenten, die God ons genadiglijk schenkt, trachten te besteden tot welzijn van onzen naaste en tot eer en heerlijkheid van zijn doorluchtige Naam. Dan zullen we 't ondervinden, dat die arbeid niet ijdel is in de Heere. Ook de arbeid in de prediking des Woords is niet ijdel, want de Heere heeft zelf getuigd, dat het voorspoedig zal zijn in alles, waartoe Hij het zendt, en dat het niet ledig 'tot Hem zal wederkeren, maar alles zal doen, dat Hem behaagt. Daardoor zijn de gezanten des Evangelies Goeie altijd een goede reuk Christi, zowel in degenen die verloren gaan, als in degenen die behouden worden. zo zal fitis de verkondiging van het Evangelie der genade niet ijdel zijn in de Heere, maar de Heere zal ook dien arbeid belonen, gelijk Daniël getuigt, dat die er velen zullen gerechtvaardigd hebben, zullen blinken als de glans des uitspannel, ja gelijk de sterren, altoos en eeuwiglijk.

Al is het dan, dat zij hier hun werk moeten verrichten onder veel zuchten, gebeden, tranen en smekingen, ja al zien ze hier niets van de vruchten van al hun arbeid, toch is die arbeid niet ijdel in de Heere. Van al de arbeid, dien ze hier 't zij als leraar, 't zij als ouderling of diaken, 't zij als onderwijzers in de school, 't zij als ouders in het huisgezin mogen verrichten, zullen ze eenmaal, 't zij hier of hiernamaals, de vruchten aanschouwen. Dan zullen ze 't zien, dat liet alles moet uitloopen tot eer en verheerlijking Gods, en dan is hét tevens tot blijdschap der gelovigen en tot verheuging des harten van al Gods volk:

Zo zegent en beloont de Heere al de arbeid, die in zijn Naam en tot zijn eer verricht wordt; maar niet naar verdienste, want onze beste werken zijn met zonde besmet, maar naar genade.

Daarom wekt de Apostel dan de gemeente op en vermaant ze, om standvastig, onbeweeglijk te zijn, altijd overvloedig zijnde in het werk des Heeren; om dus op de ingeslagen weg in de kracht Gods voort te gaan.

TUSSENZANG

*Dat vreed' en aangename rust,
En milde zegen u verblijv';
Dat welvaart in uw vesting zij,
In uw paleizen vreugd en lust.
Om vriend en broed'ren spreek ik nu;
De vrede zij en blijv' in u;
Nooit moet haar nijd of twist verkloeken
Om 's Heeren huis, in u gebouwd,
Waar onze God zijn woning houdt,
Zal ik het goede voor u zoeken.*

Psalm 122: 3.

Zo dan, mijn geliefde broeders!

Och, konden wij hoofd voor hoofd u zo toespreken! Wij weten het wel, voor zover gij uit Christenouders geboren zijt, gedoopt zijt en belijdenis hebt afgelegd, zijt gij lid der Christelijke Kerk, en als zodanig zouden wij u als broeders en zusters kunnen aanspreken. Maar al zijt gij opgevoed in de schoot der Gemeente, al is dat gij door doop en belijdenis tot de Gemeente behoort, dat geeft nog geen recht op de geestelijke broederschap. Nicodémus, die zelfs een van de Joodse Raad was, behoorde ook tot de Joodse Kerk, en toch getuigt de Heere Jezus tot Hem, dat hij wedergeboren moest worden; een bewijs dus, dat hij nog niet tot de geestelijke broederschap behoorde. 't Blijkt dus klaar, dat het uitwendige broederschap geen grondslag kan zijn voor de eeuwigheid, want dat we daarmee niet bestaan kunnen in de poorten van de dood.

Altijd hebben wij getracht, u daarop te wijzen, en we willen het ook nu, voor de laatste maal dat wij tot U spreken, doen. Krachtens een natuurlijke afstammeling waren we allen in Adam broeders en zusters, omdat alle mensen uit hem voortgekomen zijn; was Adam (en wij in hem) staande gebleven in gehoorzaamheid aan het proefgebod, dan zouden alle Adamskinderen eenmaal opgenomen zijn in eeuwige gelukzaligheid. Wie zal de grenzen aangeven der kennis, die Adam in de staat der rechtheid bezat? En in die kennis zouden Adam en zijn nakomelingen steeds toegenomen hebben, indien Adam staande gebleven was.

Maar het heeft de mens niet goed gedacht, God in erkentenis te houden. 't Verbond, dat God met de mens gemaakt had, hebben we verbroken, Zijn heilige wet overtreden en Zijn deugden geschonden, zodat nu het ganse menselijke geslacht onder de vloek der wet ligt, gezonken in de drievoudige lood, de tijdelijke, de geestelijke en de eeuwige dood.

Door de val in het Paradijs hebben wij het beeld Gods verloren, dat bestond in ware kennis, gerechtigheid en heiligheid, zodat wij nu van nature haters Gods zijn en elkander hatende. En hoe zouden we dan broeders en zusters van de gezegenden Heere Jezus Christus kunnen zijn, zonder wedergeboorte? Indien wij niet waarachtig

door Gods Geest wedergeboren zijn, kunnen we broeders zijn naar de natuur of volgens belijdenis, maar niet krachtens een geestelijke vereniging.

Want in de eerste plaats, zolang we niet wedergeboren zijn, verkeren we in de staat des doods, en zijn we afgesneden van het recht des levens, zodat er dan geen sprake kan zijn van broeders te wezen. "Niemand," zo verklaarde de Heere Jezus, "kan tot Mij komen, tenzij dat de Vader hem trekke." Daaruit blijkt de geestelijke onmacht van de van God vervreemden zondaar, die zichzelf dus niet redden of oprichten kan.

En niet alleen, dat de mens onmachtig is om zichzelf van de banden des doods te verlossen, maar hij is ook onwillig. We kunnen niet willen, zoals God wil, want wij zijn uit de vader de duivel, en willen van nature de begeerte onzes vaders doen. En hoe zouden wij dan geestelijke broeders en zusters van Jezus Christus kunnen genaamd worden, terwijl we de wil des Satans doen?

Maar niet alleen uit onmacht en uit onwil, ook uit onwetendheid en uit de verhardheid des harten, die door de zonde over ons gekomen is, blijven we vervreemd van God en van de geestelijke broederschap, waaraan niemand deel hebben kan, tenzij hij wedergeboren worde. Om dus waarlijk een broeder of zuster te zijn, moeten we een verlossing uit de banden des doods, waarin we van nature gebonden zitten, leren kennen. Een verlossing, die nooit door een mens teweeggebracht kan worden, maar waartoe de gezegende Heere Jezus Christus zich vrijwillig geopenbaard heeft, Borg geworden zijnde. in de stilte der nooit begonnen eeuwigheid, toen de Vader als in heilige verlegenheid vraagde: "Wie zal tot Mij genaken, om met zijn hart borg te worden?" en er niemand gevonden werd, noch in de hemel, noch op de aarde; toen antwoordde de Zone Gods: "Zie, Ik kome, o God, om Uw wil te doen. Uw wet is in het binnenst mijns ingewands."

Zo werd Hij dan naar *Zijn Godheid* Borg van dat betere verbond, en nam Hij in de volheid des tijds de menselijke natuur aan, om daarin dat borgschap, waardoor hij de straf der zonde moest lijden- en door gehoorzaamheid het recht des levens voor zijn volk verwerven moest, te kunnen oefenen. Daarom was het, dat Hij uit de schoot des Vaders geopenbaard werd in de schoot van Maria. En door Zijn gezegend lijden en sterven heeft Hij zijn volk verlost van het oordeel, waaronder het gezonken lag, zodat er nu plaats gemaakt is voor een geestelijke broederschap tussen de zondaar en God.

Zo hebben wij u altijd onbewimpeld geleerd, dat de verkiezende liefde de enige bewegende oorzaak is van de zaligheid, waardoor nu de mogelijkheid ontsloten is, om weer met God verenigd en bevredigd te worden. Door de vereniging der beide naturen in één Persoon, waarin de Godheid de aangenomen mensheid ondersteunde, heeft Christus door zijn dadelijke gehoorzaamheid de voorwaarden van het werkverbond vervuld en daardoor het recht ten leven verworven, en door zijn lijdelijke gehoorzaamheid zich overgegeven tot in de dood des kruises, en heeft Hij met één offerande in eeuwigheid volmaakt degenen, die geheilgd worden.

Zullen we broeders en zusters zijn, die behoren tot die geestelijke broederschap, dan moeten we dus wederom met dien God, van wien wij afgefallen waren, verenigd worden. Nu is die vereniging drieërlei. Daar is in de eerste plaats een verbondsvereniging, krachtens de uitverkiezing van eeuwigheid, waar ze in het voornemen Gods in de Raad des Vredes bestemd werden voor de eeuwige zaligheid.

Daar is in de tweede plaats een natuursvereniging. De Zone Gods heeft de, menselijke natuur aangenomen, om zo 't plan Gods tot verlossing der uitverkoren zondaren uit te werken.

Maar er is in de derde plaats ook een geloofsvereniging, die in de tijd door de Heiligen Geest in het hart van de zondaar gewerkt wordt, wanneer in de wedergeboorte het geloof in het hart geplant wordt en zij door het geloof, de weldaden die

door de Middelaar des Verbonds verworven zijn, krijgen te omhelzen. Zoolang dat niet heeft plaats gehad, zijn we vervreemd van de geestelijke broederschap, maar wanneer wij door genade dat mogen hebben leren kennen, zijn wij waarlijk broeders en zusters van de Heere Jezus Christus erfgenamen Gods en mede-erfgenamen Christi. Dat hebben wij U altijd voorgesteld, en wij zouden wensen; dat gij 't waart.

Maar zoolang gij dat niet hebt, zijt gij geen broeders naar de nieuwe geboorte, die uit God is. Misschien is het, dat gij niet geheel en al onverschillig daarover zijt, dat gij belangstellend zijt, maar dat is niet genoeg, dan mist gij nog die gezegende vruchten. Mocht het. de Heere behagen, dat gij, die er nog vervreemd van zijt, nog geestelijke broeders en zusters mocht worden, dan zou uw geluk niet uit te spreken zijn. Zolang gij het mist, zijt gij de rampzaligste en ellendigste van alle schepselen. Mocht de Heere Uw blinde zielsogen komen te ontsluiten, eer het voor eeuwig te laat zal zijn. 't Is nu nog de dag der zaligheid, heden dan, zo gij zijne stemme hoort, verhardt uw harte niet, maar laat u leiden. De Heere heilige dit laatste woord van vermaning, Hij ontsluit uw hart er voor, opdat gij verstaan moogt, dat gij zonder hartsveranderende genade niet voor de Heere zult kunnen bestaan. Dat het dan een onvergetelijk woord voor U zijn mocht. Ge verkeert nog in de mogelijkheid om zalig te worden; *'t is nog de welangename tijd; haast u dan om Uws levens wil.*

Ouden van dagen, wie weet, hoe spoedig Uw levensdraad kan worden afgesneden, en gij het tijdelijke met het eeuwige zult moeten verwisselen. Wie weet, hoe spoedig gij in de groeve der vertering zult neerdalen, en Uw lot voor eeuwig beslist zal zijn!

O, 't zal wat te zeggen zijn, onder het lieflijk geklank van het Evangelie der genade verkeerd te hebben, en onbekeerd te sterven. De ganse tijd uws levens heeft de Heere Zijn handen tot u uitgebreid en u laten toeroepen: "Wendt u naar Mij toe en wordt behouden." En dan nu nog onbekeerd te leven, vervreemd van het leven Gods en vreemdeling van de verbonden der beloften? Mocht gij nog, als ter elfder ure, om genade leren roepen en geen recht, vergeving en geen vergelding.

O, als gij in Uw onverzoende staat komt te sterven, wat zal dat ontwaken in de eeuwigheid dan ontzettend zijn; dan voor eeuwig verstoten te worden van Gods aangezicht om straffe te lijden in het helse vuur. Wij kunnen het niet verder brengen dan tot het oor, maar God Almachtig binde 't op ulieder hart.

Gij jeugdigen van jaren en middelbaren van leeftijd, mocht gij in Uw gezonde dagen bedenken, wat tot Uw eeuwigen vrede dient, wat tot Uw eeuwig zielsbehoud strekken kan. Al is het, dat gij in de kracht van Uw jaren zijt, er is toch maar één schrede tussen ons en de dood. Daarom, als gezant van Christuswege, wij bidden U, alsof God door ons bade: *laat U met God verzoenen.* Mocht de Heere het aan Uw harte heiligen.

Zo dan, mijn geliefde broeders!

't Zijn niet al broeders, die zich door belijdenis bij de kerk gevoegd hebben. Dat was zo in de vorige dagen, zoals te zien is uit de klacht van David in Psalm 41 en Psalm 55, en 't zou wel wonder wezen, als het in deze dagen niet zo was. Maar ge kunt er op aan, dat er ten allen tijde gevonden zullen worden, als waarvan David in Psalm 41 en 55 spreekt. De ervaring heeft het door alle tijden heen geleerd, wat ook de Apostel getuigt: "Ze zijn van ons uitgegaan, omdat ze uit ons niet waren."

Daarom hebben wij altijd getracht, u te wijzen op het nabijkomend werk, hoe ver het wel met de mens komen kan, zonder dat hij door de Geest Gods wedergeboren is, door de algemene genade en door de verlichte kennis zonder hartgrondige ontdekking. Altijd, weer hebben wij er op aangedrongen, om toch uzelf nauw, ja zeer nauw te

onderzoeken en te doorzoeken, om toch niet bedrogen uit te komen voor een alles beslissende eeuwigheid.

Zou er ooit door een leraar genoeg op aangedrongen kunnen worden, of te veel, op de noodzakelijkheid der hartgrondige ontdekking en ontbloting, zonder welke de mens zichzelf beslist zal bedriegen? Hebben wij niet telkens gewezen op de vele schadelijke wegen, waardoor de mens afgeleid wordt van de enigen weg, die ten leven leidt, want arglistig is liet hart, meer dan enig ding; wie zal het kennen?

O, wat zal het te zeggen zijn: menen in te gaan en niet te kunnen; aan de poort des hemels te kloppen en te roepen: doe ons open, maar dan voor eeuwig buiten te moeten staan. Het leven duurt toch maar één ogenblik, en als we dan in die ontzettende eeuwigheid de Heere zullen missen, welk voordeel zullen we dan hebben van hetgeen we hier gemeend hebben, maar zonder grond.

Hebben wij u niet herhaaldelijk de schrikbeelden, die in de Heilige Schrift getekend staan, voorgehouden? Van een Biléam, die met het gezicht over dat volk en van de Messias, ja niet de keuze om met dat volk te sterven, omgekomen is? Van een Judas, die drie jaren lang met de Heere Jezus verkeerde en zelfs door de discipelen niet ontdekt was, maar die, hoewel hij door de Heere Jezus zelf tot het apostelschap geroepen was, een verrader was? zo kan het zijn, dat we door de poorten van doop, belijdenis en avondmaal hij de kerk ingelijfd zijn, en onder 't volk gerekend worden, maar de hartsvernieuwende genade missen. Dan van de mannen, die in Hebreeën 6 getekend staan, die zelfs de hemelse gaven en de krachten der toekomstige eeuw gesmaakt hebben, en nochtans afvallig worden? O, wie zou dan niet huiveren en beven bij de gedachte daaraan. Daarom is het bij al het oprechte en door Gods Geest ontdekte volk, gelijk in Psalm 139 getuigd wordt: "Doorgrond mij, o God! en ken mijn hart; beproef mij, en ken mijn gedachten. En zie, of bij mij een schadelijke weg zij, en leid mij op de eeuwigen weg."

En zou dat 't beeld der vijf wijze en dwaze maagden tevergeefs aangetekend staan? Zouden wij dus wel ooit genoeg op zelfonderzoek en zelfbeproeving kunnen aandringen? 't Is altijd de begeerte onzes harten geweest, dat de Heere door de werking van Zijn dierbaren Geest het nabijkomend werk mocht komen te ontdekken, en dat gij het voorrecht mocht hebben, om uzelfen recht voor God te leren kennen. Mocht het dan de worsteling Uwer ziele uitmaken, om te mogen weten, de genade, die u van God geschonken is.

De geestelijke broederschap vindt haar grond in de verkiezende liefde, die hier in de tijd geopenbaard wordt in het hart van de zondaar, wanneer de Heere door Zijn wederbarende genade het verstand komt te verlichten, de wil overbuigt, de hartstochten regelt en de wandel heiligt.

Daarom hebben diegenen, die waarlijk broeders en zusters zijn, kentekenen, waardoor het openbaar wordt: ze leren hun verloren toestand kennen, ze worden ontdekt aan hun zondige staat, waardoor om genade beginnen te roepen, als de tollenaar, die op de borst klopte en uitriep: "o God! wees mij zondaar genadig"; ze krijgen het recht Gods te billijken, en de Heere ontsluit voor hen een deur der hoop in het dal van Achor, en zo gaat de Heere voort om hen in de weg van rechtvaardigmaking en heiligmaking tot deelgenoten te maken van die geestelijke broederschap. En dan hebben ze geen meerdere blijdschap, dan wanneer ze horen mogen, dat de Heere ook in het hart van anderen werkt.

Wanneer ze een zondaar horen spreken door de overtuiging des Heiligen Geestes, wanneer zo een openbaart een droefheid naar God, vanwege zijn overtredingen, wanneer hij begint te spreken van de rechtvaardigheid Gods en eigen schuld, begint te pleiten op de beloften Gods en door genade de toevlucht mag nemen tot de wonden

van de gezegenden Middelaar des Verbonds, wanneer ze zich in het wonder Gods mogen verliezen en tot roem van zijn vrije genade de deugden Gods prijzen, o, al kent het volk dan elkander niet, dan gevoelen ze de geestelijke broederschap. Ja, al komt dan het volk uit verre landen, hun harten smelten saam. ineen.

Zie, dat hongeren en dorsten naar de gerechtigheid, dat uitzien en verlangen naar de God des heils, die levende hoop op de eeuwige zaligheid moet gekend worden op weg en reis naar de eeuwigheid. Kent gij daar iets van, van die droefheid naar God? Heeft de Heere dat in Uw hart gewerkt, dat hongeren en dorsten naar de gerechtigheid? O, houdt dan aan, grijpt dan moed, uw hart zal vrolijk leven. Nooit zal Hij laten varen 't gezegend werk Zijner handen. Hij, die dit goede werk in u begonnen heeft, zal het in u voleinden in de dag van Jezus Christus. Rust niet in hetgeen gij ondervonden hebt, maar benaastigt u, om uw roeping en verkiezing vast te maken, want dat doende, zult gij nimmermeer struikelen. En dat volk, dat door des Heeren Geest bewerkt wordt, kan ook niet bij de beginselen der genade blijven staan 't is er hen om te doen, de verzekerende daad deelachtig te worden en daarom is er een geestelijk worstelen om in de vierschaar der consciëntie gerechtvaardigd te worden. Mocht de Heere U dan de begeerte des harten schenken.

En die dat door genade hebben mogen leren kennen, mogen daarvan dan de bewustheid in het hart omdragen, dat ze gefundeerd zijn in het bloed der verzoening. Mocht dan de Heere U geven steeds meer in de weg van heiligmaking toe te nemen, om zo in Zijn wegen en inzettingen te wandelen.

Mijn geliefde broeders!

Daarmee wordt dus de ganse Kerke Gods bedoeld, zoowel de zuigelingen in de genade, als de jongelingen, en mannen, en vaders in Christus. En de Apostel Paulus noemt hen niet alleen broeders, en geliefde broeders, maar door de nauwe band en de innige gemeenschap spreekt hij ze aan als "Mijne geliefde broeders."

Op dien nauwe band, die er tussen Gods volk zijn kan, hebben we U ook jongstleden Zondag nog gewezen, toen wij U de voorbeelden daarvan noemden in een Ruth, die het Moabitische land verliet, om met Naomi mee te trekken; en David, wiens ziel verbonden was aan de ziel van Jonathan, met een liefde, die de liefde der vrouwen te boven ging; en een Paulus, die Timothëus zijn zoon noemde, door het Evangelie geteeld. zo wordt er zulk een nauwe vereniging gevonden, doordien ze samen hebben gebeden en samen hebben geleden, en dan ook samen zich mogen verheugen en verblijden in de wegen en handelingen Gods.

De Apostel spreekt de Corinthiërs aan: *Zijt standvastig, onbeweeglijk.*

Met die vermaning komen wij tot u. Gij, die onbekeerd van harte zijt, blijft standvastig en onbeweeglijk in de belijdenis, die gij toegedaan zijt en wijkt er niet van af. En wanneer straks de gemeente herderloos komt te staan, toont dan uw standvastigheid door getrouw op te komen tot de plaatse des gebeds onder het lezen van Gods Woord, komt getrouw ter catechisatie, en betoont uzelf zo in elke weg, ook wat de stoffelijke belangen der gemeente betreft, getrouw. Velen zijn er, die wanneer er een leraar komt, zich bij de gemeente voegen, maar die, wanneer de leraar vertrekt, ook de gemeente weer verlaten. Dezulken tonen geen standvastigheid, hebben zich ook niet met hart en ziel aan de gemeente verbonden, en zijn ook niet van doel, lief en leed samen te delen, de lasten en noden samen te dragen.

Mocht gij daarentegen standvastigheid, tonen en u getrouw onder de middelen scharen, gij mocht door de middelen eens getrokken worden, de Heere mocht de middelen voor Uw ziel eens zegenen. Voor de Heere zijn geen middelen te gering, Hij, die het slijk der 'aarde' gebruikte om de ogen des blinden te ontsluiten, kan de

nietigste en geringste middelen zegenen. Zie daarom niet op de geringheid der middelen, maar zie op de Heere, die de middelen gebruikt.

Toont standvastigheid en onbeweeglijkheid ten opzichte van de waarheid, die wij u voorgesteld hebben, niet om op de historische, voorwerpelijke waarheid te rusten, want met een papieren Jezus van vijf letters zult gij voor eeuwig omkomen; 't is niet genoeg, de heilsfeiten met een historisch geloof aan te nemen, maar door het zaligmakend geloof moeten wij de Heere Jezus als onzen plaatsbekledende Middelaar en schuldovernemende Borg leren kennen en omhelzen; dat Hij in onze plaats gestorven is, dat Hij voor ons een vloek geworden is, dat Hij voor ons opgewekt en ten hemel gevaren is, en dat Hij dus persoonlijk voor ons die zegeningen heeft verworven. Dat is nodig, om welgetroost te leven en eenmaal zalig te sterven.

Altijd overvloedig zijnde in het werk des Heeren. Al is het, dat gij nog vreemdelingen zijt van het leven, doch dat er een geneigdheid in het hart is, om de zuivere Waarheid te horen en liet daarbij te houden, betoont dan ijver en ernst in 't gebruik der middelen en in 't dragen der lasten, de Heere mocht u in dien weg een zegen beschikken.

Ook voor de gelovigen, en voor hen wel in de eerste plaats geldt deze vermaning; in welken trap of mate gij het genadeleven moogt deelachtig zijn, om altijd overvloedig te zijn in het werk des Heeren; om standvastig en onbeweeglijk te zijn in het dierbaar geloof, dat u in de wedergeboorte geschonken is.

Wees dan standvastig in het geloof, wijk niet af van de waarheid, die gij hebt beleden; laat het openbaar worden, dat gij U door de belijdenis van de leer die naar de godzaligheid is, verbonden gevoelt; blijft bij de zuiverheid der leer onzer vaders, en wijk daarvan niet af; draagt te samen de lasten en noden der gemeente met gewilligheid, en betoont uzelfen zo in alles een voorbeeld voor anderen. Staat . dan onbeweeglijk, onverzettelijk en onveranderlijk in de leer, die gij met hart en ziel, door het zaligmakend geloof moogt omhelzen, ziende op de Overste Leidsman en Voleinder des geloofs, die om de vreugde, die Hem voorgesteld was, het kruis heeft gedragen en de schande heeft veracht. In welke verzoeking gij dan moogt komen, welke geloofsbeproevingen U dan ook mochten wachten, zijt altijd standvastig, onbeweeglijk, en dat in de kracht en de mogendheid des Heeren der Heirscharen.

Dat uw geloof dan niet verflauwe, maar werkende mocht bevonden worden door de liefde, welke is de band der volmaaktheid, om zo altijd ijverig te zijn in het werk des Heeren, met toegenegenheid des harten, met lust en geestelijken ijver om de Heere te dienen. En wanneer gij met tegenheden en moeilijkheden krijgt te worstelen, laat dan uw moed niet verflauwen en uw hoop niet inzinken, maar blijf ten allen tijde de Heere verwachten en met wezenlijken ernst des harten zoeken, opdat gij uit Zijn volheid moogt ontvangen genade voor genade, om zo steeds overvloedig te zijn in de liefde. Dan zal het openbaar worden, dat de arbeid in gebeden, en smekingen, en verzuchtingen; in het dragen der lasten en in het vervullen der noden en behoeften, niet ijdel zal zijn in de Heere, die een iegelijk overvloedig vergelden zal naar zijn werken.

Blijft dan te samen onwankelbaar staan met het oog op de Heere, in wien sterkte te vinden is, om eendrachtig samen de noden en belangen van het Sion Gods te behartigen. Mocht dan de Heere u te samen dat schenken, opdat gij zo in eensgezindheid en liefde met elkander mocht leven en de gunst des Heeren in al uw wegen ondervinden.

Wij hebben altijd getracht, het Evangelie der genade Gods onvervalst voor te stellen, opdat daardoor zondaren mochten ontdekt worden. Steeds hebben wij 't er op aangelegd, het nabijkomend werk van het zaligmakend werk te onderscheiden, opdat

toch niemand zich zou bedriegen voor de eeuwigheid. 't Was altijd ons doel, om door de verkondiging der waarheid de verdrukten te vertroosten, en degenen, die verder gevorderd waren, te onderwijzen. Doch nu is ons werk geëindigd; nu moeten we de leiding der gemeente overlaten aan de Heere, en onder Hem aan de Raad der Kerk. En is het dat wij u dan moeten verlaten, laat uw verzuchtingen zijn tot de troon der genade, geeft de hoop niet op, maar mocht gij door genade alles wat nodig is krijgen af te smeken van de Koning der Kerke, die beloofd heeft, dat Hij de Zijnen nooit zal begeven of verlaten.

Mocht de Heere naar de rijkdom Zijner genade u dat komen te schenken in Zijn Goddelijke liefde. Dat zij zo.

In de eerste plaats wend ik mij tot de Broeders Ouderlingen der gemeente.

De Apostel spreekt de gemeente te Corinthe aan niet mijn Geliefde Broeders! zo mogen ook wij u aanspreken als mijn Geliefde Broeders!

De Apostel noemde hen broeders, en niet alleen broeders, maar ook geliefde broeders en ook mijn geliefde broeders. Die woorden van de Apostel kunnen wij met alle vrijmoedigheid tot de onze maken. We hebben door Gods genade elkander leren kunnen als broeders in de Heere, doordat de grondslag der wedergeboorte in onze harten gelegd was, gelijk menigmaal geopenbaard is, zowel in de samenspreking, als aan de Tafel des Verbonds en in het onderling verkeer niet elkander.

Maar ik noem u niet alleen broeders, maar ook geliefde broeders, dat heel wat meer zeggen wil. Wij waren door de liefde verbonden, ja wij waren in elkanders hart als 't ware ingegroeid en samengevoegd door de Goddelijke liefde, zodat wij tot roem van Gods genade kunnen getuigen, dat van de eerste dag, tot op dit ogenblik toe, de verhouding nog precies dezelfde is; dat wij in al de tijd, dat wij onder u verkeer hebben, nooit een woord verschil gehad hebben, maar altijd onderling oprecht en hartelijk verkeer hebben, 't welk een zalig voorrecht is, als dat plaats mag hebben.

Maar ik mag u ook *mijn geliefde broeders* noemen, en dat doen wij met vrijmoedigheid en met een volkomen hart voor de Heere en de gemeente. Wij zijn te saam verwaardigd, in vrede en liefde met elkander te leven en samen in en uit .te gaan, te saam het goede voor de gemeente te zoeken en te samen de noden en behoeften der gemeente te dragen.

Mocht de Heere u schenken, wel gegrond te zijn in het geloof, waarvan de grondbeginselen, naar uw eigen openbaring en naar de ineensmelting des harten door genade ingelegd zijn, gelijk wij weten, dat het de zucht uit de grond des harten is: "Versterk, hetgeen Gij hebt gewrocht."

Wij weten, dat het u er om te doen is om te mogen weten, dat de weldaden, die wij u zo menigmaal voorgesteld hebben, en waarnaar gij menigmaal heilbegerig uitgezien hebt, ook u van God geschonken waren, om zo van uw aandeel in Christus verzekerd te mogen wezen. Ja, wij weten het, dat is uw lust, dat is uw keus, dat is het grondbeginsel van uw hart. De innerlijke klacht over de inwendige verdorvenheden, over de kracht van het ongeloof, ja de verzoeken en beproevingen drukken u neer, maar de Heere doe u toenemen in kennis in de genade van de Heere Jezus Christus, om onbeweeglijk te zijn tegen allerlei beproevingen en verzoeken.

Gij komt menselijker wijze gesproken voor zware en moeilijke wegen te staan. Welke verleidingen, welke beproevingen kunnen niet over u komen, die de Heere toelaat, om u daardoor des te meer te funderen en vast te stellen in het geloof. Daarom zijt standvastig, onbeweeglijk, altijd overvloedig in het werk des Heeren. En wij moeten zeggen, 't was u nooit te veel, iets voor ons te doen, 't zij in 't catechiseren of anderszins, 't was u nooit te zwaar, nooit te moeilijk, als wij uw hulp vroegen. Steeds

hebben wij ondervonden, dat de bereidvaardigheid des harten overvloedig was. *Zijt dan overvloedig in het werk des Heeren*, wetende, dat uw arbeid niet ijdel is in de Heere. De tranen, geschreid uit behoefte tot God, zullen niet ijdel bevonden worden. O, 't schijnt zo dikwijls, alsof de Heere geen Hoorder der gebeden is, of Hij 't gezocht zijner ellendigen niet hoort, zoo- dat ook de Kerk van de Ouden dag klaagde: "De Heere heeft mijner vergeten, de Heere heeft mij verlaten," maar eenmaal zal het openbaar worden, dat de gebeden en smekingen, de tranen en verzuchtingen, dat al dien arbeid niet ijdel is in de Heere. Hier moogt gij daarvan bij ogenblikken de vrede smaken, hier moogt gij daarvan aanvankelijk de vruchten zien, maar straks zal het klaar en duidelijk en ten volle geopenbaard worden, en gij zult er de vrede van ondervinden.

Wat is het een voorrecht, broeders, dat wij elkander niets te vergeven hebben, dat wij met een rein consciëntie tegenover de Heere dat mogen verklaren, omdat wij in de weg van getrouwheid met elkander hebben omgegaan, voor zover wij ons bewust zijn. Daarom dan, mijn geliefde broeders, omdat wij ons door de band der liefde gebonden gevoelen, daarom is het, dat wij node en met leedwezen scheiden moeten. Maar al gaat dan de knecht weg, de Meester blijft. Blijft dan op de Heere zien, laat uw ogen ten allen tijde op Hem geslagen zijn, van Hem hulp en kracht en sterkte verwachtende. En de Heere bekrachtige en bekwame u in alle wegen, Hij stelle u tot een vaste muur en tot een koperen pilaar in de gemeente. Hij zegene u in uw persoon, Hij zegene 13 in uw huisgezin, Hij zegene u in de gemeente, Hij zegene uw uit- en ingang, Hij zegene u ook in de pogingen, om een anderen leraar te verkrijgen.

Zo zegene Hij u in alles; de Heere leide u naar Zijn raad, om u eenmaal op te nemen in de eeuwige heerlijkheid.

Geliefde Broeders Diakenen!

Waar ook gij met ons samen geleefd en wij onderling verkeerdt hebben, hebben wij altijd getracht, in vrede met elkander te leven, te samen de belangen der gemeente te behartigen, en de zaken uit te richten naar de Woorde Gods.

De Heere geve ook u, welgegrond te zijn in het geloof. Dat gij moogt onderzoeken, of dat geloof in uw hart geopenbaard is, en waar door genade een zaad is, mocht de Heere het daar versterken. Dat gij als Raad der Kerk in liefde, eensgezindheid met de broeders Ouderlingen mag verkeren, om zo samen de belangen te behartigen, samen te vergaderen, en hem bij te staan in alle omstandigheden.

De Heere zegene ook uw ingang en uw uitgang, en verlene u zijnen zegen. Hij zegene ook uw persoon, uw huisgezin; Hij schenke u ook de weldadigheid der gemeente, om rijkelijk te kunnen uitdelen aan degene, die onder uw verzorging gesteld zijn. De Heere zegene u en schenke u zijn onmisbare zegen, om Zijns Verbondswil.

Nu wens ik mij te richten tot het Hoofd der School.

Gij zijt gesteld, om aan het hoofd te staan van de *Hastings Street School*. Wat een voorrecht is het, dat de Heere een weg ontsloten heeft, waardoor de kinderen der gemeente overeenkomstig Gods Woord kunnen onderwezen worden, waarvan Koning Salomo verklaart: "Leer de jongen de eerste beginselen naar de eis zijns wegs; als hij ook oud zal geworden zijn, zal hij daarvan niet afwijken." Spr. 22: 6.

Waar gij dan onder de leiding der Goddelijke Voorzienigheid geroepen zijt, om dat werk te verrichten, en met alle zachtmoedigheid het Woord Gods in de jeugdige harten in te planten, mocht daar de Heere u tot die zware en gewichtige taak ondersteunen en sterken. Hij geve U, door de genade Gods, werkzaam te mogen zijn tot heil van het zaad der gemeente. We hebben u leren liefkrijgen en hoogschatten,

niet alleen om uw persoon, maar ook om uw beginselen, om uw zuchten, om het genadeleven, dat God in u geopenbaard heeft.

Mocht gij door Gods genade verwaardigd worden, om standvastig te zijn in het geloof. O, als er één is, die beproeving te doorstaan hebt, dan zijt gij het; als er één is, die in verzoeking komt, dan zijt gij het. Mocht de Heere u daarom schenken, standvastig te zijn en onbeweeglijk, om niettegenstaande alle verzoeken en beproevingen in dien arbeid voort te gaan. Ieder onderwijzer weet, hoe zwaar en hoe moeilijk die arbeid is. Maar hoe zwaar die arbeid dan ook zijn moge, weet, dat ook die arbeid niet ijdel bevonden zal worden in de Heere. Als wij het voorrecht mogen hebben, eenmaal te aanschouwen, dat ook door uw werk nog paarden gehecht zullen zijn aan de schitterende Middelaarskroon van onzen gezegende Heere Jezus, al was het dan, dat er maar één toegebracht was, zou dan uw arbeid niet overvloedig beloond zijn?

Daarom, wees altijd overvloedig in het werk des Heeren. Ja, wij weten het, de Heere heeft u lust en werkkraft geschonken, mocht Hij u dan met uw medehelpers in dat gewichtige werk zegenen. Hij zegene u ook in uw huis, Hij zegene ook uw school, opdat het zaad der gemeente mocht toegebracht worden, tot eer en verheerlijking Zijns Naams, en tot uitbreiding van . Zijn Koninkrijk. Geve de Heere dat om Zijns Verbondswil.

Nu wend ik mij tot de Board der School.

Gij zijt door de Vereniging gesteld, om de belangen der school te behartigen, maar zullen wij dat kunnen doen, dan moet de Heere ze eerst op ons hart binden, en 't is een voorrecht, als de Heere dat doen wil.

Mocht gij verwaardigd worden, om in overleg met de Raad der Kerk steeds het goede voor de school en het zaad der gemeente te zoeken, en zo op de ingeslagen weg voort te gaan.

Zijt standvastig, onbeweeglijk, altijd overvloedig zijnde in het werk des Heeren; toont steeds meerderen ernst en ijver, steeds meer toewijding ook in dit werk. Nooit kunt gij te veel voor Gods Koninkrijk doen, en weet, dat uw arbeid niet ijdel is in de Heere. Mocht gij dan horen, dat de Heere door Zijn Geest komt te werken in de harten der jeugdige kinderen, opdat wij daardoor verblijd worden. Ja, ik kan er niets aan doen, maar de school heeft mijn ganse hart, dat zeg ik u ronduit.

De Heere heeft het zaad der gemeente op ons hart gebonden, nog voor wij het beroep naar deze gemeente hadden aangenomen; en wij kunnen verklaren, dat toen wij 't beroep aangenomen hadden, en wij bepaald werden bij 't zaad der gemeente, dat het was, alsof ons hart in duizend stukken brak. En dat mag de ganse gemeente gerust weten.

Houdt dat dan steeds voor ogen, om altijd overvloedig te zijn in het werk des Heeren, en de Heere verlene u alles wat nodig is, zowel voor de geestelijke als stoffelijke belangen, en dat om Zijns Zelfs wil.

Ook tot de Vrouwenvereniging, tot de jongedochtersvereniging, tot de tegenwoordige en de gewezen koster, tot degenen die voorzingen, en verder allen, die enig werk in de gemeente verrichten, een enkel woord.

Al is uw arbeid gering, ja al is het als een handje geitenhaar dat tot de tempel gebracht werd, toch is ook uw arbeid niet ijdel en niet tevergeefs. 't Komt er niet op aan, van welken aard de arbeid is, dien wij verrichten, al de arbeid, die uit liefde tot de ere des Heeren, tot heil der zielen en tot stichting der gemeente verricht wordt, zal niet ijdel zijn. De Heere geve u er iets van te gevoelen in dit leven; en doe u hef voorrecht

daarvan zien, dat Hij u gebruiken wil tot enig werk; hij had u kunnen voorbijgaan. Mocht dan de Heere u zegenen; zo de vrouwen, als zij samen komen om prediciën te lezen; en de jongedochters, al was het alleen maar, om de band, waardoor ze samengehouden worden; zegene de Heere zo elkeen; en ieder, die iets heeft gedaan ten behoeve der gemeente, daarvoor onzen hartelijke dank.

Geliefde Gemeente!

Zo is dan nu de tijd gekomen, dat wij u moeten verlaten. Och, konden wij nu zeggen met den. Apostel Paulus, mijn geliefde broeders! Maar dat kunnen wij niet. We weten, dat er niet alleen broeders, maar ook belijders zijn; dat hebben wij bij 't huisbezoek klaar ontmoet, dat er velen gevonden worden. die wel een belijdenis hebben, maar die het leven Gods missen. Mocht de Heere u nog die genade schenken. Dat is steeds de begeerte onzer ziel geweest. Diegenen, die geen grondslag hebben, mochten door genade nog een grondslag leren kennen; en die door genade geen vreemdelingen van het leven zijn, mochten daarin gesterkt en gebouwd worden. Zijt standvastig in het geloof, sta onbeweeglijk en standvastig de Raad der Kerke ter zijde, in alle beproevingen, in alle verzoeken en in alle wegen en omstandigheden, altijd overvloedig zijnde in het werk des Heeren; dan zult gij eenmaal Mattheüs 25 leren verstaan. O, wat zal dat een wonder wezen, als gij dan zien zult, dat de Heere de daden, die Hijzelf door de Heiligen Geest komt te werken, op rekening van het volk zal gesteld hebben.

Nog wat.

We kunnen verklaren, dat wij van onze zijde niet de minste oorzaak hebben, waarom wij zouden vertrekken. Reeds de 25ste November, toen wij bepaald werden bij deze woorden, dat de Heere tot de een zegt, ga en hij gaat, en tot de ander, kom en hij komt; en ook met Oudejaarsavond onder 't verhandelen der waarheid gevoelden we, dat wij hier niet zouden blijven. We wisten dus inwendig al, dat wij u zouden moeten verlaten. Wij van onze zijde hebben dus geen enkele oorzaak. Mocht een ieder zich onderzoeken, elk voor zich zelf, of ook bij hem geen oorzaak ligt.

Dan nog iets. Van de eerste dag af tot op dezen dag toe hebben wij in de gemeente een bijzondere toegenegenheid ontmoet. Ja, wij kunnen verklaren, dat we van allen, zonder onderscheid, voor zover ze hier in de gemeente van begin af woonden, nooit een onvriendelijk woord gehoord hebben, maar daarentegen altijd liefde, hartelijkheid, achting en toegenegenheid hebben ondervonden.

Financieel heeft de gemeente zich uitstekend gedragen, waarvoor wij u dan ook hartelijk dank zeggen. Nooit hebben wij ons werk zuchtende behoeven te verrichten. We hadden dat geloofd, nog eer wij tot u overgekomen waren, en wij zijn in dat geloof niet beschaamd, maar bevestigd. En dat is tot uw eer, nevens de Heere, zonder Wien wij niets doen kunnen, dat goed is.

De gemeente is uiterst goed voor ons geweest. Tot op de huidige stond toe hebben wij hartelijke liefde mogen ondervinden. Ja, 't schijnt wel, alsof de liefde, nu het tot een scheiden komt, ontwaakt is, zoveel hartelijke bewijzen van belangstelling mochten wij ondervinden. We hebben ondervonden, dat de banden, die hier in de gemeente gelegd zijn, veel inniger en dieper liggen, dan wij dachten.

Wijzelf zijn twee dagen dodelijk bedroefd geweest, toen wij 't beroep aangenomen hadden, maar de Heere heeft het goedgunstig weggenomen. En dat ook de gemeente de band gevoelde, daarvan hebben wij de duidelijkste bewijzen ondervonden,

waarvoor wij de gemeente hartelijk dank zeggen, ook namens *mijn vrouw, Anna² en Marie* voor de allerhartelijkste bewijzen van toegenegenheid.

Dan kunnen wij ook getuigen, dat de gemeente altijd trouw opgekomen is onder de verkondiging van Gods woord. Wel waren er sommigen, die vaak hun plaatsen ledig lieten, maar dat zullen ze eenmaal voor de Heere hebben te verantwoorden, maar over 't geheel hebben we geen klagen, dan hebben we niet voor stoelen of banken behoeven te prediken.

Mocht de Heere u vergelden naar al hetgeen gij voor ons. gedaan hebt.

En zou ik dan de catechisanten vergeten? 't Was altijd onze lust, om de kinderen te leren. Vanzelf, 't zijn kinderen, maar toch, de aanhankelijkheid, die ze toonden, was groot, ja, alsof wij hun vader waren. 't Ging ons dan ook aan 't hart, ze te moeten verlaten. Maar mocht de Heere in die jeugdige harten waarachtige bekering werken, opdat Hij verheerlijkt worde.

Ook over de jongelingen en jongedochters hebben wij geen klagen; degenen die kwamen, kwamen getrouw. Vanzelf, 't is hier altijd moeilijk met die twee talen, 't Engels en 't Hollands, zodat men erg onvatbaar was voor de Hollandse uitdrukkingen, vooral inzake de godsdienst, maar toch behoef ik niet klagen. Men werd gehoorzamer, begon hoe langer hoe beter te begrijpen.

Mocht dan de Heere spoedig een man des raads zenden, om ook dit werk te verrichten. Wat de jongedochters betreft, die hebben altijd goed de vragen geleerd, zodat wij daarover niet te klagen hebben, zoals wij toch wel van anderen gehoord hebben.

Zo hebben wij dus aan de gemeente geen enkel verwijt, wel roem, maar dat is weer niet uw werk, dat is Gods werk. Wel hebben wij veel moeten zuchten over de geesteloosheid in de gemeente. Maar daarin kan alleen de Heere verandering brengen, naar Zijn vrijmachtig welbehagen.

En wat zullen wij nu nog meer zeggen? De Heere, die de hemel en de aarde gemaakt heeft, schenke u naar de rijkdom Zijner genade alles wat gij naar lichaam en ziel, voor tijd en eeuwigheid nodig hebt.

Mocht het zijn, dat als wij van elkanders zaken horen zullen, dat wij dan vernemen mochten, dat het wel mocht zijn, en dat wij standvastig en onbeweeglijk mochten staan, om zo te strijden de goeden strijd des geloofs. Dan zullen wij elkander eenmaal ontmoeten voor de troon Gods, dan zullen we ons verliezen in het eeuwige wonder, als we dat voorrecht hadden. Dan zal de Heere alle tranen van onze ogen afwissen, dan zullen alle rimpels worden gladgestreken, dan zal eeuwige blijdschap op onze hoofden wezen, ja, dan zullen we altijd bij de Heere zijn. Vertrouwt dan elkander met deze woorden: *Alsdan zullen wij altijd bij de Heere zijn.*

Mochten wij u gedenken in onze gebeden; gij zijt onvergetelijk in ons hart. En mocht gij ons niet vergeten in uw verzuchtingen, opdat wij in dien weg dan elkander mochten ontmoeten aan de troon der genade.

De God aller genade schenke u de vertroosting van Zijns Heiligen Geestes, Hij schenke u alle tijdelijke en geestelijke zegeningen en zij u genadig.

Ook die door hun aanwezigheid blijc gaven van belangstelling mijn dank voor dezen avond. De reden, waarom gij hier waart, was niet verblijdend, maar wel, dat gij hier waart. Mocht de Heere 't woord van deze avond aan Uw harte heiligen.

De Heere geve u dan, in vrede en eensgezindheid samen te leven en te verkeren, en

² Anna Helderop

Hij stelle ook de dochters van de vroegere leraar nog tot steun in de gemeente.
 Wat zullen we nu nog meer zeggen? De Heere die goed is, make verzoening voor dien. Wij zijn zondig, en gij zijt zondig, zo schiet er dan niets over, dan 't geen geheiligd is door Zijn Geest en gereinigd en gewassen in 't bloed der verzoening.
 Ook van ons zal getuigd moeten worden: *Ik heb uw werken niet vol gevonden voor God.* Waar was ten allen tijde de geestelijke ijver? Of de wezenlijke ernst? Wie, die de hand in eigen boezem steekt, zal ze niet melaats uithalen? Maar dit is het voorrecht voor het volk van God, dat er een fontein geopend is voor het huis van David, om daarin gewassen en gereinigd te worden van alle zonden en ongerechtigheden.
 De Heere schenke U dan alles, wat gij voor tijd en eeuwigheid nodig hebt; Hij ga met ons en zij met U, om Zijns eeuwigen verbonds wil. Amen.

SLOTZANG:

*Wat zal ik, met Gods gunsten overlaân,
 Dien trouwen Heer voor Zijn gena vergelden?
 'k Zal bij de kelk des heils Zijn naam vermelden,
 En roepen Hem met blijd' erkent'nis aan.*

Psalm 116:7.

6.5 De wederkomst van de Zoon des mensen op de wolken des hemels

LEERREDE OVER 2 PETRUS 3: 9-11

VOORWOORD.

In deze uitgesproken Leerrede van de WelEerw. Heer Ds. C. Pieneman, Leraar bij de Gereformeerde Gemeente te Rotterdam, welke onder de prediking door een hoorder is opgetekend, wordt gehandeld over de lankmoedigheid Gods en de Wederkomst van de Zoon des mensen.

Duidelijk wordt er in aangetoond, dat de nog niet vervulling der belofte niet is een traagheid in de Heere, maar enkel Zijne eeuwige Zondaarsliefde, dewijl de Heere nog zo dagelijks betoont, geen lust te hebben in de dood des zondaars, maar daarin dat zij zouden tot Hem bekeerd worden en leven. Niettegenstaande zal te Zijner tijd toch de vervulling daar zijn, zoals u ook in deze leerrede kunt zien. Want eenmaal zal de Heere der Heerlijkheid wederkomen en dan niet in een knechtelijk gestalte of in de staten Zijner vernedering, maar in vollen glans en Majesteit, om te oordelen de levenden en doden en alle oog zal Hem zien ook uw, ook mijn oog. Soedan gij allen wie gij ook zijn moogt, ach, mocht de Heere de lezing dezer Leerrede, nog aan uw harte heiligen; want o! weet het, als dan zullen de boeken geopend worden bijwijze van menselijke redenering, hoewel de Heere er geen boeken op na houdt. Hij is een alwetend God en rechtvaardige Rechter.

Ten eerste het boek van Gods gedachtenis of alwetendheid, Mal. 3: 16. Ten andere het boek der consciëntie, Rom. 2: 13, ten derde het boek des Levens des Lams, Openb. 20: 12, waar al de namen der Uitverkorenen in geschreven zijn, Luc. 10: 20. *Uw namen zijn geschreven in de hemelen.*

O! medereizigers wat wordt in onze dagen weinig gesproken en op de kansels geleerd van de wederkomst Christi, en o! wat staat het nauw in verband, met het ware zaligmakende geloof, want dan zal het eerst voor Gods kerk zijn, de volmaakte gelukzaligheid, als zij dat goed zullen beërven wat de Koning hun beloofd heeft.

Och, dat Gods kerk er veel mee mocht werkzaam zijn, in een weg van Godzaligheid en de onbekeerden er zo jaloers op mochten worden, dat zij ook nog verwaardigd werden als arme boetelingen om genade te leren roepen eer het voor eeuwig te laat zal wezen.

Daartoe en tot meerdere einden zegene de Heere deze eenvoudige Leerrede van onze geliefde Leraar. Dat is de harte wens van

Uw zeer geringe vriend

C. WILDENBERG.

Ouderling der Gemeente.

De wederkomst van de Zoon des Mensen op de wolken des Hemels

VOORAFSPRAAK.

Geliefde toehoorders!

Wij lezen in Psalm 42, het laatste gedeelte van het 110 vers, dat de dichter getuigt, dat de vijanden de gansen dag roepen, waar is uw God? De kerk des Heeren heeft ten allen tijde last van tweeërlei soort van vijanden, in de 10 plaats van de vijanden, die van buiten de kerke Gods, de kerk des Heeren, trachten te verdringen, van zulke spotters zijn daaronder, die de gansen dag tegen Gods kinderen getuigen, waar is uw God? Met de zulken, die wij aangetekend vinden in de tweeden zendbrief van de Apostel Petrus, daarvan het 30 hoofdstuk als zij zeggen: *Waar is de belofte zijner toekomst? want van dien dag, dat de vaders ontslapen zijn, blijven alle dingen al zoo, gelijk van het begin der schepping.*

En van de zulken Geliefden, kan Gods kerk het hier op aarde al wonder benauwd hebben. Zij moeten toch maar te midden van zulk een volk verkeren, zij moeten gedurig vertoeven met degenen, die daar spotten met de Heere en met alles wat heilig is, die niets anders doen dan met Gods volk de draak steken en daarom geen wonder, dat zij uitroepen met de dichter in Psalm 22. *O, wee mij, dat ik een vreemdeling ben in Mesech dat ik woon in de tenten van Kedar*, en dat Paulus een verlangen had om ontbonden te zijn en met Christus te wezen. En zo is het dus, dat de kerk des Heeren behoefte gevoelt om verlost te zijn van zulken die daar zeggen. Waar is uw God?

Maar niet alleen dat zij met dien uitwendige vijand te kampen hebben, maar Gods kerk heeft nog een andere vijand welke komt vragen, waar is uw God? zodat zij soms twifelen, gelijk een Atheïst of daar wel een God in de hemel is. Wanneer God in tegenheden gaat handelen, zodat de weg voor hen verborgen is, dan is het, dat de ziel getuigt. Mijn weg is voor de Heere verborgen, zou de Allerhoogste het weten en zou er kennis of wetenschap zijn bij de Allerhoogste?

En van daar dat zij daar soms van binnen beginnen te vragen, waar is uw God, waar gij op gebouwd hebt?; dan kan dat hart zo doorboord worden door de inwendige lasteringen, die daar gedurig in hun ziel geopenbaard worden.

Maar al heeft Gods kerk spotters uit en inwendig, die de gansen dag vragen, waai is God? éénmaal zullen die spotters het ontdekken, dat die God bestaat, als Hij ter hoge vierschaar zal treden in ontzettende majesteit en heerlijkheid, blinkende zal verschijnen op de wolken des hemels als een verterend vuur en een eeuwige gloed. Maar straks bij het afleggen van het lichaam der zonde, zal dat volk Gods worden opgenomen in de staat der eeuwige gelukzaligheid.

Kom Geliefden, dat de Heere zich eenmaal zal openbaren als een God van verschrikkelijke ontzetting voor al degenen, die Hem niet kennen, maar ook als een God van eeuwige heerlijkheid en van ontzaggenlijke majesteit voor al Zijn arm en ellendig bondvolk, wensden wij in het morgenuur van dezen dag nader met elkander te overdenken, en wel naar aanleiding van de Apostel Petrus, tweede zendbrief, het derde hoofdstuk van het 9e tot en met het 11^e vers, alwaar wij aldus lezen.

De Heere vertraagt de belofte niet, gelijk enigen dat traagheid achten, maar is lankmoedig over ons, niet willende, dat enigen verloren gaan, maar dat zij allen tot bekering komen.

Maar de dag des Heeren zal komen, als een dief in de nacht, in welken de hemelen met een gedruis zullen voorbij gaan en de elementen branden zullen en vergaan, en de aarde en de werken, die daarin zijn zullen verbranden.

Dewijl dan deze dingen alle vergaan, hoedanigen behoort gij te zijn in heiligen wandel en Godzaligheid.

VOORZANG.

*Dan moogt g' in zegepraal uw voet,
Ja uwer honden tong in 't bloed
Van eiken vijand steken."
O grote God; geduchte Heer!
Uw gangen, zo vol roem en eer,
Zijn aan uw volk gebleken;
De gangen van mijn God en Vorst,
Wien, schoon Hij 's werelds rijkskroon torst!
Deez' woningen behaagden.
De zangrei trad de speelrei voor,
In 't midden ging het vrolijk koor
Der trommelende maagden.*

Psalm 68: 12.

De Apostel Petrus komt hier in dezen zendbrief voor te stellen, de wederkomst van de Zoon des mensen op de wolken des hemels, en daarbij komt de Apostel aan te tonen, hoe ontzettend die wederkomst zijn zal voor alle goddelozen, maar hoe troostvol zij wezen zal voor al Gods kinderen, omdat daar dan te dien tijde de Heere Jezus Zijn hemel der heerlijkheid zal ontsluiten, Zijn Vaderhuis zal openen, om ze voor eeuwig thuis te halen.

Maar waar dat er zulke snode schepselen gevonden worden, die daar vragen, waar is de belofte des Heeren, dat Hij komen zal op de wolken des hemels? omdat zeggen zij, alle dingen alzo blijven, gelijk van het begin der schepping, daar komt de Apostel Petrus, die spotters en lasteraars de zaak eens aan te tonen en daarom zegt hij klaar in het le vers, dat één dag bij de Heere is als duizend jaren en duizend jaren als één dag en komt hij verder aan te tonen, hoe dat er na dezen tijd geen tijd meer wezen zal, hoe dat de genade tijd dan voorbij zal zijn en wij boven de tijd zullen gesteld zijn. Daarom Geliefden, neemt het niet weg al zijn er zulke spotters, die dag des Heeren zal komen, de Heere zal Zijn beloften niet verbreken.

Wij wensen dan naar aanleiding van deze waarheid te letten op:

1. De reden en oorzaak, waarom of schijnbaar de Heere die dag komt uit te stellen.
2. Op de zekerheid van de zaak, nam: dat die dag komen zal, en
3. De hoedanigheid van het volk, wat zij behoren te zijn tegenover de komst, die de Heere bepaald heeft.

In de eerste plaats op de reden en oorzaak, waarom schijnbaar die dag door de Heere wordt uitgesteld.

Die reden toch, ligt in de lankmoedigheid Gods, daarin, omdat Jehovah niet wil, dat er één verloren zou gaan, die Hij reeds van te voren verordineerd heeft, reeds heeft uitverkoren van voor de grondlegging der wereld. Daarom begint de Apostel Petrus te zeggen, de Heere vertraagt Zijn belofte niet, maar is lankmoedig over ons. Als hier sprake is van de Heere, dan is dat niet de drie enige Verbondsgod, maar dan hebben

wij onder dat woord Heere te verstaan, Jezus Christus en dien gekruist, de koning der kerk Zijner duur gekochte gemeente. En als hier gezegd wordt de Heere vertraagt de belofte niet, dan is dat een belofte die reeds geopenbaard is in het oude verbond en ook reeds door de Apostelen in het nieuwe verbond. En juist die beloftenissen die uit de mond des Heeren zijn uitgegaan, daar is de hoop der kerke Gods opgebouwd voor de tijd en de eeuwigheid. Want als die kerk niet hopen de was op die beloften, door alle eeuwen heen, zoude zij in hun druk zijn vergaan; maar in die beloften zullen zij niet beschaamd uitkomen, omdat de Heere het zelf heeft beloofd.

Maar nu niettegenstaande, dat de Heere belooft, dat Hij Zijne beloften niet vertraagt, hetwelk dus een vertroosting voor Gods kerk moest zijn, hoort men toch, o zo weinig in die kerke Gods spreken over dien dag aller dagen. Juist het tegenovergestelde wordt men zo vaak gewaar. Er zijn zo weinig van Gods kinderen, die van een verlangen spreken om ontbonden te wezen en met Christus te zijn. En wat zou toch wel de reden, wat zou toch wel de oorzaak zijn, dat de kerke Gods zo weinig verlangen kent, dat de kerke Gods zo weinig begeerte heeft om ontbonden te wezen en bij Christus te zijn, dat die kerke Gods haar pennen zo vast in de aarde slaat?

Zou de oorzaak niet liggen in deze, dat haar hart niet vlak is voor de Heere? Zou dat de oorzaak niet zijn, dat hun zonden nog een scheiding maken tussen de Heere en hun gemoed? Zou dit de oorzaak zijn, dat zij zonder verschrikking niet voor de Rechter van hemel en aarde durven verschijnen? Dat zal de grootste oorzaak wel zijn. Want zodra zij een gevoel in hun hart hebben, dat zij zonder verschrikking voor de Heere kunnen verschijnen, dan heeft Gods woord het geleerd, dat zij dan verlangen bij tijden en ogenblikken om ontbonden te zijn; want wij lezen ook van Abraham, dat hij verlangende was om de dag des Heeren te zien. En wanneer dat er een vlakke is in het gemoed, dan leren zij met Jakob uitroepen: *op uw zaligheid dan wacht ik, o Heere!* en met de ouden Simeon, *Laat nu Uw dienstknecht gaan in vrede naar uw woord.* En als hier dan ons leven Christi is, dan is het sterven ons gewin en gelijk Paulus getuigt, *dat hij een begeerte had om ontbonden te zijn en bij Christus te zijn.*

En, daarom, toch! als er maar leven in de ziel is, als er volzalige gemeenschap gevoeld wordt, dan is er toch wel een heimwee, dat het huis dezes aardse tabernakels zal verbroken worden, dat zij verlost mochten zijn van het lichaam der zonde en des doods om God volmaakt te mogen dienen en Hem te mogen verheerlijken tot in alle eeuwigheid. Maar dan is het niet alleen de belofte van een ingaan in de ruste, neen, maar dan gaat er een hartelijk verlangen van de kerke Gods uit, om met de triomferende kerk Gods verenigd te zijn, daarboven. Want ook die triomferende kerk kan zonder de strijdende kerk hier op aarde niet volmaakt zijn, dat kunnen wij klaar zien uit Openbaringen 6 vers 9, 10, hoe daar die zielen, die gedood waren om het woord Gods en om het getuigenis, dat zij hadden, daar lagen en riepen. *Hoe lang, o heilige waarachtige Heerser! oordeelt en wreekt gij ons bloed niet van degenen die op de aarde wonen?* En hoe dat zij daar lange witte klederen ontvingen, en dat hun gezegd werd *nog een kleinen tijd te wachten, totdat ook hare mededienstknechten en hun broeders zouden vervuld zijn, die gedood zouden worden, gelijk als zij.*

Dus die kerk, Geliefden, die op aarde leeft kent de ware rust hier niet, die kerk kan hier op aarde niet blijven leven, die kerk voelt dat op aarde het land der rust niet is, maar dat er een rust overblijft voor het volk van God, in die bloedverdiensten in die stad wier kunstenaar en bouwmeester God is.

Dus zodra als de kerk Gods denkt dat het zal gelukken om daarboven verenigd te zijn met de triomferende kerk om de kroon voor dat geslachte Gods-Lam neer te werpen, dus ook straks wanneer de ziel is uitgegaan en dat zijn lichaam daar rust in de slaapstede, dan zal de ziel reeds zich verheugen in de eeuwige heerlijkheid, om

wanneer ziel en lichaam met elkander verenigd zullen zijn zonder zonde God te dienen en te verheerlijken.

En vandaar dat wanneer de kerke Gods goed gesteld is, zij verlangt om met ziel en lichaam beide te worden opgenomen, en uitziet naar de dag van de openbaring Gods, waarin dat de eeuwige bloedbruidegom van Zijn duurgekochte kerk, degene die daar van Bozra komt en Wiens klederen besprenkeld zijn met bloed, dat Hij die zwarte bruidkerk zal leiden in de hemelse bruilofzaal, om van het Avondmaal des Heeren te genieten.

En daarom juist omdat de kerke Gods in dezen betrekkelijke zin verkeert in 't Mesech der ellende en zij een begeerte heeft om verlost te worden uit dat Mesech der ellende, daarom komt de Apostel de kerk te vertroosten, als hij zegt: *De Heere vertraagd zijn belofte niet, maar is lankmoedig over ons.*

Hij laat daar dus zien, waarom de Heere die dag komt uit te stellen. Het is de lankmoedigheid Gods, die volmaakte deugd in God, waardoor dat Hij de wel verdiende straf komt uit te stellen, om Zijn volk tot bekering te brengen en de verworpenen te overtuigen.

Als wij toch meer zagen op de lankmoedigheid Gods, dat wij in zonde ontvangen en in ongerechtigheid geboren zijn, dat zulke boze zondaren noch niet met Korach, Dathan en Abiram levend verslonden zijn geworden door de aarde, zouden wij in eeuwige verwondering wegzinken.

Want zelfs na ontvangen genade hebben wij altijd die lankmoedigheid Gods zo nodig, dat blijkt bij de kerk zelfs ook in het oude verbond als zij uitriep:

Zo Gij in het recht wilt treden
O Heer! en, gadeslaan
Onz' ongerechtigheden.
Ach wie zal dan bestaan?

Maar ook in de tweede plaats, God is lankmoedig over de ganse uitverkoren kerk, die van God de Vader uitverkoren is van voor de grondlegging der wereld en die nog door de Heiligen Geest moeten toegebracht worden tot de gemeente die zalig wordt. Moet gij uzelf niet verwonderen over de lankmoedigheid Gods, betreffende de onbekeerden zondaar, die de zonde indrinkt als water, die daar voortgaat Zijn dierbaren naam te lasteren en de ganse dag zijn eigen verdoemenis over zich uitspreekt? Wat een lankmoedigheid; niettegenstaande al onze overtreding waarmee wij tegen de Heere overtreden hebben.

En als wij dan eens zien naar elk kind van God de tijd voor hun bekering. Wat een lankmoedigheid Gods, dat Hij niet met ons gedaan heeft naar onze zonden of vergolden naar onze ongerechtigheid, dat hij ons in onze onbekeerlijke staat gedragen heeft, toen wij daar leefden in de zonde, toen wij daar verdoemelijk waren voor Gods aangezicht en in dienst van de vorst der duisternis, de zulken die te voren hun eigen verdoemenis telkenmale over zich uitriepen, zoals waarschijnlijk onder ons zullen zijn, die Hij toch naar Zijn vrijmachtig welbehagen getrokken heeft uit de macht der duisternis. Als zij dat eeuwig wonder krijgen te zien, hoe dat God ze gedragen heeft, dan moeten zij bekennen, dat het de goedertierenheid des Heeren is, die hen gespaard heeft.

En ga dan nog eens na volk van God de lankmoedigheid zelfs noch na ontvangen genade! Maar nu stelt God alleen die lankmoedigheid daar, totdat Zijn volk zal binnen verzameld zijn, en juist nu door die lankmoedigheid is het, omdat God niet wil dat er enig schepseltje verloren ga, zoals Hij zegt: *Ik heb geen lust in de dood des zondaars, maar daarin dat zij zich bekeren en leven* en dat zij allen tot Zijn gemeenschap zullen

toegebracht worden, dus dat er niet een van de uitverkorenen verloren zal gaan.

2. De Heere zegt, dat de dag des Heeren zal komen, daarom zullen wij letten op de zekerheid van de dag.

Als hier gesproken wordt van een dag, dan is dat een buitengewone dag, waarvan wij in Jesaja 13: 16 lezen, als daar staat, *want de dag des Heeren is nabij, hij komt als een verwoesting van de Almachtige*, dan is dat een grote en doorluchtige dag waar dat wij van lezen in Maleachi 4 vers 1. "Want ziet, die dag komt brandende als een oven, dan zullen alle hoogmoedigen en al wie goddeloosheid doet een stoppel zijn, en de toekomstige dag zal ze in vlam zetten, zegt de Heere der heirscharen die hen noch wortel, noch tak laten zal, het zal die dag des Heeren zijn." Waarin de Zoon des mensen zal verschijnen op de wolken des Hemels. En die dag des Heeren zál komen, zeker en gewis, die dag zal komen, want Hij die staat te komen, zal komen, en hoe zal die dag komen.

Geliefden, die dag zal komen als een dief in de nacht. Er zijn sommigen die menen dat de komst van Christus plaats zal hebben in de nacht volgens Matth. 24: 4 waar wij aldus lezen. *Maar weet dit, dat zo de Heere des huizes geweten had, in welke nachtwake, de dief komen zou, hij zou gewaakt hebben.*

Weer anderen zijn er, die van mening zijn, dat de komst van Christus zal plaats hebben in de nacht van donkerheid en duisternis van Gods kerk, hetgeen zij afleiden uit de gelijkenis van de vijf wijze en vijf dwaze maagden, in de nacht van zorgeloosheid, gelijk geschreven staat in Matth. 24 *dat zij zullen zijn in die dag als ten tijde van Noach, etende en drinkende, trouwende en ten huwelijk uitgevende, tot de dag toe in welken Noach in de ark ging alzo zal ook zijn de toekomst van de Zoon des mensen.* En dat dus wanneer die kerk in zijn diepen slaap en sluimering wezen zal, wanneer zij zullen dromen van vrede, vrede en geen gevaar, dan zou juist de Zone Gods in dien dag op de wolken des Hemels komen.

En dus toch, die dag des Heeren zal komen op het onverwachts, juist wanneer dat wij hem niet verwacht hadden, *maar van die ure weet niemand, ook niet de engelen in de Hemel, dan Mijn Vader alleen spreekt de Heere der Heirscharen.*

Hij zal komen als een dief in de nacht en onverwacht zal Hij in Zijn doorluchtige majesteit komen op de wolken des Hemels. Dan zullen in dien dag alle werken, die op de aarde zijn verbranden.

In de 1^e plaats zullen de hemelen opgerold worden als een doek, zij zullen van hun plaats worden weggenomen, de zon zal verduisterd worden, de maan in bloed veranderen en de sterren van de Hemel vallen. Maar dan ook zullen de elementen branden, al de elementen, zoals de bouwstoffen welke op de aarde zijn, en die elementen zullen brandende losgelaten worden en zullen vergaan en met hen al de werken die op de aarde zijn.

(2) Dan zal Geliefden alles wat des mensen hand door kunst en vlijt heeft voortgebracht verbrand worden en zullen de mensen weggevaagd worden door de almachtige kracht van de Heere der Heirscharen. En dus Toehoorders, hoe ontzettend zal dat zijn als de Heere alle hoogmoedigen in vlam zal zetten. Wat zal die dag éénmaal openbaren als de Heere der heerlijkheid verschijnen zal. Die dag zal komen als een dief in de nacht en wanneer dat die dag komen zal, zullen de sterren van de hemel vallen dan zullen alle stoffen der aarde verbranden, alle werken door mensen gebouwd zo als de heerlijke paleizen en lusthoven zullen vergaan. Maar Gods werk zal blijven en dat volk zal eeuwig tot Gods verheerlijking leven.

Ziet dus eens, welk oordeel God komt te zenden door de zonde, zelfs de hemelen

zullen vergaan en alle elementen zullen branden, want het is alles door de zonde besmet, want wij verwachten een nieuwen hemel en een nieuwe aarde waarop de gerechtigheid woont.

Dus volk van God, ziet nu eens hoe al dat aardse vergaat. Maar het leven dat in God is blijft, en *dus hoedanigen behoorde gij niet te zijn!*

De Apostel wil de waarde aantonen, die Gods volk bezit tegenover de nietigheid van de aarde. En toch kunnen zij zich niet boven het stof verheffen en zich van al dat aards nog niet los maken, dat volk moest niet zo aars gezind zijn dat volk moest hare penne niet zo vast in de aarde slaan, want zij moeten gebracht worden tot de vrijheid der heerlijkheid van de kinderen Gods en moesten als het ware uitwonen hier op aarde, verwachtede de heerlijkheid van dat koninkrijk. *Want toch, wij verwachten een nieuwen hemel en een nieuwe aarde waarop gerechtigheid woont.* En dus volk van God, hoedanigen behoort Gij niet te zijn in het gezicht van het vergaan van alles en daarbij het blijven van dat koninkrijk.

Dan mochten wij wel meer die deugd van de goedheid Gods beschouwen, hoe dat Hij zich in Christus heeft geopenbaard en welke zaligheid er nu uit dat eeuwig verbond zal voortvloeien en nu zich in dien God te verlustigen door reine tederheid des gemoeds, Hem te verheerlijken wanneer die rijke God Zich komt te openbaren. O, dat is het heerlijkste wat wij hier op aarde gevoelen kunnen.

Dat Gods volk beseffen mocht dat het hier toch geen blijvende stad heeft en dat het hier voor hen het land der ruste niet is, dat het leven hun Christi en het sterven hun gewin mocht zijn, dat zij altijd bij de Heere mochten zijn en gelijk een Henoch wandelen met God. Wat zou dat volk dan een heerlijk leven hebben!

Mocht de Heere ons dat maar veel komen te schenken, opdat Zijn naam daardoor verheerlijkt en Zijn koninkrijk werd uitgebreid en onze ziel de zalige vrucht mocht genieten. Geve de Heere dat om Zijn verbonds wil.

Eer wij echter verder gaan zingen wij

TUSSENZANG.

*Spring op van vreugd, verheft zijn lof,
Die, daar Hij woont in 't hemelhof,
Een Vader is der wezen
Die weduwen haar recht verschaft,
Die streng haar onderdrukken straft,
En voor zijn wraak doet vrezen;
Een God, die zet, uit mensenmin,
d' Onvrucht'bren in een huisgezin;
En, om zijn macht te tonen,
Gevang'nen uit de boeien redt;
Maar die verlaters van Zijn wet
Doet in het dorre wonen.*

Psalm 68: 3.

TOEPASSING.

Als wij toch verwaardigd mogen worden om te zien, hoe dat de Heere nog lankmoedig is over land en volk, kerk en staat, dan kunnen wij wel in eeuwige verwondering wegzinken. Wanneer wij zien hoe dat Gods dag ontheiligt wordt, hoe dat er zulke spotters zijn, die met God en Zijn dienst spotten, zijne knechten lasteren,

benauwen en smaadheid aan doen, dan ijst, beeft en siddert men. En dat niettegenstaande al die gruwelen de Heere hen nog draagt en spaart en hen niet met een bliksemstraal uit de hemel van voor Zijn heilig aangezicht verdelgt, dan moeten wij toch wel getuigen, dat Gods lankmoedigheid oneindig is.

Als wij dan zien zelfs op de staat der kerk, hoe dat onderling die kerk verdeeld en verstrooid is als de beenderen aan de mond des grafs, zodat het één volk tegen het andere volk opstaat, dan moeten wij zeggen: *Heere! wat is Uw lankmoedigheid oneindig en onbegrijpelijk groot!*

Die lankmoedigheid Gods toch! zij is een volmaakte deugd in God. Ja, hij roept die spotter, die lasteraar zelfs nog toe: *Neigt uw oren tot mij en laat uw ziel zich in vettigheid verlustigen, want zo waarachtig als Ik leef. Ik heb geen lust in de dood des zondaars, maar daarin, dat zij zich bekeren en leven zullen.*

De Heere, Hij staat steeds aan de deur des harten en Hij klopt en niettegenstaande dat, roept gij uit: *Wijkt van mij, want aan de kennis Uwer wegen hebben wij geen lust.* Maar, de uitgestelde straffen, want anders zijn het niet, zij zullen niet achter blijven.

Allen zijn wij in het paradijs verloren zondaren en liggen voor God verdoemelijk, en nu kan elke seconde, elke minuut, elke dag, elke week, elk jaar, de laatste voor ons zijn, want wij zijn veroordeelde mensen en het is slechts een goedheid Gods, dat Hij zulke veroordeelde mensen de aardbodem betreden laat.

Want als wij ons niet tot God bekeren, zijn wij niets anders dan erfwachters van de eeuwige rampzaligheid en als God dan op het onverwachtst ons leven komt op te eisen, storten wij van de top van eer in een eeuwige verwoesting neer.

Zo is het dus gesteld met een onbekeerd zondaar op reis naar de ontzaglijke en nimmer eindigende eeuwigheid. En nu moet gij eens zien, hoe dat die mensen daar nog dansen, zingen en springen in de boeien van de hel.

Ach geliefden, wat een treurige toestand voor de armen mens! En dat zijn nog de spotters niet alleen, wier deel in dit leven is, o nee, maar daar zijn nog van die fatsoenlijke mensen onder, die de openbare godsdienstoefening bijwonen, dezulken, die nog wel eens een woordje mede praten op de gezelschappen, het zijn dezulken die zich nog met hun kinderen naar de plaats der ijdelheid durven begeven om zich te verlustigen in de dienst der zonde. Ze zijn als de vrouw van Lot, welke wel uit Sodom geleid, maar niet in het Zoar der behoudenis binnen kwam.

En zo kunnen wij uit kracht van doop, opvoeding en belijdenis uitwendig godsdienstige mensen zijn, maar zo ons hart niet losgemaakt is van de ongerechtigheid, dan komen wij in de zonde om en blijven beslist voor eeuwig verloren en daarom is het de lankmoedigheid Gods, die u voor dat oordeel nog bewaart.

O, mocht God u ogen geven om te zien, dan zoudt gij geen rust meer hebben, dan werd de rust u opgezegd en schreeuwde u het kerkgebouw bij elkander vanwege het ontzettende en gevaarvolle van uw toestand.

Ach! moet u nu zo naar de eeuwige verdoemenis? Moet u zo u vet maken voor de dag der slachting? moet gij dan zo moedwillig naar de eeuwige rampzaligheid?

O, mocht u verwaardigd worden, dat God uw blinde zielsogen kwam te openen voor het voor eeuwig te laat is, gij zijt nu nog in het heden der genade.

O, mochten wij nog een middel in Gods hand zijn om arme zielen te bekeren, ze te redden van het eeuwig verderf, dat gij nog eens als een vuurbrand uit het vuur gered werd. Wie weet welke bemoeienissen God nog met u maakt, terwijl gij nog leeft. De Heere wil naar Zijn geopenbaarde wil niet dat gij verloren gaat. Het is nu de vindenstijd nog, daar is maar één vindenstijd en wanneer die tijd voorbij zal zijn, dan zal God op de wolken des Hemels komen, dan zult gij voor de Rechter van hemel en

aarde moeten verschijnen, dan zullen de boeken geopend worden in dien groten dag aller dagen en een ieder zal geoordeeld worden, naar hetgeen hij gedaan heeft. Want de ure komt, dat allen, die in de graven zijn Zijne stem zullen horen en ten oordeel zullen gebracht worden, die dan het kwade gedaan hebben tot een oordeel der verdoemenis, dan zal een eeuwig wee en een eeuwig tandgeknars uw deel zijn. O, mocht u verwaardigd worden, de Heere te zoeken eer het voor eeuwig te laat, het onherroepelijk te laat u zal tegenklinken.

De lankmoedigheid Gods is groot, ook over allen, die door Gods genade zijn wedergeboren en alzo op de weg des levens gebracht zijn geworden. Als gij verwaardigd mocht worden om bij de weg volk van God, dien Jehovah met u gehouden heeft, bepaald te worden, moet gij dan niet verbaasd staan, dat Hij u gespaard en gedragen heeft, toen u in de zonde voortleefde en dezelve indronk als water? Wat zijt gij niet menigmaal in gevaar geweest, dat u dacht dat het voor eeuwig afgesneden zou zijn! Hoevelen zullen er niet van dat volk onder u zijn die duizendmaal geroepen hebben om hun eigen verdoemenis!

Maar Geliefden, u had te doen met een eedzwerend God, die daar getuigt: "Zo waarachtig als Ik leef, Ik heb geen lust in de dood des zondaars, maar daarin dat hij zich bekere en leve!" Daarom juist die lankmoedigheid Gods over u. U kon niet sterven, omdat u nog toegebracht moest worden tot de gemeente die zalig wordt. U lag onder het zegel der verkiezing, gij waart in het verlossingsplan opgenomen en in het bloed van de Zone Gods gewassen. Als de Heere u op uw weg terugleidt, dan kan het niet anders, dan dat gij in verwondering wegzinkt.

De eerste daad, waar de mens zich dan over verwondert, is dat hij nog leeft, dat zijn lot nog niet voor eeuwig is beslist.

Dan ziet hij in de tweede plaats de genade Gods over hem, als hij ziet dat hij zelfs na ontvangen genade nog voort blijft gaan met zondigen, dan krijgt hij het recht Gods te billijken over hem, en dan zou hij, al was er geen hemel tot beloning en geen hel tot straf, die God nog wel eeuwig willen dienen en verheerlijken.

Nu, dat volk, dat is een groot heilgoed te wachten een heilgoed dat nooit te verklaren is. Die dag zal éénmaal komen, dan zal de Heere de Almachtige verschijnen op de wolken des hemels in grote kracht en heerlijkheid, dan zullen zij die Jezus aanschouwen. Waar dat dan de spotters vol schrik en ontzetting zullen zijn, daar zal Gods kerk in de eeuwige blijdschap doelen, dan heeft de duivel zijn rol uitgespeeld, dan is het met de spottende mensen gedaan, de hemelen zullen opgerold worden als een doek, alles wat dan met zonde besmet is, zal volkomen gezuiverd worden, dat volk alleen zal dan rijk en heerlijk zijn en zal die grote beloften deelachtig worden. Dan zal daar een nieuwe hemel en een nieuwe aarde zijn, waarin de gerechtigheid woont, daar zal niet inkomen iets dat onrein is, of gruwel doet, daar zullen zij Hem dan eeuwig verheerlijken tot in alle eeuwigheid.

En daarom, wat moest dat volk niet veel meer bedenken, de dingen die boven zijn, wat moesten zij niet losgemaakt zijn van alles, wat moesten zij de belangen van het eeuwige Gods rijk behartigen! Opdat die God alleen zou verheerlijkt worden, en zij éénmaal de kroon voor dat geslachte Gods-Lam mochten neerwerpen.

Mocht de Heere door Zijn Geest dat eenvoudige woord aan het hart komen te zegenen, tot verheerlijking van Zijn Naam en tot uitbreiding van Zijn koninkrijk.

Geve de Heere dat om Zijn verbonds wil. Amen!

NAZANG:

*k zal de heerschappij doen duren bij zijn zaad,
Zolang de hemel zelf op vaste pijlers staat,
Maar zo zijn kinderen ooit mijn zuiv're wet verlaten
Zo 't richtsnoer van mijn recht tot reeg'ling niet kan baten,
Zo zij ontheiligen, wat Ik heb voorgeschreven,
Dan mogen zij gewis voor mijn straffen beven!*

PSALM 89: 13.

ZESTAL PREDICATIES

Door

Ds. C. PIENEMAN

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2004

INHOUD

VOORWOORD

1. DE BLIJDE BOODSCHAP VAN CHRISTUS' GEBOORTE..... 136

Predicatie voor Kerst over Lukas 2 : 10 en 11 136

2. DE MENS BIJ UITNEMENDHEID 143

Predicatie voor lijdenstijd over Johannes 19 : 5b

3. HET OPSCHRIFT OP HET HOOFD VAN DE GEZEGENDE MIDDELAAR..... 1522

Predicatie voor lijdenstijd over Johannes 19 : 19b

4. HET GELOOF OVERWINT HET ONGELOOF 159

Predicatie voor Pasen over Johannes 20 : 26 t/m 29.....

5. DE VERVULLING VAN DE BELOFTEN OP DE DAG VAN HET PINKSTERFEEST 165

Predicatie voor Pinksteren over Handelingen 2 : 1 t/m 4.....

6. HET BEELD DER MELAATSHEID, DER REINIGING EN DER GENEZING 172

Predicatie over Lukas 17 : 17.....

Zestal Predicatiën

VOORAFGEGAAN DOOR EEN KORT WOORD OVER ZIJN VERTREK NAAR NOORD-AMERIKA

VOORWOORD.

't Is mij een eer, dit zestal predicatiën te mogen voorzien van een voorwoord. Ook hierdoor wordt voor vergetelheid bewaard de nauwe band, die schrijver en mij vrienden deed worden, en door alle stormen heen vrienden blijven deed.

Ge ontvangt, waarde lezer, een zestal predicatiën van den weleerwaarde Heer Ds. C. Pieneman, tot voor korte tijd Predikant der Ger. Gem. onder 't Kruis, te Rotterdam, een gedachtenis, een levende gedachtenis aan den algemeen, doch bijzonder in Gelderland en Holland, bekenden Dienaar des Woords. Levend is deze gedachtenis, omdat ge onder 't lezen hem hoort, ja vóór u ziet, in zijn vollen ijver en ernst om u de getuigenissen Gods te verkondigen; en weemoed vervult dan uw hart, als ge denkt, hem nooit meer te zullen aanschouwen. Hij zegt 't u in zijn "kort woord over mijn vertrek naar Noord-Amerika", dat hij geroepen werd door den Koning Sions, de reis aan te doen naar het verre, verre Grand-Rapids. Ruim een half jaar te voren was hij zich der roeping bewust, zijn geliefd Nederland met 't hem vreemde Amerika te moeten verwisselen. Nauw lagen hem ten allen tijde, en niet het minst vóór en in en na de laatste stemmingsperiode, zijn Vaderland, zijne vrienden, Nederlands Sion, met zooveel trouw ruim achttien jaren door hem gediend, aan 't harte. Hij doet 't u zelfs gevoelen in de vijfde leerrede. Doch de Heere verlegde de band. God riep niet vergeefs. Allen hoon des vijands ten spijt, bevestigde de Heere Zijn werk.

Daarom, tot bemoediging der Kerke Gods, wordt u dit boekken aangeboden, opdat ook zij, als haar 't werk bestreden, als haar 't geloof beproefd wordt, opdat ook zij dán moed scheppen uit 's Heeren trouw in schrijvers vertrek jaar Amerika bewezen.

Gaarne, zeer gaarne beveel ik dit werkje de lezer aan. 't Zijn eenvoudige predicatiën, die de kerke nuttig kunnen zijn, haar den weg wijzen, die ten leven leidt. Ze vormen een protest tegen de voorwerpelijke leer onzer dagen, als ze u ontvouwen 't werk in de harten Sions ; als ze niet alleen zeggen dat, maar ook hoe Christus zich zijn duurgekochte volk opeist tot Zijn eigendom, door Zijnen Geest. (zie de derde predicatie).

Ge kunt er uit leren, volk, waaruit het voortvloeit, dat Koning Jezus zoo weinig door Sion geroemd wordt. 't Is omdat we zoveel- de heiligmaking in ons en niet in Christus zoeken, waaruit dan voortvloeit, zoals de tweede leerrede 't zegt: "de klacht van de kerk, het verbergen achter de ouden mens en de onheilige wandel, in plaats van als een diep afhankelijke, geheel onbekwame onder 't hulpverbeidend opzien tot den Heere de toevlucht te nemen tot Hem, Die ons van Gode geworden is wijsheid, rechtvaardigheid, heiligmaking en verlossing." Hier ontvouwt de schrijver 't geheim van den stand des volks, dat vrij is in zijn grondslag, doch gebonden in zijn leven en wijst hij hun den weg ter volkomen verlossing, zoals hij in schier elke predicatie deed.

En toch, 't is te merken, in deze predicatiën spreekt hij niet, zoals hij op den stoel ons deed. 't Schijnt of bij 't optekenen dezer predicatiën *het bevindingswerk bekort is*.

Dat is jammer Ware dit niet zo, nog meer zouden ze tot lering kunnen zijn. Dit neemt echter onze vrijmoedigheid niet weg, ze van harte aan te bevelen.

De Heere bedauwe ook dit werkje met Zijn' zegen. Des volks ziel worde er door getroost en gebouwd, de onbekeerden er door toegebracht. De schrijver blijve leven in 't harte van 's Heeren kinderen, opdat zij hem gedenken, gelijk hij hen, totdat éénmaal zij elkander daar ontmoeten, waar een volmaakte en onscheidbare gemeenschap zijn zal, waar de

ganse kerk zal wezen voor den troon.

MELISKERKE, Januari 1906.

G. H. KERSTEN.

1. De blijde boodschap van Christus' geboorte

Predicatie voor Kerst over Lukas 2 : 10 en 11

“Och, dat Israëls verlossing uit Sion kwame!”, zo luidt de verzuchting van David in de veertiende psalm. Dat was de bede, de wens en de begeerte van de kerke Gods van de tijd der eerste belofte tot de dag der vervulling. Dat was dus de wens van Eva, de moeder aller levenden, en ook van de oude Simeon en van Anna, de profetes. Zij hadden het voorrecht te leven in de tijd, waarin de Heere God naar Zijn vrijmachtig welbehagen die wens en begeerte van zovele rechtvaardige koningen, profeten en kinderen Gods zou vervullen en hun beden zou verhoren. Ja, mijne hoorders, toen de volheid des tijds gekomen was, was naar Gods eeuwig raadsbesluit en in Zijn aanbiddelijke voorzienigheid het ogenblik daar, waarop geopenbaard zou worden het wonder aller wonderen. Daarover zouden hemel en aarde zich ontzetten en daarover zullen zij zich tot in eeuwigheid verwonderen.

God geopenbaard in het vlees! Het was de heuglijkste tijding, die aan de arme verloren zondaar gebracht kan worden. Dat verkondigde de engel in de velden van Bethlehem. Daarbij wensen wij deze morgen uw aandacht te bepalen naar aanleiding van het tiende en elfde vers van Lukas 2:

En de engel zeide tot hen: Vreest niet, want zie, ik verkondig u grote blijdschap, die al de volke wezen zal; namelijk dat u beden geboren is de Zaligmaker, Welke is Christus, de Heere, in de stad Davids.

Mijne hoorders, nog nooit was er zulk een blijdschap verkondigd. Nog nimmer was er zulk een heil, vrede en zaligheid geopenbaard. Nog nooit hadden de herders in Efrata's velden zulk een overweldigende en zielsverrukkende blijdschap gevoeld, dan toen hen verkondigd werd, dat in Bethlehems beestenstal Jezus geboren was. Zo is er nog nooit zulk een blijdschap geweest voor al Gods volk, dat aan hun verloren staat ontdekt is, dan wanneer Jezus in hun harten geboren wordt als hun enige Zaligmaker. Hij is van God gezalfd tot hun Profeet, Priester en Koning en Hij zal over hen regeren tot in eeuwigheid.

Terwijl wij dan bij *deze blijde boodschap* stilstaan, willen we met elkander letten op:

- 1°. Het feit van Christus' geboorte;
- 2°. De blijde boodschap, die gebracht werd;
- 3°. Het middel, waardoor de beletselen werden weggenomen;
- 4°. De inhoud van de boodschap zelf;
- 5°. De geestelijke strekking ervan tot blijdschap van een iegelijk, die ze ontvangt.

1.

Ten eerste letten wij op het feit van Christus' geboorte. We willen in het kort het een en ander opmerken aangaande Zijn afkomst, de plaats Zijner geboorte, Zijn gedaante en het wondervolle Zijner geboorte.

We moeten met onze gedachten (zullen we iets zeggen betreffende de afkomst van de Heere Jezus) terug tot de eeuwige Vrederaad Gods. In de stilte der eeuwigheid zag de Heere God het mensdom door de bondsbreuk van Adam van Zich afgevallen. Als in heilige verlegenheid klonk toen de vraag des Vaders: “Ik zeide wel: Hoe zal Ik u onder de kinderen zetten, en u geven het gewenste land, de sierlijke erfenis van de heirscharen der heidenen?” (Jeremia 3:19). Daarop luidde het antwoord van de Zoon, volgens Psalm 40 : 8 en 9: “Toen zeide Ik: Zie, Ik kom; in de rol des boeks is van Mij geschreven. Ik heb

lust, o Mijn God! om Uw welbehagen te doen; en Uw wet is in het midden Mijs ingewands.” Daar nam de gezegende Zone Gods het op Zich, om voor al Zijn volk de Goddelijke wet te voldoen. Daar verplichtte Hij Zich om eenmaal de menselijke natuur aan te nemen en daarin de gerechtigheid voor de Zijnen te verwerven. En op grond van dat verbond der verlossing, dat in die Vrederaad gesloten werd, zou Hij eenmaal uit Zijn plaats spruiten, om de tempel des Heeren te bouwen (Zach. 6: 12). Daarom zou Hij het paleis des hemels moeten verlaten en de gestalte eens dienstknechts moeten aannemen, opdat aan dezulken, die zich door het ontdekkend licht des Geestes als ellendigen en ontblootten hebben leren kennen, zou toegeroepen worden: “Gij verdrukke, door onweder voortgedrevene, ongetrooste! zie, Ik zal uw stenen gans sierlijk leggen, en Ik zal u op saffieren grondvesten. En uw glasvensters zal Ik kristallijnen maken, en uw poorten van robijnstenen, en uw ganse landpale van aangename stenen” (Jesaja 54: 11 en 12).

Wanneer de volheid des tijds zou gekomen zijn, dat tijdstip, hetwelk de Heere in Zijn ondoorgrondelijke wijsheid had bepaald, dan zou de Heere Jezus in de van God daartoe bestemde plaats geboren worden. In het vierde vers van ons teksthooftstuk lezen wij, dat Jozef opging uit Nazareth, naar Judea, tot de stad Davids, die Bethlehem genaamd wordt, omdat er een gebod uitgegaan was van keizer Augustus, dat de gehele wereld beschreven zou worden.

Reeds vroeger was er een beschrijving bevolen, welk bevel evenwel niet uitgevoerd was. Nu evenwel was de tijd aangebroken dat de Messias geboren zou worden. Wondervolle leiding der Goddelijke voorzienigheid! In een beestenstal, omdat er voor henlieden geen plaats was in de herberg, wordt Hij als een hulpbehoevend wicht, ja, als de armste onder de armen geboren, opdat Hij eens met Zijn rijkdom alle armoede en ellende van Zijn volk zou vervullen; opdat Hij eenmaal zou zijn het Kleed der naakten, het Brood der hongerigen, de Rust der verdrukten en de Schutsheer tegen de vijand.

En Maria wond Hem in doeken. Zie toehoorders, die handeling van Maria was een zinnebeeld, dat de Heere Jezus als het ware omwonden werd met de erf- en dadelijke schuld Zijns volks. Op Hem, Die uit de plaats der heerlijkheid was neergedaald, heeft God de Vader alle ongerechtigheid doen aanlopen. Hij, Die geen zonde gekend heeft, werd zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden zijn rechtvaardigheid Gods door Hem, en wij bekleed zouden zijn met Zijn dekkende gerechtigheid. Hij zou ook zijn het Brood voor de hongerigen, n.l. voor degenen, die aan hun ongerechtigheid ontdekt zijnde, zouden hongeren en dorsten naar Zijne gerechtigheid en dus door Hem verzadigd kunnen worden. De Heere Jezus getuigde Zelf: “Ik ben het Brood, dat uit den hemel nedergedaald is.” Die dan met dit Brood des levens verzadigd worden, zullen niet meer hongeren in eeuwigheid.

Hij is de Rust voor de verdrukten. Voor al degenen, die buiten Christus geen rust kunnen vinden, is Hij de Rustaanbrenger. Daarom sprak Hij eenmaal: „Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven.”

We zouden in de derde plaats letten op Zijn gedaante. En dan vragen wij u, toehoorders, wat de natuurlijke mens ziet in de gedaante van de Heere Jezus. Niets buitengewoons, niets aantrekkelijks. Het is terecht gelijk de profeet Jesaja getuigt: „Hij had geen gedaante noch heerlijkheid; als wij Hem aanzagen, zo was er geen gestalte, dat wij Hem zouden begeerd hebben.” Zo was het ook tijdens het Oude Verbond met de Israëlieten ten opzichte van de tabernakel. Wanneer zij bleven staren op de dassen- en ramsvellen, waarmee de tabernakel uitwendig bekleed was, zagen zij daarin niets buitengewoons, niets aantrekkelijks. Maar wanneer zij door Gods genade verwaardigd werden, het heiligdom Gods met geestelijke blikken te mogen aanschouwen, was die tabernakel hun een dierbaar symbool van de gezegende Heere Jezus Christus. Dan mochten zij in het koperen brandofferaltaar, dat in de voorhof stond, een heenwijzing zien naar de rechtvaardigmaking door de Borg des Verbonds. En in het koperen wasvat mochten zij

een heenwijzing zien naar de heiliging en de afwassing van de besmetting der zonde. Dan was hun de gouden kandelaar met zijn zeven lampen een bewijs van het volkomen, eeuwig licht dat eenmaal door de komst van de Messias zou ontstoken worden. De ark des verbonds met haar verzoendeksel in het heilige der heiligen bepaalde hen bij de Goddelijke wet en bij Hem, Die getuigt (Psalm 40 : 4):

*Ik draag Uw heilige wet,
Die Gij de sterv'ling zet,
In het binnenst ingewand.*

De bloeiende staf van Aäron toonde hen, dat eens het Koninkrijk van de grote Koning zou bloeien over de ganse aarde. In één woord: zij zagen in die tabernakel alles, wat nodig is om welgetroost te leven en zalig te sterven. Evenzo zal Gods kind, wanneer hij in de Goddelijkheid van de Heere Jezus mag worden ingeleid, iets buitengewoons, iets schoons aanschouwen. Dan zal hij met David uitroepen: „Gij zijt veel schoner dan de mensenkinderen; genade is uitgestort in Uw lippen” (Psalm 45: 3). En met de bruid uit het Hooglied (5: 10 en 16) zal hij uitroepen: „Mijn Liefste is blank en rood, Hij draagt de banier boven tien duizend. Al wat aan Hem is, is gans begeerlijk. Zulk een is mijn Liefste, ja zulk een is mijn Vriend.” Zij kunnen dan de schoonheid de heerlijkheid, de gepastheid, de algenoegzaamheid, de volzaligheid van Sions Koning niet uitdrukken. Zij kunnen niet zeggen, wat zij dan gevoelen, proeven en smaken.

Ten laatste wilden wij ook nog even stilstaan bij Zijn wondervolle geboorte. Wie kan het dan omvatten, dat de Schepper van hemel en aarde, Die alle dingen draagt door het Woord Zijner kracht, daar als een machteloos, hulpbehoevend, nietig schepseltje in de kribbe ligt? Hij, Die van de wolken Zijn wagens maakt, wandelt op de vleugelen des winds en de hemelen uitspreidt als een gordijn, ligt daar als een hulpeloos wicht. Wie kan dat eeuwig Godswonder doorgronden? O, als de kerke Gods daarbij bepaald wordt, dan moeten zij getuigen : „O diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods! Hoe ondoorzoekelijk zijn Zijn oordelen en onnaspeurlijk Zijn wegen!” (Rom. 11: 33).

2.

Wij zouden ten tweede letten op de blijde boodschap die gebracht werd.

Sommigen willen, dat de Heilige Geest de Boodschapper was, doch voor deze mening kunnen we nergens in de Heilige Schrift grond vinden. Het was een geschapen engel, en waarschijnlijk dezelfde, die aan Maria verschenen was, dus de engel Gabriël. Hoe dit zij, de engel, ja het ganse engelenkoor, als door God de Vader van uit het hof des hemels uitgezonden, bracht aan eenvoudige herders de heerlijkste boodschap die ooit op aarde verkondigd was. Toen die heuglijke tijding aan de herders gebracht werd, was het, volgens het 9de vers van het teksthoofdstuk, nacht. En daar omscheen hen de heerlijkheid des Heeren en zeide de engel tot hen : “Vreest niet!”

Het was niet alleen nacht in het rijk der natuur. Maar ook ten opzichte van Israëls geestelijk leven moeten we zeggen, dat het nacht was. Duisternis was over de aarde verspreid en donkerheid bedekte de volkeren. Is het niet evenzo gesteld in het hart van elke zondaar, totdat de Heere Jezus daarin geboren wordt? We kunnen het wel verstaan, mijne hoorders, dat de herders, toen hun die engel verscheen en de heerlijkheid des Heeren hen omscheen, vreesden met grote vreze. Vaak lezen we in Gods Woord, dat mensen op het gezicht van een engel, met vreze bevangen worden. Zo wordt ook van Zacharias in Lucas 1:12 getuigd, dat hij, de engel ziende, ontroerd werd en vreze op hem viel. Wat mag daarvan toch de oorzaak zijn, toehoorders? In de staat, waarin de mens door God geschapen was, wist hij van geen vrezen. Daar kende hij de Heere aan de wind des daags. De mens kon toen in gemeenschap met de Heere leven. Daarvan kan nu, na de zondeval, juist geen sprake meer zijn, met betrekking tot de mens gelijk hij van nature is. De verschijning van de Heere of van Zijn gezanten uit de hemel boezemt hem ontzag

in en doet hem vrezen en beven. Dit wordt ook openbaar in de bekering van de zondaar, wanneer deze dus door het licht des Heiligen Geestes beschenen wordt. Als Saulus, reizende naar Damaskus, snellijk door een licht van de hemel omschenen werd, viel hij ter aarde, terwijl hij bevende uitriep: “Heere, wat wilt Gij dat ik doen zal?”

En, volk des Heeren, toen het licht des Geestes u bestraalde en Hij u uw schuld en zonde deed zien, bleef gij toen staande? Of viel u met een Saulus ter aarde? O, indien de arme zondaar door Gods Geest ontdekt wordt aan de rampzalige staat, waarin hij leeft en verkeert, en aan de blakende vijandschap, waarin hij met zijn Schepper en Formeerder leeft, dan valt hij voor God neer. Dan vervullen allerlei vrezen en beroeringen zijn hart. Doch ook na ontvangen genade blijft er iets van die vreze over. Dat kan ons blijken uit de herders van Bethlehem, van wie wij veronderstellen mogen, dat zij bekeerde mensen waren. Er blijft bij Gods volk gedurig een vreze in het hart. Het zij een vreze voor zelfbedrog, dat hun weg niet recht is en het nog eens verkeerd met hen zal uitkomen. Het zij een vreze over de aanklevende verdorvenheid, de inwonende zonde, enz; doch driewerf gelukkig, die also geduriglijk vreest.

3.

In de derde plaats zouden we letten op het middel, waardoor de beletselen werden weggenomen. Dat deed de engel door de herders toe te roepen: „Vreest niet!” We hebben er zo-even op gewezen, dat de oorzaak van de vreze, waardoor wij met ontzag en beving voor die Hoge Majesteit vervuld worden, gelegen is in onze afval van God, in de zonde. Die vreze ontstaat uit de vloek der wet; ze is een gevolg van de toorn Gods over de zonde en wordt voortdurend verlevendigd door het bewustzijn dat wij de dood tegemoet gaan. De mens, zoals hij van nature leeft, heeft dus alle reden om te vrezen!

Maar voor Gods volk, mijne hoorders, is die reden weggenomen. De Heere Jezus is gekomen, om de zonde en haar gevolgen te dragen en de besmetting daarvan weg te nemen, zodat zij van al hun misdaden door Zijn gerechtigheid uit genade vergeving hebben. Door de komst van Christus, Die buiten het werkverbond geboren werd, doch Zich onder hetzelfde stelde, is de wet in haar vloek ontpand. Door de kruisdood van de Zoon Gods en de bloedige offerande van de Middelaar des Verbonds is de toornloed des Vaders geblust, zodat Hij getuigt: „Grimmigheid is bij Mij niet”. Tenslotte: Christus heeft voor de Zijnen de dood verslonden tot overwinning, zodat voor hen daaruit de prikkel is weggenomen, en zij met Paulus mogen uitroepen: “Dood, waar is uw prikkel? Hel, waar is uw overwinning?” (1 Korinthe 15: 55)

Zo zijn, mijne hoorders, door de geboorte van de gezegende Sionsvorst al de beletselen voor Gods arm en ellendig volk weggenomen.

4.

Welke boodschap had nu die hemelbode te brengen aan de herders van Bethlehem? “Zie, ik verkondig u grote blijdschap, die al de volke wezen zal; namelijk dat u heden geboren is de Zaligmaker, Welke is Christus, de Heere, in de stad Davids.” De engel noemt het een ‘grote blijdschap’. Immers de wensen, beden en verzuchtingen van al vier duizend jaar werden nu vervuld en verhoord. Al de beloften werden hier in Christus Jezus, ja en amen. Al de schaduwen van het Oude Verbond werden in het lichaam van Christus opgeluisterd.

Het was een grote blijdschap, ook vanwege de eeuwigdurende kracht; want ze zou verkondigd worden van geslacht tot geslacht. Dat evangelie zou verkondigd worden tot aan alle einden der aarde, totdat de volheid der heidenen zou ingegaan zijn. Dan zou gans Israël zalig worden. Die blijdschap zou zijn al de volke, uit alle geslachten, talen en natiën, waaruit de Heere de Zijnen zou vergaderen. Zulk een blijdschap was er nog nooit geopenbaard en zal ook nooit meer geopenbaard worden. Dat eeuwig wonder der

verborgenheid der Godzaligheid. God de Vader schenkt Zijn Zoon als een Gift aan vijanden!

Wat zal die boodschap die herders aangegrepen hebben! Wat zal dit voor hen geweest zijn, toen het uit de mond des engels hun in de oren klonk en tot hun harten doordrong: „dat u heden geboren is de Zaligmaker.” Om dat ‘u’ gaat het bij al Gods oprecht gemaakte volk. Dat volk kan buiten Jezus niet leven of sterven, en dat kan nergens rust vinden, voordat zij uit de mond Gods mogen horen: „dat u heden geboren is de Zaligmaker”. Hij, Die u verlossen kan van schuld en straf en het recht des levens kan geven. Hij, in Wien al de beloften voor de ziel, ja en amen zijn.

“Want, ziet, ik verkondig u grote blijdschap, die al den volke wezen zal; namelijk dat *u* heden geboren is de Zaligmaker.” Dat *heden* hetwelk de engel daar de herders horen deed, was overeenkomstig Gods raadsbesluit, gegrondvest in de nooit begonnen eeuwigheid. Op hetzelfde ogenblik, dat het *heden* door de engel werd uitgesproken, was het dat Christus in Zijn menselijke natuur geopenbaard werd.

Zo was dan de Zaligmaker, Welke is Christus, geboren, gelijk Hij van de Vader beloofd en aan Zijn volk geschonken is. Hij is de volkomen Grondslag tot zaligheid, het Licht tot verlichting der heidenen, het geestelijk Broodhuis en het Manna dat uit de hemel is neergedaald. Wat een heerlijk, hemels, zalig werk. Toehoorders, die Zaligmaker te mogen aanbidden! Er is geen zaliger werk dan God te mogen aanbidden, loven en danken voor het schenken Zijner zaligheên. Wat zou het heerlijk zijn, als wij Kerstfeest mochten vieren gelijk de herders in Bethlehems velden. Dat zou een onwaardeerbaar voorrecht zijn. Mocht Gods volk nog eens bij vernieuwing in het grote Godswerk worden ingeleid. Dat schenke ons de Heere om Zijns Naams wille.

Toepassing

En de engel zeide tot hen: “Vreest niet, want zie, ik verkondig u grote blijdschap, die al den volke wezen zal; namelijk dat u heden geboren is de Zaligmaker, Welke is Christus, de Heere, in de stad Davids.”

„Vreest niet !” We wilden wel, dat wij dat een iegelijk uwer konden toeroepen. Maar wij zijn er van overtuigd, dat er velen onder ons zijn, die wel degelijk hebben te vrezen, omdat Koning Jezus nog niet in hun hart geboren is. Al zo menig Kerstfeest is er voorbijgegaan, onbekeerden onder ons, zonder dat het de minste vrucht voor u afgeworpen heeft. Voor u is het noodzakelijk, dat gij kreeg te vrezen!

Want hoe heerlijk en gezegend het feit van Christus geboorte op zichzelf is en hoezeer de eeuwigheid er toe nodig zijn zal, om de liefde Gods in het schenken van Zijn Zoon te bewonderen, dat alles is voor u en mij op zichzelf niet genoeg. Mijne hoorders, wij moeten onszelf met een Asaf als een beest voor God leren kennen. De Heere Jezus moet in de beestenstal van ons hart geboren worden, zal het wel zijn met ons op reis naar de eeuwigheid.

Zullen wij ooit recht Kerstfeest vieren, dan zullen wij, gelijkerwijs Christus onze menselijke natuur heeft aangenomen, Zijn Goddelijke natuur deelachtig moeten worden. Dat u derhalve eens recht leerde gevoelen, hoe ongelukkig, diep beklagenswaardig en rampzalig uw staat voor de eeuwigheid is! De plaats des gebeds zou u een plaats des geweens worden. Dat dan het evangelie der genade, dat gij zo vaak reeds hoorde verkondigen, niet eenmaal tegen u getuig! Want o, gij die onbekeerd van hart blijft en in uw zonde sterft, gij zult het hard te verantwoorden hebben in de dag der eeuwigheid. In die dag zal de in Bethlehems beestenstal geboren Sions Koning tegenover u staan en u met donderende stem toeroepen: „Gaaf weg van Mij, gij werkers der ongerechtigheid, Ik heb u nooit gekend.” Tyrus en Sidon zal het in de dag des oordeels verdraaglijker wezen dan ulieden. Daarom, toehoorders, gij hebt wel degelijk te vrezen, indien gij nog

onbekeerd voortleeft.

Het zal u niet baten, dat gij u onder de belijders schaart, indien gij in de praktijk een daadverloochenaar bevonden wordt. „Zo zijn wij dan gezanten van Christus' wege, alsof God door ons bade; wij bidden van Christus' wege: laat u met God verzoenen” (2 Cor. 5: 20), eer het voor eeuwig te laat zal zijn en het u van 's Konings lippen zal tegenklinken: “Doch deze mijn vijanden, die niet hebben gewild, dat ik over hen koning zoude zijn, brengt ze hier, en slaat ze hier voor mij dood” (Lukas 19:27). Nu leeft ge nog in de mogelijkheid om zalig te worden. Het is nu nog de welaangename tijd, nog de dag der zaligheid. “Heden dan, zo gij Zijn stem hoort, verhardt u niet, maar laat u leiden.”

Wij moeten leren vrezen en onze knieën voor dat 'Kindeke in de kribbe' leren buigen. Zeker, mijne hoorders, het is voor een hoogmoedig schepsel, gelijk ieder mens van nature is, geen geringe zaak, om daartoe te komen. De hooggevoelende en opgeblazen mens vindt het immers kinderachtig! God gave, dat wij allen Hem recht kinderlijk leerden vrezen. En een iegelijk onzer bedenke, dat Jehova zegt: “Ik heb gezworen bij Mijzelf, er is een woord der gerechtigheid uit Mijn mond gegaan, en het zal niet wederkeren: dat Mij alle knie zal gebogen worden, alle tong Mij zal zweren” (Jes. 45:23). Hier niet te hebben gewild en daar te zullen moeten buigen, dat zal ontzettend zijn. Nee mensen, wij kunnen nooit te kinderlijk voor de hoge God zijn. Wij kunnen ons nooit te diep voor Hem in het stof buigen.

Mocht u dan dat grote voorrecht geschonken worden, dat gij leerde bukken en buigen in der waarheid, eer de tijd zal aanbreken – en wie weet hoe spoedig - dat er geen vergeving voor uw zonden en geen ontferming meer zijn zal. De Heere binde het zelf op uw harten. “Vreest niet!” zo klonk het de herders van Bethlehem tegen. We wezen er daar straks op, dat die vreze zo verklaarbaar is. Van de natuurlijke mens getuigt Paulus: (Rom. 3:18) „Er is geen vreze Gods voor hun ogen.”

Wanneer de Heere echter een ziel wederbaart, komt er dadelijk een diepe eerbied voor God, voor Zijn Woord, voor Zijn dienstknechten, voor Zijn volk. De kinderlijke vreze wordt in de ziel geplant, met het gevolg, dat ze onmiddellijk met de zonde breekt en dezelve leert verfoeien, zodat ze met Jozef uitroepen: „Hoe zoude ik dan dit een zo groot kwaad doen, en zondigen tegen God!” (Gen. 39: 9) Daarin ligt juist het onderscheid tussen de kinderlijke en de slaafse vrees. De eerste doet de zielen de toevlucht nemen tot God. De laatste is oorzaak, dat we van God af vlieden.

Die door Gods Geest overtuigd zijn, vrezen van te zondigen tegen God. Maar ze vrezen ook soms dat hun werk niet in waarheid zijn zal. Ze missen dan het geloof en derhalve ook de troost voor hun ziel. Ze redeneren bij zichzelf, dat het niet met genade bestaan kan, dat zij zoveel verdorvenheid in hun hart ontwaren. Ze vrezen dat ze nog eens in de zonde zullen terugvallen en als een huichelaar voor God en mensen openbaar worden. Doch welgelukzalig, wie zo geduriglijk vreest. Immers die vrees brengt u in het verborgen voor God. U kunnen we toeroepen: „Vreest niet!” want de Heere Jezus is gekomen, om uw zondenschuld en -smet voor eeuwig weg te nemen.

Vaak vreest gij, bekommerden in ons midden, even als Bunyan, dat de ganse berg van Sinaï op u vallen en u verpletteren zal, maar de Heere Jezus heeft de wet voor u volkomen vervuld. Gij vreest, dat Gods toorn u treffen zal, maar indien uw ogen er voor geopend worden, dan zult gij het zien, dat in het bloed van de gezegende Middelaar de toorn Gods voor altijd is geblust. „Vreest niet! want ziet, ik verkondig u grote blijdschap.”

Ziet ge wel, toehoorders, zodra de engel gezegd had: „Vreest niet!” waren de beletselen weggenomen. En zo is het, wanneer de Heere door Zijn dierbare Geest een woord tot uw ziel komt te spreken, hetzij onder de verkondiging, hetzij onder het lezen van Zijn Woord. Dan valt al uw vreze weg.

Het was een grote blijdschap, die de engel verkondigde, en, al is het bijna 2000 jaar

geleden, toch is zij voor elk kind van God even nieuw, even groot. Die blijdschap kan hun hart zo verrukken, dat ze bij tijden en ogenblikken in de liefde Gods denken weg te zinken en te bezwijken. Ze kunnen niet uitdrukken, hoe groot de vreugde is, als zij dat grote wonder mogen aanschouwen en zien mogen, uit hoe grote nood en dood zij verlost zijn door het dierbaar hartenbloed van de Heere Jezus. Toch zal de grootste blijdschap bewaard blijven tot in de eeuwigheid, wanneer alle treuringen en zuchten zullen weggevloden zijn en eeuwige blijdschap op hun hoofden wezen zal.

Welk een voorrecht! Vreest niet! gij ganse kerk des Heeren, gij zuigelingen, gij kinderen, gij jongelingen, gij mannen en vaders in de genade, vreest niet! De Heere Jezus heeft het wel met u gemaakt en zal het eeuwig wel met u maken. Straks zult gij het zien, dat de oorzaak der vrees weggenomen is. Dan zal zij plaats maken voor eeuwige blijdschap en zult gij deel uitmaken van de grote schare, die niemand tellen kan. Die schare zal staan voor de troon en voor het Lam, bekleed zijnde met lange witte klederen en palmtakken in hunne handen hebbende, om eeuwig te juichen voor de troon van de geboren Sionskoning. Zij zullen het geslachte Godslam de eer, aanbidding en dankzegging toe brengen tot in alle eeuwigheid!

Mochten wij allen tot die gelukzaligheid worden voorbereid, opdat we reeds hier de zalige blijdschap in onze harten mochten gevoelen en wij onze verdere weg door dit Mesech der ellenden met vreugde mochten bewandelen. Geve de Heere dat om Zijns Verbonds wille. Amen!

2. De Mens bij uitnemendheid

Predicatie voor lijdenstijd over Johannes 19 : 5b

Groot is het onderscheid tussen de mens, gelijk hij door de Heere God geschapen is, en de mens, zoals hij door de zondeval geworden is. In de staat der rechtheid was de mens het pronkjuweel der ganse schepping. Ja, hij was als het ware de kroon op het werk des Heeren, toegerust met uitnemende gaven, zodat hij zijn Schepper kende aan de wind des daags en zich kon verlustigen in de grote werken des Almachtigen. Na de val kan de mens van nature niet anders openbaren dan het beeld desgenen, wien hij in de val is toegefallen, n.l. het beeld des satans. Na de val is hij geen sieraad der schepping meer, doch integendeel is hij om der zonden wil van zijn gaven beroofd. Hij heeft geen kennis van God meer, maar is totaal vervreemd van de Heere. Hij heeft geen verlustiging meer in de werken des Allerhoogsten, maar in die van de satan.

Eens was hij het pronkjuweel der schepping en het gelukkigste aller creaturen, maar nu is de mens door de zonde het ongelukkigste, het meest beklagenswaardige, rampzaligste schepsel, dat op aarde leeft. En in die ellendige staat zou de mens voor altijd hebben moeten blijven, ware het niet, dat de Heere God van eeuwigheid gedachten des vredes gehad had. Hij had van eeuwigheid besloten, in Zijn ondoorgrondelijke liefde, de gevallen mens wederom in Zijn gemeenschap te herstellen.

Nooit zou de mens, die zich vrijwillig en moedwillig van God had losgerukt, tot Hem hebben kunnen terugkeren. Het was voor eeuwig met hem afgedaan, indien de Heere Zelf niet een weg had ontsloten in Zijn onpeilbare wijsheid, door welke weg, met behoud van Gods deugden, zondaren kunnen behouden worden. Nogmaals: de mens ware in zijn ongerechtigheid voor altijd ten onder gegaan, was het niet, dat de Zone Gods een eeuwigdurende gerechtigheid had verworven door Zijn lijden en sterven in de menselijke natuur.

We wensen dan uw aandacht te bepalen bij ‘de Mens bij uitnemendheid’ en bij de weldaad, welke Hij verworven heeft voor Zijn uitverkoren gunst- en bondsvolk, naar aanleiding van Johannes 19: 5b, waar Gods Woord aldus luidt:

En Pilatus zeide tot hen: Ziet, de mens!

Lichten wij vooraf het verband toe, waarin deze tekstwoorden voorkomen:

In de laatste nacht die aan de kruisiging van de Heere Jezus voorafging, hadden de overpriesters en Schriftgeleerden Hem in hun raad des doods schuldig verklaard. Doch daar zij zelf de doodstraf niet mochten voltrekken en daartoe toestemming behoeften van de Romeinen (aan wie de Joden onderworpen waren), leidden zij Hem naar het rechthuis van Pilatus. Nadat deze tot hen uitgekomen was en gevraagd had, welke beschuldiging zij tegen hun gevangene hadden, bleek het spoedig, in welke ongelegenheid Pilatus gekomen was. Immers, zij brachten de beschuldiging in tegen de Heere Jezus, n.l., dat Hij Zich de Zone Gods en de Koning der Joden genoemd had. Dat Hij het volk beroerde en gezegd had, de keizer geen schatting te geven. Op die beschuldigingen kon Pilatus, die de drijfveer der Joden kende, het doodvonnis niet uitspreken!

Daarom zeide hij dan tot de Joden: „Neemt gijlieden Hem en kruist Hem; want ik vind in Hem geen schuld.” Oordeelt Hem naar uw wet! Zij konden Hem dan in het ongelijk stellen zoveel zij wilden. Maar daar was het de Joden niet om te doen. Neen, zij hadden

het op het leven van de gezegende Heere Jezus gemunt. Daarom drongen zij bij Pilatus te sterker aan dat hij Hem zou schuldig verklaren. Doch nadat Pilatus Jezus ondervraagd had, moest hij bekennen, geen schuld in Hem te vinden.

Maar de Joden riepen des te meer: “Hij beroert het volk, lerende door geheel Judéa, begonnen hebbende van Galilea tot hier toe!” Doch zodra Pilatus van Galilea hoorde en verstond, dat Jezus afkomstig was uit het gebied van Herodes, welke ook (bij gelegenheid van het feest) te Jeruzalem was, meende hij zich uit de moeilijkheid, waarin hij gekomen was, te kunnen redden door Jezus naar Herodes te zenden.

Herodes nu, als hij Jezus zag, was zeer verblijd, want hij had reeds lang gehoopt die Jezus eens te zien, van Wien hij zoveel wonderlijks gehoord had. Hij meende dat het Johannes de Doper wel zijn kon, dien hij had laten onthoofden, maar die dan weer opgestaan zou zijn.

Herodus hoopte, dat Jezus enig teken zou doen, maar hoe hij vraagde . . . Jezus zweeg. Toen bespotten en verachtten Herodes en zijn krijgsknechten Hem, togen Hem een priesterlijk kleed aan en zo zond Herodes Hem teleurgesteld terug tot Pilatus. En op dezelfde dag werden Herodes en Pilatus, die met elkander in vijandschap geleefd hadden, vrienden!

Het is u, om kort te gaan, uit de geschiedenis bekend, dat Pilatus, omdat hij geen schuld in Hem vond, zocht Hem los te laten. Hij hoopte dat het volk, hetwelk bij gelegenheid van het Paasfeest de loslating van één gevangene mocht eisen, Jezus zou kiezen; Maar het is u ook bekend dat het volk, toen het voor de keuze gesteld werd: Barabbas, de oproermaker en doodslager of Jezus, de Onschuldige; dat het volk de eerste verkoos, zodat Barabbas werd vrijgelaten en Jezus zou gekruisigd worden. Een treffend beeld voor de kerke Gods, die zich leert kennen als een Barabbas, een moordenaar en oproerling, doch die door de schuldigverklaring van de Onschuldige vrijuit gaat.

“Weg met Dezen!” “Laat Hem gekruisigd worden!” Zo riep de ganse menigte gelijkelijk en nu durft Pilatus niet langer het recht te handhaven. “Als nu Pilatus zag, dat hij niet vorderde, maar veelmeer dat er oproer werd” en het geroep der schare en der overpriesters geweldiger werd, oordeelde hij, dat hun eis geschieden zou. Toen nam Pilatus dan Jezus, en geselde Hem. Een ontzettende straf was het, die op de ter kruisdood veroordeelden werd toegepast. Ook bij de Joden bestond de geselstraf, waarvan Mozes had voorgeschreven, dat het aantal slagen nooit de veertig mocht te boven gaan. Daarom brachten de Joden er later altijd veertig min één toe. Bij de Joden was in de geseling nog enige barmhartigheid te bernerken, bij de Romeinen daarentegen niet. Bij hen was ten eerste het aantal slagen onbepaald, terwijl bovendien de gesel voorzien was van puntige voorwerpen, waardoor het vlees van de gestrafte vaneen gereten werd. Niet zelden gebeurde het dan ook, dat de ongelukkigen onder de geseling bezweken.

Ongewijde schrijvers verhalen van de gruwelijke geseling van de Heere Jezus, dat Zijn lichaam zo werd verwond en gescheurd, dat de ingewanden konden aanschouwd worden. Na de geseling namen de krijgsknechten een kroon van doornen, die zij Hem op het hoofd zetten. Zij gaven Hem een rietstaf in de hand en wierpen Hem een purperen mantel om, Hem toeroepende: “Wees gegroet, Gij Koning der Joden!”

Hadden in de zaal van Kajafas de krijgslieden het profetisch ambt van de Heere Jezus bespot, was door Herodes en zijn knechten Zijn priesterlijke bediening smaadheid aangedaan, hier bespotten de dienaren van Pilatus Zijn koninklijk ambt. Ze gaven Hem kinnebakslagen; dat konden zij, nu Hij veroordeeld was, vrij en ongestraft doen, zodat bewaarheid werd, wat de dichter in Psalm 89 : 16 had gezegd:

Elk kan Hem strafloos tergen.

In die desolate toestand brengt nu Pilatus de Heere Jezus uit tot het volk, zeggende: „Ziet, de Mens!”

We willen nu achtereenvolgens zien:

- 1°. Wat Pilatus met deze woorden bedoelde,
- 2°. Wat God in Hem te aanschouwen gaf en
- 3°. Hoe Zijn volk door die aanschouwing op het diepst vernederd en op het zaligst vertroost wordt.

1°. Wat Pilatus met deze woorden bedoelde.

We hebben daareven gezien, dat Pilatus er toe overging, de Heere Jezus te geselen, hoewel hij zelf getuigen moest, geen schuld in deze Mens te vinden. Hij was dus overtuigd, met een Onschuldige te doen te hebben. Het moet ons dan ook enerzijds verwonderen, dat Pilatus de geseling gelastte. Sommigen menen, dat hij het deed om de Joden te grieven. Anderen oordelen, dat Pilatus Jezus wilde bespotten en daardoor de Joden gunstiger voor zichzelf wilde stemmen. Doch dit is niet te rijmen met de verklaring van Pilatus zelf aangaande Jezus' onschuld. Neen, veeleer zien we er een laatste poging van Pilatus in, om de Heere Jezus vrij te krijgen. Daarvoor had hij wel reden, want zoals we al zeiden, was hij zeker overtuigd van de onschuld van de Veroordeelde, zodat het hem als rechter bepaald moeilijk moest vallen, de Joden hun zin te geven. Daarbij zal hij zich beschaamd gevoeld hebben dat hij, die geroepen was het recht te handhaven, het om der Joden wil verkrachtte. Wij kunnen er zeker van zijn, dat hij alles in het werk stelde, om dat onrecht te verhinderen. Ondraaglijk zal hem daarbij de houding van de Heere Jezus geweest zijn: die kalmte, die lijdzaamheid, die verdraagzaamheid en dat zwijgen, waarvan de profeet in Jesaja 53 getuigd had: "Als een lam werd Hij ter slachting geleid, en als een schaap, dat stom is voor het aangezicht zijner scheerders, alzo deed Hij Zijnen mond niet open." Dat alles zal niet nagelaten hebben, op het gemoed van Pilatus diepe indruk te maken. En wanneer we nu nog bedenken, dat de huisvrouw van Pilatus tot hem gezonden had, zeggende : „Hebt toch niet te doen met dien Rechtvaardige, want ik heb heden veel geleden in de droom om Zijnentwil," zouden we er dan nog een ogenblik aan twifelen, dat Pilatus Jezus zocht los te laten?

Eerst had Pilatus getracht de Joden te kalmeren en te bewegen, een andere straf op Hem toe te passen; dan, de gehele zaak van zich af te schuiven en Herodes uitspraak te laten doen; vervolgens was zijn hoop gevestigd op de keuze der Joden van de los te laten gevangene en nu is hij ten einde raad. Nog één ding is er, dat uitkomst geven kan: hij zal trachten, bij de Joden medelijden op te wekken. Misschien zullen hun harten vermurwd worden als zij de Heere Jezus zien, verwond en bebloed. Misschien wordt hun toorn gestild; misschien wordt het volk er door geroerd en getroffen! Daar leiden de krijgsknechten Jezus naar buiten. Hij draagt de doornenkroon, die Hem het hoofd verwond heeft, zodat het bloed Hem uit de slapen vloeit. De versleten purperen mantel bedekt maar ten dele de striemen en afgrijselijke wonden der geselslagen. Een rietstaf is Hem tot scepter in de hand gegeven. Zal het Joodse volk met ontferming bewogen worden? Zal het misschien tevreden zijn met een zo diepe vernedering, een zo lage bespottung en mishandeling?

Pilatus hoopt het, als hij het volk toeroept: „Ziet, de Mens!" Maar neen! In hun blinde en hartstochtelijke woede blijft hun hart verhard. Alle menselijk en natuurlijk meegevoel ontbreekt ten enenmale en in plaats van medelijden, barmhartigheid en ontferming te gevoelen, krijten zij het in hun blakende vijandschap uit : „Kruis Hem ! Kruis Hem !"

Hoe werd het woord der Schrift hier vervuld, dat de barmhartigheden der goddelozen wreed zijn! De Joden begeren hun Koning gekruisigd te zien. Als Pilatus dan meent, de handen in onschuld te kunnen wassen, roepen de Joden hem toe: „Zijn bloed kome over ons en over onze kinderen!"

Met die woorden namen zij de verantwoordelijkheid van de kruisdood des Heeren voor hun rekening. Hoezeer de Israëlieten dan ook die verantwoordelijkheid te dragen hebben

en het eenmaal in de dag des oordeels ervaren zullen, dat zij de Heere der Heerlijkheid, hun Koning, verworpen hebben, toch geschiedde dit alles overeenkomstig het raadsbesluit van de Almachtige Schepper van hemel en aarde.

2.

Daarom willen we in de tweede plaats zien, wat de Heere God in Hem te aanschouwen geeft.

We zouden dan zeggen, dat de Heere ons in Hem toont:

1°. *de mens, zoals hij geschapen was;*

2°. *de mens, zoals hij door de zondeval geworden is;*

3°. *de mens, als de vloekdrager der wet.*

De Zone Gods had de menselijke natuur aangenomen, niet alleen om daarin te lijden, maar ook om daarin de Goddelijke wet te volbrengen, gehoorzaam wordende tot in de dood, ja, tot in de dood des kruises. Maar de zuivere, reine en heilige menselijke natuur heeft een afkeer van alle lijden en smart, en is voor die aandoeningen allergevoeligst, omdat alle lijden, alle smart een vruchtgevolg is van de zonde. Daarom moest de Heere Jezus dan ook des te krachtiger en dieper alle smarten, Hem aangedaan, gevoelen, omdat Hij de broederen gelijk geworden was in alles, uitgenomen de zonde.

Door het aanschouwen van die Mens worden we teruggeleid tot onze oorspronkelijke staat. Zó rein, zó heilig waren wij uit 's Makers hand voortgekomen. Wij waren geschapen in ware kennis, gerechtigheid en heiligheid, bekwaam om God te dienen en te verheerlijken. Hij was de broederen gelijk geworden in alles, uitgenomen de zonde, zodat Hij vrijmoedig vragen kon: „Wie van u overtuigt Mij van zonde?” Hij was de zondeloosheid zelf; doch Hem, Die geen zonde gekend of gedaan had, heeft God zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden zijn rechtvaardigheid Gods in Hem. Hij stond daar onschuldig, en toch als de schuldigste aller mensen, omdat Hij de schuld Zijns volks droeg. Hij, Die gehoorzaam gebleven was, stond daar als de afvallige en de buiten Gods gunst geslotene, omdat Hij beladen was met de ongehoorzaamheid van Zijn volk.

Zo toont de Heere ons in die Mens tevens, wat wij door de zondeval geworden zijn: des doods schuldig; verdoemelijk voor God en ten gevolge daarvan buiten Gods gunst gesloten voor eeuwig en altoos!

„De straf,” zo getuigt de profeet Jesaja, „die ons de vrede aanbrengt, was op Hem.” Met de schuld had de Heere Jezus ook de vloek aanvaard en de straf, die op de zonde bedreigd was. Al het lijden was een gevolg van die straf. Dat Zijn gezegend hoofd verwond en Zijn lichaam bedekt

was met striemen en wonden; dat Hij straks de kruisdood moest ondergaan; dat alles wijst ons op de straf der zonde, op de vloek der wet, die Hij te dragen had, zodat de Heere ons in die Mens ook de vloekdrager te aanschouwen geeft. En wanneer nu God Zijn kerk licht geeft in de verborgenheid der verlossing, dan ziet zij die Mens daar verwond staan om haar zonde, verwond om haar overtredingen. Dan verstaat zij, dat het om haar ongerechtigheid is, dat de Heere Jezus Zijn hemeltroon moest verlaten en de menselijke natuur aannemen. Dat zij door haar zonden Zijn doornenkroon heeft gevlochten en Zijn beker heeft gevuld. Dat zij Hem die slagen, die smarten, dat lijden heeft toegebracht; dat Hij voor haar een vloekdrager moest worden.

Welk een diepe vernedering voor Zijn volk! Hoe worden ze bij het aanschouwen van die Mens beschaamd en verootmoedigd! Bij hen is alle schuld, bij Hem alle liefde! Maar ook, wat een rijke troostbron voor het volk, dat het heeft leren verstaan, dat zij uit en van zichzelf onbekwaam zijn tot enig goed en geneigd tot alle kwaad. Dat zij nooit naar God zouden gezocht of gevraagd hebben, maar zouden afgeweken zijn met een eeuwigdurende afwijking. Dat de Heere Jezus voor hen een eeuwiggeldende gerechtigheid heeft verworven.

Wanneer de gezegende Heere Jezus aan de kerke Gods in de staat Zijner vernedering wordt voorgesteld en zij door de Heilige Geest daarin geleid wordt, dan wordt zij op het diepst vernederd. Immers dan wordt voor haar de zonde zonde, en de schuld schuld, zodat ze met de profeet Jeremia uitroepen: “De kroon onzes hoofds is afgevallen; o wee nu onzer, dat wij zo gezondigd hebben!” (Klaagl. 5: 16).

Worden zij bepaald bij Zijn gezegende geboorte, dan wordt het hun een wonder aller wonderen, dat de Heere Jezus hun natuur heeft willen aannemen, om daarin te lijden en te sterven en de gerechtigheid te verwerven. Hoe zien zij verder in Zijn bloedige besnijdenis een onderpand der gehele verlossing! Verklaart Paulus niet in Galaten 5 : 3, dat een iegelijk, die zich laat besnijden, een schuldenaar is de gehele wet te doen? Zo was dan door de besnijdenis van de Heere Jezus verzekerd, dat Hij de ganse wet zou volbrengen. Zij worden er ingeleid, dat Hij dat ook voor hen heeft gedaan, zodat Hij door Zijn dadelijke gehoorzaamheid het recht der wet heeft vervuld. Wanneer zij Hem mogen volgen in Zijn leven op de aarde en er bij bepaald worden, dat Hij alles heeft ontbeerd en getuigen moest: „De vossen hebben holen, en de vogelen des hemels nesten, maar de Zon des mensen heeft niet, waar Hij het hoofd nederlegge” dan verstaan zij, dat Hij dat gedaan heeft uit enkel liefde, om voor hen alle zegeningen te verwerven.

Ja, de gehele omwandeling des Heeren, Zijn eten en drinken, Zijn slapen en waken, Zijn bidden en worstelen, Zijn strijden en lijden, in één woord: alles wat de Heere Jezus gedaan heeft, was uitsluitend borgtochtelijk voor Zijn volk. En dat was zo volkomen in hun plaats, alsof zij dat alles zelf gedaan hadden.

Maar inzonderheid, wanneer zij de Godmens krijgen te aanschouwen in de hof van Gethsémané en Hem horen getuigen: „Mijn ziel is geheel bedroefd tot de dood toe.” Volk van God, ziet dan uw Borg daar staan met dat bleke gelaat en dat bedrukte oog door de angst en benauwdheid der ziel. Tot de dood toe bedroefd, dat is tot het einde toe. Hij kon niet meer bedroefd geweest zijn of Hij ware afgesneden! En geen wonder; de gezegende Middelaar stond daar gereed om in te gaan in de eeuwige Godsverlating, gelijk alle onbekeerden eens zal wedervaren.

Hij stond daar beladen met het pak van zonde (zowel in het algemeen als voor elk van Zijn volk in het bijzonder) voor Zijn Vader, Die nu als Rechter tegenover Hem staat vanwege uw schuld. Hij stond voor Dengene, Die een verterend vuur en een eeuwige gloed is, waarbij niemand wonen kan. Vuurvlammen gaan uit van Zijn troon, donderslagen worden gehoord en alle verschrikkingen Godes vliegen de zondaar tegemoet. Was het wonder, dat Hij geheel bedroefd was tot de dood toe?

Ziet, Hij scheidt Zich een steenworp af van de drie dicipelen, die Hem vergezellen in de hof. Hij valt op Zijn aangezicht, biddende en zeggende: „Mijn Vader indien het mogelijk is, laat dezen drinkbeker van Mij voorbijgaan! Doch niet, gelijk Ik wil, maar gelijk Gij wilt.” Zelfs in de hoogste benauwdheid, volk des Heeren, begeeft Hem het geloofsvertrouwen niet op Zijn Vader, gelijk Hij

de Heere én hier én aan het kruis noemt. Hij betoonde Zich de overste Leidsman, de Voleinder des geloofs.

Daar ziet gij, volk des Heeren, uw Borg met uw zonde voor God ten gerichte, liggende in het stof des doods, uitgestort als water. Al Zijn beenderen hebben zich vaneen gescheiden. Zijn hart is als was, het is gesmolten in het midden Zijns ingewands (Psalm. 22 : 15, 16). Daar ligt Hij onder de toorn Gods, de Goddelijke wet stort haar vloek over Hem uit. De angst der hel treft Hem; de pijlen des satans dalen neder. Dat alles drukt Hem het zweet uit de poriën, het perst Hem droppelen bloeds af.

Bij het zien van dat lijden van Jezus, bij het horen van Zijn gezucht, kan de ziel het niet uithouden. Al de tranen schreit hij dan uit zijn lichaam. Door de persing des harten meent hij te sterven vanwege de innige smart, dat hij dat lijden zijn Borg heeft aangedaan. Worden zij verder bepaald bij Zijn gevangenneming, dan zien zij Hem binden, opdat zij

ontbonden zouden worden. Daarna bij Zijn zwijgen op de valse beschuldigingen. Dan is het, opdat hun mond voor altijd rechterlijk zou ontsloten worden, daar zij anders nooit van Gods lof zouden hebben kunnen getuigen. Ja, Hij werd veroordeeld, door Jood en Heiden, opdat die beiden door Hem zouden kunnen behouden worden. Wanneer zij Hem dan bespot en geselsd zien om hun zonde en schuld, zouden zij dan niet op het diepst vernederd en verootmoedigd, ja, in de zelfvernietiging gebracht worden?

Ja, geliefden, zolang een mens niet in het geheim van 's Heeren lijden en sterven ingeleid wordt, kan hij zeer zeker wel een droefheid kennen, dat hij door zijn zonden God beledigd heeft; en ook een blijdschap, dat hem om Christus' wil genade geschonken is. Maar eilieve! Hij kent niets van dat geheim. Want daar, in dat plaatsbekledend lijden en sterven, daar ligt de smart der zonde, die de mens op het diepst vernedert.

3.

Wanneer de Heilige Geest hen doet verstaan, dat de Heere Jezus in Zijn menselijke natuur om de zonde vernietigd is, worden ook zij in zich zelf vernietigd om de zonden voor eeuwig vaarwel te zeggen en de gerechtigheid te beminnen. Maar dan worden ze ook op het zaligst vertroost. Zij zien, dat de Heere Jezus door Zijn dadelijke en lijdelijke gehoorzaamheid, plaatsbekledend en schuldovernemend Gods eer verheerlijkt en Jehova's deugden opgeluisterd heeft. Dat Hij het recht der wet vervuld heeft naar de regelen van het heiligdom. Dat Hij met één offerande in eeuwigheid volmaakt, degenen, die geheiligd worden. Alzo heeft Hij in Zijn vernedering het oordeel weggenomen. Doch daarna is Hij opgestaan en verheerlijkt aan Gods rechterhand. Juist het zien hiervan vertroost degenen die op het diepst vernederd zijn, het zaligst. Immers de weldaad, in de staat der vernedering verworven, wordt in de staat der verhoging toegepast en verzegeld. Want dan wordt de Kerk gebracht tot de vrijheid der heerlijkheid der kinderen Gods. Dan is het: „Staat dan in de vrijheid, met welke ons Christus vrijgemaakt heeft.” Die vrijheid bestaat niet hierin, dat wij om Christus wil gerechtvaardigd zijn door de genade des geloofs (hetgeen wel zo is aan de zijde Gods, dat hun schuld weggenomen is en hun onmiddellijk de gerechtigheid van Christus geschonken is). Die vrijheid bestaat ook niet hierin, dat de ziel door de daad des geloofs in de vierschaar zijner consciëntie gerechtvaardigd is, want die beide hebben betrekking op de staat, en zijn een vrijverklaring van schuld en straf, met een mindere of meerdere bewustheid daarvan door het geloof. De ware vrijheid bestaat hierin, dat we ons door het geloof niet alleen bewust zijn, dat de schuld is weggenomen en ons het recht des levens geschonken is, maar ook dat we ons bewust zijn finaal van de eerste Adam afgesneden te zijn en overgebracht in de tweede, Jezus Christus.

„Want indien wij met Hem een plant geworden zijn in de gelijkmaking Zijns doods, zo zullen wij het ook zijn in de gelijkmaking Zijner opstanding.” (Rom. 6 : 5) Daarom bewegen zij zich in Christus zo volkomen vrij, dat zij ongehinderd en zonder de minste veroordeling of beschuldiging in het heiligdom Gods verkeren. Zij kunnen dus in Christus ten allen tijde voor het aangezicht van hun eigen Vader verschijnen. De ware vrijheid ziet dus niet alleen op de staat, maar ook op de stand.

Maar, zult gij misschien zeggen, de zonde dan? Het komt er hier op aan, wel te onderscheiden. We weten van Henoch, dat hij met God wandelde. Paulus getuigt zelf: “Want het leven is mij Christus”. Toch zal niemand van ons betwijfelen of Henoch en Paulus zonder zonde waren. Maar het is wat anders zonde te hebben, dan zonde te doen. Het is wat anders of we tegen de zonde, die in ons woont, wakende en biddende mogen zijn, opdat wij niet in verzoeking vallen. Dan dat we de zonden, vooral de hartszonden, koesteren. Het laatste wordt veel meer gevonden dan het eerste. Vandaar de klacht van de kerk, het verbergen achter de oude mens en de onheilige wandel in plaats van als een diep afhankelijke, geheel onbekwame onder het hulpverbeidend opzien tot de Heere de

toevlucht te nemen tot Hem. Hij is ons van God geworden tot wijsheid, om alle dwalenden, onkundigen en onwetenden de weg te wijzen. Hij is ons geworden tot rechtvaardigmaking, dus niet alleen met betrekking tot onze staat, maar ook tot onze stand. Hij is ons geworden tot heiligmaking, om door Zijn koninklijk ambt en Zijn zaligmakende heerschappij zodanig in onze harten te wonen, dat er geen plaats overblijft om de zonde te koesteren en er door verlost, verleid en terneer geworpen te worden. Want daardoor ontvalt onze vrijmoedigheid ons, vermenigvuldigen de klachten en wordt de vrede van ons hart verstoord. Hij is ons geworden tot volkomen verlossing om te zien dat wij niet meer leven op aarde omdat *wij* het willen, maar omdat God het wil. Omdat wij krachtens Gods raad, doel en oogmerk nog niet gemist kunnen worden. Maar zodra wij Gods raad hebben uitgediend, zal de Heere Jezus ons verlossen van het lichaam der zonde en des doods. Dat lichaam daalt in de groeve tot de jongste stonde, die door de kerk verbeid wordt. Dan zal de ziel eeuwig jubelen over dood en graf, hel en oordeel. Gelovigen, dat het u gegeven moge worden uw leven heel anders te beschouwen, dan gij over het algemeen doet.

“Daarom, broeders, benaastigt u te meer, om uwe roeping en verkiezing vast te maken; want dat doende zult gij nimmermeer struikelen.” (2 Petrus 1:10). Tracht daarna volkomen verlost te worden van uzelf, gelijk Paulus. Hij getuigt dat hij niet meer leefde, maar Christus in hem, om vervolgens goed verloochend te zijn. Dan kunt gij het Lam volgen door Zijn kracht, van hier uit het Mesech tot op de troon Gods om te oordelen de twaalf geslachten Israëls. Want uit Christus’ lijden wordt niet alleen de diepste vernedering geopenbaard. Door Zijn gadeloze verhoging wordt ook de zaligste vertroosting geopenbaard.

Toepassing

Uit het verband, waarin onze tekstwoorden voorkomen, zagen we, hoe de Heere Jezus bespot en geïgelsd werd, de krijgsknechten Hem een purperen mantel omhingen en een kroon van doornen vlochten en opzetten, en Hem kinnebakslagen gaven. Bij een oppervlakkige beschouwing zouden we in drift en toorn tegen Jood en Heiden ontsteken. Dan zouden we als Jeruzalems dochters, wenen om de pijn van de lijdende Heere. Maar indien wij aldus het lijd en sterven van de Gezegende beschouwen, is het een bewijs, dat onze ogen voor de geestelijke betekenis ervan nog niet geopend zijn. Neen, Jood en Heiden waren slechts werktuigen, waardoor het besluit des Heeren werd volvoerd. Het is evenwel gelijk de profeet Zacharias getuigt: "Het zijn de wonden, waarmee Ik geslagen ben, in het huis Mijner liefhebbers." Dus het zijn onze zonden en meer bepaald de zonden van Gods uitverkoren en inniggeliefde bruidkerk, die de Heere Jezus uit de hemel gebracht hebben, die Hem die wonden toebachten, die smarten veroorzaakten. Daardoor is Hij in de staat van vernedering gebracht.

Derhalve moeten we niet op de Joden of Heidenen zien, maar tot onszelf inkeren. Wij zullen ervan overtuigd moeten worden, dat het onze zonden zijn. Wij zullen er smart over moeten leren dragen, ze recht leren bewenen, indien wij ooit werkelijk innerlijke behoefte aan het gezegend bloed van de Heere Jezus zullen leren gevoelen, om daardoor gereinigd te worden.

En nu komt de vraag tot een ieder onzer: Hebt gij door genade al leren verstaan, dat het uw zonden zijn, die de Heere Jezus verwond hebben? Zijt gij daaraan reeds door Gods Geest ontdekt? Hebt gij rouw leren bedrijven over uw afval? Kent gij de smart der zonde? Zijt gij reeds uit uzelf uitgeleid en gebracht tot de Middelaar des Verbonds?

Gewis en zeker zult gij moeten leren kennen, dat gij dat alles door uw zonden hebt teweeggebracht. Door uw zonden hebt gij God onteerd, door uw daden hebt gij Hem getergd. Gij zijt oorzaak van dat ontzettende lijd en sterven van de gezegende Middelaar des Verbonds. Daar komt het voor u en voor mij op aan. Indien wij daarmee niet enigermate te doen krijgen, zal het vreselijk zijn voor ons, te vallen in de handen van de levende God. De waarheid getuigt ervan: „Want indien zij dit doen aan het groene hout, wat zal aan het dorre geschieden?” De Heere Jezus wordt hier voorgesteld als het groene hout, over Wien de Vader Zijn toorn heeft uitgestort. Wat zal dan aan het dorre hout, d.w.z. aan de onbekeerde mens geschieden, wanneer hij zo sterft, zoals hij van nature leefde? Wat zal het dan voor die mens te zeggen zijn, als de volle toorn des Almachtigen tot in alle eeuwigheid der eeuwigheden op hem rusten zal? Mochten wij er door genade toe verwaardigd worden, dat onze blinde zielsogen geopend werden voor de rampzalige staat, waarin we van nature verkeren. Dat wij hartgrondig van onze zonden overtuigd werden, opdat we een waarachtige droefheid naar God kregen, die een onberouwelijke bekering tot God werkt en opdat het bloed van de gezegende Middelaar onmisbaar en noodzakelijk werd voor onze zonden.

Wij hebben u voorgesteld de reine mens, gelijk hij uit de hand des Makers voortgekomen was. Wij hebben ook de gevallen mens voorgesteld, gelijk hij door de zonde geworden is. Tenslotte hebben wij u voorgesteld de vernieuwde mens, vernieuwd naar het evenbeeld Gods. Dit zullen we moeten leren kennen, zal het wel met ons zijn op reis naar de eeuwigheid. Indien gij daarom nog nooit overtuigd werd van uw zonden, mocht de Heere u dan nog overtuigen, eer het voor eeuwig te laat zal zijn. Nu is het nog de dag der zaligheid; bedenkt dan, wat tot uw eeuwige vrede dient.

En nu dat volk, dat overtuigd is van zijn zonde, dat is een zeer gelukkig volk. Niettegenstaande zij een zielensmart gevoelen over de zonde en bekennen moeten, dat zij het zijn, die het hart van de gezegende Heere Jezus verwond hebben, toch zijn zij een gelukkig volk. Al is het, dat zij bekennen moeten de eeuwige dood verdiend te hebben,

nochtans is hun ziel innerlijk verheugd en verblijd, omdat zij hun hoop en verwachting op de Heere Jezus gesteld hebben. Zij zijn overtuigd van de grootheid hunner zonde en gaan vanwege de veelheid hunner ongerechtigheden in het stof gebogen voor de Heere. Zij leren de onmogelijkheid kennen om uit en van zichzelf gezaligd te worden. Welk een rijke troostbron kan voor dezulken het lijden en sterven van de gezegende Borg en Middelaar worden!

Mocht er maar veel zijn een opwassen in de kennis en genade van onze Heere Jezus Christus. Doch, helaas, daarvan valt over het algemeen weinig te bespeuren. Er worden er zeer zeker velen gevonden, die overtuigd zijn van hun zonden, die hun overtredingen voor de Heere hebben beleden en enigmate de schuldvergevende genade hebben leren kennen. Zij hebben het doodvonnis leren billijken en voor hen is een deur der hope ontsloten in het dal van Achor. Maar waar vindt men een levende behoefte aan de verlossing, die in Christus Jezus is? Waar een opwassen in de kennis en genade van de Heere Jezus Christus?

De meesten van Gods kinderen hebben nu eenmaal een hoop gekregen op de zaligheid, waaruit ze nu leven. Zij zien er naar uit, of de Heere hen bij tijden en ogenblikken eens verkwikt, om daaruit voortdurend te kunnen opmaken, of hun beginsel wel uit God is. En zo leven zij dan weken, maanden, jaren soms voort, zonder enige vorderingen te maken in de weg van het schuldovernemend Middelaarswerk. Wat is hun oog toch gesloten voor het lijden en sterven van de gezegende Heere Jezus! Mocht gij, die daarin leeft en dus uw verloren toestand hebt leren kennen, in de noodzakelijkheid gebracht worden, opdat gij de heerlijkheid en de diepste diepte van het Goddelijk borgwerk, benevens de troost, die daarin opgesloten ligt, leerde kennen. Dan zou u ook meer en meer te strijden en te waken krijgen tegen de zonde, die ons, ook na ontvangen genade, zo lichtelijk omringt en gedurig gevangen neemt.

Want het kan niet anders, dan hoe dieper wij ingeleid worden in het lijden en sterven van de Heere Jezus en zien mogen, wat onze zonden Hem gekost hebben, des te meer zal de zonde haar kracht verliezen. Wanneer wij dat daadzakelijk in onze harten ondervinden, zullen wij ook meer en meer van onszelf verlost worden en het Lam volgen, waar Het ook heen gaat.

Daarom bekommerden onder ons, mocht gij uit uzelf uitgeleid en door de Heilige Geest ingeleid worden in het verlossingswerk van de Heere Jezus. Opdat gij Hem mocht kennen als Dengene, Die de straf heeft gedragen en de vloek heeft weggenomen, en opdat gij bekleed moogt worden met de klederen des heils en de mantel der gerechtigheid.

“Ziet, de mens!” Daaruit heeft dan de Kerke Gods bij ogenblikken de zalige vertroosting, als zij mag zien de verlossende liefde van Hem, Die nu aan de rechterhand des Vaders voor hen niet alleen een biddende, maar ook een dankende Hogepriester is.

Mocht de Heere God ons dan maar veel inleiden in het Borgwerk van de gezegende Middelaar, opdat wij vervuld werden met de vrede Gods tot roem Zijns Naams, tot troost en blijdschap onzer zielen en tot stichting Zijner gemeente.

Geve de Heere dat om Zijns verbonds wille. Amen !

3. Het opschrift op het hoofd van de gezegende Middelaar

Predicatie voor lijdenstijd over Johannes 19 : 19b

Onder de bevelen, die Mozes van de Heere ontving met betrekking tot de kleding van de Hogepriester (welke bevelen gij kunt vinden in Exodus 28) komt ook de opdracht voor tot het vervaardigen van een plaat van louter goud. Daarin moesten deze woorden gegraveerd worden: “De Heiligheid des Heeren.” Die gouden plaat moest dan met een hemelsblauw snoer bevestigd worden aan de voorzijde van de muts des Hogepriesters. Zo lezen wij in vers 38: „En zij zal op het voorhoofd van Aäron zijn, opdat Aäron drage de ongerechtigheid der heilige dingen, welke de kinderen Israëls zullen geheiligd hebben, in alle gaven hunner geheiligde dingen; en zij zal geduriglijk aan zijn voorhoofd zijn, om henlieden voor het aangezicht des Heeren aangenaam te maken.”

Aäron moest dus die plaat dragen, om de kinderen Israëls voor het aangezicht des Heeren aangenaam te maken. Vanwege hun zonde waren zij de Heere onaangenaam, onheilig, onrein. De offeranden, die zij de Heere brachten, konden dus zonder tussenkomst van de Hogepriester de Heere evenmin welgevallig zijn. Jehova kan met het onheilige en onreine geen gemeenschap hebben.

Door die gouden plaat aan het voorhoofd van Aäron werden de Israëlieten er op gewezen, dat zij alleen door de tussenkomst van de Hogepriester de Heere aangenaam konden zijn.

Dit nu is een symbool van de Middelaar des Verbonds, Die eenmaal als de Hogepriester Zijns volks zou geopenbaard worden. Wanneer Jehova ons in onszelf aanziet, dan zijn wij onreine, onheilige schepselen, met wie de Heilige Israëls geen gemeenschap hebben kan. Dan zijn al onze verrichtingen, al onze gebeden en smekingen als het ware een stank in Zijn neusgaten. Maar indien wij verwaardigd worden aangezien te worden in de enige Hogepriester des Nieuwen Verbonds, Die de Heiligheid Zelf was, dan is niet alleen onze persoon, maar dan zijn ook alle verrichtingen en gebeden in Hem geheiligd en derhalve ook aangenaam voor het aangezicht des Heeren.

Niet alleen onze persoon, maar ook al onze verrichtingen. En wel dit laatste als een gevolg van het eerste. Dit blijkt duidelijk uit de geschiedenis van Kaïn en Abel. We lezen immers in Gen. 4: 4b: „De Heere zag Abel en zijn offer aan”. In het volgende vers lezen we: „Maar Kaïn en zijn offer zag Hij niet aan.” Omdat Abel aangenaam was in de ogen des Heeren, vandaar was zijn offer het ook. Kaïns offer vond geen genade in Zijn ogen, omdat de persoon Hem niet geheiligd was.

Dienovereenkomstig heeft de Heere tijdens Zijn omwandeling op aarde geleerd: “Of maakt de boom goed en zijn vrucht goed.” “Een goede boom kan geen kwade vruchten voortbrengen.”

Toehoorders! Wij zijn van nature allen in de staat der zonde; onrein en onheilig voor God. Daarom kan de Heere der heirscharen geen gemeenschap met ons hebben, tenzij wij gereinigd en geheiligd worden, door de Hogepriester Jezus Christus, van onze eigen, dode werken om de levende God te dienen.

Die noodzakelijkheid wensen wij met elkander na te gaan, door te letten op:

Het opschrift, dat de gezegende Hogepriester des Nieuwen Verbonds boven het hoofd kreeg, toen Hij God de Vader de enige, volmaakte en heilige offerande Zijns lichaams

bracht aan het kruis. Dit opschrift kunnen we vinden in Johannes 19: 19b:

Jezus de Nazaréner, de Koning der Joden.

De vorige maal zagen we, hoe Pilatus alles in het werk stelde om de Heere Jezus te verlossen uit de handen van het Joodse Sanhedrin. Zelfs de onrechtvaardige geseling moeten we als een middel daartoe beschouwen, omdat Pilatus hoopte, dat wanneer de Joden Hem met wonden overdekt en in het spotkleed gehuld zouden zien, met ontferming zouden bewogen worden. Maar wij zagen ook, hoe het: "Ziet, de Mens!" van Pilatus op de onbarmhartige Joden geen andere invloed uitoefende, dan dat zij des te meer riepen: „Kruist Hem, kruist Hem!" Alle pogingen, die Pilatus aangewend had, waren mislukt en nu bezweek hij voor het aandringen der Joden: „En Pilatus oordeelde, dat hun eis geschieden zou." "Maar Jezus gaf hij over tot hun wil", opdat Hij gekruist zou worden.

Wij wensen dan nu te letten op:

- 1°. de uitleiding van de Heere Jezus Christus;
- 2°. de kruisiging; en
- 3°. het opschrift aan het kruis.

Nadat zij de Heere Jezus bespot hadden, deden zij Hem de purperen mantel af, en deden Hem zijn eigen klederen aan, en leidden Hem uit om gekruisigd te worden naar de heuvel van Golgotha. Nu was het bij de Romeinen de gewoonte, dat de ter kruisdood veroordeelden hun eigen kruis droegen. Zo moest ook de Heere Jezus Zijn kruis op Zich nemen en begaf men zich naar de plaats genaamd Golgotha. Naar alle waarschijnlijkheid was de Heere Jezus door de geseling zeer afgemat en vreesden de Joden, dat Hij onder het kruis bezwijken zou. Daardoor zouden zij dan hun spotzucht niet kunnen botvieren.

Daarom drongen zij enen Simon van Cyréne, die daar voorbijging, komende van de akker, dat hij Zijn kruis droeg. Men weet niet met zekerheid, of Simon van Cyréne het gehele kruis gedragen heeft of slechts het achterste gedeelte. De Waarheid zegt ons alleen: "Zij dwongen een Simon van Cyréne, (..) dat hij Zijn kruis droeg." Toehoorders, daarin ligt veel opgesloten. Want het is niet alleen een Simon van Cyréne, die gedwongen moet worden om het kruis te dragen. Ieder mens is van nature onwillig om een kruisdrager te zijn, het gaat tegen vlees en bloed in. In de eerste weg wordt vaak zo gemakkelijk gezegd, dat men de Heere zal volgen door bezaaide en onbezaaide velden, door eer en door oneer, door goed en kwaad gerucht. Maar het wordt spoedig ervaren, dat onze natuur tegen het kruisdragen gekant is. Neen toehoorders, niemand is een kruisdrager van nature. Zullen wij ons kruis gewillig opnemen en vrolijk dragen achter de Heere, dan moeten wij kruisdragers gemaakt worden. Mocht iemand nu soms opmerken, dat de Heere Jezus dan het kruis niet gedragen heeft, dan stemmen we dat dadelijk toe. De Heere heeft wel het kruislijden voor de kerke Gods ondergaan, zodat zij daarvan bevrijd is. Het kruisdragen evenwel heeft Hij voor haar achtergelaten. Wij zullen dus allen kruisdragers achter de Heere moeten zijn, want degenen, die het pad van Gods geboden wensen te lopen, hebben die nalatenschap van de Heere Jezus te aanvaarden.

Zo is er dan niemand van Gods volk, of hij krijgt een kruis te dragen. De één een zwaarder kruis dan de ander, de één een inwendig, voor het oog van de wereld verborgen kruis, de ander een uitwendig kruis van verdrukking of vervolging. Evenwel, zalig is hij, die verwaardigd wordt een kruisdrager achter Jezus te zijn.

Jezus dan werd uitgeleid naar Golgotha, en een grote menigte van volk en van vrouwen volgde Hem, welke ook weenden en Hem beklagden. Zeer zeker is er verschil geweest in het wenen van die vrouwen. Het grootste gedeelte zal wel geweend hebben uit medelijden en door aandoening. Waarschijnlijk waren er onder die vrouwen ook die door

de Heere Jezus beweldadigd waren op de een of andere wijze, zodat zij schreiden bij de gedachte aan het gemis van hun Weldoener. Dan waren er zeker ook discipelinnen des Heeren die uit waarachtige droefheid weenden. Zo werden er dan verschillende tranen gestort: “En Jezus, Zich tot haar kerende, zeide: Gij dochters van Jeruzalem! weent niet over Mij, maar weent over uzelf, en over uw kinderen. Want ziet, er komen dagen, in welke men zeggen zal: Zalig zijn de onvruchtbaren, en de buiken, die niet gebaard hebben, en de borsten, die niet gezoogd hebben. Alsdan zullen zij beginnen te zeggen tot de bergen: Valt op ons; en tot de heuvelen: Bedekt ons. Want indien zij dit doen aan het groene hout, wat zal aan het dorre geschieden?”

Welk een ontzettend oordeel kondigt de Heere Jezus hier Jeruzalem aan! Wat een reden voor de dochteren van Jeruzalem, om over zichzelf en haar kinderen te wenen! „Want”, zo spreekt Hij, „indien zij dit doen aan het groene hout, wat zal aan het dorre geschieden?” De Borg van het genadeverbond, de zonde van Zijn volk op Zich genomen hebbende, gaat gebukt onder het rechtvaardig oordeel Gods. Hij moet vanwege die rechtvaardigheid al dat lijden en al die smart ondergaan. Maar wat zal het dan eens te zeggen zijn voor al diegenen, die het Evangelie van Jezus Christus ongehoorzaam geweest zijn en op wie de toorn des Almachtigen naar Zijn rechtvaardig oordeel tot in alle eeuwigheid zal blijven rusten?

Jeruzalem, de stad des vredes, had Hem, die de ware Vrede en het Licht is, verworpen. In plaats daarvan zou oordeel en duisternis over haar komen. De Joden hadden te voren geroepen: „Zijn bloed kome over ons en over onze kinderen”. Zij hadden de Messias verworpen: vandaar het oordeel Gods over hen.

Toehoorders, zo gaat het altijd. Wanneer wij het Licht verwerpen, halen wij het oordeel Gods over ons, een oordeel tot het betonen van de strafoefenende gerechtigheid over ons. Och, dat wij toch met hemelse wijsheid bestraald mochten worden, dat wij alzo het Licht niet verwierpen, opdat wij voor de oordelen Gods bewaard bleven!

2.

Wij wensen nu in de tweede plaats te letten op de kruisiging zelf.

“En toen zij kwamen op de plaats, genaamd Hoofdschedelplaats, kruisigden zij Hem aldaar.” Toehoorders! wie zal in staat zijn te beschrijven, hetgeen daar op die kruisheuvel geschiedde? Hij, de Zone Gods, de Heere der Schepping, Die met één wenk de ganse schepping in het niet kon doen verzinken, nu vlees en bloed aangenomen hebbende, wordt daar aan het hout der vervloeking genageld, en dat voor een volk, dat de eeuwige dood en het oordeel verdiend had.

Met elke slag dringen de nagelen dieper in de handen en voeten en stroomt het bloed heviger uit de wonden. En als dan straks het kruis opgericht is en de gezegende Heere Jezus met het gelaat naar de brandende zon gekeerd is, wie zal dan de diepte van dat lichamelijk lijden peilen? Maar, toehoorders, nog was dat niet genoeg!

Bij dat lichamelijk lijden komt nog een ontzettende verzoeking des satans. Vroeger, in de woestijn, was de Heere Jezus tevergeefs door satan verzocht en toen, zo lezen we in Lukas 4 : 1, week hij van Hem voor een tijd. Want nu, door de mond der farizeën en schriftgeleerden, verzocht hij Hem andermaal, zeggende: “Anderen heeft Hij verlost, Hij kan Zichzelf niet verlossen. Indien Hij de Koning Israëls is, dat Hij nu afkome van het kruis, en wij zullen Hem geloven. Hij heeft op God betrouwd; dat Hij Hem nu verlosse, indien Hij Hem wel wil; want Hij heeft gezegd: Ik ben Gods Zoon.” Hoe verzwaarde hier het één het ander!

Inmiddels hebben de krijgsknechten, naar luid van Psalm 22: 19, het lot geworpen over de kleding van de Heere Jezus en die onder elkander verdeeld. Zij hadden het kruis van de Heere Jezus geplaatst tussen die van twee moordenaars, om daar als het ware mede aan te geven, dat Hij de grootste der zondaars was. Maar, toehoorders, er was meer in

verborgen. Immers, één van de kwaaddoeners, die gehangen waren, lasterde Hem, zeggende: “Indien Gij de Christus zijt, verlos uzelf en ons.” Maar de andere bestrafte hem en bad: „Heere, gedenk mijner als Gij in Uw Koninkrijk zult gekomen zijn!” Daarop werd hij door de Heere Jezus zalig gesproken. In de eerste plaats een symbool, toehoorders, hoe eenmaal de Zone Gods in de dag aller dagen, wanneer Hij zal wedergekomen zijn op de wolken des hemels om te oordelen, hoe Hij dan een volk ter rechter- en een schare ter linkerzijde hebben zal. Dan zal Hij tot het ene zal zeggen: „Komt, gij gezegenden Mijns Vaders, beërft dat Koninkrijk, hetwelk u bereid is van de grondlegging der wereld.” Dan zal Hij tot de andere zeggen: “Gaaf weg van mij, gij vervloekten, in het eeuwige vuur, hetwelk de duivel en zijn engelen bereid is!”

In de tweede plaats blijkt daaruit, dat al meenden de Joden, dat zij nu triomfeerden, desniet-tegenstaande de gezegende Heere Jezus Zich aan het kruis openbaarde als de Machthebbende. Ook toen de Heere Jezus aan het kruis hing, was de Goddelijke natuur niet van Zijn menselijke natuur gescheiden.

Daar hing dan de gezegende Middelaar. De aarde had Hem uitgeworpen, de hemel wilde Hem niet ontvangen. Zo staat Hij daar als het uitvaagsel der mensheid tussen hemel en aarde. Hij was tot een vloek geworden, omdat Hij de zonden en schuld van Zijn kerk op Zich genomen had, om die kerk van de vloek te verlossen. Paulus zegt daar ook van in 2 Kor. 5: 21: “Want Dien, Die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem.” En in Gal. 3: 13 zegt hij: “Christus heeft ons verlost van de vloek der wet, een vloek geworden zijnde voor ons; want er is geschreven: Vervloekt is een iegelijk, die aan het hout hangt.” De Heere Jezus is dus een vloek geworden, om de vloek van Zijn kerk weg te nemen en ze weer in de gemeenschap met God te doen delen.

3.

Letten we nu in de derde plaats op het opschrift.

Het was bij de Romeinen de gewoonte, de kruiselingen een opschrift te geven, opdat ieder, die iets ten goede van de veroordeelde mocht weten, dit aan de overheid kon bekend maken, waardoor zij dan onschuldig verklaard of althans van de kruisstraf ontheven werden. Pilatus schreef dan ook een opschrift voor de Heere Jezus. Het is bekend, dat de verklaringen van de eerste drie evangelisten aangaande dat opschrift niet eensluidend zijn. Aangezien evenwel de apostel Johannes de laatste getuige bij het kruis was, kan hij het ook het best gezien hebben. Sommigen zijn van mening, dat Pilatus dat opschrift schreef om de Joden te grieven. Anderen menen, dat het Pilatus te doen was, om in de gunst des keizers te komen. We kunnen evenwel de bedoeling van Pilatus buiten beschouwing laten en zeggen, dat wat hij van de Heere Jezus verklaarde, waarheid was. Hij was de Koning der Joden, de van God gegeven en gezalfde Koning om over Israel en al Zijn volk tot in eeuwigheid te regeren. Zo blijkt dus ook uit dit opschrift van Pilatus de leiding der Goddelijke voorzienigheid.

Het opschrift was geschreven in drie talen: in de Hebreeuwse taal, dat is in de taal van de Bijbel; in de Griekse taal of die der wijzen; en in het Latijn, namelijk de taal der machtigen. Of wilt ge het anders? Het is geschreven in de taal der religie, in die der beschaving en in die der staatkunde.

En ook dit was niet buiten de leiding des Heeren. Dat het opschrift in het Hebreeuws was, wijst er op, dat de Heere Jezus Koning was van Zijn kerk, Zijn duurgekochte gemeente. Hij is Koning over allen, over rijken en armen, over aanzienlijken en geringen, over alle standen uit het maatschappelijk leven. Vandaar het opschrift ook in het Grieks. Dat nu het opschrift bovendien in het Latijn geschreven was, geeft ons te verstaan, dat Hij is de Koning der koningen, de Heere der heren. Hij troont boven alle vorsten en machtigen der aarde. Door Hem regeren de koningen. Het ligt voor de hand, dat Pilatus

het opschrift in drie talen schreef, opdat een iegelijk, die in Jeruzalem was, zowel Jood, als Griek en Romein, het zou kunnen lezen.

“Jezus de Nazarener, de Koning der Joden”, zo luidde het opschrift, en daarin werd Zijn ambt en bediening uitgedrukt. Immers droeg Hij die naam, omdat Hij Zijn volk zalig maakt van hun zonden. Hij is de rechtvaardige Spruit, Die de Heere aan David verwekken zou. Hij zou als Koning regeren, en zou voorspoedig zijn en recht en gerechtigheid doen op de aarde (Jer. 23: 5). Hij is het rijsje, dat voortkomen zou uit de afgehouden tronk van Isai. Op Hem zou rusten “de Geest des HEEREN, de Geest der wijsheid en des verstands, de Geest des raads en der sterkte, de Geest der kennis en der vreze des HEEREN” (Jesaja 11 : 1 en 2).

Hij is het, Die de armen met gerechtigheid zal richten en de zachtmoedigen des lands met rechtmatigheid zal bestraffen, maar Die met de adem Zijner lippen de goddeloze zal doden. (Jesaja 11 : 4). Daarom driewerf gelukzalig, wie de Heere Jezus mag leren kennen zoals het opschrift Hem noemt: als zijn Koning en Zaligmaker. Dan regeert Hij over hun harten en bestiert Hij hen in al hun gangen. Dan verlost Hij hun zielen van de schuld der zonde. Dan mogen zij Hem aanbidden en verheerlijken als hun Koning, niet alleen in hun persoonlijk, maar ook in hun huiselijk en maatschappelijk leven. Dan hebben zij Hem nodig in elke weg, op elk terrein des levens.

Toehoorders! Mochten wij allen er toe verwaardigd worden de Heere Jezus zo te benodigen, opdat wij mochten leven tot eer en verheerlijking Zijns naams, tot vrede en zalige blijdschap onzer zielen. Geve de Heere om Zijns verbonds wille ons dat te ervaren.

Toepassing

Het komt er, mijne hoorders, bij het borgwerk des Heeren op aan, of het lijden en sterven van de gezegende Middelaar voor mij en voor u, dat wil zeggen voor ons persoonlijk geldt. Dat het eenmaal geschied is, is ons bekend. Wij weten, dat Hij heeft geleden, is gekruisigd, gestorven en begraven, en dat Hij is opgestaan uit de doden. Maar nu komt het er op aan, of Hij dit gedaan heeft tot verlossing van ons persoonlijk. Immers, wat baat het ons, of wij dit uit de historie weten, indien wij daar geen profijt van hebben voor onze ziel? Die wetenschap kan ons niet in het Koninkrijk der hemelen brengen! Het is dus een allesbeslissende vraag, mijne hoorders! Onze grondslag moet houdbaar zijn voor de eeuwigheid.

Wanneer er nu over het lijden en sterven van de Heere Jezus gesproken wordt, dan zou alle menselijk meegevoel bij ons uitgeblust moeten zijn, indien ons dat koud en onaangedaan liet. Maar, mijne hoorders, onze gevoeligheid en aandoening kan toch niet de grond onzer zaligheid zijn. De Heere Jezus Zelf roept de wenende vrouwen toe: „Weent niet over Mij, maar weent over u zelve!” En dat kan niet achter blijven, toehoorders, wanneer wij door Gods Geest overtuigd worden van onze verloren staat, en leren verstaan, dat wij tegen God gezondigd hebben en deden, wat kwaad is in Zijn ogen, zodat wij als verlegen mensen leren uitroepen: “Wat moet ik doen om zalig te worden?” Wij moeten ons leren kennen als reddeloos verloren in ons zelf, zullen wij, als gans hulplozen tot Hem vlieden, Die dezulken ten Redder wil zijn. Er moet dus in onze harten plaats gemaakt worden voor de Heere Jezus. Immers is Hij gekomen om te zoeken en zalig te maken wat verloren is. Indien dan de Heere God Zelf ons ontdekt heeft aan onze verloren staat, zal Hij ook de weg der zaligheid ontsluiten, tot waarachtige troost voor onze zielen. Want gewis en zeker zal de Heere Jezus Zich openbaren als de schuldovernemende Borg en Middelaar aan al degenen, die hartgrondig ontdekt zijn.

Wij hebben onszelf dan in de eerste plaats af te vragen, of wij door Gods genade ontdekt zijn aan onszelf. Zo niet, dan kunnen we ook nooit delen in de waarachtige troost, die

een vrucht is van het verzoenend lijden en sterven van de Heere Jezus. Dat de Heere ons dan nog ontdekke en bekend make met onze verloren toestand, opdat er in onze ziel een nood geboren worde, waaruit wij tot Hem kregen te roepen. Dan zegt de Heere in Zijn Woord: „Op uw noodgeschrei, deed Ik grote wonderen.” (Psalm 81:7 berijmd)

Mijne hoorders, het gevaar tot misleiding van onszelf is zo groot, vooral, indien wij onder de waarheid opgegroeid zijn, er dagelijks in onderwezen worden en er onder verkeren. Immers dan weten wij zo goed, dat wij zondaars zijn, en dat wij schuldig staan tegenover de Heere. Het kan zelfs wezen, dat wij onder de prediking van Gods Woord aangedaan waren en er wel eens een traan in het oog kwam. En dan maken wij daar een grond van, waarop wij de eeuwigheid durven aandoen. Die grond kan toch waarlijk de eeuwigheid niet verduren. Zo misleiden wij dan onszelf.

Neen, mijne hoorders, wie wij ook zijn mogen, of wij openbaar in de zonde leven of geleefd hebben, dan of wij deugdzaam en braaf leven, wij moeten allen leren kennen, dat wij van God zijn afgefallen en de satan zijn toegefallen. Wij moeten leren kennen dat wij in de onmogelijkheid verkeren, om ons weer met God te verzoenen. En dan, als wij in de rechte onmogelijkheid verkeren om met God verenigd en bevredigd te worden, dan wil Hij een weg in de gekruiste Immanuël ontsluiten en de zalige troost van Zijn verzoening doen ondervinden in onze zielen.

Zonder tussenkomst van die Hogepriester kan God met ons, onheilige en onreine schepselen, geen gemeenschap hebben, zoals we gezien hebben. Wij moeten overgeplant zijn in de gezegende Christus. Wij moeten, zullen wij onszelf niet misleiden voor de eeuwigheid, wedergeboren worden. Indien wij dat dan nog missen, mocht de Heere er ons dan aan ontdekken, opdat we nog heden mochten bedenken, wat tot onze vrede dient. Nu is het nog de welaangename tijd, nog de dag der zaligheid. Morgen kan het voor eeuwig te laat zijn! Nu kunnen wij nog bekend gemaakt worden met de enige Naam, Die gegeven is onder de hemel, waardoor wij moeten en kunnen zalig worden.

Indien wij ons dan bedriegen, wij doen het willens en wetens, want wij behoeven ons niet te misleiden. Dat wij ons dan recht kregen te onderzoeken, of onze weg goed is voor de Heere. Binde de Heere het Zelf op uw harten.

En nu degenen, die de Heilige Geest aan zichzelf ontdekt heeft. Zij zijn verwaardigd door Gods genade twee zaken te leren kennen: hun verloren staat en de onmogelijkheid om zich tot God te bekeren. De kennis van hun verloren toestand doet hen zuchten tot God, maar zal ook oorzaak zijn, dat zij zich keren tot het werkverbond om de breuk te herstellen. Doch dan worden zij door de Geest Gods er aan ontdekt, dat er uit de werken der wet geen vlees voor God zal gerechtvaardigd worden. Dan krijgen zij hoe langer hoe meer te verstaan, dat er een weg buiten hen moet ontsloten worden. En als de Heere die weg ontsluit, wordt er voor hen een deur der hope geopend in het dal van Achor. Zij wisten van te voren wel, dat er een Zaligmaker voor zondaren geopenbaard was, maar zij konden nooit geloven, dat het ook voor hen zou zijn.

Wanneer de Heere niet zo goed was voor diegenen, aan wie de noodzakelijkheid van een weg buiten hen geopenbaard is, de weg in Christus te ontsluiten, dan zouden die zielen zeker omkomen. Dan krijgen zij echter te zien dat er mogelijkheid bestaat om weer met God verzoend te worden en dat hun schuld uitgedelgd kan worden door de enige Hogepriester Jezus Christus. Dan verstaan zij niet alleen, dat Hij gekomen is om zondaren zalig te maken, maar mogen zij ook geloven, dat Hij ook hen kan en wil zalig maken. Dat Hij dus volkomen voor hen aan het recht Gods heeft voldaan en een eeuwiggeldende gerechtigheid heeft verworven. Dan wordt dat door de werking des Heiligen Geestes aan hun harten toegepast en verzegeld en dan worden zij volkomen in de gunst Gods hersteld. Het is dan met hen, gelijk de apostel Paulus getuigt: “Wij dan, gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God, door onzen Heere Jezus Christus.” (Romeinen 5: 1). Zij gevoelen dat, gelijk Jehova Zelf getuigt in Zijn Woord, Hij

nooit meer op hen toornen of schelden zal.

Mocht de bekommerde kerk dan uit zichzelf worden uitgeleid en ingeleid in het Borgwerk van de gezegende Middelaar des Verbonds. Mochten zij, die de Heere Jezus Christus voor zich persoonlijk hebben leren kennen als hun schuldovernemende Borg en Middelaar en daardoor de vrede met God, die daaruit voortvloeit, ontvangen, tot eer en verheerlijking Zijns Naams leven. Mochten zij die enige Hoge priester nodig hebben als Koning over hun hart, in hun huiselijk en maatschappelijk leven, opdat wij tezamen mochten verkeren tot stichting van de gemeente des Heeren en ter ere en verheerlijking Gods.

Geve de Heere dat om Zijns Verbonds wille! Amen.

4. Het geloof overwint het ongeloof

Predicatie voor Pasen over Johannes 20 : 26 t/m 29

“De Heere is waarlijk opgestaan, en is van Simon gezien.” Dat was de zalige vertroosting voor het bedrukte gemoed van de discipelen en discipelinnen des Heeren. Zullen wij evenwel de zalige kracht daarvan in onze onsterfelijke zielen ondervinden, dan is het niet voldoende, te weten dat de Heere waarlijk is opgestaan en dat Hij van Simon gezien is, maar dan moet Hij ook van ons gezien zijn.

Volk des Heeren, wanneer wij u vragen: ‘Is Hij ook van u gezien?’, wat zouden er dan velen zijn, die daarop ontkennend moesten antwoorden. Doch indien wij een trapje lager kwamen en vroegen: ‘Hebt gij geen begeerte Hem te zien, Die u zalig gemaakt heeft? Die voor u aan het vloekhout des kruises genageld is? Die voor u spot en smaad gedragen heeft, ja, voor u de dood is ingegaan? De profeet Jesaja getuigt: “Maar Hij is om onze overtredingen verwond, om onze ongerechtigheden is Hij verbrijzeld”. Hebt gij geen begeerte Hem te zien, Die voor u Zijn hemeltroon heeft verlaten en op deze zondige aarde nederkwam, opdat Hij u zou zalig maken van uw zonden?”

Op die vraag zouden zeker velen getuigen, dat zij begeerte hebben, die verheerlijkte Koning te aanschouwen. Maar er zouden er ook gevonden worden onder Gods volk, die van de Heere afgeweken zijn en voor wie de Heere Jezus geen gestalte heeft, dat zij Hem zouden begeren (Jes. 53: 2).

Zo zien wij, mijne hoorders, dat er drieërlei stadia kunnen zijn in de harten van Gods volk:

1°. kan het zijn, dat de steen van het hart is afgewenteld, de zegelen verbroken zijn en de Heere Jezus voor hen is opgestaan;

2°. is het mogelijk, dat zij de Heere nog niet hebben ontmoet, al is Hij opgestaan;

3°. kan het wezen, als zij afgeweken zijn, dat zij geen gedaante of heerlijkheid in Hem zien, dat zij Hem zouden begeren.

Dat zien van de Heere Jezus, dat ontmoeten van die Koning kan verschillende uitwerking hebben op anderen, die dat voorrecht nog niet hadden. Het kan moedeloosheid verwekken, zodat de ziel zegt: ‘Het zal mij niet gebeuren!’ Dan gaan zij door de moedeloosheid bij de pakken neerzitten. Het kan ook afgunst verwekken, waardoor zij als het ware zouden vragen: ‘Waarom heeft hij de Heere wel gezien en ik niet?’ Deze en andere vormen van ongeloof krijgen soms de overhand in de harten van Gods volk. Doch mijne hoorders, al is het ongeloof nog zo sterk, toch wordt het geloof er niet van overwonnen. Integendeel: het geloof overwint het ongeloof.

Dat wensen we in dit morgenuur nader te overwegen, wanneer wij u bepalen bij Johannes 20: 26 t/m 29:

En na acht dagen waren Zijn discipelen wederom binnen, en Thomas met hen; en Jezus kwam, als de deuren gesloten waren, en stond in het midden, en zeide: Vrede zij ulieden! Daarna zeide Hij tot Thomas: Breng uw vinger hier, en zie Mijn handen, en breng uw hand, en steek ze in Mijn zijde; en zijt niet ongelovig, maar gelovig. En Thomas antwoordde en zeide tot Hem: Mijn Heere en mijn God! Jezus zeide tot hem: Omdat gij Mij gezien hebt, Thomas, zo hebt gij geloofd; zalig zijn zij, die niet zullen gezien hebben, en nochtans zullen geloofd hebben.

Er is, mijne hoorders, een groot onderscheid tussen het ongeloof in de natuurlijke mens en dat in de harten van Gods kinderen. Dat onderscheid openbaart zich helder en klaar in de wedergeboren mens. Het ongeloof is de oorzaak van de zorgeloosheid en dat de mens stijf zit op de droesem zijner zorgeloosheid (Zef. 1:12). Het ongeloof in het hart van de

wedergeboren mens houdt het geloof als het ware gevangen, maar toch blijft het geloof levend. Want wat God levend gemaakt heeft, zal niet sterven of te niet gemaakt worden. Het is daarom met het geloof in de harten der gelovigen als met iemand, die tegen zijn wil in de gevangenis gezet is en wenst, dat de deuren der gevangenis ontsloten mogen worden en hij in vrijheid gesteld zou worden. Dat is de innerlijke begeerte van Gods volk, zodat zij met de dichter uitroepen (Psalm 142 : 7):

*Voer mij uit mijn gevangenis,
Tot roem Uns Naams, die heerlijk is.
Dat mij het rechtvaardig volk omring'
En vrolijk van Uw weldaân zing'.*

Zodra de Heere het geloof uit de gevangenis verlost en hetzelfde versterkt, komen zij tot de blijdschap en vrede der kinderen Gods.

Naar aanleiding onzer tekstwoorden wensen wij dan uw aandacht te bepalen bij:

- 1°. het ongeloof in de harten der gelovigen;
- 2°. de werking van dat ongeloof;
- 3°. het geloof, dat het ongeloof overwint;
- 4°. de zalige troost, die daardoor in het hart gewerkt wordt.

De persoon, mijne hoorders, over wie in onze tekstwoorden sprake is, was een der elfen, n.l. Thomas Didymus, hetwelk is, overgezet zijnde, tweelingbroeder. Die naam past voor elk mens, die door Gods genade wedergeboren is en die met een Rebekka, toen zij zwanger was van haar tweeling, moet uitroepen: "Hoe ben ik dus?" Hij heeft immers naast zijn oude, ook een nieuwe natuur van God ontvangen. Hij is een tweemens geworden.

Die staat wordt duidelijk beschreven in Romeinen 7, waar Paulus zegt: "Zo vind ik dan deze wet in mij; als ik het goede wil doen, dat het kwade mij bijligt. (..) Het willen is wel bij mij, maar het goede te doen, dat vind ik niet. (..) Want ik heb een vermaak in de wet Gods, naar de inwendige mens. Maar ik zie een andere wet in mijn leden, welke strijdt tegen de wet mijns gemoeds, en mij gevangen neemt onder de wet der zonde, die in mijn leden is. Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods?" Ook in de brief aan de Galaten (hfd. 5) spreekt de apostel er van, als hij zegt: "Want het vlees begeert tegen de Geest, en de Geest tegen het vlees; en deze staan tegen elkander, also dat gij niet doet, hetgeen gij wildet."

Die strijd tussen vlees en Geest kan niet uitblijven, indien de Heere door Zijn genade het hart komt te bewerken en de oude mens met al zijn begeerlijkheid van de troon gestoten wordt en zijn plaats in het hart moet inruimen voor de nieuwe mens, die uit God geboren wordt. Die strijd die bij de wedergeboorte een aanvang neemt, zal voortduren, tot hij van het lichaam der zonde wordt verlost. "En wanneer", gelijk Paulus spreekt in 1 Kor. 15 : 54: „dit verderfelijke zal onverderfelijke aangedaan hebben, en dit sterfelijke zal onsterfelijke aangedaan hebben, alsdan zal het woord geschieden, dat geschreven is : De dood is verslonden tot overwinning."

2.

Wanneer we nu willen letten op de werking van het ongeloof in de harten der gelovigen, hebben we daarvan een duidelijk beeld in de daden van Thomas Didymus, de discipel des Heeren. De Heere Jezus was, na Zijn opstanding, verschenen aan de discipelen, toen zij op de eerste dag der week vergaderd waren. Doch Thomas was met hen niet, toen Jezus daar kwam. Hij had zich dus uit de kring der discipelen teruggetrokken en was waarschijnlijk tot zijn vorige levenswijze teruggekeerd. Daarin openbaarde zich al zijn ongeloof. Wat de Heere Jezus tot de Emmausgangers zeide, gold ook voor Thomas: "O,

onverstandigen en tragen van hart, om te geloven al hetgeen de profeten gesproken hebben! Moest de Christus niet deze dingen lijden, en alzo in Zijn heerlijkheid ingaan?" (Lukas 24 : 25 en 26.) Daarbij kwam nog, dat de Heere Jezus, toen Hij met Zijn discipelen op aarde verkeerde, hen meer dan eens wees op de dingen die geschieden zouden.

En toch, in Thomas hart had het ongeloof de overhand. Zelfs zo sterk, dat toen de andere discipelen hem mededeelden: "Wij hebben de Heere gezien", hij tot hen antwoordde: "Indien ik in Zijn handen niet zie het teken der nagelen, en mijn vinger steke in het teken der nagelen, en steke mijn hand in Zijne zijde, ik zal *geenszins* geloven." Hij wilde daarmee dus te kennen geven, dat hij een zeker bewijs moest hebben en dat hij derhalve niet zo lichtgelovig was als de andere discipelen. Daarin lag dus een veroordeling of liever een verdenking opgesloten van de overige apostelen. Dat is juist een kenmerk van het ongeloof, dat het werk van anderen verdacht houdt. En ware Thomas nu slechts de laatste geweest, die zo handelde! Helaas, er leven ook in onze dagen nog zovele Thomassen, die in de grond der zaak meer hun ongeloof, dan het geloof openbaren. Wanneer het ongeloof zo werkt in het hart, wij zien het bij Thomas, dan onttrekken we ons uit de kring der discipelen des Heeren. Dan moeten wij gelijk Thomas, de Heere missen en wordt Zijn licht als het ware ingetrokken en wandelen wij in de duisternis. En gelijk een schaap, dat eenmaal van de kudde afgedoold is, voortdurend verder weg raakt, zo dwalen ook wij, wanneer het ongeloof de overhand heeft, hoe langer hoe verder van de Heere af. Dat duurt zolang, tot het God belieft, de band van het ongeloof te verbreken, ons weer terug te voeren en de dwaling te genezen.

Zo wist de Heere ook voor Thomas de weg te banen, waarin hij van het ongeloof zou verlost worden.

3.

Het was acht dagen later en andermaal waren de discipelen vergaderd en nu was, onder de leiding der Goddelijke voorzienigheid, ook Thomas met hen. "En Jezus kwam, als de deuren gesloten waren", lezen we in het 26ste vers van ons teksthoofdstuk. De deuren waren gesloten om de vreze der Joden. O mijne hoorders, wat een helder beeld is dat van het hart der gelovigen. Ook daarvan kunnen de deuren gesloten zijn als het avond is, als namelijk de Zon der gerechtigheid voor hen dreigt onder te gaan, de hemel zijn licht intrekt en duisternis ons hart bedekt. Er kan zoveel in het hart zijn, waardoor het als het ware gesloten wordt voor de Heere, alles voortvloeiende uit het ongeloof. Daar zijn zoal wereldsgezindheid, vleselijke lusten die hen gevangen nemen onder de zonden, zodat zij zich vaak in hun vijandschap openbaren. Dan is er geen schepsel op de ganse aardbodem in staat, de deuren van ons hart te openen. Niemand, mijne hoorders, is daartoe in staat dan Jezus Christus. Hij alleen kan ons hart ontsluiten en alle wereldsgezindheid, aardse lusten en vijandschap wegnemen.

4.

"En Jezus kwam, als de deuren gesloten waren." Zo doet Hij altijd. De Heere openbaart Zich steeds als een verrassend God voor de Zijnen, om hen toe te roepen: "Vrede zij ulieden!" Dan, mijne hoorders, brengt Hij alles mee, om er de harten Zijner kinderen mee te vervullen. Welk een zaligheid is dat niet, als de Heere de vrede in onze harten belieft te schenken. Dat is die vrede, die de gezegende Heere Jezus in de staat Zijner vernedering verworven heeft en nu in de staat Zijner gadeloze verhoging toepast aan het hart. Die vrede gaat alle menselijk verstand te boven. Het is een vrede met God en met alle mensen, met de engelen en met al het geschapene. Het is een vrede, die nooit meer van hen weggenomen wordt en die het gemoed zalig vertroost. Zonder die vrede is alles donker en treurig in het hart, maar door die vrede komt er eeuwig licht en eeuwige

blijdschap.

De Heere Jezus was in het midden van hen. Hij zou dat afgedwaalde schaap, die Thomas, die gezegd had: “Indien ik in Zijn handen niet zie het teken der nagelen, en mijn vinger steke in het teken der nagelen, en steke mijn hand in Zijn zijde, ik zal geenszins geloven”, weer terecht brengen. Wat is de Heere toch goed voor zijn arm en ellendig volk! Hoe betoont Hij Zich ook hier de goede Herder! Hoe bekommert Hij Zich over dat éne schaap, dat zich van de kudde verwijderd heeft. Dadelijk wendt de Heere Zich tot Thomas en zegt: „Breng uw vinger hier, en zie Mijn handen, en breng uw hand, en steek ze in Mijn zijde; en zijt niet ongelovig, maar gelovig.”

Nietwaar, mijne hoorders, hoe nederbuigend goed openbaart Zich de Heere Jezus hier tegenover Thomas. En zo niet alleen tegenover Thomas, maar voor al Zijn volk. Waarom heeft Hij de zalige hemel willen verlaten, om op deze zondige aarde te lijden en te sterven, ja de smadelijke kruisdood te ondergaan? Was het niet uit enkele, loutere liefde, dat Hij de heerlijkheid, die Hij bij de Vader had, wilde verlaten om ellendige en des doods schuldige schepselen van de dood te redden en uit de klauwen des satans te verlossen?

O, volk des Heeren, wanneer wij bepaald worden bij die ondoorgroendelijke liefde Gods en daartegenover zien op onze liefdeloosheid en ontrouw, wat moesten we dan niet met de profeet getuigen: “Ik ben beschaamd, ja, ook schaamrood geworden.”

Welke gezegende uitwerking hadden die woorden van de Heere Jezus op het hart van Thomas. Ziet, mijne hoorders, hoe het geloof het ongeloof overwint, als de Heere Jezus Zich aan het hart openbaart. Thomas kan niet anders zeggen dan: “Mijn Heere en mijn God!” Doch daaruit spreekt, kort en krachtig, wat er in het hart van Thomas was omgegaan. Hij was te zeer verslagen,

dan dat hij zou kunnen uitdrukken, wat hij in zijn hart gevoelde. Maar deze heerlijke belijdenis van Thomas bewijst duidelijk, dat alle ongeloof voor het ogenblik verdwenen was. Het bewijst duidelijk dat hij zich mocht verheugen en verblijden in de zalige wetenschap, dat de Heere Jezus zijn Verlosser en Zaligmaker was. Wat een eeuwig wonder is het voor zulke zielen, die Goël te ontmoeten als hun Heere en *hun* God, als *hun* Borg en Middelaar! Wat een zaligheid is het, als zij hier door het geloof Hem mogen omhelzen en uitroepen: “Mijn Heere en mijn God!” Maar zoveel te groter nog zal de zaligheid zijn, als zij Hem hiernamaals eeuwig zullen verheerlijken.

Jezus zeide tot Thomas: “Omdat gij Mij gezien hebt, Thomas, zo hebt gij geloofd; zalig zijn zij, die niet zullen gezien hebben en nochtans zullen geloofd hebben.” Daarin ligt een zalige troost voor het volk des Heeren. Zij zullen niet, gelijk Thomas, met hun natuurlijke ogen de Heere Jezus aanschouwen. Nochtans zullen zij Hem door het geloof Hem aanschouwen, als ziende de Onzienlijke. “Het geloof nu is een vaste grond der dingen, die men hoopt, en een bewijs der zaken, die men niet ziet” (Hebr. 11: 1). Door dat geloof kunnen zij op de Heere vertrouwen en steunen. Ja, door dat geloof kunnen zij zich even gerust neerleggen om te sterven, als een natuurlijk mens om te slapen. Zij mogen zich door het geloof verlaten op de borgegerechtigheid van de Heere Jezus Christus. Daarom nogmaals: “Zalig zijn zij, die niet zullen gezien hebben en nochtans zullen geloofd hebben.”

Zij mogen hier leven in de zalige verwachting, dat eens het geloof verwisseld zal worden in aanschouwen en dat zij de Heere zullen zien, gelijk Hij is. Mocht die troost en verwachting ons aller hart vervullen, opdat de Naam des Heeren daardoor verheerlijkt worde.

Toepassing

Wij hebben, mijne hoorders, bij de aanvang gezegd, dat er een groot verschil is tussen het

ongeloof in de harten van de gelovigen en het ongelooft van de onbekeerden. Wij hebben gezien, dat het ongelooft in de harten van Gods kinderen eenmaal wordt overwonnen door het geloof. Geheel anders is het met het ongelooft der ongelovigen. Wanneer zij daarin blijven volharden, zullen zij voor eeuwig buiten blijven.

En nu kan dat ongelooft gepaard gaan, hetzij met een historisch, hetzij met een tijd-, hetzij met een wondergeloof. Maar ach, toehoorders, wat zal een historisch geloof ons baten, indien wij niet overtuigd zijn van onze verdoemelijke staat voor God. En indien wij al voor een tijd geloven, wat zal ons dat voor de nimmereindigende eeuwigheid baten? Dan zal het ons gaan, zoals ons in de gelijkenis der wijze en dwaze maagden voorgesteld wordt. De dwaze maagden, ze gingen met de wijze maagden de bruidegom tegemoet. Haar lampen brandden als die der wijze, maar ach, zij hadden geen olie des geloofs in haar vaten. Toen de bruidegom kwam, gingen haar lampen uit en werden zij buiten gesloten.

En evenmin zal ons een wondergeloof kunnen helpen. Vele mensen zien er naar uit, of er niet een wonder, een mirakel gebeurt. Daarop blijven zij wachten; en inmiddels gaat de kostelijke genadetijd voorbij. Neen, mijne hoorders, wij kunnen zonder het geloof, dat de Heere Zelf in het hart werkt, Gode niet behagen. Dat geloof, dat zaligmakend geloof moet de Heere Zelf bij de wedergeboorte in uw hart planten, en daarom gij moet wedergeboren worden. Gij moet overgebracht worden uit het rijk des satans en der duisternis in het rijk van Gods wonderbaar licht.

Wij weten wel, dat er soms gezegd wordt: 'Wat baat het, om hen erop te wijzen. Als God de mens niet bekeert, zullen zij toch nooit bekeerd worden.' Maar wij hebben ons, mijne hoorders, te houden aan Gods geopenbaarde wil. En nu zegt de Heere in Zijn Woord: „Zeg tot hen, (..) hetzij dat zij horen zullen, of hetzij dat zij het laten zullen.” Daarom is de prediking van het Evangelie der genade voor de één een reuk des levens ten leven en voor de ander een reuk des doods ten dode. Des Heeren Woord zal niet ledig tot Hem wederkeren, maar het zal alles doen, wat Hem behaagt. Mocht dan de verkondiging des Evangelies voor u niet zijn een reuke des doods ten dode, maar een reuke des levens ten leven. Van nature verkeren wij allen in de staat des doods en liggen wij allen onder de toorn Gods.

Nu zegt de Zone Gods in Johannes 3 : 36: “Die in de Zon gelooft, die heeft het eeuwige leven;

maar die de Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem.” Degenen, die door Gods genade wedergeboren zijn, hebben er iets van leren kennen, wat dat wil zeggen, onder de toorn Gods te zijn, in de ongunst Gods te verkeren, de vervaarnissen in het hart te gevoelen van Hem, Die een verterend vuur en een eeuwige gloed is. Daarom zouden zij u toeroepen (Psalm 95 : 4, berijmd):

Zo gij Zijn stem dan heden hoort,

Geloof Zijn heil- en troostrijk woord;

Verhardt u niet, maar laat u leiden.

O, indien gij u blijft verharden; indien gij blijft voortleven naar het goeddunken van uw hart, dan zal het ontzettend voor u zijn. Dan zult gij eenmaal te laat ontwaren, dat gij voor eeuwig in de rampzaligheid zult zijn, waar wening is en eeuwig tandengeknars.

Wat is het toch een onwaardeerbaar voorrecht en een grote zaligheid, wanneer wij er door Gods onbegrijpelijke goedertierenheid toe verwaardigd worden, wedergeboren te worden, gelijk Psalm 32 zegt:

W elzalig is de mens, wien het mag gebeuren,

Dat God naar recht hem niet wil schuldig keuren.

Wanneer de Heere door Zijn Geest een ziel komt te wederbaren, dan wordt datgene, dat hem te voren een lust was, tot een last. Te voren was zijn vermaak in de zonde en in de dienst des satans. Nu wenst hij van de zonde verlost te worden en de Heere te dienen.

Vanwege zijn ongerechtigheden vervullen benauwdheid en droefheid zijn hart. Daar hij overtuigd is van zijn doemschuld voor God, ziet hij zich voor eeuwig verloren te zijn. O mijne hoorders, dan heeft die eeuwigheid voor hem zoveel te betekenen!

Als een zieke patiënt zinkt hij aan de voeten van die hemelse Geneesmeester, totdat er voor hem genezing komt, en de Heere Zijn genade aan de ziel openbaart. Dan is hij verlost uit de banden, dan is er blijdschap en vrede in het hart. Dan kunnen zij niet begrijpen, dat zij later, als het geloof in zijn oefening uitgeput is, kunnen uitroepen (Psalm 77:6):

Zou God Zijn genâ vergeten?

Nooit meer van ontferming weten?

Heeft Hij Zijn barmhartigbeên

Door Zijn gramschap afgesneên?

Om verder, als de Heere het geloof weer belijft te verlevendigen, met blijdschap in het hart te getuigen:

'k Zal eeuwig zingen van Gods goedertierenbeên!

Toen een godzalige leraar eens gevraagd werd, hoe hij heette, luidde het antwoord: 'Op en neer'. En werkelijk, het gaat met zo'n ziel op en neer. De ene tijd zou hun geloof bergen verzetten, op de andere tijd roepen zij: 'Och Heere, kom mijn ongeloof te hulp!'

Zoals wij al zeiden, houdt het ongeloof alles verdacht. Daarom is het zo nodig dat de banden van het ongeloof verbroken worden, opdat wij ons in de zaligheid des Heeren mogen verheugen en verblijden. En dat gebeurt als de Heere Jezus komt en wel in de avondstond, wanneer er niet de minste verwachting is. Dat is voor de ziel het grootste wonder. Maar wij zagen het bij Thomas, mijne hoorders, de Heere moet er Zelf aan te pas komen. Uit en van onszelf kunnen wij de kracht van het ongeloof niet verbreken. "Zonder Mij kunt gij niets doen" (Joh. 15:5). Alleen in de mogendheid en door de kracht van de Heere Jezus Christus kan het derhalve geschieden. Dit moeten wij wel verstaan, dat, al hebben wij de wedergeboorte het geloof ontvangen, wij niet in staat zijn hetzelfde in beoefening te brengen. Elke daad des geloofs is een daad Gods. De Heere is en blijft altijd de alleen werkende oorzaak, ook in de oefening des geloofs.

Hoeveel zielen zijn er, die uitzien of de Heere de banden des ongeloofs eens mocht komen te verbreken. Wat zou dan hun ziel omgord zijn met blijdschap. Hoe zouden zij de Heere verheerlijken uit Zijn eigen werk, indien zij door de Heilige Geest verlost werden, en daardoor met de Vader verzoend, verenigd en bevredigd. Dan zouden zij met Paulus zeggen (Rom. 5 : 1): "Wij dan, gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God, door onzen Heere Jezus Christus". En (Rom. 8 : 1): "Zo is er dan nu geen verdoemenis voor degenen, die in Christus Jezus zijn, die niet naar het vlees wandelen, maar naar de Geest." Dan zouden ze door de kracht van Christus' bediening tegen de zonde, de wereld en de duivel strijden en overwinnen en daarin de Heere verheerlijken. Dan zouden ze grondig beantwoorden aan het doel der geestelijke schepping Gods. Wanneer wij hier in de tijd leren, door Christus geheiligt te leven, dan zullen wij gewis in vrede sterven, gelijk de apostel getuigt in Filip. 1 : 21: "Want het leven is mij Christus, en het sterven is mij gewin."

Mochten wij er dan met een Thomas toe verwaardigd worden, om van ganser harte te belijden: "Mijn Heere en mijn God!" Mochten wij door het geloof, ziende op de Volcinder des geloofs en op de enige Leidsman, onze weg met blijmoedigheid reizen naar het hemelse Jeruzalem, opdat de Heere in en door ons verheerlijkt werd.

Geve de Heere dat om Zijns Zelfs wil. Amen!

5. De vervulling van de beloften op de dag van het Pinksterfeest

Predicatie voor Pinksteren over Handelingen 2 : 1 t/m 4

Tekst: Handelingen 2 : 1 t/m 4

“En als de dag van het Pinksterfeest vervuld werd, waren zij allen eendrachtelijk bijeen. En er geschiedde haastelijk uit de hemel een geluid, gelijk als van een geweldigen, gedreven wind, en vervulde het gehele huis, waar zij zaten. En van hen werden gezien verdeelde tongen als van vuur, en het zat op een iegelijk van hen. En zij werden allen vervuld met de Heiligen Geest, en begonnen te spreken met andere talen, zoals de Geest hun gaf uit te spreken.”

Geliefde Toehoorders! Nadat de gezegende Zone Gods triomfantelijk ten hemel gevaren was, beval Hij Zijn discipelen, dat zij zouden wederkeren naar Jeruzalem om aldaar te blijven, tot zij zouden aangedaan worden met kracht uit de hoogte, tot de Heere Zijn Geest over hen zou uitstorten.

Zo waren dan, mijne hoorders, de discipelen in een zaal van de tempel eendrachtelijk bijeen, volhardende in het bidden en wachtende op hetgeen de Heere Jezus hen had beloofd (Lukas 24 : 49): “En ziet, Ik zende de belofte Mijns Vaders op u.” Zo gaat het elke gelovige, wanneer hij een belofte van de Heere ontvangen heeft. Hij doet niet anders, dan hulpverbeidend opzien tot de Heere en zich onderwinden om met gebed en smeking te naderen tot de aanspraakplaats van Gods heiligdom, uitziende naar de vervulling. En indien de Kerke Gods zo pleitend en biddend mag werkzaam wezen, wil Jehova altijd betonen, dat Hij niet beschaamt degenen, die op Hem betrouwen.

Toen dan de dag van het Pinksterfeest vervuld werd, vervulde de Heere hun wensen en zond Hij Zijn dierbare Geest. Zo verhoort de Heere, op Zijn tijd, de verzuchtingen en smeking van al degenen, die door genade biddende en pleitende bevonden worden. Zo openbaart Hij Zich als de nooit beschamende Rotsteen.

De belofte van de uitstorting des Heiligen Geestes was door verschillende profeten, de een helderder en klaarder dan de ander, geopenbaard. Tijdens het Oude Verbond was er herhaaldelijk op gewezen, dat de Geest, Die in de morgenstond der Schepping op de wateren broedde, eenmaal uitgestort zou worden en Zijn omvangrijke werking in de harten der uitverkorenen zou openbaren.

Maar ook in de dagen des Nieuwen Verbonds is de belofte herhaald. Johannes de Doper getuigde tot de Joden (Matt. 3 : 11) : “Ik doop u wel met water tot bekering; maar Die na mij komt, is sterker dan ik, Wiens schoenen ik niet waardig ben Hem na te dragen; Die zal u met de Heiligen Geest en met vuur dopen.” En de Zone Gods Zelf spreekt tot Zijn discipelen (Joh. 16:7): “Doch Ik zeg u de waarheid: het is u nut, dat Ik wegga; want indien Ik niet wegga, zo zal de Trooster tot u niet komen; maar indien Ik heenga, zo zal Ik Hem tot u zenden.”

Al die beloften werden vervuld, toen de discipelen daar op de vijftigste dag, de dag des Pinksterfeestes, in de tempel bijeen waren. Onverwacht werd het geluid gehoord gelijk als van een geweldige, gedreven wind. Dat geluid herinnerde aan de wetgeving op Sinäi, waar de Heere met majestueuse heerlijkheid Zijn wet openbaarde. Die geweldige wind vervulde het gehele huis, waar zij zaten. Wat zal het hart der discipelen getinteld hebben van zalige vrede, toen de gezegende Geest des Heeren werd uitgestort! Behoeft het ons te verwonderen, dat zij door het grote werk dat in hun ziel plaats greep, zo werden aangedaan, dat het zich naar buiten openbaarde?

Wij wensen dan in deze morgen uw aandacht te bepalen, naar aanleiding van

Handelingen 2: 1 t/m 4, bij de volgende drie zaken:

- 1°. bij de tijd, waarop de Heere de beloften vervulde;
- 2°. bij de uitstorting zelf;
- 3°. bij de zegenrijke gevolgen.

Het is ons uit de Heilige Schrift bekend, dat de Israëlieten jaarlijks drie grote feesten hadden, op welke zij moesten optrekken naar Jeruzalem, de stad des groten Konings.

Het eerste feest was het Pascha. Dan herdachten de Israëlieten hun verlossing en bevrijding uit Egypte van onder de drukkende hand van Farao. Dat was een symbool van de verlossing uit de slavernij der zonden en uit de macht van de satan door de Heere Jezus Christus.

Dan volgde het Pinksterfeest, het feest van de vijftigste dag. Het was een herdenking van een feit, dat de Heere onder de ontzaglijke tekenen van majesteit en heerlijkheid op Sinai Zijn wet gaf en Zijn verbond met hen oprichtte. Het was een symbool, hoe in de dag des Nieuwen Verbonds, wanneer de Zone Gods verheerlijkt zou zijn, Hij Zijn Geest zou uitstorten en een nieuw verbond zou oprichten. Daarbij zou de wet niet geschreven worden op stenen tafelen, maar in het hart van Zijn volk, gelijk Jeremia zegt (Jer. 31 : 33): “Maar dit is het verbond, dat Ik na die dagen met het huis Israëls maken zal, spreekt de HEERE: Ik zal Mijn wet in hun binnenste geven, en zal die in hun hart schrijven; en Ik zal hun tot een God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn.”

Het was volgens Gods bevel, dat de Israëliet zich tegen het Pinksterfeest naar Jeruzalem begaf, om de Heere de eerstelingen van de tarweoogst te offeren, opdat door de heiliging der eerstelingen, de gehele oogst geheiligd zou zijn.

Ook de discipelen waren, als de dag des Pinksterfeestes vervuld werd, in de tempel te Jeruzalem eendrachtelijk bijeen. Sommigen willen, dat het wel een schare van 120 was, doch de meeste verklaarders houden het er voor, dat het de 11 apostelen van de Heere Jezus waren, die in dit hoofdstuk bedoeld worden.

Welk een voorrecht, dat van hen getuigd kan worden, dat zij eendrachtelijk bijeen waren! Die eensgezindheid, mijne hoorders, is een gevolg van de eenheid van leer. Immers daaruit vloeit een eenheid van leven, welke weer oorzaak is van de eenheid in het gebed, waardoor de eenheid van verwachting ontstaat, welke nooit beschaamd zal worden. Waren de discipelen niet één in de leer van de Messias? Deelden ze niet in één leven van kruis en druk? Wordt van hen niet getuigd (Handel. 1 : 14) dat zij allen eendrachtelijk volhardende waren in het bidden en smeken? Hadden zij uit het gebed niet één en dezelfde verwachting? Mochten al Gods kinderen over het rond der aarde, die toch één zijn in het geloof en één in de weg, langs welke de Heere Zich komt te openbaren en door één Geest worden overtuigd van zonde, gerechtigheid en oordeel, ook in éénheid leven. De Heere Jezus heeft hun recht gegeven om Zijn Vader aan te roepen als „Onze Vader”. Daardoor blijkt ook weer duidelijk dat de eenheid van Zijn kerk geleerd wordt. Mocht daar Gods volk met een eenparige schouder de troon der genade bestormen, ook de gelovigen in ons vaderland, opdat land en volk, dat zover van de God des levens is afgeweken, ook in het particuliere leven, weer uit de zinkende toestand mocht opgehaald worden.

Mijne hoorders, het zou zo’n groot voorrecht zijn indien de eeuwige Geest des Vaders en des Zoons, mocht wonen en werken in de lijdende kerk, zodat er weer van getuigd kan worden, wat de dichter zingt in de 133ste Psalm:

*Ai, ziet, hoe goed, hoe lieflijk is het, dat zonen
Van het zelfde huis, als broeders, samen wonen,
Daar het liefdevuur niet wordt verdoofd.*

Zal nu de Kerk, mijne hoorders, weer uit het stof worden opgericht en weer in haar luister hersteld worden, dan zal er gebed moeten zijn, dan zal er schuldbelijdenis moeten

plaats vinden en dan zal de Heere tonen, een hoorder en verhoorder der gebeden te zijn. Wanneer wij daartoe gebracht mochten worden, dan zou de kerk als één man staan tegenover de wereld, de satan en de zonden. Voorheen was Nederlands kerk eendrachtig en spreidde de Heere er Zijn heerlijkheid en genade ten toon, zodat van ons land getuigd kon worden, dat het de zuiverste lichtdraagster van geheel Europa was. Dát Nederland is nu van de Heere afgeweken en in een wolk van duisternis gehuld. Het is met ons volk als met de Israëlieten, waarvan de Heere zeggen moest: “Mijn volk heeft twee boosheden begaan: de springader des levenden waters hebben zij verlaten en zij hebben zich gebroken bakken uitgehouwen, die geen water houden.”

Mocht het daarom zijn, dat de Heere Zijn Geest bij vernieuwing mocht doen wonen in ons diep gezonken land, opdat door Zijn levendmakende genade die eenheid openbaar worde tot uitbreiding van Zijn Koninkrijk, tot lof en eer van Zijn driemaal Heilige Naam en tot onderlinge opbouw van dat volk. Want één volk is het. Zij zijn gewassen in hetzelfde Bloed des verbonds, zij zullen éénmaal in gestikte klederen tot dezelfde Koning geleid worden. Al mogen zij dan hier met hun schuld in de smeltkroes der ellende gebracht worden, éénmaal zal de Heere Zijn beeld er uit te voorschijn brengen. Dan zal het zijn gelijk Jesaja het uitdrukt (Jes. 35 : 10): “En de vrijgekochten des HEEREN zullen wederkeren, en tot Sion komen met gejuich, en eeuwige blijdschap zal op hun hoofd wezen; vrolijkheid en blijdschap zullen zij verkrijgen, maar droefenis en zuchting zullen wegvlieden.”

2. De uitstorting zelf

“En er geschiedde haastelijk uit de hemel een geluid, gelijk als van een geweldigen, gedreven wind, en vervulde het gehele huis, waar zij zaten.” Wij zien, toehoorders, wanneer wij nu op de uitstorting zelf letten, dat ook dit bijzondere Godswerk weer met bijzondere tekenen gepaard ging. Altijd, wanneer de Heere Zich in het bijzonder openbaart, geschiedt dit met majesteit en heerlijkheid. Toen de Heere Zijn verbond met Israël oprichtte en Zijn Wet gaf, rookte de ganse berg Sinai. Er waren donderen en bliksemen op en een zware wolk, terwijl het geluid van een sterke bazuin het volk verschrikte (Ex 19: 16).

Zo ook hier, waar de Heere Zijn Geest uitstort, geschiedde er haastelijk uit de hemel een geluid, gelijk als van een geweldige, gedreven wind. In de eerste plaats is hier sprake, mijne hoorders, van „een wind”. Daarbij wordt de Heilige Geest naar aard, kracht en werking vergeleken.

Van de aard van de wind is ons weinig bekend. De Heere Jezus verklaart (Joh. 3 : 8): “De wind blaast, waarheen hij wil, en gij hoort zijn geluid; maar gij weet niet, van waar hij komt, en waar hij heen gaat.” Zo is ook het wezen des Heiligen Geestes ons een verborgenheid. En gelijk de wind onzichtbaar is en met het oog niet kan worden waargenomen, zo is ook de Heilige Geest voor het oog van de natuurlijke mens onzichtbaar. Gelijk de wind een ongelofelijke kracht kan uitoefenen, werkt de Heilige Geest krachtig in de schepping, in de onderhouding en in de nieuwe schepping.

Salomo zegt van de noordenwind, dat hij de dampen doet opklaren. Wanneer de Heilige Geest werkt in de ziel, moet dan de duisternis van onze harten niet plaats maken voor Zijn gezegend licht? De dampen worden opgeklaard en we krijgen verlichte ogen des verstands. Aan de wind wordt ook een reinigende kracht toegeschreven. Bij vergelijking had daarom de kerk in het Hooglied (4: 16) behoefte aan de wind, als zij uitroept: “Ontwaak, noordenwind! En kom, Gij zuidenwind! doorwaai mijn hof, dat zijn specerijen uitvloeien.” Zo ook de wind des Heiligen Geestes. Hij reinigt en heiligt ons van alle besmetting der zonden en des vleses.

Soms heeft de wind een verkoelende invloed en brengt hij verkwikking en verademing. Welk een verkwikkende en vertroostende invloed schenkt de Heilige Geest Zijn

gunstgenoten. Al kan de Geest ook bestraffend zijn, als Hij gezonden wordt als de Geest des oordeels en der uitbranding. Voor Gods kinderen, die in druk en benauwdheid verkeren, openbaart Hij Zich als de Geest der vertroosting.

De wind kan ook bevorderlijk zijn voor de vruchtbaarheid. Ook de wind des Heiligen Geestes is vruchtbaarmakend, want Hij doet in de harten Zijns volks alles herleven: “En er geschiedde haastelijk uit de hemel een geluid.”

Dit, mijne hoorders, wijst ons tevens op het onverwachtse van de uitstorting ten opzichte van de tijd. En dat kunnen we van al het werk des Heeren zeggen, dat het geopenbaard wordt op tijdstippen, waarin het niet verwacht wordt. Toen Saulus op de weg was naar Damaskus, omscheen hem plotseling een licht en scheen het licht des Heiligen Geestes in zijn hart. Zo is het met een ieder van Gods kinderen. Ze leven onbewust voort, tot plotseling, onverwacht, de Heilige Geest de dode zondaar levend maakt en hem als een Saulus ter aarde neervelt.

Niet ten onrechte wordt hier gesproken van een geweldige, gedreven wind. De werking des Heiligen Geestes is, evenals Zijn openbaring, een geweldige werking. Het geluid was geweldig, als de klank der bazuin, die eenmaal in de jongste dag zal gehoord worden, als Christus op de wolken des hemels zal komen. Dan zullen de doden de stem des Archangels horen en zullen uit de graven opstaan. Dan zal onverwacht en ongedacht de stem van de Zone Gods gehoord worden.

Het werk des Heiligen Geestes (en daar wordt door deze woorden ook op gewezen) is ook onwederstandelijk. Er is niets tegen de kracht van de wind bestand, zodat zelfs de zwaarste bomen, die hun wortelen diep in de aarde geschoten hebben, ontworteld en neergeveld worden. Zo is ook de zondaar, al is hij nog zo diep in de zonde verzonken en al is hij daarin vastgeworteld, niet bestand tegen de werking des Heiligen Geestes. Hij ontwortelt dezulken en plant ze over uit het rijk des duisternis in het rijk van Zijn heerlijk en wonderbaar licht.

De geweldige, gedreven wind vervulde het gehele huis, waar zij zaten. Zo is het ook, mijne hoorders, wanneer de Heilige Geest Zijn genadewerk in de harten der uitverkorenen openbaart. Hun gehele hart wordt vervuld door Zijn zalige komst.

3.

“En van hen werden gezien verdeelde tongen als van vuur, en het zat op een iegelijk van hen.”

De uitstorting des Heiligen Geestes had dus niet alleen plaats onder onzichtbare-, maar was ook vergezeld van zichtbare tekenen.

De Heere Jezus had hen beloofd, (Mark. 16: 17) dat zij met nieuwe tongen zouden spreken. De verdeelde tongen, die nu van hen gezien werden, waren een bewijs, dat de Heere Zijn belofte vervulde. Dat de tongen verdeeld waren, wijst op verscheidenheid. En wel:

Ten eerste: op de verscheidenheid der gaven, die door de Heilige Geest gewerkt worden;

Ten tweede: de verscheidenheid der werkingen en bedieningen;

Ten derde: de verscheidenheid der talen, waarin het Evangelie zou verkondigd worden en:

Ten vierde: de verscheidenheid der volkeren, waaraan het Evangelie zou verkondigd worden. Ook wordt er door aangeduid, hoe de geestelijke zonen Zadoks aangedaan zouden zijn met kracht uit de hoogte, opdat zij het reine van het onreine zouden kunnen onderscheiden, en zij een zuiver en geen vervalst Evangelie zouden brengen.

“En van hen werden gezien verdeelde tongen, als van vuur.” Ook dat de tongen vurig waren, heeft zijn betekenis. In de eerste plaats wordt er door aangeduid, mijne hoorders, dat de werking des Heiligen Geestes overeenkomst vertoont met die van het vuur. Gelijk dit laatste tracht te verteren wat onder zijn bereik komt, zo brandt de Heilige Geest alles

uit de harten der gelovigen, wat de Heere mishaaft.

Verder wijzen ons die vurige tongen op de heilige ijver, waarmee de apostelen beziel waren, om het evangelie der genade bekend te maken. Die ijver was zo vurig dat zij door de liefde Gods er toe verwaardigd zouden worden, lichaam en ziel voor de Heere over te geven.

De vurige tongen zaten op een iegelijk van hen. Daardoor wordt aangetoond, dat de gave, die de Heere over Zijn Kerk had uitgestort, blijvend zou wezen en dus niet weer van hen zou worden weggenomen. Daarin ligt dus opgesloten, dat de uitstorting des Heiligen Geestes toen voor de eerste, maar ook voor de laatste maal geschiedde. De Geest, eenmaal uitgestort, werkt nu voortdurend in Zijn Kerk. De ene tijd wel in meerdere mate dan in de andere, maar toch voortdurend. Dat vooral toen bij de uitstorting zelf, de Geest in hoge mate werkte, blijkt hieruit, dat er gezegd wordt: “En zij werden allen vervuld met de Heiligen Geest.”

Het was een rijkelijke, overvloedige werking des Geestes in de harten der discipelen, zodat hun harten tintelden en zij onmogelijk een stilzwijgen zouden hebben kunnen bewaren. Zij moesten spreken en getuigen van het grote Godswerk, dat in hun harten geopenbaard was, vandaar: “en zij begonnen te spreken!”

Dadelijk werd de verscheidenheid, waarop wij zo-even gelegenheid hadden uw aandacht te vestigen, openbaar. Immers, zij begonnen te spreken met andere talen, met verschillende talen, zodat ieder der aanwezigen, van alle verschillende natiën, die er tegenwoordig waren, hen konden verstaan, wijl ze in hun eigen taal werden toegesproken. Wij verstaan de verwondering van die vreemden; wij begrijpen, dat zij zich ontzetten en de een de ander vroeg: „Ziet, zijn niet alle dezen, die daar spreken, Galileërs?” Het is een duidelijk beeld, mijne hoorders, van het werk des Heiligen Geestes in het hart des zondaars en de gevolgen daarvan. Indien de Heere een zondaar door Zijn Geest ontdekt, begint ook hij dadelijk een andere taal te spreken. Hij spreekt dadelijk van nieuwe dingen, zodat elk, die hem te voren kende en hoorde, verwonderd staat en getuigen moet, dat er iets bijzonders gebeurd is. Wat een verbazing veroorzaakt het, nietwaar, wanneer wij iemand, die te voren zijn vermaak zocht in de dingen dezer wereld, horen spreken over zijn verloren staat, over het smartgevoel over de zonde en also een taal begint te spreken, die de Heere Zelf hem geleerd heeft. Het hart van Gods volk wordt er door verblijd, wanneer zij zo iemand het grote werk Gods horen verkondigen, dat de Heere in hem begonnen heeft. Welk een zalig werk dan, als de Heere de blinde zielsogen van een arme zondaar komt te ontsluiten! Mochten wij allen er toe verwaardigd worden dat zuivere Godswerk in de ziel te gevoelen en het naar buiten te openbaren tot roem van Zijn grote Naam.

Toepassing

Wij hebben, mijne hoorders, in het kort het feit van de uitstorting des Heiligen Geestes nagegaan. We wensen nu een ogenblik met dat feit tot ons zelf in te keren en te wijzen op de noodzakelijkheid der openbaring van de werking des Heiligen Geestes in onze geesteloze tijd in Kerk en Staat, hart en huis.

“Ontwaakt, gij, die slaapt, en staat op uit de doden!” Dat mogen wij wel over ons land en volk uitroepen. In welke treurvolle toestand zijn wij door onze afwijking van de Heere gekomen. Waar is de eerbied en het ontzag voor de hoge God? Hoe lang zal de Heere nog gedogen, dat Zijn dag op de grievendste wijze wordt ontheiligd en Zijn Naam op de gruwelijkste manier wordt misbruikt? Is het geen treurig bewijs voor het diepe verval in onze dagen! En daar tegenover moest nu de Kerke Gods van onze dagen noodzakelijk staan als een enig man. Dat wij er dan toe verwaardigd

werden, dat de Heere Zijn Geest krachtig deed werken in ons volk tot heil van kerk en staat.

Maar ook in het particuliere leven is die werking des Geestes noodzakelijk. Daarom komt de vraag tot een iegelijk van ons: Wat hebt gij van die werking des Heiligen Geestes ondervonden? Zijt gij door Gods genade ontdekt aan uw verloren staat? Hebt gij uw toevlucht leren nemen tot de Heere met uw onsterfelijke ziel? Of zijt ge nog onbekeerd van hart en leeft gij nog naar het goeddenken van uw eigen, bedorven hart, door dat een geest des diepen slaaps over u uitgegoten is? O, hoe gevaarlijk is dan uw toestand voor de eeuwigheid. Dan ligt gij te slapen als aan de rand van een afgrond, en zijt dus elk ogenblik in gevaar daar in te storten. Dan is het, alsof gij slaapt in de top van de mast.

Welk een dodelijke gerustheid! O, hoe vreselijk zal voor u het ontwaken eens zijn aan gene zijde van het graf! Dan is de tijd, om u genadig te zijn, voorbij en dan krijgt gij met God, als uw Rechter, te doen. Sluimert en slaapt dan toch niet voort! Gij hebt een ziel te verliezen voor de eeuwigheid en dat is het kostelijkste, toehoorders, wat gij bezit: een ziel, die voor de eeuwigheid geschapen is. Ontzettend zal het daarom zijn, indien gij, die onder het licht van het evangelie geleefd hebt, en in de mogelijkheid verkeerd hebt om zalig te worden, uw eigen weg hebt blijven bewandelen. In de dag aller dagen zullen die zegeningen tegen u getuigen.

Vreselijk zal het zijn, om onbekeerd de eeuwigheid in te gaan, zonder Borg voor uw schuld, met een hart vol ongerechtigheden. Gij ziet, hoe noodzakelijk de werking van de Heilige Geest in uw harten is. Mocht gij daarom met de dichter van de 40ste Psalm (vers 14) leren bidden: “Het behage U, HEERE! mij te verlossen; HEERE! haast U tot mijne hulp.”

Wij kunnen en mogen niet anders, mijne hoorders, dan u waarschuwen en op de noodzakelijkheid en de ernst der dingen wijzen. Wij zouden niet vrij zijn van uw bloed, indien wij u, zo gij onbekeerd zijt, de oordelen Gods niet aankondigden. Noch onze eigenwillige godsdienst, noch onze deugden en plichten zullen ons baten. Wij moeten ontvangen de Geest der genade en der gebeden, zullen wij vrede vinden in het bloed der verzoening.

Doch ook voor Gods volk is en blijft die werking des Heiligen Geest noodzakelijk. Het is opmerkelijk, dat de bekommerde kerk zo in de staat van bekommering kan blijven. Er is een bekommerd-zijn vanwege de zonden, maar er is geen behoefte aan de Zaligmaker Jezus Christus. Het is een veelvuldig gebrek in onze dagen, dat de mensen, die weldaden van de Heere genoten hebben, op de verkregen weldaden blijven rusten, er hun grond van maken, waarop zij verder rustig kunnen voortleven, zonder dat ze geborgen zijn in de Arke der behoudenis. Zullen wij in de borggerechtigheid van de Heere Jezus onze sterkte vinden, dan moeten wij door de werking des Heiligen Geestes uit onze rust worden uitgezet. Opdat wij meer en meer in gemeenschap met de Heere mogen leven, meer en meer gereinigd mogen worden van de besmetting der zonde, meer en meer gegrond en geworteld mogen worden in de liefde van Hem, Die ons heeft liefgehad van voor de grondlegging der wereld.

Die Persoon moet door het ontdekkend licht des Heiligen Geestes aan elk van Zijn volk als de Verlosser en Zaligmaker geopenbaard worden, want om welgetroost te leven en zalig te sterven, is het niet genoeg, dat we inwendig geroepen en wedergeboren zijn. Het is ook niet genoeg dat de weg in Christus ons ontsloten is, zelfs niet, dat wij vrijverklaard zijn van schuld en straf en het recht des levens bezitten. Neen, mijne hoorders, het werk moet door de Heilige Geest bevestigd en verzegeld worden. Dan eerst is alle twijfel afgesneden, dan eerst zijn zij volkomen verzekerd van hun aandeel in Christus en kunnen ze met Paulus uitroepen (Rom. 8: 35, 38 en 39.): “Wie zal ons scheiden van de liefde van Christus? Verdrukking, of benauwdheid, of vervolging, of honger, naaktheid, of gevaar, of zwaard? Want ik ben verzekerd, dat noch dood, noch leven, noch

engelen, noch overheden, noch machten, noch tegenwoordige, noch toekomstige dingen, noch hoogte, noch diepte, noch enig ander schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onzen Heere.”

Mocht de Heere dan zo ons aller hart bewerken door Zijn Heilige Geest, opdat we door Zijn kracht Hem mochten verheerlijken, onze naasten mochten stichten en onze ziel vervuld mocht worden met de volheid Gods.

Geve de Heere dat om Zijns Zelfs wil. Amen !

6. Het beeld der melaatsheid, der reiniging en der genezing

Predicatie over Lukas 17 : 17

Ondankbaarheid, geliefde toehoorders, is de grondslag van ons bestaan. Wanneer wij de oorzaak van de ondankbaarheid zoeken: wij zullen die vinden in het paradijs. Het oorspronkelijk doel voor de mens in de schepping was, de Heere recht te kennen, Hem van harte lief te hebben, met Hem in eeuwige zaligheid opgenomen te worden om Hem eeuwig te loven en te prijzen.

Onder Gods toelating heeft evenwel de satan een aanslag beraamd en uitgevoerd, welke hem volkomen gelukt is. Daardoor is de mens van God afgefallen, het beeld Gods in de mens is vernietigd en het beeld des satans is daarvoor in de plaats gekomen, en daardoor de grondslag der ondankbaarheid.

Alle dankbaarheid, welwillendheid, vriendelijkheid en goedheid, die nu nog onder de mensen gevonden wordt, is een klein overblijfsel van hetgeen de mens oorspronkelijk door de schepping naar Gods beeld (en dat dan in ruimere zin genomen) bezat. Dit overblijfsel verschilt nog naar aard en karakter der mensen en kan door opvoeding en ontwikkeling bevorderd worden. Men versta echter wel, dat deze overblijfselen niet iets goeds zouden zijn, dat na de val nog in ons over was. Neen, zij zijn voldoende om ons alle onschuld te benemen. Zij strekken tot bewijs, dat er voorheen een ander beeld in ons was dan het beeld des satans, dat nu ons hart vervult. Daardoor is het onmogelijk, dat wij een greintje ware dankbaarheid kunnen openbaren, tenzij wij door de Geest Gods wedergeboren worden. Indien de boom goed gemaakt wordt, zo zal ook zijn vrucht goed zijn (Matth. 12 :33). De rechte dankbaarheid is dus geen vrucht uit ons zelf, maar door de Heere in het hart gewrocht (Matth. 21 : 19): “Uit u worde geen vrucht meer in der eeuwigheid.” En (Hosea 14 : 9): “Uw vrucht is uit Mij gevonden.”

Bij de ondankbaarheid van ons natuurlijk bestaan en de dankbaarheid, die door de Heere in ons hart gewerkt wordt, en welke strekt tot Gods eer en onze zaligheid, wensen wij u in dit morgenuur te bepalen naar aanleiding van Lukas 17 : 17, waar we lezen:

“En Jezus, antwoordende, zeide : Zijn niet de tien gereinigd geworden, en waar zijn de negen?”

De Heere Jezus had Zijn werk in Galiléa geëindigd en was op de weg naar Jeruzalem. Hij moest naar Jeruzalem gaan. Hij had immers Zijn profetische bediening volbracht. Nu moest Hij Zijn hogepriesterlijke bediening aanvaarden, dus door Zijn lijden en sterven de gerechtigheid voor Zijn volk verwerven. Van dat lijden en sterven kon noch wilde de Heere Jezus Zich onttrekken. Hij was bereid en gewillig om de wil Zijns Vaders te doen. Daarom begaf Hij zich ter rechter tijd naar Jeruzalem. Daar zou Hij Zich geven als een slachtoffer voor de zonden Zijner gemeente, om Zijn Vader te zijn tot een welriekende reuk en tot heil en zaligheid Zijns volks. Dat volk had Hij als bij testamentaire beschikking van de Vader ontvangen (Luc. 22: 29).

De Heere nam Zijn weg door het midden van Samaria en Galiléa, hetwelk wij alzo te verstaan hebben, dat Hij op de grens tussen die landdelen was en dus Galiléa links en Samaria rechts van Zich had. Hij bevond Zich daar in de vlakte, destijds de vlakte van Jizreël geheten. Daar, bij een vlek Gelim of Ginnea gekomen, deed zich de gelegenheid aan de Heere voor, Zijn liefde en barmhartigheid te bewijzen. Want bij de ingang van het vlek ontmoetten Hem tien melaatse mannen.

De melaatsheid, mijne hoorders, is een ontzettende plaag: het is een oordeel Gods. De beschrijving ervan en de behandeling der melaatsen kunt gij vinden in Leviticus 13 en 14. Er waren 10 melaatsen bijeen. Hoewel de melaatsen buiten het leger gesloten waren en

alzo afgezonderd van het Heiligdom en de burgerlijke samenleving, toch mochten ze met elkaar in gemeenschap leven en elkander tot hulp, steun en troost wezen. Ook moesten de melaatsen kenbaar zijn voor anderen: Zij moesten hun klederen gescheurd hebben, blootshoofds zijn en hun kin omsluierd hebben met een doek, van verre blijven staan en ieder die in hun nabijheid kwam, waarschuwen door te roepen : “Onrein! Onrein!”

Ook deze mannen stonden van verre, en toen zij Jezus zagen, verhieven zij hun stem, zeggende: “Jezus, Meester, ontferm U onzer !” En, zo verklaart de Schrift verder, als Jezus hen zag, zeide Hij tot hen: “Gaat heen, en vertoont uzelf de priesteren.” En het geschiedde, terwijl zij heengingen, dat zij gereinigd werden. Hieruit blijkt, mijne hoorders, dat gehoorzaamheid beter is dan offerande en opmerking dan het vette der rammen. Gelijk eens voor Naäman gehoorzaamheid (waartoe hij op aanraden van zijn knechten kwam) zijn behoud was, zo is het hier voor de tien melaatse mannen de gehoorzaamheid aan het bevel van Christus.

Zie, hoe de Heere Zijn zegen wil verbinden - al is het slechts een uitwendige en lichamelijke zegen - aan de gehoorzaamheid aan Zijn woord, ook aan deze tien melaatse mannen: “En het geschiedde, terwijl zij heengingen, dat zij gereinigd werden.”

Er schijnt er onder de tien één geweest te zijn, bij wien het gaan meer dan uitwendige gehoorzaamheid was; immers hij kwam later terug om de Heere de eer te geven. In elk geval, zij gingen alle tien, om zich aan de priester te vertonen, die, al wist hij niet op welke wijze zij gereinigd waren, erkennen moest, dat zij rein waren.

„En een van hen, ziende, dat hij genezen was, keerde wederom, met grote stem God verheerlijkende. En hij viel op zijn aangezicht voor Zijne voeten, Hem dankende: en dezelve was een Samaritaan. En Jezus antwoordende, zeide: Zijn niet de tien gereinigd geworden? En waar zijn de negen?” Misschien dat de priester of een ander der Joden het die negen ontraden heeft, om tot Jezus weder te keren. Want zullen zij, die zelf niet ingaan, ook niet trachten anderen te verhinderen? Maar daaruit blijkt dan ook, dat het bij die éne Samaritaan meer was dan een uiterlijke gehoorzaamheid. Zou hij niet, als een eersteling van de oogst, een voorbeeld zijn van de inwendige roeping Gods, dat door anderen zou gevolgd worden? Daardoor zouden ook de Samaritanen tot de gemeenschap Gods toegebracht worden door Jezus Christus.

Laten we trachten, het beeld der melaatsheid, der reiniging en der dankbaarheid nader voor uw aandacht te ontvouwen, door te letten op:

1. De uitwendige melaatsheid onder Israël is een beeld der geestelijke melaatsheid onder het geestelijk Israël.
2. De geestelijke reiniging van die melaatsheid door de kracht van Christus' Geest en bloed, afgeschaduwd door de reiniging der melaatsheid.
3. De dankbaarheid als een uitvloeisel der volkomen genezing, afgebeeld door de terugkeer van de herstellde.

Mocht het de Heere behagen, door Zijn Geest het hart te ontsluiten en de lippen te openen, Zijn Geest aan het Woord te paren, opdat het woord bij de aanvang als een zaad in de harten wortelen moge schieten of bij voortgang vruchten mocht voortbrengen tot ere Gods en tot stichting Zijner gemeente.

De melaatsheid, mijne hoorders, is een ontzettende ziekte. Het was een oordeel Gods: een ziekte, die zonder tussenkomst van een wonder der genade, een vreselijk verloop had. De melaatsheid ontstond uit kracht van overerving. Jaren lang kon evenwel de giftstof in het lichaam verborgen blijven, om zich soms plotseling aan de huid te openbaren. Vaak was dat ten gevolge van een heftige gemoedsaandoening, gelijk te zien is in de geschiedenis van koning Uzzia (2 Kron. 26:1).

De melaatsheid vertoont zich allereerst als een klein wit plekje, ter grootte van een erwt; de huid zinkt in en is het, zoals meestal, een behaarde plaats, dan worden de haren wit. Dat plekje wordt voortdurend groter. Het wisselt vaak van kleur en is bijkans gevoelloos,

zodat men met een scherp voorwerp zelfs tot op het been kan steken, zonder dat de lijder pijn gevoelt.

Het gehele cellenweefsel wordt aangegrepen, eindelijk ook de beenderen en het merg. De zenuwen worden gevoelloos, de spijsvertering ondervindt moeilijkheden. De adem wordt kwalijk riekend, de stem hees en de ogen mat. Uit de neus vloeit slijm en in het laatst zweren gehele ledematen af. De slaap is onrustig, hij wordt door angstige dromen gekweld. Verwarring en vertwijfeling grijpen hem aan, totdat soms plotseling de dood intreedt.

Zo wordt van zo' n lijder het ganse organisme aangetast, ja, ook het zielenleven. Onreinheid en vochtige lucht bevorderen de ontwikkeling van de ziekte, die meermalen een langdurig verloop had. Men zegt zelfs van meer dan twintig jaar.

Die melaatsheid, mijne hoorders, is een beeld van de zonde. Ook de zonde heeft de mens aangetast in zijn levenswortel. De mens heeft door de zondeval in het Paradijs de levensgemeenschap met zijn Schepper en Formeerder verbroken en zich onderworpen aan het oordeel van de drievoudige dood: de geestelijke, de tijdelijke en de eeuwige dood. Indien er geen wonder van genade tussenbeide komt, dan moet de mens beslist de eeuwige dood sterven. Duidelijk is de staat der geestelijke melaatsheid beschreven in Gods woord, zo in Psalm 51, Jesaja 1, Ezechiël 16, Romeinen 3. De melaatsheid is eigenlijk een beeld van drieërlei ellende : n.l. voor de persoon, voor de kerk en voor de staat. Voor de persoon, want zonder wondervolle genezing moest hij absoluut sterven. Hij was dus voor zich zelf zo goed als een, die ten dode opgeschreven is, alle verwachting van zijn zijde was afgesneden. Zo is het ook met de geestelijke melaatse: zonder wonderen van genade moet hij onder het oordeel Gods voor eeuwig omkomen. Daarom, wanneer de Heere hem ontdekt aan zijn verloren staat, dan gelooft hij voor eeuwig verloren te zijn. Hij voelt het: "De bezoldiging der zonde is de dood" (Rom. 6 : 23). Alleen kan hij nog pleiten op Gods woord: "Is er nog een weg om deze straf te ontgaan en wederom tot genade te komen?" Op die vraag uit de diepte der ziel antwoordt de Heilige Schrift: „Indien wij onze zonden belijden, Hij is getrouw en rechtvaardig, dat Hij ons de zonden vergeve ” (1 Joh. 1 : 9). En in Psalm 130 : 4 luidt het: "Maar bij U is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt."

Zo is het ook voor de kerk. Onder Israël moesten de melaatsen verwijderd blijven van het heiligdom Gods. Zo moet ook hij, die door een ongoddelijke of onchristelijke leer te drijven zich een geestelijk melaatse betoont, buiten de gemeenschap der kerk gesteld worden. (Zondag 31 van de Heid. Cat.) De melaatsen moesten ook de burgerlijke samenleving onder Israël verlaten, ze werden van familie en vrienden gescheiden als gevaarlijk voor de samenleving. Zo moeten ook degenen, die krachtens de geestelijke melaatsheid in uitwendige zonden uitbreken, afgezonderd worden door de overheid, die niet tevergeefs Gods dienaar is. (Rom. 13 : 4.)

Maar o, mijne hoorders, wat kleeft er dan, zo in kerk als staat, geen melaatsheid aan! Wat ligt alles niet onder het oordeel verzonken! De breuk is groter dan de zee: wie zal ze helen? En voortdurend nog breidt zich dat oordeel uit, zolang totdat de levenswortel van kerk en staat, school en maatschappij, land en volk zó door en door bedorven is, dat er geen genezing voor te vinden is. (Jesaja 6, Jeremia 45.)

Alvorens van iemand verklaard werd, dat hij melaats was, ging er een grondig onderzoek vooraf. Wanneer men twijfelde, of iemand door die ziekte was aangetast, dan werd die persoon voor de priester gebracht, die te onderzoeken had, of het werkelijk de gevreesde melaatsheid was. Daar het zeer moeilijk was, het dadelijk te onderscheiden (gelijk geneesheren later verklaarden), moest de priester, indien hij twijfelde, de verdachte zeven dagen afgezonderd houden, om daarna opnieuw te onderzoeken, of het soms niet één of andere uitslag was. Het gebeurde wel, dat er nóg zeven dagen van afzondering volgden. Maar had de priester eenmaal vastgesteld, dat het melaatsheid was, dan werd het 'onrein'

uitgesproken en de melaatse buiten het leger en het heiligdom Gods gesloten, d.w.z. gedurende de woestijnreis der Israëlieten. In Kanaän gekomen, werden ze buiten de steden gesloten.

In later tijd had men voor de melaatsen afzonderlijke plaatsen in de synagogen. Ze moesten het eerst komen en het laatst vertrekken. De maatregelen golden voor alle melaatsen, dus ook voor koningen (2 Kon. 15:5). Gebeurde het, dat het lichaam door de volle uitbreking van het gif binnen 10 à 12 dagen bevrijd werd, dan moest de priester de kranke rein verklaren en weer in de gemeenschap opnemen. En dat geschiedde ook na een wondervolle genezing (Matt. 8: 4. Luc. 5: 14 en 17:17).

Gelijk de verbanning tweevoudig was (buiten de gemeenschap des volks en buiten het heiligdom Gods), zo was ook de reiniging tweevoudig: opneming in de gemeenschap des volks en in het heiligdom Gods. De reiniging (Lev. 14:1-9) geschiedde buiten het leger, omdat de melaatse als een dode beschouwd werd. Voor hem die gereinigd moest worden, moest men twee reine en gezonde vogels nemen. Een van deze moest, als degene, die de onreinheid in zich zou opnemen, gelijk de éne bok op de grote verzoendag, geslacht worden en wel boven een vat, waarin levend water was, water dat uit een beek of rivier geschept was. Het bloed, als een zinnebeeld der levenskracht, vloeide dan in het vat met water. Dan moest de priester nemen cederhout, als een beeld der duurzaamheid; scharlaken, als een beeld der volheid des levens en hysop, als een symbool der reinheid.

Deze stoffen en de vogel moest de priester dopen in het mengsel van water en bloed, en hiermede zevenmaal, naar het getal des verbonds (vergelijk 1 Kon. 5:10) de herstelde besprengen, ten teken van de vernieuwing des verbonds met de Heere. Daarna werd de levende vogel losgelaten, bedekt met het zinnebeeld des levens en der reinheid om naar zijn nest terug te keren. Sommigen menen, dat hierdoor de wederopneming in de gemeenschap zou zijn afgebeeld. Anderen menen dat het op het wegdragen der zonden ziet, als bij de andere bok op de grote verzoendag. Tenslotte moest de herstelde zijn lichaam en zijn klederen wassen, het haar afsnijden, omdat op behaarde plaatsen meestal de melaatsheid nestelde, om daarna door de priester in de volle gemeenschap te worden teruggevoerd. In het leger teruggekeerd, moest hij nog zeven dagen buiten zijn tent blijven (Lev. 15:18; Ex. 19:15; 1 Sam. 21: 4). Wanneer hij zich op de zevende dag andermaal geschoren had aan hoofd, baard en wenkbrauwen, weder zijn klederen gewassen en zich gebaad had, had op de achtste dag zijn wijding plaats voor de tabernakel door 4 offers:

- 1^e. een schuldoffer met olie, daar aan de Heere een verzoening moest gebracht worden voor de levensverstoring onder het volk, al was het dan niet door persoonlijke zonden;
- 2^e. een zoenoffer ter ontzondiging;
- 3^e. een brandoffer als een bewijs van een vernieuwde overgave aan God;
- 4^e. een spijsoffer, hetwelk Gods vernieuwd welgevallen aanduidde.

Bij het schuldoffer werd door de priester het lapje van het rechteroor van de herstelde (ziende op de gehoorzaamheid), de rechterduim (ziende op de daden) en op de grote teen van de rechtervoet (zinnebeeld van de wandel) met het bloed van het offerlam bestreken en met olie. Met dit laatste werd ook zevenmaal voor het aangezicht des Heeren gesprengd en wat er dan nog van de olie in de hand des priesters overgebleven was, goot hij over het hoofd van degene, die gereinigd werd. Door die olie wordt aangeduid, dat het alleen de Heilige Geest is, die de mens met gaven toerust, om de Heere te dienen. Vermogenden moesten 2 lammeren, 1 eenjarig schaap, 3 tienden meelbloem met olie gemengd en een log olie ten offer brengen. Minder gegoeden konden volstaan met 1 lam, 2 tortelduiven, 1 tiende meelbloem met olie gemengd en een log olie.

De gelijkvormigheid van deze opname in het heiligdom met de priesterwijding (Ex. 29:6) laat zich hieruit verklaren, dat de herstelde in een priesterlijk volk opgenomen moest worden (Ex. 19:6). Zo is de reiniging der uiterlijke melaatsheid een beeld, dat niemand van de zonde gereinigd kan worden dan door het bloed en de Geest van Christus. Dat werd in tweërlei zin afgebeeld, n.l. door de twee vogels, ziende op de rechtvaardigmaking aan Gods zijde en aan onze zijde; en door de offeranden en olie, ziende op de heiligmaking door de Heilige Geest in ons.

Een melaatse moest, wanneer hij genezen was, gereinigd worden; een zondaar, die aan Gods zijde krachtens uitverkiezing en verlossing gerechtvaardigd is, moet door roeping, wedergeboorte en rechtvaardigmaking in zijn consciëntie weer in Gods gunst hersteld worden.

Door die twee vogels, welke voor de herstelde gebruikt werden, wordt, evenals door de twee bokken op de grote verzoendag, zinnebeeldig het werk van Christus voorgesteld: Zijn lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid, waardoor Hij het recht des levens verworven en de schuld der zonden voor Zijn volk heeft weggenomen. Welnu, dit moet elk zondaar, die geroepen wordt uit de macht der duisternis tot Zijn wonderbaar licht, leren kennen, dat Christus voor hem het geslachte Lam is, Dat de zonde der wereld wegnam (zijn erf- en dadelijke zonden), en dat door Zijn lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid van Zijn kribbe tot aan Zijn kruis.

Gelijk de melaatse zag, dat de geslachte vogel tot zijn reiniging was, zo moet de zondaar zien, dat de Heere Jezus voor hem, nadat Hij alles volbracht had, is opgestaan uit het graf met achterlating der zonden en nu getuigt: “Vrees niet; Ik ben de Eerste en de Laatste; En Die leef, en Ik ben dood geweest; en zie, Ik ben levend in alle eeuwigheid. Amen. En Ik heb de sleutels der hel en des doods” (Openb. 1 : 17 en 18). En Hij getuigt wederom (Joh. 14:19): “Ik leef en gij zult leven”, opdat hij wete, dat Christus de ‘Opstanding en het Leven’ voor hem geworden is. Dit wordt door de twee vogels duidelijk afgebeeld. De losgelaten vogel werd te voren gedoopt in het bloed van de geslachte vogel, dat vermengd was met het levend water. Hij werd besprengd met de kwast, die van cederhout, scharlaken en hysop gemaakt was, als een symbool dat de zonde van de geslachte vogel overgebracht was op de andere, die ze zou wegdragen. Zo heeft ook Christus de zonde weggedragen, naar luid van 1 Petrus 2:24: “Die Zelf onze zonden in Zijn lichaam gedragen heeft op het hout; opdat wij, der zonden afgestorven zijnde, der gerechtigheid leven zouden”, opdat zij nu zouden kunnen getuigen met de apostel: “Ik ben met Christus gekruist; en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij (Gal. 2 : 20).”

De losgelaten vogel beeldde af de volkomen terugkeer. Welnu in de rechtvaardigmaking wordt de zondaar van schuld en straf ontheven en hem het recht des levens toegekend, zo volkomen als Adam had voor de val. Sterker nog, mijne hoorders, want al leefde Adam in volkomen gemeenschap met de Heere, hij kon uit die staat vervallen en dát kunnen degenen, die door de gerechtigheid van Christus in Gods gunst hersteld zijn, nooit. „Want de genadegiften en de roeping Gods zijn onberouwelijk (Rom. 11:29).”

Daardoor werd dus afgebeeld de rechtvaardigmaking met betrekking tot de staat van de mens. Wanneer evenwel de melaatse ontzondigd was, moest hij nog in de gemeenschap hersteld worden, gelijk die voor de melaatsheid was. Hij was wel ontzondigd, maar nog niet inwendig gereinigd. Zo is het ook met een ziel, die gans melaats is: door de rechtvaardigmaking is hij ontheven van schuld en straf. Het recht des levens is hem toegewezen, doch nu moet hij nog in het leven ingezet worden en dat geschiedt niet in de rechtvaardigmaking, maar in de heiligmaking. De rechtvaardigmaking geschiedt geheel buiten de heiligmaking in de mens. De rechtvaardigmaking neemt de schuld en straf weg; de heiligmaking de besmetting der zonde. De rechtvaardigmaking geschiedt volkomen; de heiligmaking ten dele. Zo verandert de rechtvaardigmaking dus niets in de mens, de heiligmaking juist wel. Wij spreken hier niet over de rechtvaardiging in de vierschaar der

consciëntie, die wij alleen door de oefening des geloofs deelachtig worden, maar over de rechtvaardiging van Godswege, als een uitspraak over de mens. Die geschiedt geheel buiten de mens en wordt door de Heilige Geest aan de mens bekend gemaakt.

Elke ziel, die door Gods genade wedergeboren wordt, is aan Gods zijde gerechtvaardigd. Hij is in Christus ontzondigd, maar ... hij weet het niet! Doch de Heere komt het hem door de oefeningen des geloof te leren. Gelijk de ontzondigde melaatse geheiligd werd door het wassen zijner klederen en zijns lichaams, door het scheren van het haar van hoofd, baard en wenkbrauwen, en dat tweemaal zelfs, eer hij in de gemeenschap werd opgenomen, zo wordt ook elke ontzondigde en gerechtvaardigde ziel geheiligd, wat de grondslag betreft. In de eerste plaats krijgen zij, volgens Efeze 1:17, verlichte ogen des verstands, hun oordeel wordt opgeklaard, zodat zij het kwade leren verwerpen en het goede leren kiezen, en de mededeelbare eigenschappen van hun Koning deelachtig worden. Van Hem getuigt Psalm 45:8: "Gij hebt gerechtigheid lief, en haat goddeloosheid." Hun wil wordt overgebogen en geneigd tot de Heere en Zijn dienst, gelijk we in alle bijbelheiligen zien (Ps. 1:2; Ps. 73:25; Ruth, Mozes, enz.). Hun hartstochten worden geregeld (Rom.6:13) en hun wandel geheiligd, zodat ze door de heiligmaking, al is het slechts ten dele, gereinigd zijn en er naar staan, om van dag tot dag geheiligd en vernieuwd te worden, opdat zij volmaakt mochten zijn, gelijk hun Vader in de hemelen volmaakt is.

Al is het, dat de grondslag der innerlijke vernieuwing in ons is, toch moet een tweede genadedaad de eerste openbaren. De dichter zegt in Ps. 36: "In Uw licht zien wij het licht." Zo ging het immers ook bij de blindgeborene. Eén ding wist hij, dat hij te voren blind was en nu zag. Maar hij kende Degene, Die hem de ogen geopend had, niet. Vandaar zijn vraag: „Wie is Hij, Heere, opdat ik in Hem moge geloven?" Door die inwendige heiligmaking wordt de ziel vanzelf gehoorzaam, gelijk Paulus getuigt (Rom. 6:17): "Dat gij nu van harte gehoorzaam geworden zijt."

Die gehoorzaamheid was afgebeeld door de besprenkeling met het mengsel van bloed en water en de bestrijking van het rechteroor, de rechterduim en de grote teen van de rechtervoet. Door de bestrijking van het lapje van het rechteroor werd aangeduid de altijd durende gehoorzaamheid, gelijk die ook afgebeeld was in de doorboring der oren.

Onder Israël was men verplicht, in het jubeljaar de slaven los te laten, zodat deze vrij konden vertrekken. Het gebeurde dan evenwel, dat een slaaf zijn heer niet wilde verlaten en ten bewijze zijner altijd durende gehoorzaamheid zich het oor liet doorboren aan de deur van het huis zijns meesters. (Daarop zinspeelt Psalm 40 met het oog op het borgschap van de Heere Jezus Christus.) De duim van de rechterhand (waarmee immers de daden verricht worden) werd bestreken als een aanwijzing, dat alle daden moesten strekken tot eer en verheerlijking Gods; terwijl het bestrijken van de grote teen van de rechtervoet zag op de wandel. Dat de overige olie over het hoofd van de herstelde werd uitgegoten, duidde aan de bereidvaardigheid om de Heere in geest en waarheid te dienen. Zo ziet het geheel dus op de heerlijkheid van de dienst van Jehova.

Het schuldoffer door de gereinigde zag op de verzoening met de Heere. Als een persoon of volk gezondigd had of verstoring had veroorzaakt, moest de Heere een schuldoffer gebracht worden. Dat zien we in de geschiedenis van Israël bij de berg Sinaï, waar het volk zondigde door het maken en aanbidden van het gouden kalf. De straf van de Heere kon niet uitblijven. Wie de Heere toebehoorden, verzamelden zich tot Mozes, met zwaarden omgord en gingen op Mozes' bevel door het leger van het ene einde naar het andere, dodende een iegelijk zijn broeder, zijn vriend en zijn naaste. "En er vielen van het volk, op dien dag, omtrent 3000 man." (Ex. 32:28) Op gelijke wijze vinden we ook in Ezechiël 9 beschreven, hoe de Heere de bewoners van Jeruzalem liet straffen. Die zes mannen, elk met zijn verpletterend wapen in zijn hand, stonden bij het altaar, ten bewijze,

dat er een offer moest gebracht worden. Alleen de zuchtenden (Ezech. 9:4) werden getekend en gespaard. Zo is het met elke ziel, met elk land en volk. Is er gezondigd, de Heere moet straffen en alleen de zuchtenden worden verschoond. Welk een voorrecht dat er op de berg Sions ontkoming is (Obadja 1:17).

Er moest een zondoffer zijn ter ontzondiging. Welnu, zo moet voor elke ziel een zondoffer geopenbaard worden: Jezus Christus, Die Zichzelf onstraffelijk heeft opgeofferd voor Zijn kerk, opdat zij in Hem voor eeuwig ontzondigd kunnen worden. (Ps. 32:1)

Verder moest er een brandoffer zijn als bewijs van volkomen overgave. Welnu, zo is het met elke ziel, die ontzondigd is: door de Geest der heiligmaking is hij volkomen ingenomen om zich over te geven in de dienst van Jehova. Al was er geen hemel ter beloning en geen hel tot straf, ze gevoelen, dat de Heere eeuwig waardig is, gediend, geëerd en geprezen te worden tot in alle eeuwigheid.

Het spijsoffer diende als bewijs, dat het de Heere welbehaaglijk was. Het bestond uit meelbloem, olie en wierook. Het eerste wijst aan, dat gelijk het tarwegraan in de aarde valt, vergaat en daarna nieuwe korrels voortbrengt, dat de gereinigde een nieuw schepsel geworden was. De olie duidt aan, dat hij de zalving des Heiligen Geestes deelachtig was en de wierook zag op de deugden, waardoor de Heere verheerlijkt en de kerk gesticht wordt. Zo is het ook met elk gerechtvaardigde

en geheiligde zondaar: Hij is krachtens de inwendige heiligmaking een nieuw mens, is gezalfd met de olie des Heiligen Geestes (zie 1 Joh. 2:20). En hij verspreidt de wierook der gebeden en dankzegging; want hij heeft niet alleen ontvangen de Geest der genade, maar ook de Geest der gebeden, Die de Heere beloofd had. (Zach. 12:10)

Zo zien wij, hoe wondervol zo'n melaatse uitwendig, en meer nog inwendig, gereinigd en geheiligd, en in de priesterlijke gemeenschap opgenomen werd (1 Petr. 2:9).

3.

We zouden in de derde plaats letten op de dankbaarheid als een uitvloeisel der volkomen genezing.

Het zal bij die Samaritaan, die tot de Heere Jezus terugkeerde, niet alleen de uiterlijke genezing geweest zijn, die hem tot die uiting van zijn dankbaarheid drong. Nadat hij door de priester rein verklaard was, en dus zag dat hij genezen was, keerde hij terug, "met grote stem God verheerlijkende."

Hij viel, toen hij bij de Heere gekomen was, op zijn aangezicht (gelijk in de Oosterse landen een gewoonte was) en dankte de Heere Jezus. Daaruit zouden we mogen afleiden, dat de man niet alleen uit- maar ook inwendig gereinigd was. Doch zekerheid geeft de Heilige Schrift niet en wij mogen dat niet met gissingen aanvullen. Dit staat vast, dat de Samaritaan zoveel dankbaarheid gevoelde, dat hij God verheerlijkte en tot de Heere Jezus terugkeerde. En dat was zeer beschamend voor de Joden, die ook gereinigd waren en toch in de eerste plaats hadden moeten terugkeren om de Heere te verheerlijken. Vandaar de vraag des Heeren: "Zijn niet de tien gereinigd geworden, en waar zijn de negen?" Een zeer gepaste vraag, die duidelijk de ondankbaarheid der Joden deed uitkomen. Het is ook opmerkelijk, dat de Heere dat vraagt. Het is, of de Heere hén verwacht had en juist de Samaritaan niet. Zo vinden we ook in Jesaja 5:4, dat de Heere zegt: "Waarom heb Ik verwacht, dat hij goede druiven voortbrengen zou, en hij heeft stinkende druiven voortgebracht?" Ook in Psalm 80 wordt Israël voorgesteld als een wijnstok, waarvan de Heere vruchten verwacht. De Heere God had alles aan Zijn wijngaard gedaan, wat er aan te doen was en had dus met recht vruchten te verwachten. Israël was, in vergelijking met andere volkeren, bovenmate gezegend en beweldadigd, van het Paradijs af, tot de komst van de Heere Jezus toe. Had de Heere dan geen recht om vruchten van geloof en bekering te verwachten? Maar Hij is tot het Zijne gekomen en de Zijnen hebben Hem

niet aangenomen (Joh. 1:11). Zij hebben hun Koning verworpen; onwetend hebben ze tot hun veroordeling, maar tot behoud van het geestelijk Israël, de Messias verworpen. Die verwerping was juist de grondslag tot zaligheid der kerk (Ps. 118:22): “De steen, dien de bouwlieden verworpen hadden, is tot een hoofd des hoeks geworden.”

Vandaar de vraag: “Zijn niet de tien gereinigd geworden, en waar zijn de negen?” Was het niet, mijne hoorders, een voorteken van de val van Israëls kerk- en burgerstaat? Onbeschaamdheid, ondankbaarheid, het vergeten van Gods weldaden openen de weg tot de val zowel voor personen, als voor kerk en staat. De vermaning luidt: “Wacht u, dat gij den Heere, uw God, niet vergeet” (Deut. 8:11). En in Ps. 103:1 luidt het: “Vergeet nooit één van Zijn weldadigheden; vergeet ze niet; het is God, die ze u bewees.”

De enige die terugkwam, was een Samaritaan. Zou het niet een voorteken geweest zijn van de roeping der Samaritanen? Is de verwerping Israëls niet de aanneming der heidenen? Zou nu deze niet een eersteling kunnen zijn van de oogst der Samaritanen? Gelijk bij die Samaritaan de dankbaarheid een gevolg was van zijn volkomen genezing, zo is er geen ware dankbaarheid, of zij is een uitvloeisel van het nieuwe leven.

“Maak eerst de boom goed, dan zal ook de vrucht goed zijn.” Daarop wijst ook de apostel Jakobus, als hij in zijn brief vraagt (Jak. 3:11): “Welt ook een fontein uit een zelfde ader het zoet en het bitter?” Die dankbaarheid, die dus uit een nieuw levensbeginsel voortvloeit, zal zich openbaren in een leven aan de Heere en Zijn dienst gewijd, dat volkomen aan de geestelijke inhoud van de Goddelijke wet tracht te beantwoorden.

De wet eist volmaakte gehoorzaamheid, n.l. God lief te hebben boven alles en de naaste als zichzelf. Een ieder die wedergeboren is, leert dit kennen en zal aldus met de dichter getuigen (Ps. 73:15): “Wien heb ik nevens U in de hemel? Nevens U lust mij ook niets op de aarde.” Uit de liefde tot God vloeit vanzelf de liefde tot de naaste. Kon zo een ziel de wet volkomen houden, het willen is wel bij hem, maar het volbrengen vindt hij niet (Rom. 7). Maar Eén is er Die de wet volkomen onderhouden heeft, van Zijn krib tot Zijn kruis, aan hetwelk Hij voor geheel Zijn volk uitgeroepen heeft: “Het is volbracht”. Waar zij het nu niet kunnen, maar met hun ondankbaarheid mogen eindigen in de Heere Jezus Christus als de biddende en dankende Hogepriester, hebben zij vrede, want dan is al hun onvolmaaktheid voorgoed opgelost in de Volmaakte. Daarin alleen ligt de volkomen troost in leven en in sterven, dat zij begrepen zijn in de Heere Jezus, Die altijd voor hen bij de Vader bidt.

Toch zullen zij er, door de mededeelbare eigenschappen in hun zielen, naar staan om God volmaakt te dienen, de naaste te stichten en zelf vervuld te mogen zijn met de vruchten Zijner gerechtigheid, tot Gods eer en tot heil hunner zielen. De kerk leert, dat hun grondslag ligt in Ps. 22:31: “Het zaad (*dat is de Heere Jezus Zelf*) zal Hem dienen; het zal den HEERE aangeschreven worden tot in geslachten.” Daardoor wordt bevestigd wat de dichter (in Ps. 145:10) getuigt: “Al Uw werken, HEERE, zullen U loven, en Uw gunstgenoten zullen U zegenen.” Daardoor zal de Heere Jezus verheerlijkt worden in de harten van Zijn volk, want Hij zegt Zelf (Matth. 20:28), dat Hij niet gekomen is om gediend te worden, maar om te dienen en Zijn ziel te geven tot een rantsoen voor velen.

Derhalve is uit de gegeven dankbaarheid de stand van een christen op te maken. De gegeven dankbaarheid is een vrucht van de Heere. Is de mens daarentegen uit wettisch beginsel werkzaam, dan is het vrucht van hemzelf, en dan geldt van hem: “Israël is een uitgeleide wijnstok.” Is het, dat hij bediend wordt door de Heere Jezus Christus, dan brengt hij Gode verheerlijkende vruchten voort, waardoor hij zelf vernederd wordt in de weg van ootmoed. En dat beantwoordt aan de roeping der liefde: “Zijt met ootmoedigheid bekleed.” Zulk een nederige en stille geest is kostelijk voor God (1 Petr 3:4).

Zo kan ieder mens, ieder gezin, iedere kerk en staat, ieder land en volk getoetst worden aan die maatstaf. En mijne hoorders, indien we dan letten op de bid- en dankdagen van

vroeger en nu, dan wijst dat al zeer duidelijk uit, hoe het over het algemeen met de mensen gesteld is. Ten opzichte van huisgezin en school behoeven we niet meer te noemen dan de ontheiliging van de Naam en de dag des Heeren, over het algemeen. Zien we op Kerk en Staat, dan vinden we vervuld de woorden van Ps. 141:7: “Onze beenderen zijn verstrooid aan den mond des grafs, gelijk of iemand op de aarde iets gekloofd en verdeeld had”, en de profetie van Zacharia 11:7-14.

En letten we tenslotte op land en volk, dan verklaart Jer. 2:13 ons de toestand, zeggende: “Want Mijn volk heeft twee boosheden gedaan; Mij, den Springader des levenden waters, hebben zij verlaten, om zichzelf bakken uit te houwen, gebroken bakken, die geen water houden.” (Zie ook Jer. 9 : 1-9).

Toepassing

We hebben, mijne hoorders, de melaatsheid beschouwd als een beeld der zonde. Gelijk de melaatsheid een kwaal was, die de dood ten gevolg had, zo zullen wij ook gewis door de zonde sterven.

In welke ontzettende toestand leeft de mens toch van nature! In zonde geboren, in ongerechtigheid ontvangen (Ps. 51:7) is hij door de zonde als het ware op een hellend vlak gekomen. Daardoor wijkt hij nog hoe langer hoe verder van de Heere af, verzwaart also zijn oordeel, en maakt zijn verdoemenis te rechtvaardiger. En het ongelukkigst van alles is, dat de mens zelf niet weet, hoe ellendig het met hem gesteld is. “Want gij zegt: Ik ben rijk, en verrijkt geworden, en heb geens dings gebrek; en gij weet niet, dat gij zijt ellendig, en jammerlijk, en arm, en blind, en naakt” (Openb. 3 :17). Wij zijn door de zonde niet alleen ongevoelig, maar ook vijandig, gelijk Paulus verklaart (Rom. 8:7): “Daarom dat het bedenken des vleses vijandschap is tegen God.” Wij zijn door de zonde ook onbekwaam. Zo leeft de mens gerust voort, zeggende: “Laat ons eten en drinken, want morgen sterven wij” (1 Kor. 15:32).

O mijne hoorders, wat zal de ontnuchtering vreselijk zijn, als wij komen te sterven en de ziel van het lichaam scheidt, als we in de eeuwigheid ontwaken zullen en het is dan te laat! Want in het graf zal er geen verzinning meer zijn. O, mijn medereizigers naar de eeuwigheid, mocht dit waarschuwend woord tot in uw harten doordringen, terwijl het nog het heden der genade is. Bedenk, de Heere staat nu nog, als met uitgebreide armen, te wachten, opdat Hij u genadig zij (Jesaja 30:18). Hij laat u nog toeroepen: “Wendt u naar Mij toe, wordt behouden, alle gij einden der aarde!” (Jes. 45:22).

En als een eedzwerend God getuigt Hij: “Zo waarachtig als Ik leef, spreekt de Heere HEERE, zo Ik lust heb in den dood des goddelozen! maar daarin heb Ik lust, dat de goddeloze zich bekere van zijn weg en leve.” Wel mocht gij de raad van de profeet ter harte nemen: “Waarom weegt gijlieden geld uit voor hetgeen geen brood is, en uw arbeid voor hetgeen niet verzadigen kan? Hoort aandachtiglijk naar Mij, en eet het goede, en laat uw ziel in vettigheid zich verlustigen. Neigt uw oor, en komt tot Mij, hoort en uw ziel zal leven; want Ik zal met u een eeuwig verbond maken, en u geven de gewisse weldadigheden van David” (Jes. 55:2 en 3).

Dat het niet in de dag aller dagen tegen ons getuige, dat we geboren zijn onder het licht van het evangelie, dat we gedragen zijn op de vleugelen des gebed, dat we opgevoed zijn in de schoot der kerk, dat we onderwezen zijn in de weg, die de verstandigen naar boven leidt, dat we gewezen zijn op het ontzettende van onze staat voor de eeuwigheid. Het is ons voorgehouden, wie en wat we voor de val geweest zijn. Dat we geschapen waren in ware kennis, gerechtigheid en heiligheid, de Heere kennende aan de wind des daags. Maar ook, dat wij door moedwillige ongehoorzaamheid van God zijn afgefallen, Zijn verbond verbroken hebben, Zijn wet overtreden hebben, Zijn deugden geschonden hebben en onszelf gebracht hebben onder de staat van de drievoudige dood. Dat wij door de val

afgesneden zijn van het recht des levens, gevonnisd zijn met het vonnis der eeuwige veroordeling, en voor eeuwig buiten de Heere en Zijn gunst gesloten zijn, (Gen. 3:21) zodat we nu vervreemd zijn van het burgerschap Israëls, en vreemdelingen zijn van de verbonden der belofte (Ef. 2:12).

Wat zal er toch van u worden, indien gij in die weg blijft doorgaan, die u wellicht recht toeschijnt, maar straks zal blijken een pad des doods. Daarom: “Heden, zo gij Zijne stem hoort, verhardt uw hart niet.” (Ps. 95:7 en 8). Bedenkt, gij ouden van dagen, dat er geschreven staat: “Een zondaar, honderd jaren oud zijnde, zal vervloekt worden.” (Jes. 56:20.) Gij zijt nog niet te oud, er is voor u nog redding mogelijk, gelijk voor die moordenaar aan het kruis nog ter elfder ure verlossing kwam. En we roepen u dus toe: Haast u en spoedt u om uws levens wil. De Heere is genadig en barmhartig, en (Ps. 25:4):

*Wie Hem need'rig valt te voet,
Zal van Hem Zijn wegen leren.*

En gij, mannen en vrouwen van middelbare leeftijd, indien gij nog melaats zijt, gij moet gereinigd worden. Indien gij nog onbekeerd zijt, gij moet bekeerd worden, eer de tijd voorbij gaat en de eeuwigheid intreedt. O, zegt niet: ‘het zal mij toch niet gebeuren’, want voor de Heere is niets te wonderlijk. Zegt niet: ‘Ik heb te lang tegen de Heere gezondigd’, want de Heere roept u toe: “Gij nu hebt met veel boeleerders gehoereerd, keer nochtans weder tot Mij”, opdat gij, mannen, door de Heiligen Geest, overtuigd moogt worden en met een tollenaar op de borst leert slaan, uitroepende: “O God, wees mij zondaar genadig!” Dat gij, vrouwen, verwaardigd moogt worden, om met de zondares, van wie gij in Lucas 7 geschreven vindt, aan de voeten van de Heere Jezus uw zonden te leren bewenen.

Ja gewis, mijne hoorders, wie zijn zonde belijdt en laat, dien zal barmhartigheid geschieden, want:

“Indien wij onze zonden belijden, Hij is getrouw en rechtvaardig, dat Hij ons de zonden vergeve, en ons reinige van alle ongerechtigheid” (1 Joh. 1:9).

O, gij jongelingen en jonge dochters, wat leeft gij in deze ongodsdienstige tijd in de natuur rustig voort, alsof er geen dood en eeuwigheid, geen graf en hel aanstaande ware. Helaas! wat gaat niet menige jongeling en jonge dochter, verleid door de zonde, het eeuwig verderf tegemoet. De één leeft openbaar, de ander verborgen in de zonde, velen zelfs zeer fatsoenlijk! Eenmaal zal dat in de dag der eeuwigheid geopenbaard worden. Daarom, jongelingen en jonge dochters, laat u toch vermanen door een godvruchtig en wijs man, Salomo. Zijns gelijke in wijsheid is voor hem noch na hem geweest. Zijn wijsheid was een symbool van de Christus Zelf, als hij u toeroept: “En gedenkt aan uwen Schepper in de dagen uwer jongelingschap, eer dat de kwade dagen komen, en de jaren naderen, van dewelke gij zeggen zult: Ik heb geen lust in dezelve.” (Pred. 12:1) en andermaal (in Ps. 45:11): “Hoor, o dochter, en zie, en neig uw oor, en vergeet uw volk en uws vaders huis.”

Gij kinderen! Weet het wel, gij zijt reeds gedoopt, gij zijt reeds onderwezen in de Schriften, die u wijs kunnen maken tot zaligheid. Dat is u bekend gemaakt, opdat gij uw hoop zou stellen op God, en Gods daden niet zou vergeten, maar Zijne geboden bewaren (Ps. 75:7). Dat van u getuigd kon worden, dat de Heere sterkte gegrondvest heeft uit de mond der kinderkens en der zuigelingen (Ps. 8:3).

Voor rijk en arm, oud en jong, groot en klein is het nu nog het heden der genade: “Kiest u heden, wien gij dienen zult.” Het is waar, elk mens is melaats door de zonde van de hoofdschedel af tot de voetzool toe; hij is onrein, walgelijk en verdoemelijk voor God. We zijn een zaad der boosdoeners en verdervende kinderen (Jes. 1:4). Als we daarvan overtuigd worden, weten we, dat we niet kunnen sterven zoals wij geboren zijn. Daarom, als ons verstand verlicht en onze consciëntie geopend is, nemen we de toevlucht tot de Heere en leggen we het toe op zelfverbetering (overeenkomstig Hand. 3:19): “Betert u

dan, en bekeert u, opdat uw zonden mogen uitgewist worden.”

Nu komt het er maar op aan, of dat overtuigend gezicht waarlijk een werk des Heeren is. De apostel Paulus zegt (Rom. 8:9): “Maar zo iemand den Geest van Christus niet heeft, die komt Hem niet toe.” Immers er is een tweevoudige bediening, een algemene en een bijzondere. De algemene bediening is door de algemene werking des Geestes, de bijzondere door de Geest van Christus, n.l. Die door Christus verworven is.

Nu kan een mens overtuigd zijn van de zonde. Hij kan enige tekenen van droefheid vertonen en ook een belijdenis doen van de zonde. Hij kan zelfs in zijn oordeel het recht billijken, een verlichting gevoelen alsof zijn zondenpak weggenomen is. Hij kan het vaste voornemen des harten hebben om bij de Heere te blijven. Door een reeks waarheden, die zij menen dat hen voorgekomen zijn, denken dat zij klaar zijn voor de eeuwigheid . . . en toch zichzelf beslist bedriegen. Hoe vaak is het niet geopenbaard, dat iemand een Kaïns misdaad, een Ezaus berouw, een Bileams gezicht, een Sauls verootmoediging, een Achabs vernedering of een Judas' belijdenis had, of zich met een Agag verheugde dat de bitterheid des doods geweken was (1 Sam. 15:32), doch met dat alles voor eeuwig omkwam? Ook door de duidelijke beelden, die in de Heilige Schrift voorkomen, als der dwaze maagden, als degenen, die het woord terstond met vreugde ontvingen (Matth. 13), als die in Hebr. 6: 4 worden aangeduid, vreest Gods oprechte volk vaak, dat ook zij zichzelf bedriegen en het bij hen geen waarheid is.

Toch is er, mijne hoorders, een groot verschil in beide bedieningen. Terwijl de ene oppervlakkig is, tast de andere de hartader aan. Al Gods uitverkoren en aan Zijn zijde verlost volk, krijgen in de weg der overtuiging een ware droefheid naar God, die een onberouwelijke bekering tot zaligheid werkt (2 Cor. 7:10). Ze hebben een innige smart, dat zij tegen God gezondigd hebben en deden wat kwaad is in Zijn ogen. Met David leren zij uitroepen: „Tegen U, U alleen heb ik gezondigd” (Ps. 51:6). Zij leren verstaan, dat het hun eigen schuld is, dat zij in die jammerstaat verkeren (Jes. 59:2) en daardoor lopen ze in het recht Gods, getuigende: „Zo Gij, Heere, de ongerechtigheden gadeslaat; Heere, wie zal bestaan?” Ze krijgen een welgevallen aan de straf hunner ongerechtigheid, en nu heeft de Heere beloofd (Lev. 26:42): “Dan zal ik gedenken aan Mijn verbond.” Zo wordt voor die zielen een deur der hope ontsloten in het dal van Achor (Hos. 2:13), waardoor ze de mogelijkheid zien om zalig te worden. Dan ontdekt de Heere aan de ziel Zijn borgtochtelijke bediening van krib tot kruis, zodat ze zien, dat de Heere Zijn volk heeft zalig gemaakt, en ook zij door Hem kunnen gezaligd worden. Wanneer de ziel, door de ogen des geloofs, Christus mag zien als de Weg, de Waarheid en het Leven, dan zwijgt de wet, dan zwijgt de consciëntie, dan zwijgt de satan en dan zwijgt de Rechter, want in en door Christus is alles voldaan en: “Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods?” (Rom. 8:33).

Is evenwel de bediening van de Christus voor hen verborgen, dan komen ze in hun vorige toestand terug. Dan beschuldigt de consciëntie hen, dan bestrijdt de satan ze, de wet veroordeelt hen en het paslood van Gods recht zien ze op zich nederdalen, waardoor ze menen en vrezen, voor eeuwig afgesneden te worden. Zo kan een geruime tijd verlopen, waarin ze zeer zeker, aangename ogenblikken doorleven uit de bediening van het Godswezen, zonder dat ze iets van de huishoudelijke bediening Gods kennen. Ze kunnen bijzonder getroost worden, zeer vriendelijk op de knieën getroeteld worden. Ze kunnen proeven en smaken, dat de Heere goedertieren is. Ja, zij menen van kracht tot kracht, van deugd tot deugd voort te gaan en zo haast voor God in Sion te verschijnen, zo recht leidt de weg naar Kanaän.

O, in die tijden zijn de traanbuizen open, het hart is ontsloten in het gebed. Zij hebben de mond slechts te openen en de Heere vervult hem (Ps. 81:11). De Heere weert de uitspraak hunner lippen niet (Ps. 21:3). Hun hart is gewillig (Hooglied 6) en ze kunnen geloven, want in die tijden is het door de liefde werkende (Gal. 6:5).

Maar, mijne hoorders, de Heere zegt: “Ik zal ze lokken en zal ze voeren in de woestijn” (Hos. 2:13). Dat is even goed een werk des Heeren. De profeet zegt (Klaagliederen 3:2): „Hij heeft mij geleid en gevoerd in de duisternis, en niet in het licht.” En dat geldt ook hier. De Heere doet zulks, om ze nader bekend te maken met zichzelf. Want dan worden ze er aan ontdekt, dat het niet alleen dit kwaad is, dat roept om straf, maar dat ze in ongerechtigheid geboren zijn (Ps. 51:7). Dan leren ze verstaan, dat er nog een scheidsmuur is tussen hen en de Heere, een scheidsmuur, opgetrokken in het Paradijs. Opdat ze dat goed zouden leren, ontdekt de Heere hen aan de bronader huns harten. Dan komt de onderste zonde boven en daarop hadden ze tevoren niet gerekend. O, wat vallen ze dan zichzelf tegen. Nooit hadden ze het kunnen denken, dat hun tere ziel nog zoveel van het aardse overhield (gelijk zeker dichter zegt). Ze beginnen te vrezen dat het verkeerd is met hen; en daar komt dan bij, dat onder de toelating Gods de satan vrij spel krijgt in hun harten, zodat ze nu eens door Atheïsterij, dan weer met Godlasterlijke gedachten gekweld worden. De satan laat niet af, hen aan te vechten en te betwisten, dat hun werk in der waarheid is. En dan veroordeelt hun consciëntie hen.

Wat komt zulk een ziel dan in de engte! Hij is voor de Heere de grootste der zondaren, al is zijn wandel onberispelijk. Dan kan het hun zijn, als was de hemel van koper en de aarde van ijzer, zodat er geen gebed van Boven doorkomt. Ze leren verstaan, dat hun hart zo hard is als een deel van de onderste molensteen (Job 41:15) of als een diamant (Zach. 7:12). Ze kunnen niet bidden of zuchten. Hun gebed gaat niet op, maar slaat als de rook van Kaïns offer, neer. In plaats van heilbegeerig te zijn en uitgangen des harten te hebben, is hun oog vaak boos, omdat God goed is (Matth. 6:23). Ja, ze zijn in de grond des harten vijandig tegen het zuivere genadewerk Gods.

Ja, mijne hoorders, dan leert hij verstaan, dat hij niet als een goede, maar als een goddeloze moet gezaligd worden; niet als een vriend, maar als een vijand moet behouden worden. Dan wordt het eerst in praktijk waarheid, wat Paulus getuigt: “Want uit genade zijt gij zalig geworden, (..) niet uit de werken” (Ef. 2:8 en 9).

Bij zo een ziel kan de benauwdheid des harten zich zó wijd uitstrekken, dat zij zegt, dat het verloren is en dat ze wanhoopt aan haar zaligheid; dat ze niet het recht toevalt, maar onder het recht verloren gaat, zodat het afgesneden is. Zulke recht verloren mensen kunnen niet bidden of zuchten, kunnen niets, kunnen ook niet de Heere Jezus zoeken; maar dat behoeft ook niet, want Jezus zoekt hen. Hij is immers gekomen om te zoeken en zalig te maken, dat verloren was (Luc. 19:10). Dan wordt aan zo een verloren ziel Jezus ontdekt als zijn Zaligmaker.

Die openbaring in de ziel kan verschillend zijn. Bij de één wordt de Heere Jezus zo geopenbaard dat zij krijgen te zien, dat in Hem hun verlossing ligt voor tijd en eeuwigheid, terwijl hen die nog niet rechtstreeks geschonken is. Bij de ander behaagt het God de Heere Jezus als een Gift des Vaders te schenken, terwijl hij de Gift des Vaders door het geloof omhelst, door de Heere Jezus verlost wordt van schuld en straf, en hem het recht des levens wordt geschonken. Dan is hij dus gerechtvaardigd in de vierschaar der consciëntie en door de Zoon in het hart Gods ingezet. Zo laat de Heere, als zijn verzoend God en Vader door Jezus Christus, Zijn Vaderhart uit. Dan is hij in de liefde dronken en jubelt: “Ik ben zeer vrolijk in den HEERE, mijn ziel verheugt zich in mijn God, want Hij heeft mij bekleed met de klederen des heils” (Jes. 61:10). Daarna wordt dit werk door God de Heilige Geest bezegeld en bekrachtigd.

Bij de één straalt uit de openbaring van Christus wel blijdschap en zaligheid, maar er is nog geen omhelzing door het geloof, terwijl ze de Heere Jezus trapsgewijs leren kennen als de Gift des Vaders. Hij wordt geleid naar de stilte der eeuwigheid, in de eeuwige vrederaad en het verbond der verlossing. Hij wordt geleid in de staat der rechtheid. Daar ziet hij zich staan als het pronkjuweel der schepping in de hof van Eden, eigenhandig van de boom der kennis, des goeds en des kwaads plukkende en etende. Alzo viel hij van

God af en scheurde hij zich los uit het hart Gods. Daardoor zijn de deugden Gods geschonden. Daardoor is de schepping besmet en zucht het ganse schepsel om zijnentwil. Hij heeft zich in de val in de staat van ellende gezien. Die staat is nooit en te nimmer uit te drukken. Hij is geheel onder het Godsrecht verloren gegaan. Dat recht heeft hij lief gekregen en volkomen gebillijkt, zó zelfs, dat, al was er geen enkele dadelijke zonde ooit geweest, dan zou het rechtvaardig zijn, dat hij vanwege de toegerekende schuld voor eeuwig onder het oordeel lag.

Doch hij leert ook, dat gelijk het ganse menselijke geslacht rechtvaardig onder het oordeel ligt door toerekening van Adams zonde, zo ook de uitverkorenen Gods. Die zijn van onder dat oordeel verlost door toerekening van Christus' werk. Want zo een ziel wordt geleid in de staten der vernedering van de Heere Jezus: in Zijn ontvangenis, Zijn geboorte, Zijn besnijdenis, in Zijn omwandeling op aarde, en Zijn ontbering. Dat was alles plaatsbekledend, om voor Zijn volk de weldaden te verwerven. Hij wordt geleid in de hof van Gethsémané, waar hij de Heere Jezus als hoort zuchten en uitroepen: "Ik ben geheel bedroefd tot den dood toe." Hij wordt geleid op het pad van Zijn lichamelijke doornen, om Hem daarop als van stap tot stap te volgen, in de gevangenneming, binding, veroordeling door Jood en Heiden en de kruisiging, totdat hij uitroept: "Het is volbracht!". Dat woord zinkt hun in de ziel, dat het voor hen volbracht is voor eens, voor eeuwig, voor altoos! Hij krijgt Hem daarna te volgen, als de Heere Jezus opgestaan is, om in Hem en met Hem opgenomen te worden, ten bewijze, dat de hemel ontsloten is door de wegneming der zonde en schuld, en het verwerven der gerechtigheid. Vandaar zendt Hij Zijn Geest ter bevestiging van Zijn beloften, zodat wij (naar luid van Rom. 6:5) één plant met Hem geworden zijn in de gelijkmaking Zijns dood, wij het ook zijn zullen in de gelijkmaking Zijner opstanding. Dan kunnen wij getuigen met Paulus: "Ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij" (Gal. 2:20). Hetzij we nu leven, hetzij we sterven, wij zijn des Heeren. Alle twijfelzucht is afgesneden, alle hartszonden zijn doorgeknipt en we zijn volkomen verlost in het wezen der zaak (Rom. 8:2). We zijn dan niet alleen onzondigd en gerechtvaardigd, maar gelijk de melaatse na de volkomen reiniging, weer in de volle gemeenschap met familie en priesterdom werd opgenomen, zo zijn wij in de volle gunst Gods hersteld en staan nu even vrij als Adam voor de val. Niets kan ons beletten de Heere te dienen en dat door en in de Heere Jezus Christus. Want dan hebben wij het recht ontvangen, gebruik te mogen maken van de Heere Jezus Christus. Zijn bediening mogen wij ten allen tijde over ons invoeren, terwijl de Heere beloofd heeft, die nimmermeer te zullen weigeren.

Meen niet, dat dit een eigen werk is, mijne hoorders! Nee, de kerk moet dit leren als grond om welgetroost te leven en zalig te sterven. Ze moet het beoefenen tot Gods verheerlijking, tot haar zaligheid en tot stichting der gemeenten. Meen dus niet, dat zij het uit zichzelf kan, mijne hoorders! Ze moet het door genade leren, aan zichzelf verloochend te worden. Want een verlost mens moet zijn een verloochend mens. Hij moet een ootmoedig mens zijn. Hij moet een diep afhankelijk mens zijn. Hoe klaarder hij afgesneden is, hoe afhankelijker hij is van de zaligmakende bediening van de Heere Jezus als Profeet, Priester en Koning in het hart. Als *Profeet* heeft hij de Heere nodig, opdat hij geen stap buiten Gods wil doe en in elke weg geleid worde. Als *Priester*, opdat zijn schuld verzoend worde en, als eenmaal de schuld verzoend is, dat hij zien moge op Zijn doorboorde handen en voeten, om daardoor er aan herinnerd te worden, wat de zonde Hem gekost heeft en welke smarten zij Hem veroorzaakt heeft. Als *Koning*, opdat de mens door de zaligmakende heerschappij en Koninklijke bediening in zijn hart tegen de zonde, die zolang hij leeft, in hem woont en werkt en als het ware op de loer ligt om hem te verleiden en te verlokken, en daardoor te doen vallen of struikelen, om tegen de zonde door Zijn kracht te waken, te bidden en te strijden. We mogen dit wel even met een beeld toelichten.

Wanneer een zindelijke huisvrouw haar woning heeft schoongemaakt, zal ze alles in het werk stellen, om wat met zoveel moeite en zorg gereinigd is, nu schoon te houden. Zo, mijne hoorders, moet elk gerechtvaardigd en geheiligd mens toezien, dat hij door de begeerlijkheid van zijn hart niet weer onder de zonde gevangen en daardoor zijn vrijheid, zijn vrede, zijn gemeenschap verliest.

Wanneer, om een ander beeld te gebruiken, in tijd van oorlog een soldaat op post gezet is, heeft hij voortdurend de wacht te houden. Geen ogenblik mag hij vergeten dat er een vijand is, die op alle mogelijke manieren trachten kan, hem te verschalken. Waakt dan en bidt!

Vele kinderen des Heeren, die gerechtvaardigd zijn in de vierschaar der consciëntie en dus vrijverklaard van schuld en straf en wien het recht des levens is toegekend, hoort men over de daad der rechtvaardigmaking spreken en daarna over hun armoede. Hoe komt dat toch? Wel, mijne hoorders, zulke zielen zijn vrijverklaard, maar niet vrijgemaakt. Vrijverklaren en vrijmaken zijn twee. Het eerste ziet op de staat, het wegnemen van schuld en straf, en het schenken van het recht des levens. Het andere ziet op de afsnijding van de eerste Adam en de overplanting in de tweede Adam, namelijk Jezus Christus.

Degenen, die wel vrijverklaard, maar niet vrijgemaakt zijn, zijn dus niet afgesneden. Ze zijn zichzelf niet kwijt, ze zijn in hun armoede teruggekeerd. Vandaar dat zij altijd spreken over hun armoede en ellende. Om kort te gaan: Ze hebben wel een God voor de eeuwigheid, maar in de beoefening niet een God voor tijd en eeuwigheid. Terwijl degenen, die vrijgemaakt zijn, zich voor tijd en eeuwigheid in de Heere hebben verloren.

Vanzelf komen die twee altijd met elkaar in conflict. De eersten, die vrijverklaard zijn, kunnen de anderen, die inwendig verlost zijn van alle banden, die hen gebonden hielden en nu leven in de vrijheid der heerlijkheid der kinderen Gods, niet verstaan. Och, ik heb er zelf zes jaar lang tegen gestreden. Nadat ik eenmaal gerechtvaardigd was in de vierschaar der consciëntie en vrede met God had door de Heere Jezus Christus (Rom. 5:1), hetwelk verzegeld was door de Heilige Geest, dacht ik door het geloof in de gemeenschap Gods te blijven leven. Maar helaas, wat heb ik mij daarin vergist. Ik leerde helder en klaar kennen wat de apostel in Romeinen 7 beschrijft. Door de verlokking en verleiding van de troetel- of boezemzonden, was ik bij tijden en ogenblikken zo veroordeeld, dat ik een bevleete consciëntie had. Mijn vrijheid inwendig was weggenomen, al was het uitwendig niet te bemerken. Daardoor ontstond twijfelzucht in mijn hart. Toch was de daad der rechtvaardiging in mijn consciëntie te klaar, dan dat ik ze kon loochenen. Ik kwam tevens in mijn dodelijke armoede terecht, zodat ik niemand zeggen kan, hoe ellendig en arm ik mij gevoelde. Ik had alzo een plaatsje in de Waarheid (Zef. 3:12). Hoorde ik iemand spreken van verlost te zijn van de zonde en van strijden in de kracht en mogendheid des Heeren tegen de zonde, dan schreef ik het daaraan toe, dat zo iemand niet genoegzaam aan zichzelf ontdekt was, enz. Hoe geheel anders heeft de Heere het mij geleerd. Door Zijn genade ben ik met mijn roeping uit de macht der duisternis tot Gods wonderbaar licht, met mijn bekering en bevinding, met de ontsluiting van de weg der verlossing in Christus, met mijn beloften, ja, met mijn rechtvaardigmaking in de vierschaar der consciëntie en al mijn bevinding daar na, geheel vernietigd in mijzelf en in de dood gekomen.

Geheel en al met alles zo in de dood gekomen, zo overal uitgezet en zo totaal afgesneden van de aarde, dat ik dacht, nooit een enkele goedertierenheid meer te ondervinden, nooit een menselijke stem op aarde te zullen horen. Toen ben ik als een geheel nieuw schepsel op aarde gekomen. In dat verloren gaan heb ik dus alles verloren. Niets van hetgeen er op de aarde is, is van mij, doch ik heb alles door de borggerechtigheid van de Heere Jezus terugontvangen, en al mijn armoede ben ik verloren in Zijn rijkdom. Ik heb of bezit dus niets en kan dus ook niets verliezen. En toch weer: ik heb en bezit alles, en zal alles beërven, maar door de Heere Jezus Christus. Nu leef ik dan niet mijzelf, maar alleen

Hem, die voor mij gestorven en opgewekt is. Nu leef ik niet om mijnentwil, maar om Zijnentwil, en zolang het de Heere behaagt.

Zo dan, die zielen, die zichzelf verloren hebben, zijn ook de omslag verloren. Nu heb ik geleerd, dat niemand armer, niemand afhankelijker kan zijn, niemand meer kan leren (wel evenveel, maar niet meer). We kunnen, wat onze staat betreft, niet verder terug dan tot in Adam. Maar aan de andere zijde ligt ook alle rijkdom, alle blijdschap, alle geluk in de Heere. Zo'n ziel kan nu niets uit of van zichzelf. Alles is een gegeven goed. Hij kan niet bidden of danken of geloven, maar hij ontvangt het als een gift. Zo hebben wij u dus voorgesteld het onderscheid tussen de vrijverklaring in de rechtvaardiging des zondaars voor God, en de vrijmaking door de Heere Jezus Christus in Zijn bediening als Zaligmaker. Indien u dat te beurt mag vallen, leeft gij niet meer uzelf, maar Gode. Dan is het leven u Christus, het sterven u gewin.

De Kerk is van de Vader gekocht door de Heere Jezus voor de Vader; daarom zal ze tot in alle eeuwigheid Gode de eer geven en voor de troon uitroepen: "Gij hebt ons Gode gekocht met Uw bloed" (Openb. 5:9).

Heilige de Heere dit woord aan uw harten om Zijns Zelfs wil. Amen!

